حەفتاو شەش ساڵ ژیان

پەنجاو نۆ ساڵ تێکۆشان

(بیرەوەریەکانی خەباتی مەلا حەسەن)

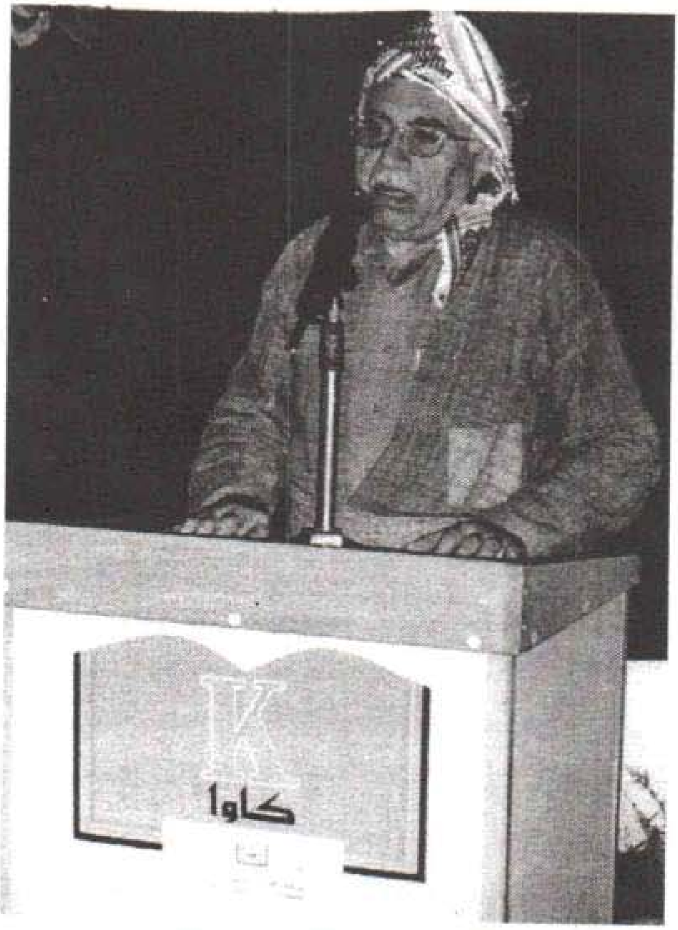

فەتاح تۆفیق فەتاح

وەزارەتی رۆشنبیری

بەڕێوەبەرایەتی گشتیی رۆژنامەنووسی و چاپکردن و

بڵاوکردنەوە

- حەفتاوشەش ساڵ ژیان و پەنجاو نۆساڵ تێکۆشان/ بیرەوەریەکانی خەباتی مەلا حەسەن.

- نووسینی: فەتاح تۆفیق فەتاح

- چاپ: یەکەم ٢٠٠٨

- لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (١٧٣٧) ساڵی (٢٠٠٨)ی پێدراوە.

- **نەخشەسازی ناوەڕۆك: محەمەد زەنگەنە – نیان جەمال.**

- پیت چنین: ئاری ئەحمەد – نەورۆز جەمال – سامی عەلی.

- نەخشەسازی بەرگ: شێروان فاروق.

- چاپ: چاپخانەی وەزارەتی رۆشنبیری – هەولێر.

- تیراژ: ٥٠٠ دانە

- نرخ: ٢٠٠٠ دینار

★ **مافی چاپکردنی پارێزراوە بۆ وەزارەتی رۆشنبیری و خاوەنی کتێبەکە**

★ **ئەم کتێبەو کتێبەکانی وەزارەتی رۆشنبیری لەسەر ئەم سایتە بخوێنەوە**

www. Kurdchap. com

من کەناوم فتاح تۆفیق فتاح عبدالله یە بە مەلاحەسەن ناسراوم باپیرە گەورەم یەکێك لە پیاوە ناسراوەکانی رەواندوز بووە. ماوەیەك سەرۆکی شارەوانی ئەم شارەبووە. هەرچەندە ناوی ئاغابوە، بەلاّم خاوەن مولکێکی مامناوەندی بوە. هیچ کەس باسی ئەوەی نەکردوە کە وەکو ئاغا ئازاری خەلکی دابێت، یاخەلکی هەژاری چەوساندبێتەوە. بەلکو ژیانی بەزوری لە سەر گواستنەوەی کەل وپەل بووە لە نیوان رەواندوز و موسل ومهابات. چەند ئیسترێکی هەبووە، کە ئەو کاتە پیان دەگوت قافلە(کاروان) لە هەمان کات باپیریشم فتاح هەر بەم شێوەیە ژیانی بەسەر بردووە. فەتاحی باپیرم کە تەنیا کوری عەولاّغابووە. لەگەل خوشکیکی ، دوو کورو دووکچی بۆماوە. کە باوکم و محمد امینی مامم و دوو پورم بوون کاك سەید مەولود بێخالێ و تاریق جانباز لە پەرتووکەکەیان لە بارەی میژووی شاری رەواندوز ناوی بنەمالەی (عەولاّ غا) ی وەکو بنەمالەیەکی کۆن وناسراوی رەواندوزیان تومارکردوە.
باوکم تۆفیق تاسنوریکی هەست پێکراو کابرایەکی زەحمەت کیش بووە. بەدەستی خوی جووت و سەپانی کردوە. دایکم کچی پیاوێکی زەحمەت کێشی شارەکە بووە. بەناوی سلێمانە خوار. زۆر یارمەتی باوکمی لە ئیش و کارەکاندا دەدا ناوی زلیخا بوو. لە سالێ /١٩٣٢ لە شاری رەواندوز لە دایك بووم. لە کاتێکدا کە بارو دۆخی شارەکە نەختی هێمن ببوەوە. چونکە لە دوای جەنگی جیهانی یەکەمەوە شارەکە بە هەل و مەرجێکی سەختدا تیپەریوە، کە دواتر نەختێ باسی ئەکەم. لە بەر ئەوەی باوکم پیشەی جوتیاری هەلبژاردوو ماوەیەك مالّمان، لە گوندێکی بچووکی نزیك رەواندوز بوو. بەم هویەش یەك دووسالّ لە خویندن دوا کەوتم.
خویندنی سەرەتایم لە رەواندوز تەواو کرد، لە بەر ئەوەی باوکم توانای نەبوو لە سەر حیسابی خۆم لە هەولێر بخوێنم سالێك بەبێ کاری سوڕامەوە سالی دوایی بە ناچاری داوام کرد کە لە خانەی ماموستایانی لادێی وەربگیرێم. کە ئەوکاتە ماوەی خوێندن لەم خانەیە پێنج سالّ بوو. لە سالّی خویندنی ١٩٤٧- ١٩٤٨ لە و خانەیە وەرگیرام. دوای دەرچوونم بە ماموستا دامەزرام یەکەم جار لە ناحیە دیبەگە بوو.

شاری رەواندوز هەرچەندە شاریکی کۆنـە و پێش دامەزرانـدنی مـیر نـشینی سۆران ئاوەدان بووە. بەلام لەو سەردەمەدا زۆر گەورە بوە، جونکە ماویەك مەلبەنـدی مـیر نوشینی سۆران بـوو . بـە تایبـەتی لـە سـەردەمی (کوێر پاشا) پاشای گـەورە. میـژوو نووسانی ئـەم میرنـشینە نوسـیویانە کـە ژمـاردی دانیـشتوانی رەوانـدوز (٢٠٠٠) دوو هەزار ماڵ بووە. کە ئەو کات کەم شار ئەوەندە ماڵەی لێی ژیاوە. شایانی باسە کە لـە سـەردەمی پاشای گـەورە لـە رەوانـدوز کارگـەی دروسـت کردنـی تفـەنگ و دەمانجـەو تەنانەت توپیـشی هـەبووە. بـە سەرپەرشتی وەسـتا رەجب کـە پیـاویکی کارامـەبوە. هـەروەها هونـەری بیناسـازی و پـرد دروسـت کـردن زۆر پیـشکەوتووە بـووەو، لـە سەردەسـتی وەسـتای ناسـراو وەسـتا برایمـی مـاویلی هەنـدی پـردی ئـەو سـەردەم تـا ئیستاش هەر ماون لە مانە پردی گوندی بەرسیرین کە دەکەویتە سەر ریگای سۆران — حـاجی ئومــەران.دیــارە لــەو ســەردەمەدا، تەنانــەت دوای داگــیر کردنــەوەی رەواندوزیش لە لایەن دەولەتی عوسمانیەوە، هەر شارێکی ناسـراو مەڵبەنـدی روشـن بیری بووە. د. کمال مظهر دەنووسی لـە سـەرزاری رۆژنامـەی (زورا ء) کـە یەکـەمین رۆژنامەی ئیراقی بووە(سالی رابردوو بـە شـدارانی رۆژنامەکـەمان لـە قـەزای رەوانـدز بریتی بوە لە یازدەزات ومال ئیمسالێیش هەژدە زاتی تر بەشدا بوون، واتە ئیستا لـەم قەزا یەبیست و نۆ کەس کریاری زەوران. د.مظهر پیوایە ئەمە نیشانەی ئەوەیە کە دروست بوونی تویکلی دەستەی روناك بیری نوێی ئەم ناوچەیە دەگەریتەوە ناوەندی سـەدەی نۆزدەیـەم، بـەلاّم دوای روخانـدنی مـیر نـشینی سۆڕان لـە لایـەن دەولـەتی عوسمانی وە رەواندز راستەوخۆ لـە لایـەن ئـەم دەولەتـە ستەمکارەدا بـەرێوە ئـەبرا. سەرەتا وەکو مەڵبەندی پاریزگا چاوی لێکـرا، دوای کـرا بـە قـەزاو سـەر بـە کـەرکوك بـوو، کـە ئەوسا هـەولیر وکۆیـەش هـەر قـەزا بـوون سـەر بـەم پاریزگایـە بـوون. بـە داخەوە ئیستا کراوە بە ناحیە لە لایەن حکومەتی دیکتاتوری بە عسەوە. حکومـەتی کوردسـتانیش هـەر بـە ناحیـەی هیـشتۆتەوەدو هـیچ حیـسابێکی بـو ئـەو شـارە نەکردوە.کە پایتەختی میر نشینیکی هەرە گەورەی کوردستان بووە.

رەواندز تا ساڵی/١٩٨٠ ش هەر مەڵبەندی قەزا بو بەڵام رژێمی سەدام بۆ وون کردنی ناو بانگی ئەم شارە و سڕینەوەی مێژوو شارستانیەتی گەلی کوردستان شارو شارۆچکەیەکی لە دەشتی دیانا دروست کرد و ناوی نا (صدیق) و کردی بە مەڵبەندی قەزاو رەواندوزیشی کرد بە ناحیە. پێش روخاندنی میر نشینی سۆران ناوچەکە لە روی ئابووریەوە وەکو ناووچەیەکی (ئابوری سروشتی) وابوو زۆربەی هەرە زۆری پیداویستیەکانی ژیان لە ناوچەکە خۆی دەست دەکەوت، جگە لە هەندێ پێداویستی پیشەسازی وەکو شەکرو قوماش و نەوت نەبێ کە لە دەرەوە دەهینرا. وەکو پیشتر ئاماژەم بۆ کرد بیجگە لە مەش رەواندوز کەوتوتە سەر ریگای بازرگانی موسل – مهابات بە شێك لە خەلکی شارەکە، کاریان گواستنەوەی کەل و پەل بوو لە نێوان ئەم دوو شارەدا دەتوانین بڵێین کە هەل و مەرجی شارەکە ئاسایی بو تا بەرپا بوونی جەنگی یەکەم لە ساڵی ١٩١٤ دا. لە و جەنگە وەکو ئاشکرایە دەولەتی عوسمانیش بە شداری کرد ، بووە لایەنگری ئەلمانیا بەم هویەوە هەرجی گەنجی کوردستان بوو لە ناو یشیان گەنجەکانی رەواندوز بۆ سەربازی راپیچ کران. ئەمە ویرای تالآن کردنی زوربەی دانەویڵەی کوردستان، بەبیانوی ناردنی بۆ بەرەکانی جەنگ.شایانی باسە کە بە هاری /١٩١٦ هیزی گەورەی لە شکری روسیای تزاری لە ئیرانەوە هیرشیان هینایە سەر ڕەواندز و داگیریان کردو هەمو خان وبەرەی شارەکەیان سوتاندو زیانیکی گەورەیان بە دانیشتوانی شارەکە گەیاند. بەلام دوای ماوەیەك دەوڵەتی عوسمانی هیزیکی نارد بەهاو کاری خێڵەکانی دەوروبەری رەواندوز توانیان لەشکری روسیا دەربکەن. دوای ئەمە خەلکی شارەکە گەرانەوەو شارەکەیان ئاوەدان کردەوە.بە هوی ئەم گرفتانەی باسم کردن ، هەر لە ساڵی کوتایی هاتنی جەنگی جیهانی یەکەمەوە ساڵی/١٩١٧ – ١٩١٨ قاتی و قرییەکی زۆر قورس ناوچەی رەواندوزی گرتەوە، تەنیا ملا ممدوح ئاماژەی پێی کردوە. ئەم گرانیە کارەساتێکی زۆر گەورەی بە سەر دانیشتوانی شارەکەو دەوروبەری داهینا کە بوە هوکاری مردن و دەربەدەر بونی دەیان خیزانی ئەم شارە. ئەو بەلایەی بە سەر

شارەکە داهات، هەر بەمە کوتایی نەهات بەلکو سالێ دوای قات و قریەکە، نەخۆشی ڕشانەوە (کولیرا) لە ناو دانیشتوانی شارەکەدا بلاو بوەوە. وەکو باوکم بوی باسی کردوم خەلکی شارەکەلە ڕۆژانی بلاو بونەوەی ڕشانەوە، دەبوونە دوو بەش بە شێکیان خەریکی گۆڕ هەلکەندنبوون، بەشەکەی دیکەشیان مردوکانیان ئەگواستەوە بۆ گۆڕستان. ژمارەی مردوەکان بە نەخوشی ڕشانەوە زۆر پتر بوون لە وانەی بە هۆی قات و قری سالێ پیشو گیانی خویان لە دەست دا. ئەنجا لە ئاکامی ئەم دوو کارەساتەو روخانی میر نشینی سۆران و جەنگی یەکەمی جیهانی ویرای مردن و لە ناوچونی سەدان خیزانی شارەکە ژمارەییکی زوریش لە بنەمالەکانی شاری ڕەواندوز شارەکەیان بە جێهێشت و دەربە دەر بوون، جاریکی تر بۆ شارەکە نەگەڕانەوە من بە خوم لە شاری قامیشلی چاوم بە پیاویکی دوکاندارکەوت کە زانی من خەلکی ڕەواندوزم گوتی ئیمەش خەلکی ئەو شارە بووین. بەلاّم باپیرە گەورەم کە بەرپرسیکی گەورەی لە شکری میر نشینی سۆران بوو, دوای گوشتنی محمد پاشا لە لایەن کار بەدەستە زۆردارەکانی عوسمانی.باپیرم هەلاّتوە بۆ کوردستانی باکور دوای ماوەیەکی دریژیش هاتوین بۆ شاری قامیشلی. لەمەوە بۆمان دەردەکەوێ کە چۆن ژمارەیکی هەست پیکراوی بنەمالّەکانی ڕەواندوز بە هوی ئەو کارەساتانەی بە سەری داهاتوە شارەکەیان جێهێشتوە ونەگەڕانەتەوە.

لە کۆتایی هاتنی جەنگی دوەم دا و لە مانگی ئەیلولی ١٩١٨/ هیزێك لە سوپای بەریتانیا بە سەر کردایەتی(نویل) ڕەواندوزی داگیر کردوە بەلام ئینگلیزەکان نەیان توانیوە ئەوەندە لە ڕەواندوزدا جێگیر بن. جونکە بە شیك لە خەلکی ڕەواندوز و دەوروبەری نوری , باویل ئاغا و شیخ کاکەمین بەهاوکاری خیلی سورچی. یاخی بوون لەم ناوچەیە سەری هەلدا دژی داگیر کەرانی نویێ لەم یاخی بوونەشدا هۆکاری ئایینی ڕۆلی کاریگەری گیراوە. بەرادەیەك کەستەم و چەوسانەوەی دەولّەتی عوسمانی کە لە ڕاستی دا دەولەتی تورك بوولەبیر چودوە. هەرچەندە خۆیان بە خەلافەتی ئیسلامەوە ئەناساند بویە دوای دەرپەڕاندنی سوپای داگیرکەری بەریتانیا

لە رەوانـدوز هانایان بۆ حکومـەتی کمالْ ئـەتا تـورکی کـورد کـوژ بـرد کـە هیزیکـی بگێریتەوە رەواندوز، حوکم و دەسەڵات بگرێ بـە دەسـتەوە بـەم شـیوەیە لـە کوتـای سالْی /١٩٢٠. هیزیکـی تـورك بـە سـەرۆکایەتی ئەفـسەری تـورك (ئـوزدەمیر) گەیـشتە رەواندوز. ئەم پیاوە سێ سالْ کاروباری ناوچەکەی گرتە دەست، ئینگلیزەکان نـەیان توانی بگەڕێنەوە رەواندوز. بەلام بە فرۆکە ناود ناوە شاردکەیان بومبا بـاران دەکـرد و خەلکەکـەیان هەراسـان کـرد بـوو. چـونکە کـە فرۆکـە جەنگیـەکانی ئینگلیـز بەدەردەکەوتن خەلکی شارەکە بۆ خۆ پاراستن رایان دەکرد بو ئەو ئەشکەوتانەی لـە دەورو بەری شارکە هەبوون بەپی گێرانەوەی باوکم ئەم بومبا بارانانە هیچ زیانیکی گیـانی بـەدواوە نـەبوو. بـەلام زیـانیکی زوری بـە خانوبـەری خـەلکی گەیانـد، لـەو ماوەیـەدا کۆتـایی بـە جـەنگ هـات و بـەپێ بریـاری کۆمەلـەی گـەلان عـیراق بـە کوردستانیـشەوە بەبـەر ئینگلیـز کـەوت. بۆیـە ئـوزدەمیر و هیزەکـەی لـە رەوانـدوز پاشەکشە پێ کرد و بەرەو تورکیا گەرانەوە. لە شکری کوردیش کەتەمایان بـە تـورك بـوو بگەڕێتـەوە، دوچاری نـا ئومیـد بـوون بلاوەیـان لێ کـرد بـە شـێوەیەك رێگـای رەواندوز لەبـەر دەمـی سوپای ئینگلیـز کرایـەوە و دانیـشتوانی رەوانـدوزیش بـەرەو ناوچەی روست و سیدەکان رایان کرد. سوپای ئینگلیزکە دیانی ئاشوریـشیان لـە گـەلْ دابوو بەبی شەر هاتنەوە ناو رەواندوز. دانیشتوانی رەواندوزیش کە بۆیان دەرکـەوت ئینگلیزەکان دەست لە خەلك نادەن گەرانەوە شوینی خۆیان.

دوای ماوەیەك لە گەرانەوەی هێزی ئینگلیـز بـو رەوانـدز. سـەید تـەها لـە بنەمالـەی شیخانی نەهریە کە ریزیکی زوریان لە نـاو خـەلکی کوردسـتان هەیـە. خوشـی دیـارە پیـاوێکی رۆشـن بـیر بـوەو لـە بـواری نەتەوایـەتی دا ویـستوتی کـوردیش وەکـو نەتـەوەکانی دیکـە کیـانیکی سیاسـی سـەر بـە خـۆی هـەبی، لـە رەوانـدوز هەنـدی چاکسازی کردوەو کرمی ئاوریشمی هیناوە و زۆر بایەخی بە بلاوکردنـەوەی زانـستی داوە قوتابخانـەی سـەرەتایی رەوانـدوز و گەلالـە و رایـات لـە سـەردەمی ئـەو کراونەتەوە.بەم شێوەیە لـە سـەردەمی سـەید تـەها نـەختی هێمنـی و ئاسـودەیی بـو

ڕەواندز گەڕاوەتەوە. ئەو ڕێگایەی نێوان هەولێرو حاجی ئومەران کە بە ڕێگای (هاملتون) ناسراوە کاریگەرییەکی ئەرێنی لە سەر شاری ڕەواندوز هەبووە.
بەڵام ئەو دوژمنایەتیەی لە نێوان بنەماڵەی باویل اغا و اسماعیل بگ هەڵگیرساوەو ماوەیەکی درێژی خایاندوە کاریگەرییەکی نەرێنی لەسەر بەرەوپێشچوونی ڕەواندوز هەبوە. وێرای ئەوەی کە حکومەتی پاشایی زۆر کەم بایەخی بە ئاوەدان کردنەوەی شارەکە داوە بۆیە تا ساڵانی پەنجاکانەوە قوتابخانەی ناوەندی لێ نەبوە. لە تەمەنی مندا ڕەواندوز شارێکی بچوکولانەبوو زۆر بەی هەرە زوری دانیشتوانی ڕەواندوز لە سەر ئاینی ئیسلام بوون، بەلام نزیکەی (٢٠) مالی جوولەکەی لێی بوو، پیشەی سەرەکیان جۆلایی بوو، هەندێکیشیان بازرگانیان دەکردو، شوینیکیان هەبو بۆ خوا پەرستی پییان دەگوت(کنێشت) بەلام ڕژیمی پاشایەتی لە سەرەتای سالانی پەنجاکانەوە بە زورەملی گواستنیەوە بۆ ناو دەولەتی ئیسرائیل لە فەلەستین. خۆیان زۆر نیگەران بوون بەم گواستنەوەیە، هەرچەندە ٣-٤ ناحیە گرینگی پیوە بە سترابوونەوە. بیگومان ئەو بچوك بونەوەیە شارەکە لە ئاکامی ئەو کارەساتانە بووە کە بەسەر شارەکەدا هاتن. ئەگینا ئەم شارە گەورە بودو ژمارەییکی باش ڕۆشنبیری لێی هەبوە. د. کەمالْ مەزهەر نوسیوتی کەزیاتر لە (٢٩) کەس لە خەلکی ڕەواندوز بەشداریان لە کرینی ڕوژنامەی (زەورا) کردوە کە لە سەر دەمی عوسمان لە بەغدا بە زمانی عەرەبی و تورکی دەردەچوو.بەبونەی ڕوشن بیری لە ڕەواندوزدا. دەمەوی نەختی باسی گوڤاری زاری کرمانجی بکەم. کە لەسەردەمی سەید تەها لە ڕەواندوزدا چاپ وبلاودەکرایەوە لە لایەن ڕۆژنامە نووسی بە تواناسەید حوسەین حوزنی موکریانی، کە هەر خۆی زوربەی و تارەکانی دەنوسی و هەرخوشی پیت چنی دەکردو لە چاپی دەدا. ڕاستە لە وانەیە بە هۆی بوونی سید طـه وەکو قائمقام لە ڕەواندوز ڕۆلی هەبێ لەوەی کە حوزنی چاپخانەکەی خۆی هینابیتە ئەم شارە. بەلام بونی پیشینەیەکی ڕۆشن بیری لەم شاردا گرینگی هەبووە کە ئەم کە لە پیاوەبێت و گۆڤاری (زاری کرمانجی) لەم شارە بەکۆڵەمەرگی دەربکات.

من له سالی خویندنی/١٩٤٥ – ١٩٤٦ خویندنی سەرەتایم تەواو كرد دوای سالیك له بێكاری دا. سالی خویندنی /١٩٤٧- ١٩٤٨ له خانەی ماموستایانی لادیی وەرگیرام، ئەو ساڵە ماموستا حەیدەر عوسمان دووسێ جار بانگی كردین بۆ ماڵی خۆی و ، باسی حزبی ئازاد كردنی نیشتمانی (حزبی تحرری وطنی) بۆ كردین و هانی دەدایین لەو حزبە كاربكەین. لە هەمان لە نەوروزی /١٩٤٧ ریكخراوی حشع مۆلەتی ئاهەنگ گێرانی لە میری، ئاهەنگەكە كە لە گۆرە پانی قوتابخانەی سەرەتای بەریوەبرا كومەلی وتاری شورش گێری لە ئاهەنگەكە پێشكەش كران. بەلام هیچی لێ تێنەگەیشتم، لەو ئاهەنگە هەر ئەوەندەم بۆ دەركەوت.كە نەوروز هەرسەرەتای سالیكی تازە نییە، بەلكو جەژنێكی نەتەوەییشە. لەو كاتە كە تازە كۆماری كوردستان لە مەهابات ڕوخابوو ئەم خوپیشاندانە بایەخێكی گەورەی هەبوو.لەو كاتەدا لە قوتابخانەش كە لە ژوورێكی ناوەندی و دوا ناوەندی هەولێر بوو هەندی قوتابی قسەیان بۆ كردین. لە سەرەتای سالی/١٩٤٨ لە شاری بەغدادا. قوتابیان چەند خۆپیشاندانیان دژی رژێمی پاشایەتی ڕێك خست. جونكە وەفدی ئەم رژێمە لە لەندەن بوو، بۆ گفت وگۆ كردن لە بارەی نویكردنەوەی پەیمانی نیوان عیراق و بەریتانیادا. هەربویە لە سانەوی هەولێر بریاردرا كە خۆپیشادان بكری، بۆ پشتگیری قوتابیانی بەغدا. لەو ساڵەشدا لە هەولێر جم و جوولێكی فراوانی قوتابیان هەبوو، كە ڕۆلی سەرەكی هی حزبی تحریر بوو.بویە بەیانی ١٩٤٨/١/٥ قوتابیان لە قوتابخانە دەرچون و خوپیشاندانیان ڕێك خست و، بەرەو بازاری هەولێر بەڕێ كەوتین. منیش بۆ یەكەم جار بەشداریم كرد لەو خوپیشان دانەدا. لە سەرەتای بازار شیخ خالص كە ئەوكاتە لە پولی پینج دابوو، چووە سەربەرزاییەك و تاریكی شورشگیری دەخویندەوە لەو كاتە هیزیكی زۆری پولیس هاتن ویستیان كاغەزەكە لە دەستی شیخ خالص دەربهینیت. ئەویش كاغەزەكەی نەدەدا پولیس وئیتر بوە مشت و مریان و. لە و كاتەدا سەرپەرشتكاری خوپیشان دان هاواری كرد كە بلاوەی لێێ بكەین بویە هەركە

سەبەلایەدا ڕای کرد. نیوەڕۆ کە هاتینەوە بۆ بازار زانیمان کە پولیس پێنج قوتابی دەست گیر کردوە.

لە شاری بەغدا قوتابیان دریژەیان بە خوپیشاندانەکان داو ڕۆژ لە دوای ڕۆژ خۆپیشاندانەکان فراوان ترو گەورەتردەبون. هەرچەند پولیس دریغی نەکرد لە راونان وتەقەکردن لە قوتابیان و چەند قوتابیکیش شەهید بوون لە وانە جەعفەر برای شاعری گەورەی عەرەب جواهری وقیسی ئالوسی کە لە تەمەنی ١٧ سالان دا بوو. بەلام صالح جبر کە سەروکی وەزیران بو لە جیاتی ئەوەی ڕیز بۆرای قوتابیان و جەماوەر دابنێ هەر خەریکی هەرەشە کردن بوو. بەم گیانە کۆنەپەرستیە پەیمانەکەی ئیمزا کرد کە پەیمانی جبر – بیفن یا پەیمانی پورتسموت ناوبانگی دەرکرد. بۆیە لە ڕۆژی ٢٧/١/١٩٤٩دا خۆپیشاندانەکان هەموو بەغدای گرتەوەو پولیسی ڕژێم هەرچەند بەخەستی تەقەی لە جەماوەری ڕاپەریو کرد. کە لەوراپەرینەدا هەر قوتابیانی نەگرتەوە بەلکو کریکاران و کاسبکارانشی گرتەوە وێرای ئافرەتان کە ئەو ڕۆژە ڕۆلێکی زۆر کاریگەریان گیراو کچەکەی پردی ئەمین کە دوای ناوی لێنرا(پردی ڕاپەرین) لە ژیر گوللەی پۆلیس لە پردەکە پەریەوە هەرچەند شەهید کرا. بەم کارەشی خۆپیشاندەرانی ڕصافە و کەرخ خۆیان لێك دایەوە و جەماوەر سەرکەوت وپولیس نەیتوانی چیتر خۆ ڕاگری و ڕاپەرین سەرکەوتنی بەدەست هینا. بۆیە لە ئێوارەی ئەو ڕۆژەدا (عەبدو لئیلاە و وەس) نا چار بۆ پاراستنی حوکمەکەی. پەیمانەکە هەلۆەشێنێتەوە و صالح جبر لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران لابدا.

بە هۆی سەرکەوتنی ڕاپەرینی جەماوەری عیراق بە سەر نەخشەو پیلانەکانی ئیمپریالیزم و ڕژیمی پاشایەتی نوکەر. ئازادیە دیموکراتیەکان لە لایەن جەماوەر سەپیندرا. خۆپیشان دان و مان گرتن وکۆ بونەوەی فراوانی جەماوەری، ڕژیم نەیدەتوانی قەدەغەیان بکات. هەروەها ڕۆژنامەی حزبەکان بەبی ترس بیروبۆ چوونی خۆیان بلاو دەکردەوە لەم بوارەشدا حزبی شیوعی ئیجازەی دەرکردنی

هەواڵنامەی کتێب

رۆژنامەیەکی بەناوی ئەساس(بناغە) وەرگرت و هەمووکەس و رژیمیش دەیزانی ئەمە رۆژ نامەی حزبی شیوعیە.

لە هەولێریش ناوە ناوە خۆپیشاندانی گەورە رێك دەخران کەبە مەزەندی من زیاتر لە دەهەزار کەس لەم خوپیشاندانانە بە شداریان دەکرد. لە هەمو ئەم خۆپیشاندانانە شیوعی هەمیشە زیندو شیخ محمد (شیخە شەلە) وتاری پرجۆش و خرۆشی دەخویندەوە هەندێ جاریش کچێك وتاری دەخویندەوە.دوایی بۆم دەرکەوت کە ئەم کچە تێکۆشەرە فەریدەی خوشکی شەهید نافع یونس بوو لەم بارودۆخە شورشگێرییەدا، لە هەولیر ئاهەنگی نەورۆز بە هاوبەشی شیوعی و پارتی مۆلەتی بو وەرگیرا، لە محافظ کە ئەوکات موتەسەریفیان پی دەگوت هەرچەندە(اخوان المسلمین) هەولی زۆریان دابۆ ئەوەی رێگایان پێ نەدری لە بەرئەوەی (نەورۆز)مانای ئاگر پەرستیە لە ناو بازاری هەولیر خەلکیان هاندەدا بومان گرتن. بەلام ئەو هەولانە بەفیرو جوون،جونکە جەماوەری هەولیر ئامادەو لە سەرپێی بوو.ئەو ساڵە جەژنی نەورۆز لە قەزاکانیش ئاهەنگی بۆ ریکخرا وەکو کویی و رەواندوزو شەقلاوە.هەل و مەرجەکە بەم شیوەیە بە دریژی هەبو تا ١٩٤٨/٥/١٥ کەرژیم حوکمی عرفی راگەیاند. گوایا بۆ پاراستنی ولات لە کاتی چونە دەرەوەی بە شێك لە سوپای عیراق بۆ فەلەستین . بەبیانو ئەوەی کە دەولەتی ئیسرائیل بروخینن و هەمو خاکی فەلەستین لە جوولەکە پاك بکەنەوە بەلام حەوت لە شکرەکەی عەرب هیچیان پینەکرا، چونکە حکومەتە عەرەبیەکانی ئەو سەردەم نوکەری ئیمپرالیزم بوون. ولە عیراقدا راگەیاندنی حوکمی عورفی بۆ ئەوە بوو کە پەلاماری ئەندامە چالاکەکانی حزبی شیوعی و پارتی و گشت هیزە دیموکراتیەکان بدەن. لە هەولیر و قەزایەکان وەکو کۆیە و رەواندوزو مەخمور ژمارەیەکی زوریان لەلاوە شورشگیرەکان دەست گیر کرد. کە هاورێ ی نەمر- جمال حیدری- یەکێك بو لەوان لە سەرتای سالی خویندنی نوی /١٩٤٨ — ١٩٤٩ هەردو خانەی ماموستایانی هەولیر و سلیمانی کران بەیەك و خانەکەیان بۆ دهوك گواستەوە دوای دەست کردن بە خویندن چەند هاوریکی

هەولێرو سلیمانی کۆ بونەوە وبریاریان دا کە د. حمە سعید عبدالله لە سلیمانی ومن لە هەولێر ڕێکخراوەکە ریك بخەینەوە وهاوڕێیەکی دهوکیش سەرپەرشتیمان بکات. ئیتر (د.حەمە) و من خێرا پەیوەندیمان کردەوە بە هاوریانی سالی پێشو کە ژمارەیەکی زۆر بوون. هەر لە بەر ئەوەش بو ئەم دوخانەیەکران بەیەك و دوو خراینەوە بۆ دهوك ، جونکە کارگیری پەروەردەی هەر دوو لیوایەکە ئەم داوایەیان لە وەزارەتی پەروەردە کرد بو وکە دوور بخرینەوە جونکە نوسیبویان کە زوربەی قوتابیانی ئەم دوو خانەیە شیوعین.بەم شیوەیە کۆمەڵی شانە لەلای من بو وکۆمەلکیش لەلای (د.حمە سعید) بوون بە هەموومان یەك کتیبی ستالینمان هەبوو، بەناوی القضية الوطنية (کێشەی نیشتمانی) کە باسی مەسەلەی نەتەوایەتی و مەرجەکانی بوون بەنەتەوە(الامە)ی دیاری کرد بوو ئەو کێشەیەش لەو سەردەمەدا، مشت و مڕێکی زۆری لە سەربوو، لە نیوان ریکخراوەکانی شیوعی لە کوردستان و ریکخراوەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان. ئێمەوامان لێك دەدایەوە کە کورد هیشتا نەبووە بە نەتەوە(امە) هەرچی برادەرانی پارتی بوو رایان وابوو کە کورد ئێستا نەتەوەیەو هەموو مەرجەکانی نەتەوەی هەیە .

هەل و مەرجەکە بەم شێوەیە دریژەی کێشا ئێمە شانەکانمان بەرێوە دەبردو بە کتیبەی ستالین گۆشمان دەکردن و کتیبەکەشمان لە گەلی دهوك دەشاردەوە. لە سەرەتای دوامان لە دهوك جێگا و ڕێگاو خواردنمان زور خراپ بوو بۆیە، دوای هاتنی سەرپەرشتی کە تنظيم ئاگای لی نەبوو.بریاردرا نانی ئیوارە نەخوین. لە سەرئەمە بوو روژی دوایی ئەنجومەنی خانەکوبوە و چەند بریاریکی ناڕەوای بو دەرکردنی هەشت قوتابی دا چواریان بەدەرکردن تا کوتایی سالی خویندن داهاتوو چواری تریش بۆ ماوەی مانگیك. بەلام بە (تەدەخولی) دیوانی أغا لەلای کارگیری خویندنی موسل مانگەکان کران بە یەك هەفتەو،یەك سالیکانیش کران بە مانگیك تەنیا- عزالدین علی جراح- نەبی کە هی ئەو کەم نەکرایەوە. چونکە بەوە تاوانبارکرابوو ئەم قوتابیەکانی هانداوە بۆ مانگرتن. ئێمە ئەو ساڵە هیچ ئاگامان لە

رووداوەکانی ناو عیراق و حزب نەبوو. ئەو هاورێ دهۆکییەش کە بەرپرسی دهۆك بووە دەیگوت پەیوەندیم بە رێکخراوەی موسل بچراوە. هەرخوی رێکخراوەی موسل نەختی لاواز بوو. بەلآم کە گەڕاینەوە شارەکانمان هەولی ئەو کارەساتەمان بیست کە بەسەر حزبدا هاتوە وچۆن مالك سیف و یهودا صدیق گیراون ؟ هەموو رێکخراوەکانی حزبیان تسلیم بە جیهازی ئەمنی عیراق کردوە بەتایبەتی مالك سیف هەروەها جون کاربەدەستانی رژیم بریاریان لەبەر روناکی دانپیانەکانی مالك سیف دا داوە جاریکی تر هاوری فەهد وصارم و حازم سەر لە نوی محاکمە بکرینەوە ئەم جارە حوکمی لە سیدارە دانیان بە سەردا سەپاندن بەشیوەیەکی قەرەقوشیانە. و خیرا حوکمەکەیان لە رۆژانی ١٤،١٥ شوباتی /١٩٤٩ جێبەجی کرد.
کە سالی نوی خویندنی/١٩٤٩ — ١٩٥٠ گەڕاینەوە بۆ خانەی ماموستایان سەیرمان کرد کە ئەو هاوریەی دهوکمان بوەتە پولیس کە چاومان پیکەوت بە شەرمەوە گوتی من لە بەر هەژاری بومەتە پولیس و ئیوە هیچ مەترسیتان نەبی لە من. ئەمە لەلایەك لە لایەکی تریش هاوریانی سلیمانی پیانراگەیاندم. کە (د.حەمە سعید) لە گەل یەکی لەو تاقمە کە رەتکارانەدا کە لە سلیمانی پەیدا ببون رویشتوە. بویە ئەمنیش نەهاوری د. حمە سعید تاقەتی ئەوەمان نەبوو رێکخراوەکە پێکەوە بنێنەوە هیچ هاورێیەکی تریش داوای لێی نەکردین. بەلام جورە پەیوەندیکی گیانی — روحی — لە نیوان هاوریەکانمان هەر مابوو — ئەمەش هە لە بوو لەلای ئیمە بەم شیوەیە لە هەل مەرجیکی ناهەموارچ لە روی خواردەمەنی وچ لە روی کارگیری قوتابخانە سالی چوارمی خویندمان بردە سەر شایانی باسە کە دوای نیوەی سالی خویندنی /١٩٥٠ — ١٩٥١ چاو دێرێك لە بەغداوە هات ئەم هەل و مەرجەی بە چاوی خوی بینی. زۆربە توندی لە گەل کارگێری خانەکە کە خەلکی موصل بوو، وەبەریوەبەری ناوخویی کە کوردیکی دهوکی بوو قسەی کرد ئەنجا گەرایەوە بۆ بەغداو زوری پێنە چوو کە بریاری دەرکردنی بەریوەبەری بەشی ناوخودەر کراو گواستنەوەی کارگیری خانەکە دەرچوو. لە ئاکامی ئەو چاودێرییە. هەل و مەرجی خانەکەمان بەرەو چاکیك

هەست پیکراو گۆرا لەو ساڵەدا لە گەل کاپتنی خانەکە بەشەڕهاتم بۆیە ئەنجومەنی خانەیان بۆ کۆ کردمەوە وبریاریان دا کە حەوت رۆژ، لە خانە دەربکریم. بە هاوکاری برادەرانی پارتی و هاوریانی خۆمان. هەر لە دهوك جیگایان بۆ پەیدا کردم و نەگەرامەوە بۆ ماڵەوە.

بۆ سالی خویندنی/١٩٥١ – ١٩٥٢ کە دوا سالّمان بوو. بو خانەی ماموستایان لە بەعقوبە گۆزراینەوە. لەوی تەخرجمان کرد لە پایزی هەمان سالّ لە دیبگەدایان مەزرداندم، ئەو سالّەم لەوێ ئەو سالّەی لە بەعقوبە بوم هەستم نەکرد کە چالاکیکی ریکخراوەی حیزبمان لە خانەی مامۆستایانی باقوبە هەبێ. بۆیە من چەند جاری چومە بەغدا لەوێ چاپەمەنیەکانی حزبیم وەرگرت لەو کومەلّە دوستم لە خەلکی رەواندوز کە قوتابخانەی فرۆکەوانی (طیران) دەیان خویند. لە باقوبەش ئەم چاپەمەنیانەم دەدا، بە هەندی لەو کونە هاوریانەی کاتی خوّی لە حزبدا کاریان دەکرد.

دیارە ئەو ساڵەی خویندن کەمن لە دیبگە بوم، پەیوەندی حزبیم نەبوو تا نزیکەی کوتای سال.بویە نەم زانیبوو ئەوهاوریانەی کە بەبریاری – بهاء الدین نوری – لە سەرەتای سالی ١٩٥٣ دەرکران، ناوەندیکی تری حزبیان دامەزراندوەو. بیانەوێ ئەوەی کە حزب لە ریکاوە دەربکەن کە تیّی کەوتوە. بەلام کە گەرامەوە بۆ رەواندوز وچاوم بە هاوری عەلی عبدالله ناسراو بە (عەلی مەکتەبە) کەوت.ئەوپێی راگەیاندم کە ئەم ناوەندە دامەزراوە. و داواشی لێی کردم لەگەلّ ئەوان ئیش بکەم جونکە سەرکردایەتی حزبی ئەو کات کە – بهاء الدین نوری – سکرتێریەتی بەلای چەبدا لایان داوە. چونکە دروشمی – رووخاندنی پاشایەتی – دروشمێکی چەپرەوانەیە هیشتا کاتی بەرزکردنەوەی نەهاتوە. من داوایەکەی کاك عەلیم رەت کردەوە، جونکە ئیمە واگوش کرا بووین هیچ جیابونەوەیەك لە حزب راست نییە، گیرو گرفتەکانیش دەبی لە ناوریزی حزب راست بکرینەوە لە گەل هاورێ عەلی لە مبارەیەوە زۆر گفت و گۆمان کرد، نەگەیشتنە دەر ئەنجامیك. لە رەواندز رێکخراوەیەکی حزب

هەبوو کە لەچاو ئەوسەردەمە داریکخراوەکی لە رەواندوز دریژە یان بە چالاکیەکانی خویان دا تا سالی/١٩٥٦، کە هاورێ ی نەمر سەلام عادل توانی سەرکردایەتی (رایە الشغیلە)- قناعەت پێی بکات بگەرینەوە بوریزی حزب- لەلاپەرەی دوایدا بە دریژی باسی دامەزراندنی ناوەندە تازەیە دەکەم.لە بەهاری سالی /١٩٥٣ کەمن لە دیبگە بوم. راپەرینیکی جوتیاران لە دەشتی هەولیر سەری هەلدا. لە ئاکامی زور داری و ستەمی ئاغایەکانی دزەیی دا.سەرەتا راپەریتەکە لە گوندی (قازیخانە) بەرپاکرا جونکە لەم گوندە دا جوتیارەکان هوشمەندیکی چینایەتی باشیان هەبو. دوای ئەم راپەرینە زوربەی گوندەکانی دەشتی شەمامك و کەندی ناوە وقەراجی گرتەوە. ئاغاکانی زۆر هەراسان کرد، وپەنایان بو کار بەدەستانی رژیمی پاشایەتی برد. رژیمی پاشایەتیش پیشت و پەنای ئاغاو دەرەبەگان بوو، هیزیکی پولیسی گەروکی – الشرطە السیارة – بو گوندە راپەیوەکان نارد، بوترساندنی جوتیاران. هەروەها ژمارەیەکی لە جوتیارە چالاکەکان دەستگیر کرد، لەگەل مەلای هەندی لە گوندەکان کە یەکیان لەمانە بو ماوەی سێ سال بەبریاری کارگیری مونتەسەریفی هەولێر حوکم درا.

شایانی باسە بەهوی زەبرو زەنگی رژیم راپەرینەکە نەیتوانی ئامانجەکانی خۆی جێبەجێ بکا، بەلام هۆشیارییەکی چینایەتی قولی لە دلی جوتیارەکاندا چاندو. راپەرینەکە لە هەموو ئیراق دەنگی دایەوە و روژنامەی حزبی دیمقراتی نیشتمانی، چەند وتاری لە سەر راپەرینەکە بلاوکردەوە. چونکە وەفدێکی جوتیاران سەردانی بەغدایان کرد، بو روون کردنەوەی داخوازیەکانیان بۆ سەرکردایەتی حزبە مۆلەت پێدراوەکان لە مانیش – کامل جادرجی – سەروکی حزبی دیموکراتی نیشتمانی زور بەگەرمی پیشوازی لێکرن و پشت گیری خۆی بۆ داخوازیە رەواکانیان دەربری.

دەبی ئەو راستیەش بگوتری کە (حشع) بەهەموو توانای خۆی داکوکی لەم راپەرینەی جوتیارانی دەشتی هەولیر دەکرد و کادرەکانی جوتیارەی ئەو سای حزب، رۆلێکی هەست پێکراویان گێرا، لە مەر بڕەودان بەم راپەرینە جەماوەرینەی

جوتیاران. پارتی دیموکراتی کوردستانیش پشت گیری راپەرینەکەی کردو کادرەکانیان هانی جوتیارانیان دەدا بو بەشداری کردن لە راپەرینەکەدا.

لە هاوینی/ ١٩٥٣ کە گەرامەوە بو رەواندوز هاوری (عەلی عبداللە) ناسراو بە (علی مەکتەبە) گەرابودوە بۆ ردواندوز، ودیارە لەگەل ئەو هاوریانەی زیندان بوو کە لایەن — بها الدین نوری - یەوە لە حزب دەر کرابوون. من لەوم بیست کە ئەم هاورێیانە ناوەندێکی تریان دامەزراندوەو هاوڕێ علی زۆر هەوڵی کەمنیش بۆ لای خۆیان رابکیشێ. بەلام من جونکە وا گوش کرابووم کە هەرچەندە سەرکردایەتی هەلەشی کردبێ، نابی ناوەندی تر دامەزریندرێ. ئەو هاوریانەی ناوەندی دوەم دادەمەزرینن بەهەل پەرست دادەندرێن. لە بەرئەوەی کە دەبێ گیروگرفتی ناوەوەی حزب هەر لە ناوەوە چارەسەربکرێ. بەلام هاوڕێ — عەلیش چەندهاوریکی لە رەواندوز لە دەوری خوی کۆ کردەوە وریکخراوەیەکی دامەزراند. هەرچەندە ریکخراوی سەر بەحزب بەهیزترو فراوان تر بوو و چەند بنکە لەدەرەوەی شار هەبو وەکو دولە مجەر و دەرگەلە و زنیوێ شیخی و چەند جیگایەکی دیکە.

لە پایزی/ ١٩٥٣ لە سەر داوای خۆم بو گوندی دەرگەلە گواسترامەوە لەوی ویرای قوتابخانە، کاری حزبیشم دەکرد، لە رەواندوزیش یارمەتی هاوریانم دەدا بە تایبەتی لەوەلام دانەوەی پروپاگاندەی جماعەتی — رایە الشغیلە — ئەو کاتە لە رەواندوز (حسین خباز) بەرپرسی ریکخراوە کەبوو. لە دەرگەلەش دەنگ وباسی پ. د.ك دەبیت بەتایبەتی لە ناوچەی رانیەویشدەر، کە عومەر عەلی موتەسەڕیفی سلیمانی زور فشاری خستبوە سەرجەماوەر هەتا ئاغانیشی گرتبودوە، بۆیە سالی/ ١٩٥٤ هەمزە عبدالله ی تێکوشەر لە ناوەوەکاری حزبی بەریوەدەبردو توانیبووی هەندی ئاغاش بو ناو پ.د.ك رابکیشی وەکو عباسی مامند أغا لە ئاکامی راپەرینی پایزی /١٩٥٢ ، گیروگرفت لە نیوان ریزەکانی حزب رویدا. هەندی هاورێ ی پیشکەوتو لە زیندان ناردزاییان دەربری لەو دروشمانە کە لەو ڕاپەرینەدا بەرزکرابونەوە. گوایا هەندێ لەم دروشمانە گیانی جەب رەوانەی تیدایە بە تایبەتی، دروشمی روخاندنی پاشایەتی

و دامەزراندنی رژێمی کۆماری. سکرتێری حزب لەو دەمەدا – بهاء الدين نوری – بۆ رەخنەکە زیاتر بەرەو روی ئەو دەبوەوە کە ناوی نهینی – باسم – بوو. ئەم رەخنەیە بوە هۆی ئەوەکە لە زینداندا حزب دوو کەرت بوو لە ئاکامدا بەریز – بهاء الدين – بریاری دا ژمارەییکی زۆری ئەم هاورێیانە لە حزب دەرکرد. ئەوانیش بریاریان دا ژمارەیەکی زۆری ئەم هاوریانە لە حزب دەرکەن. ئەوانیش بریاریان دا کە ناوەندیکی خۆیان دابمەزرینن کە دوایی بە ناوی رۆژ نامەکەیان – رایە الشغليه ناویان دەرکرد. ئەمە لە سەرەتای سالی/ ١٩٥٣ لەو ماتەشدا هاوری جەمال حەیدەری کەیەکیك لەوانەی دەرکرا بوون، توانی لە نەخوشخانەدا رابکات، بەرەو بەریکخراوەکە بدات، لە ناوجەماوەردا، بەم شێوەیە ناوەندیکی تری حزبی شیوعی لە عیراقدا پەیدا بوون. ئەمەش زیانیکی زۆری بەحزب گەیاند، بەپێ ی بیرو باوەری لێنینی مەزن نابێ لەیەك ولات دوو حزبی شیوعی هەبی ئەوەی جیگای داخیشە پەنادەبرا، بۆ بلاوکردنەوەی وتاری توندو تیژ هەندیك موهاتەڕات. ئەم هەل و مەرجە سێ سالْ دریژەی کێشا. تالە سالْی/١٩٥٦ هاورێ سەلام عادل توانی ئەم گرفتە جارە بکات و رێکخراوی (رایە الشغليه) خۆی هەلوەشاندەوە وهەمویان گەرانەوە بو ریزی حزب.

لە بەهاری /١٩٥٤ رژیمی پاشایەتی بریاری دا لە حوزەیرانی هەمان سالْ هەلبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمان بەریوەبچی. حزبە عیراقیەکان بریاریان دا بۆ ئەم هەلبژاردنە، بەرەییکی پەرلەمانی پیکەوەبنین وبەرەکەچووە کوری خەبات. دیاربوو رژیمیش ناچاربوو لە ژیر فشاری جەماوەر ریگای هەندی ئازادیە دیموکراتیەکان بدات لەهەل و مەرجیکی ئاوانییمە دیموکراتیدا(١٠) لە نوینەرەکانی بەرە سەرکەوتن و مەسعودی مەلای گەورەش کە لە کویی دەرچوو بوو. هاتەریزی ئەم بەرەیە. بەلام نوری سەعید کە خۆی ئامادە کرد بوو.پەیمانی بە بەغدا لە گەلْ تورکیا و ئیران ببەستی هەلبژاردنەکەی هەلوەشاندەوە بۆ سالی دوەم /١٩٥٣ – ١٩٥٤ ، لە سەرداوی خومدا گوزرامەوە بو گوندی دەرگەلە. کە تا ئەو سالە قوتابخانەی لێی نەکرابوەوە.

هەرچەندە ئەم گوندە ئەو کات ریگای ئوتۆمبێلی نەبو، بەلام بومن لە دیبگە باشتر بووو، لەو گوندەدا زۆر خوم لەگەل قوتابییەکان ماندوکرد، خەلکەکەش زۆر هاوکاریان دەکردم، بەتایبەتی کاك عزەتی سلیمان بگ و خوالێ خوش بوو جەلال بەگی کوری میر حەمەدامین. لەوێ بەنیمچە ئاشکرای کارو باری حزیم بەریوەدەبرد، تائیستاش هیچ یەکیك لە خەلکی ئەو گوندە گوزارشتی لە لایەن حکومەتەوە لەسەر من نەدا. ئەتوانم بلێم کەخەلکی گوندەکە، بەگشتی حزبیان خوش دەویت بۆ پشت راست کردنەوەی ئەم قسەیەم لە کوتایی سالی/١٩٥٦ لە رەواندوزەوە (حمید عوسمان) یان نارد بۆ لامان نزیکەی مانگیك مایەوە بەهاوکاری من وکاك عزەت رەوانەی رۆست وزینوێ شێخمان کرد. چونکە کاك حمید بۆ ئەوە هاتبوو کە بارودوخی ناوچەکە دراسە بکات. کە ئایا دەکرێ شۆرشی چەکداری لە دژی رژیمی پاشایەتی تێدا بەرپا بکرێ. چونکە بەپێی قسەکانی (حمید) حزبی شیوعی و پارتی رێك کەوتتبون لەسەرئەم بیروکەیە و بەقسەی (حمید) بریارە کەوا بوو کە بارزانی ئەمریش، بەریگا سوریا بگەرێتەوە بۆ کوردستان. چونکە لە پاییزی/١٩٥٦ دا راپەرینیکی جەماوەری لە عیراق بۆ پیشتگیری گەلی میسرا روی دا کە دوچاری پەلامارێکی سێ قۆلی بووەوە لەلایەن ئیمپریالیزمی ئینگلیزی و فەرەنسی و ئیسرائیلەوە سوپای ئەم سێ دەولەتە دەست دریژکارە تا سەرکەنداوی سویس رۆیشت و هەموو بیابانی (سینای) داگیر کرد. ئەگەر هۆشیار کەرەوەی یەکیەتی شورەوی و راپەرینە جەماوەریەکانی گەلانی عەرەبی نەبوایە، لەوانەبوو لە کەنداوی (سویسی) ش بپەریبانەوە وقاهرەی پایتەختیشیان داگیر بکردایە، بەلام هۆشیارکردنەوەی (ئینزار) ی شورەوی ئەوەندە لێبراوانە بوو کە ئەوسێ دەولەتەی ناچار کرد شەرەکە کە رابگرن و لە بیابانی (سینا) ش باشەکشە بکەن. ئەوەی جێگای داخە گەلانی عەرەب ئەم دەست پێشخەریەی یەکیەتی شورەویان لە بیرنەماوە. شایانی باسە رژیمەکەی ئەو سای بەغداش بە نهینی پشتگری دەست دریژیە سێ قۆلەکەی کرد. کۆمیتەی ناوەندی حزبی شیوعیمان لە کوبونەوەی خۆی

دراسەی ئەنجامی راپرینەکەی کرد کە رژیم ئەوپەری توندو تیژی بەکار هێنا دژی خوپیشاندانە ئاشتیەکانی جەماوەر. بۆیە حزبیش بریارێدا شێیوەی تێکوشانی خۆی بۆ شیوازی توندو تیژی بگۆری و لەشاری (حەی جەماوەر) راپەرینی چەکداری کرد.بەلاّم لەبەر ئەوەی رژێمی پاشایەتی گۆربەگۆر هێزێکی زۆری ناردە سەر ئەو شاردو توانی بەسەر راپەرینە چەکداریەکەی (حەی) سەربکەویّ دوو هاورێ ی تیکوشەری حزبی شیوعی لە سیدارە داو بە دەیان هاورێی ولایەنگری حزبی لەم شارەبچووکەدا دەست گیرکردو حوکمی قورسی بەسەرداسەپاندن.بە پیوستی دەزانم ئەو راستیە ئامارە پێی بکەم کە سەرکردایەتی هەردوو حزبی شیوعی وپارتی هاوکاریکی بەتینیان لە نێواندا هەبوو چونکە سەرکردایەتیە کە لە دەست چەند کەسایەتییەکی شورش گیرابووکە سەرکردایەتی شیوعی لە دەست دوو هاوری نەمر سەلام عادل و جمال حیدری دابوو سەرکردایەتی پارتیش (همزە عبداللە) تیکوشەری ناسراوێ گەلی کوردستان بوو. بەلاّم تا ئیستاش نازانم کە هۆکاری جیبەجێ نەکردنی ئەم بریارە دوو قۆلیّە چی بوو چونکە لە لەراستیدا جەماوەر لە کوردستانیش ئامادە بوو دژی رژیمی پاشایەتی راپەرێ وا دەزانم شورشی چەکداری لە کوردستاندا ئەگەرحزبی شیوعی بەلاّم کاك همزە هەر بەرێزەوە ناوی حزبی شیوعی دەهێنا منیش هەندێ جار بەتوندی بەر پەرچی قسەکانی حەمیدم دەدایەوە. گرینگ ئەوەیە کەنەیانتوانی قەناعەتم پێ بهێنن کەبچمە ناو پارتییەوە.

لەوانەیە ئەو هێرشانەی (حەمید) بۆ ئەوە بگەرێتەوە کەلەسالّی / ١٩٥٥ لە لایەن کۆمیتەی ناوەندی محاسبە کراو لە سکرتێری حزب لادرا دیارە لەسەر ئەمە بە ئەندامی کۆمیتەی لقی کوردستان داندراوە بەلاّم دەرنەکرا. بۆ زانیاری زیاتربروانە یاداشتەکانی ه - کریم ئەحمەد بەناوی (المسیرة). بەم شێوەیەش چەپ لە سەرکردایەتی پارتی بەهێزبوو. بەلاّم دوای لادانی کاك هەمزە لە سکرتێری صالح حیدری و حمید عوسمانیش بوونە ئەندامی م.س. ئەم بارە تا سالّی / ١٩٥٩ درێژەی

هەبوو، بەڵام دوای لادانی کاك هەمزە، صالح و حیدریش لادران، صالح بەوە تۆمەت بارکرا، کەلەگەل جمالی برای تەنسیق دەکات، هەر چەندە ئەم قسەیە راست نەبوو. لەناوە ڕاستی ساڵی / ۱۹٥۸ جەنگی ناوخۆیی لە لوبنان بەرپاکرا، بەهەوڵ وتەقەلای دەوڵەتە ئیمپریالیزمەکان و کۆنەپەرستی عەرەب • ئەمە بۆ لاواز کردنی جم و جۆڵی بزاڤی ئازادی خوازی عەرەب• کە لەلایەن جمال عبدالناصری سەرۆکی یەکگرتووی عەرەبی سەرکردایەتی دەکرا• ئۆردوگای سۆسیالیزمیش پشتگیری لێدەکرد چونکە دژی ئیمۆیالیزم بوو• هەرچەندە ناوە رۆکە دیموکراتیەکەی زۆر لاواز بوو• ئەمەش لە دوایدا بووە هۆکاری سەرەکی لەبەر یەك هەڵوەشانەوەی. لەم هەل ومەرجەئاڵۆزەدا شۆڕشی ۱٤/تەموز لەلایەن ڕێکخراوی ئەفسەرە ئازادەکان بە سەرۆکایەتی عبدالکریم و عبدالسلام کە خۆیان و ئەو هێزە سەربازییەی لە ژێر سەرکردایەتییان دابوو، رەوانەی لوبان دەکران• بەلام ئەوانئەو دەرفەتەیان قۆستەوە، لەو کاتەی کە بەناوبەغدادا تێدەپەڕین• پەلاماری وەزارەتی بەرگری و کۆشك و تەلاری پاشایەتی و ئیستگەی رادیۆی بەغدا و چەند شوێنێکی گرنگی حکومیان داو بە هۆی هاوکاری کردنیان لەلایەن هەندێ ئەفسەری گەورەوەتوانیان ئەم جێگایانە بگرن ولە سەعات شەشی بەرەبەیانی ۱٤/ تەموزدا بەیاننامەی یەکەمی شۆڕش لە ئێستگەی رادیۆی بەغدا دا خوێندرایەوە• جەماوەرلە شاری بەغدای خۆڕاگر وشارەکانی دیکەی عیراقیش بە خۆپیشاندانی گەورە گەورە پشتگیری خویان بۆ شورش دەربڕی. بەمەش نوکەرەکانی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستەکان نەیان توانی، هیچ جم و جوڵێك لە دژی شورش بکەن. بەم شێوەیە شورش لە سەرتاسەری عیراق سەرکەوت.

گەلی کوردستان شان بەشانی گەلانی دیکە عیراق، هەر لە یەکەم رۆژی بەرپابوونی شورش، زۆر بەتوندی پشتگیری شورشی کرد و هەموو توانی خۆی خستە بەر دەست سەرکردایەتی شورش. بەلام گەلی کوردستان وەکو شیوعیەکان، مەترسی زۆریان

هەبوو لەوەی کە یەکێتیەکی کت وپر بکرێ لە گەڵ کۆماری عەرەبی یەکگرتودا.بویە داوایان کرد ئەگەر ئەم یەکیەتیە بکری. کە عبدالسلام و نەتەوە پەروەرەکانی عەرەب لە ریزی سوپاو گەلدا، هەولێکی زۆریان دا کە ئەم یەکگرتنە جێبەجێ بکرێ. بەلام خۆپیشاندانە مەزنەکەی حزب لە رۆژانی سەرەتای شورش، کەنزیکەی چاردگە ملیونیك بەشداریان تێدا کرد و توانییان بچنە ناو وەزارەتی بەرگری و عبدالکریم، خۆی هاتەدەرەوە و سلاوی لە جەماوەرکرد. تا سنورێکی هەست پێکراو لە تەرازوی هیزەکانی گۆری. عبدالسلام ونەتەوە پەروەرە عەرەبەکان و بەعسیەکان بۆیان دەرکەوت، کە سەپاندنی یەکێتی وچونەووکت و ناو کۆماری عەرەبی ییەکگرتو.ئەوەندەکاریکی ئاسان نیە لە بەر ئەوەی هیزیکی زۆر لە دەوری حزبی شیوعی کۆبوەتەوە و ئەم دروشمە لە بەیانی یەکەمی شورش دانەهاتووە.حزبی شیوعی لە بریتی یەکیەتی کت وپر لە خۆ پیشاندانەکەدا داوای یەکیەتی فیدرالی دەکرد. بەلام لە گەڵ ئەوەش عبدالسلام وازی لە هەولەکەی خۆی نەهیناو، وەیویست پەنا بباتە بەر کودەتای سەربازی بۆ سەپاندنی ئەم دروشمە. دیارە لەم بوارەشدا(میشیل عفلق) رۆلێکی خراپی گێراوە، ئەو بەعسیە عیراقیەکانی هان دا کە لە تەك نەتەوە پەروەرەکان خەبات بوجێبەجی کردنی دروشمەکە بکەن. بێگومان ریکخراوەکانی حشع لە کوردستاندا وپارتی دیموکراتی کوردستانیش، بەگەرمی لە گەل یەکیەتی فیدرالی دابوون. عبد الکریم خوشی دژی یەکیەتی کت و پر بوو. روداوەکادوایش راستی ئەو بۆ جونەیان دەرخست. چ لە بواری دیموکراسی و چ لە بواری ئابوریشەوە. یەکیەتیەکەی میسرو سوریا زوو هەلوەشایەوە. شایانی باسە کەحشع لە ١٩٥٨/٧/١٢ بەیاننامەییکی ناوخۆی بلاوکردەوە بۆ ئاگادار کردنەوەی کادرو ئەندامەکانی حزب کە لەم رۆژانەدا رووداویکی گرینگ روودەدا.بۆ ئەوەی ئاگاداربن و خۆیان ئامادەبکەن بەلام بە داخەوە ئەم بەیاننامەیە نەگەیشتە دەست هەمو رێکخراوەکان. شورشی ١٤/ تموز هەر لە رۆژانی هەودلێەوە کۆمەلە داخوازییکی رەوای گەلی جێبەجێ کرد ئەمە ویرای رووخاندنی رژێمی پاشایەتی کە رژیمێکی

نیمچە نوکەری ئیمپریالیزم وپشت گیری دەرەبەگایەتی بوو. گرینگ ترین ئەم داخوازیانە بوو.

١- دەرکردنی یاسای کاتی کۆماری عیراق. لەم یاسایەشدا بۆیەکەم جاردەوڵەتی عیراق دانی بەوەدا کە لە دوو نەتەوەی سەرەکی پێك هاتوە کە عەرەب و کوردن هەر دووکیان هاوبەشن لەم نیشتمانەدا. ریگای بە بارزانیش دا کە بگەریتەوە بۆ نیشتیمان.

٢- ئازادیە دیموکراتییەکان بۆ حزبەکان و جەماوەر بەرەڵلاکران هەرچەندە ریگانەدرا کە حزبی شیوعی رۆژنامەی خۆی دربکات تا مانگی شوباتی/ ١٩٥٩.

٣- وەزارتیکی نیشتمانی دامەزراند بە سەرۆکاتی عبدالکریم قاسم لە نوینەرەکانی ئەو حزبانەی بەشدار بوون کە لە بەرەی یەکگرتوی نیشتماندا بوون تەنیا حشع لەم وەزارەتەدا بەشداری پی نەکرا. بەڵکویەك دوو کەسایەتی چەپ هینران بۆ وەزرات کە یەکێکیان ئابوری ناسی عیراقی ابراهیم کوبەبوو.

٤- لە ٣٠/ ئەیلولی /١٩٥٨ دا یاسای چاککردنی کشت و کاڵ دەرکرا. کە تا سنورێکی هەست پێکراو دەسەلاتی دەرەبەگەکانی کەم کردەوە، هەرچەند بەریك و پێکی جێبەجێ نەکرا.

٥- زۆربەی پیاوە ناسراوەکانی سەربە رژێمی پاشایەتی دەست گیرکران و درانە دادگای گەل. کە ئەفسەری نیشتمان پەروەری عیراق(مهداوی) لەبەرپەرەسەندنی جموجوڵی کونە پەرستەکان دژی شورشی ١٤/تموز حکوومەتی شۆرش بریاری بەرگری میللی (المقاومە الشعبیە) دابمەزرێنێ. بەبریاری سەرکردەی پروسە چالاکی عسکری ژمارە — ٩٨٩ — لە ٢٢ / تموزی/ ١٩٥٨ دا. بەلام لە کوردستان ریگانەدرا بە دامەزراندی ئەم ریکخراوەیە بەبریاری سەرکردەی (فرقەی دوەم) ی ئەو کات — ناظم طبقجلی- بوتا

دوای سەرکوت کردنی پیلانی شەواف لە موسل ئەوی من ئاگام لێی بێ بەرگی میللی لە کوردستان هیچ کارێکی خراپی نەکرد دژی پارتی و جەماوەری کوردستان.شایانی باسە لە رەواندوز ئەندامانی پارتی بەشداریان کرد لەم رێکخراوەدا بەلاّم سالّی/١٩٥٩ دوای کارەساتەکەی کەرکوك بەرگری میللی قەدەغەکرد.کرایە سەرکردەی دادگایەکە. دادگەیەکە. بە ئاشکرا بەرێوە دەچووتەنانەت هەر دوای سەرکەوتنی شۆرش نۆکەرەکانی ئیمپریالیزم و کۆنە پەرستەکانی عیراق دەستیان کرد بە پیلان گێران دژی شۆڕش. وەکو پیلانی عبد السلام تەنانەت ریگا بەتاونبارەکانیش درا کە داکۆکیان لە خویاندا بە ئاشکرا بخویننەوە هەندیکیان وەکو تاوانبار سعید قەزاز هیرشی بردە سەر حکومەتی کۆماری و سەروکی دادگا. کاك مسعود بە ئەرێنی باسی دادگای گەل دەکات. کە دانشتنەکانی بە ئاشکرا لە رادێوو تەلەفزیۆن پەخش دەکا بە تاقی کردنەوەیەکی ئازایانە دەداتە قەلەم.کەویستی عبد الكريم لە ژورەکەی خۆی لە وەزارەتی بەرگری بکوژێ بەلام ترسناك ترینی پیلانانە پیلانەکەی – شواف – بوو لە موسل کە حشع و گەلی کوردستان رولێکی کاریگەریان بوو لەسەرکوت کردنی ئەم پیلانەی کۆماری عەرەبی یەکگرتوو عبدالناصر پشتگیری لێی دەکرا. بە تێکشکاندی ئەم پیلانە نەگریسە سەرکەوتنیکی گەورە بەدەست هات وهەستانێکی جەماوەری فراوان (مد جماهيری واسع) هاتەپێشەوە. کە دیارە قاسمی ترساند، بۆیە لەو ئاهەنگەی کەیەکیەتی سەندیکانی عیراق رێکیان خست لە ئیوارەی ٣٠/ نیسانی /١٩٥٩ دا و قاسمیان بو ئەم ئاهەنگە بانگیش کردبوو. لەوتارەکەیدا لەم ئاهەنگە گوتی پشت گیری حزب و ژیانی حیزبایەتی ناکەم لەم کاتەدا. بەلاّم لە سەرەتا/١٩٦٠ یاسای حزبەکان دا دریژین و بەپێی ئەو یاسایە، بوار بەحزبەکان دەدەین کاری خۆیان بە ئاشکرایی بکەن. دوایش دیارە داوای لە سەرکردایەتی حزبەکان کرد بوو کە خۆیان تجمید بکەن تجمید بکەن تەنیا حشع و پارتی خویان نەکرد ئەم وتارە سەرەتای پاشەکشەی قاسم بوو لە رەوتی دیموکراتی لە عیراقدا. کە دوای ئەمە وردە وردە دەستی کرد. بە دزینەوەی، ئەو دەستکەوتانەی کە گەلی عیراق بە تیکوشانی خۆی

بەدەستی هینا بوون. و بواری دا بەهیزە کونە پەرستەکان و نەتەوە پەروەرە عەرەبەکان بو چالاکی توندن دژی حشع لەم سەروبەندە دا خیلی برادوست باخی بوونی خۆیان لە دژی کۆماری عیراق بە سەروکایەتی شیخ رشید لولان و مەحمود بگ دەست پیکرد. ئەو کات سەرکردەی (فرقەی) دووەم کە بارەگاکەی لە کەرکوك بوو، لە ژێر دەستی ئەفسەری نیشتمان پەروەری پێشکەوتن خواز (داود الجنابی) بوو ولە بەر ئەوەی کە ناوچەی خێلی برادوست، ناحیەی سیدەکان بوو، سیدەکانیش سەر بە قەزای رەواندوز بوو. شەویك بەرێز جەنابی هات بۆ رەواندوز و داوای کرد کە چاوی بە کومیتەی قەزای رەواندوز بکەوێ. ئێمە وەکو کومیتەی قەزا، کە ئەو کاتە بەندە بەرپرسی کومیتە کە بووم. جوین بۆلای لەوی باسی ئەو یاخی بوونەی خێلی برادۆستی کرد، گوتی ئەگەر دەتوانن، دووکەسایەتی ناسراوی شارەکە بنێرن بۆ لای مەحمود بگ بۆ ئەوەی، پێی رابگەینن کە سەرکردەی فرقەی دوەم. بەناوی عبدالکریم بە لێنی پێدەدا، کە فرۆکە یەکی هەلیکوپتری بۆ دەنیرێتە سیدەکان ودەیبا بۆلای زعیم عبدالکریم. بۆ ئەوەی گفت و گۆی خۆی لە گەڵدا بکات ئەگەر ریك کەوتن ئەمە زۆر باشە، ئەگەر ریك نەکەوتن ئەوا بەو فرۆکە دەهینمەوە بۆ سیدەکان ویەك هەفتە مولەتی دەدەمی، بۆ ئەوەی خۆی ئامادە بکات، ئینجا هیرشی دەبەمە سەر. ئیمە هەر بەو شەوە دوو کەسەکەمان ئامادە کرد کە حاجی طاهر و مصطفی ئاغابوون. یەکەمیان پەیوەندی بازرگانی لە گەلیدا هەبوو دەمیشیان خەزوری کریم خانی کوری بوو. بۆ رۆژی دوای بە سواری ولاخ رەوانەی سیدەکانمان کردن. ئەوان لەو ئەرکەی پێیان سپیرا بو سەرکەوتوو بون ومحمود بگ لە سەر بەلێنی ئەم دوو کەسایەتیە ئامادە بوو، بچیت بۆ لای عبدالکریم. بەلام لەو کاتەدا شێخ رەضا گولانی کە مدیر ئەمن بوو لە کەرکوك، هیرش دەباتە سەر مالی محمود بگ و دوو کوری دەست گیر دەکات.بەم کردەوەیە کاردکە هەلدەوە شێتەوەدو. محمود بەگ بە پالیشتی شیخ رشید لولان هیرش دەکەنە سەر مرکزی ناحیەی سیدەکان، کە ئەو کات بیجگە لە وەفدی ئێمە قائیمقامی رەواندوزیش لەوێ بوو.

بەرامبەر بەم گورانکاریە حشع کومەلەکانی جوتیارانی لە هەولیرو رەوانـدوز هـان دا بـو بەگـژ داچونـەوەی، ناوچـەی سـیدەکان ولـە ماوەیـەکی زۆر کـورت دا. لەهـەر دوو ناوچەکە هیزی زۆر ئامـادەکرا، هێـزی دەشـتی هـەولێر، بـە کردایـەتی شـەهید فـاخر میرگـە سـووری بـوو. هیزەکـە ناوچـەی رەوانـدوز و باڵـەکاتی بـە سـەرکردایەتی کـاك عزەتی سلیمان بگ بـوو. ئـەم دوو هێـزە کـە لایـەن بـەتالیون رەوانـدوز بـە فـەرمانی سەرکردەی (فرقە)ی هیـزە کـە لەلایـەن چـەکدار کـران و، هەر یەکـە لەلایەکـەوە بـە لاماری سیدەکانیان دا. چەکدارەکان خێڵی برادوست کـە دیتیـان ئـەم هیـزە گەورەیـە هات بویان. لەلایەکی تریش لە ناوچەی (کانیە رەش) کە بنکەی پولیسیان ئابلوقەدا بوو.هێزیکی بارزانیەکان بەسەر کردایـەتی بـارزانی خـۆی هێزیکـی بـەرگری ئـەمیللی هەولێر و رەواندوز بەشداری خوالێخوش حمد ئاغا میرگە سوور. ئابلوقەکـەیان تیـك شکاند. بـەم شـێوەیە چـەکدارەکانی خێڵی برادوست بـە نـا چاری باشەکشیان کـردو ئـاودیوی سـنوری ئـیران بـوون. بـەلام دوای دووسـێ مـانگ خۆیـان دایـە دەسـتەوەو گەرانەوە بۆ شوێنی خۆیان و، حکومەتی قاسمیش لێخۆش بوونی گشتی بۆ دەرکردن.

بەبونـەی یـاخی بـوونی خێڵـی (برادوسـت) زۆر لـە ئەنـدامانی سـەرکردایەتی حـشع وحدك هاتبون بۆ رەواندوز – لەوانە هاورێ جمـال حیـدری، عزیـز محمـد وچـەندها وری دیکەش، لە پارتیشدا بەرێز همزە عبداللە . وعمر دەبابە هات بوون.

کە هاوری جەمال بۆ نوسینگەی – اتحاد الشعب هات – ئێمە وینەیەکی زۆر گـەورەی (عبـد الکریمـان) هەڵواسـی بـوو. کەچـی وینەیـەکی بـچکولەی (مـارکس – ئینگلیـز – لێـنین – مـان لەتـەك وینـەی عبـدالکریم هەڵواسـی بـوو. هـاوری جمـال گـوتی ئەمـە چییە،بو چ ئەم وینە گەورەیە، ئەمە هەلگرن لە جیگەیدا، وینەیەکی بـچوك دابـنین. لـە کـاتی قـسەکردن دا ئامـاژەی دا ، بـە وتارەکـەی قاسـم لـە ئاهـەنگی ئیـوارەی ٣٠/ یەکیەتی کریکاران، گوتی ئەمە سەرتای لادانە لە میتودی دیموکراتی دا.

شایانی باسه له ١/ ئایاری/ ١٩٥٩ دا، خۆپیشاندانیکی زۆر گەوره لـه بەغدا رێك خـرا. لەم خۆپیشانەدا کە ملیونیك هاونیشتمانی لـه کریکاران وچینەکانی تـر بەشداریان تیدا کردبوو. دروشمی (بەشداری حشع له حوکمدا بەرز کرا بووه) له لایەن جەماوەر بەلاّم سەرکردایەتی حـزبیش ئـەم دروشمـەی رانـەگرت. لـه (اتحاد الشعب) وتـاریکی درێژی له سەرنوسرا.هاوری جمال داوای کـرد کوبونەوەیـەکی فراوانـی هاوریـان ریـك بیخەین، بۆ رونکردنـەوەی نـاوەروکی وتارەکە کوبونەوەکـەمان لـه هـۆلی قوتابخانـەی دواناوەندی رێك خست.من وام دەزانی که هاوری جمال خـۆی رونکردنـەوه پێشکەش دەکا. بەلاّم کە چوینە ژورەوەی هۆلەکە. داوای لەمن کرد بەم کاره هەلبستم، منیش خۆم بۆ رونکردنەوە کە ئامادە نەکردبوو. له گەلّ ئەوەش ناچار بوم رونکردنەوەکەم پێشکەش کرد، هاوریش هیچ نارەزایی لەسەر ئەم رونکردنەوەیەم دەرنەبری. هـاوری جمال چەند رۆژێك له لامان مایەوە.جاریکیان هەردوو بـەدوو بـوین. پرسیاری کـرد ئەگەر داومان کرد دەتوانی دەلاوی ئازامان بۆ بنیریە بەغداد. منیش لەوە لاّمدا گوتم نـەك دە دەتـوانم (١٠٠) لاوتـان بـۆ رەوانەبکـەم. لـه راستیش دا لاوی وامـان هـەبوو چاویان له گولله نەدەترسا. دیار بوو هاوری جمال بیروکەی ئەوەی هەبو کە بەرامبەر قاسم، حزب کارێك بکات و جلەوی حوکم بە دەستەوە بگرێ. بـەلاّم تاقمـە ٢ — ٤ کـه سیـەکەی م. س کـه بریتـی بـون لـه زەکـی خـیری عـامر عبـدالله ، بهـا الـدین نـوری ویەکییکی تر، له دژی ئەم بیروکه یـه بـوون. بەمـەش دەرفـەتێکی زۆر گـەورەیان لـه دەسـت حزبـدا و گـەلی عیراقـیش زیـانی زۆر گـەورەی لێـی کـەوت و ژمـارەیکی زۆری هاوریانی سەرکردایەتی وکـادری حزبمان شـەهید کـران لـه لایـەن کودەتـا چییەکانی شـوباتی /١٩٦٣ دا. لـه پێـشەوەیان هـاوری لیهـاتوو وسـکرتیری حـزب (سـلام عـادلی) هەمیـشه زینـدو وجمـال حیـدری شـۆرش خـوازو قـالّ بـوەوه لـه گورەپـانی خەباتـدا. ویرای عەلی و نافع یونس و دەیان کادری دیکەی جەماوەری له راستی دا ئـەو هـەل و مەرجه له بارەی بۆ حزب رەخسا لـه بـەهاری/ ١٩٥٩ دا . بـۆ هـێچ حزبێکـی دیکـه لـه جیهاندا نەرەخسا بوو، ئەو حزبەی له سالی یەکەمی شورش تـوانی جـەماوەریکی زۆر

لە ریزی سوپای و گەلدا ریك بخات، کە بەشی هەرە زۆریان ئامادە بوون گیانی خۆیان لە پیناوی حزبدا بە خت بکەن. بەلام بە داخەوە ئەو دەرفەتە زۆر لە بارەمان لە کیس چوو،بەهۆی کەم تاقی کردنەوەی حزب و رولی هەندی هاوری نا شورشگیروەکو لە پیشەوە ئاماژەم پی کرد.

هەر دوای خۆپیشانی ١٩٥٩/٥/١ عبد الکریم کەوتە کار بۆ کەم کردنەوە جەماوەریی حزب و پشت گویّ خستنی. وپیش ئەوە هەموو رۆژی رۆژنامەی (اتحاد الشعب) لە ئیستگە بە غدا دەخویندرایەوە. ئەمە قەدەغە کرا. ریگا درا بە کۆمەلە رۆژنامەیەکی کونە پەرستی کەبە ئاشکرا دەربچی کە کارو پیشەیان هەر هیرش بردنە سەر حزب بوو•سەرکردەی فرقەی یەکەم لە دیوانیە ماوەیەکی زۆر (اتحاد شعب)ی قەدەغە کرد کەبۆ حەوت پاریزگای سەرجەم ئەم فرقەیە بچیت• دام و دەزگای رژیم کە پاك نەکرابوونەوە لە نۆکەرکانی پاشایەتی و خەلکی کۆنە پەرست• بە هەموو شیوەیەك گیروگرفتیان بۆ هاورییان و ریکخراوەکانی حزب و یەکیتی کریکاران و کۆمەلەی جوتیاران دروست دەکرد• یاسای کۆمەلەی جوتیارانیان هەلوەشاندەوە کە لە کاتی مەدەجەماوەریەکە داریژرابوو جوتیارو کریکارو مامۆستا گورجوگۆلەکانیان بۆ جیگەی دوور دوور دەگواستەوە•

بۆنموونە قائمقامی قەزای رەواندوز بە هەموو شیوەیەك دژایەتی ریکخراوەکانی حزبی دەکرد و گیرو گرفتی بۆ هاورییان دروست دەکردوهانی کەسانی داخ لە دلی دەدا کە دەست دریژی بکەنەسەر هاورییان ئەو قائیقامە راستەوخۆ لە لایەن قاسم یارمەتی دەدرا لە دوایش کردی بە محافزی هەولیر ، و لە سال؟ی / ١٩٦١ دا رۆلیی گەورەی گیرا لە دژی پارتی و گەلی کوردستانداو هانی دەربەگەکانی دا بۆ ئەوەی ببنەجاش دژی شۆرشی گەلی کوردستان. لە ١٩٥٩/٧/١ دا سەرکردەی پیشکەوتن خواز فرقەی دوەمی لادا.چونکە تورکمانە تورانیەکان و داخ لە دلەکان رقیان لیی بوو. لە

١٤/تموزی /١٩٥٩ شدا، كه جه‌ماوه‌ری كركوك خوپیشاندانیكی ئاشتیانه‌یان رێك خست. به پیلانێكی نه‌خشه بۆ داریژراو.له‌لایه‌ن نوكه‌ره‌كانی كۆمپیانی نه‌وتی كه‌ركوك و، چه‌ند شانه‌یه‌كی به عسیه‌كان و به‌پالپشتی توركمانه‌كان به تایبه‌تی له هه‌ندی بنه‌ماله‌ی ناوداری توركمان. له چه‌ند جیگایه‌ك ته‌قه له خۆ پیشاندان كرا، ئه‌وانیش به‌ناچاری داكوكیان له خویان كرد. به‌م شێوه‌یه‌كاردساته‌كه ده‌ستی پێ كرد، وهاوریانی حزب رولێكی جوامیرانه‌یان نواند. ئه‌گه‌ر نا ئه‌م كاره زیانیكی زۆر گه‌وره‌ی لێی ده‌كه‌وته‌وه. ئه‌مه له قسه‌كانی قائد فرقه دوه‌مدا هاتوه، كه دوای جنابی به قائد فرقه داندرا كه له دادگای پیشكه‌شی كرد. به‌لاّم و ده‌ستگای رژێمی قاسم به‌و په‌ری داخ له دلیه‌وه ئه‌م رووداوه یان قوسته‌وه. به هه‌زاران له دوست و هاوریانی حزب ده‌ستگیر كران، قاسمیش له كه‌نیسه‌ی مار یوسف له به‌غدادا، رۆژی ١٨/تموز هێرشێكی ناره‌وای كرده سه‌ر حزبمان بۆ دادگای گیراوه‌كانی كركوك. به محكمه‌ی عورفی سپیرا كه‌منا بطی كونه په‌رست ناسرابوو له گیراوه‌كان ژماره‌یه‌كی زۆریان دادگایی كران و هه‌ندی بریاری دادگایی قورسیان به‌سه‌ردا درا. به‌لام تاوانی هه‌ره گه‌وره به‌رامبه‌ر حزبمان و جه‌ماوه‌ری كوردستان، ئه‌وه بۆ كه ١٨ كه‌سایه‌تی ناسراوی ئه‌م شاره‌وه ده‌وربه‌ری، حوكمی له سیداره‌دانیان به سه‌ردا به ناره‌وای سه‌پینراو،هه‌رچه‌نده حزب زۆر هه‌ولّی ئازاد كردنیان دان. قاسم هه‌ر له به‌ندی خانه‌ی هێشته‌وه، تاكو ده‌تای ره‌شی شباتی /١٩٦٣ سه‌ركه‌وت. ئه‌م بیست و هه‌شت كه‌سایه‌تیه زۆریان كورد بوون، به‌لام چه‌ند توركمانیكی نیشتمانپه‌روه‌رمشیان له گه‌لّ دابو وه‌كو مهدی مه‌ردان. كورده ناسراوه‌كان، شێخ معروف به‌رزنجی و شیخ حسینی برای و جه‌بار پیروز خانی محامی و كومه‌لیكی تر بوون. كه دوای پیلانێكی/١٩٦٣ هینانیان بۆ كه‌ركوك و،له‌وی له سیداره‌یان دان، بۆ رازی كردنی كۆمپانیای نه‌وت، هه‌ندێ بنه‌مالّه‌ی توركمانی كۆنه‌په‌رست. وێرای ئه‌مه‌ش هه‌یكه‌لێكی گه‌وره‌یان كرد، گه‌وره بۆ ئه‌و توركمانانه‌ی له ١٩٥٩/٧/١٤ كوژراون. به‌م شێوه‌یه هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی قاسم له رێبازی دیموكراسی ده‌ستی پێكردو، تاكوده‌تای حوكمه‌كه‌ی دیكتاتوریه به درێژه‌ی

کیشا ناوه ناوه ئەم هەلگەرانەوەیە توند تردەبوو ئەم پەلامارەی رژێمی قاسم هەر لە چوارچیوەی کرکوك نەمایەوە. بەلکو پەل و پۆی بۆ ناوچەکانی تریش برد، بۆ نمونە لە موسل بە هان دانی دام و دەستگای قاسم دەست کرا بە رەشە کوژەکردنی ئەو رۆلە نیشتمان پەروەرانەی. رۆلێکی کاریگەیان هەبوو، لە تیکشاندی پیلانەی کەی شوان، ئەمە ویرای راوەدو نانی کادرە ناسراوەکانی حشع بەلکو ئەم پەلامار دانە جەماوەریشی گرتەوە. پەلامارەکە گەیشتەرادەی ئەوەی کە بەسەدان خیزانی دیموکرات خوازو کورد. شارەکە چۆڵ بکەن روو بکەنە هەولێر و بەغداد و شارەکانی تر.ئەتوانم بلیم ئەم پەلامارە هەموو عیراقی گرتەوە درێژەی کێشاتا کودەتا شباتی /١٩٦٣ و روخانی رژیمەکەی قاسم. کە بەعسی و نەتەوە پەروەرەکانی عەرەب هەموو عیراقیان کرد بە گۆمی خوێن هەزاران تیکوشەری راستەقینەیان لە ناو برد. بەمەش گەورەترین خزمەتیان بەنەخشەو پیلانەکانی دەولەتە ئیمپریالیزمو کونە پەرستەکانی کردو. لە راستیدا تولەی بەرپاکردنی شورشی ١٤/تموزیان لیی کردنەوە، وعیراقیان زیاتر لە چل سال بەرەو دواوە گەرانەوە. قاسم لە سەرەتای سالی/١٩٦٠ دا، یاسای حزبەکانی بریار لە سەردا. بەپیی ئەو یاسایە، مولەت درا بە حزبی وطني دیموکراتی، حزبیکی تر بەسەر کردایەتی(محمد حديد) کە لە کامل چادر چشی هەلگرایەوە بەتاواوی بووە نوکەری قاسم. و پارتی دیموکراتی کوردستان و حزبیك کە بە ناوی شیوعیەوە دواکرد بە بەرپرسیاری (داود صائغ) کە یەکیك بوو لە کونە شیوعیەکان پەیوەندی لە گەڵ حزبدا نەماو، دیار بوبوە نوکەری قاسم

بەم بیانوە حزب شیوعی لە پێدانی مۆڵەت بێبەش کرا، هەرچەند تاوەکەی خۆی ویەك دووجار دەست کاری بەرنامەو پێرەوی ناوخۆی کرد . لەمە دەردەکەوێ کە قاسم بە پێ یاساکاری نەدەکرد , بەلکوبە گویرەی ویست و هەلویستی خوی کاری دەکرد . لەگەل ئەوەی قاسم مولەتی دا بەپارتی بە سەرۆکایەتی بارزانی . بەلام زوری نەبەرد , کە لەگەل پارتیشدا کەوتەملا ملانی . جونکە پارتی داوای مافەکانی

نەتەوەی کوردی دەکردو , قاسمیش ئامادەنەبو دان بەم مافانەدابنی . بەم شیوەیە قاسم دوای کەمتر لە سالێك لەمۆڵەت پێدانی پارتی کەبە ئاشکرائیش بکات. کەوتە پەلاماردانی ریخکراوەکانی بۆنمونە هەرلە مانگی ئەیلولی /١٩٦٠ داویستی چەند ئەندامیکی ناوسراوی لەناوچەی خوشناودتی لە شقلاوە دەست گیر بکات بەلاّم خۆیان نەدا یەوە ستەودو، درێژە یان بە خەباتی خویان دا.

من کە لە سەردتای/١٩٦٠ دا بۆ سلیمانی بە شێوەیەکی ئیداریەوە گواستر‌ابومەوە، بۆ سلیمانی لە پاییزی هەمال سال دا گوازرامەوە بۆ شەقلاوە. هەل و مەرجی شقلاوە نەختی ئالوز بوو. ولە سەردتای/١٩٦١ دا. مەحمود کاوانی لە سەر ریگای هەولێر — شقلاوە لە نزیکی گوندەکەیان (صديق میرانی) برای عوسمان میرانی کوشت بەم کارە بارو دۆخوکە ئالوز تر بوو. رژیمی قاسم بە فشاری مالّی میر، پەلاماری چەند ئەندامیکی دیکەی پارتی دا. بەلاّم ئەوانیش زۆریان رایان کرد ونەگیران.

دوای چەند رۆژێك مالّ میر ژمارەییکی زۆریان چەکدار هینایە ناو شارەکەو لە سەر رێگای شەقلاوە — هەریر حاجی ناصری باوکی حسن ناصریان شەهید کرد.دانیشتوانی شەقلاّوە لە سەرو مالی خۆیان دلنیانەبوون. ئەم ئیوارە هەلومەرجێکی ترسناك بالّی بە سەر شارەکەدا کیشاوبەهۆی ئەم بارودوخە نالەبارە پیشنیاریکمان ئاراستەی ریکخراوی پارتی کردو، داوامان لێی کردن.

کە یاداشتێك بە رێگای قائیمقامی شەقلاّوە ئاراستەی محافظ (متصرف) بکەین. کە ئەو کاتە یەکێك لەئەفسەرەکانی شۆرشی ١٤ /تەمووز بوو. پیاوێکی لەسەر خۆو هێمن بوو —رێکخراوی پارتی ئەو پێشنیارەیان قبولّ کرد. هەر ئەو دەمەیاداشتێکی توندیان نووسی دەمانەوێت وەفدێکە پارتی و شیوعی — کەلە رێگای قائیمقام هەر ئەو شەوە ردوانەی هەولێر کرا. رۆژی دوای بەیانی زوو دوو لقی سەربازیان ردوانە کرد، ئەم دوو لقە توانیان بارو دۆخی شارەکە هێوربکەنەوە . رێکخراوی پارتی لە

شـەقلاوە لـەم جـارە زیـاتـر ئامادەنـەبوون کـە هاوکـاری ڕێکخـراوی حـزب بکـەن کـە ڕێکخراوێکی فراوان و جـەماوەری بـوو لـە سـاڵی / ١٩٦١ دا ڕژێمـی قاسـم بـاجی زەوی بەسـەر جوتیارانـدا سـەپاند ئـەم باجـە زۆرنـا ڕەوا بـوو.بۆیـە چـەند لیژنەیـەکی هاوبەشی ئیمە و پارتی لە پارێزگای هەولێر پێکهێنران. لـە پێنـاو هەڵوەشاندنەوەی ئەم باجە بەڵام قاسم گوێی بەسکاڵای جوتیـاران نـەدا و باجەکەی هەڵنەوەشاندەوە. دەستیان کـرد بەلەشکر کۆکردنـەوە دژی قاسـم و دژی یاسای چاککردنی کشتوکاڵ. داواشیان لە سەرکردایەتی پارتی کـرد کـە سـەرکردایەتیان بکـات، بـۆ هەڵگیرساندنی شۆڕش. دیارە زۆربەی ڕێکخراوەکانی پارتیش ئەو کات بە هۆی لە خۆبایی بوونیـان لەگەڵ بەرپاکردنی شۆڕش لەدژی ڕژێمی قاسم دابوون کە هیچ مافێکی بـۆ نەتـەوەی کورددابین نەکردبوو.ئا لەو هەل و مەرجە ناسك وئالۆزە دا ، لە ١٩٦١/٩/١١ دا تەقە لە کـاروانێکی سـوپای عێراقـی کـرا ژمارەیـەکی زۆریـان لێ کـوژران. لـەو وەرچـەرخانەدا قاسم فەرمانی دا \کە فرۆکە جەنگیەکانی ڕژێم هێرش ببنە سەر دەربەندی بازیـان و دەربەنـدی ڕانیـە و بـارزان بۆیـە لـە سـەرەتا حـزب نـەیتوانی لـەم دیـاردە ئـاڵۆزەدا هەڵوێستێکی زانـستیانەی هـەبێ. بـەڵام بەیاننامەکەی لقـی کوردسـتان و نـاوەنـدیش زۆر داکۆکیان لە خێلی بـارزان و پـارتی کـرد. قـاسمیش لەبـەر ئـەوەی کەسایەتیەکی توندو تیژی هـەبوو بیروبـاوەڕی نەتەوەپـەروەری تەسـکی هـەبوو. هـیچ بایـەخی بـە بەیاننامە دڵسۆزانەکانی حشع نەداو، بە سوپاو فرۆکە جەنگیەکانی پەلاماری هەموو ناوچەکانی کوردسـتانی داو زیـانێکی زۆر گـەورەی لـە خـەڵکی بـێ تـاوانی کوردسـتان گەیانـد. دوای چـەند ڕۆژێـك کـە ئـەو یـاخی بوونەچـەکداریە کۆتـایی هـات. ڕەنگـە لەشکرکێـشیەکەی دەرەبەگـەکان کۆتـایی هاتبێ. بـەڵام بەرانگاریـە جوتیاریەکـە بـە هانـدان و ئاراستەی ڕێکخراوەکانی پارتی درێژەی هەبوو٠٠٠٠ ئـەو کاتـە سـەلام عـادل لەدەرەوەی وڵات بوو ، م٠س٠ لە ژێر دەسـتە تاقمـە ڕاسـت ڕەوەکـەدا بـوو. کـە نـەیان دەویست بە هیچ شێوەیەك قاسم لە خۆیان نا ڕازی بکـەن. هـەر بۆیـەش نـەیانتوانی هەڵوێستی زانستیانە لـەبارەی ئـەم دیاردەیـە وەر بگـرن . سـەپاندنی جـەنگ بەسـەر

گەلی کوردستان پێگەی کۆنەپەرست و دەرەبەگەکانی لە کوردستان بەهێزتر کرد، بوە هۆکاری لێکدابڕانی هێزە نیشتمانی و دیموکراتییەکان.

هەر دوای تێکچوونی بارودۆخی کوردستان لە ساڵی/١٩٦١ دا رژێمی قاسم پەلاماری فراوانی گواستنەوەی مامۆستاو و پۆلیس و کارمەندانی کوردستان دەست پێکرد.بۆ باشووری عێراق منیش بەر ئەم پەلامارەکەوتم.چونکە (بدرالدین علی) متصرفی هەولێر راپۆرتێکی زۆر خراپی لەسەر نووسی بووم،کورتکراوەکەی ئەوەیە کە وێرای بوونی لە جماعەتی (اتحاد الشعب) بە کوردییەکی جیاوازخوازیشی تاوەنبار کردم. بێجگە لەمەش شەوێك هاتن منیان گرت رەوانەی هەلێریان کردم. لەگەڵ کۆمەڵێك لەگەڵ کادیرەکانی پارتی، دوایش ئێمەیان بردە لای(متصرف) ئەویش زۆر هەڕەشەی لێکردین لێمان تووڕە بوو. سەرەڕای ئەمەش بەبەندکراوی رەوانەی بەغدایان کردم، وزیاتر لە مانگێ منیان هێشتەوە، ئەو جارە ئازادیان کردم بەمەرجێ یەکسەربڕۆم بۆ پارێزگای ناصریە. بەم شێوە دڕندانە گواسترامەوە بۆ پەروەردەی ناصریە، لەوێشەوە لە قوتابخانەیەکیان دانام لە ناو زۆنگاوەکاندا بوو.

زۆربەی مامۆستاکانی قوتابخانەکەم بەعسی و نەتەوەچی عەرەب بوون بۆیە هەر زوودەستیان کرد بە دژایەتی کردنم هەوەڵ جار لەبەر ئەوەی کە کوردبووم.

دوایش بۆیان دەرکەوت کو شیوعیم بۆیە هەموو رۆژێ لەلای بەرێوەبەری ناحیە کە مفەوەزی پۆلیس راپۆرتیان لەسەر دەدام، کە لە فلان دوکان یان چایخانە کۆبوونەوەم بە خەڵك کردووە. بەڵام دیاربوو ئەم دووانە پیاوی باش بوون گوێیان بە راپۆرتەکەی ئەوان نەدەدا. لە هەڵبژاردنی مامۆستایانیش لەسەرەتای ساڵی / ١٩٦٢ دا بە هەموویان مامۆستایانی قوتابخانەکەم دەست درێژیان لێکردم و زۆریان لێدام.

دوای گواستنەوەم بە ماوەیەکی کەم باوکم لە رەواندوز کۆچی دوایی کرد. تا گەیشتمەوە نێژرابوو پرسەکەشی خەریکی تەواو بوون بوو. ناحیەکە ناوی — فهود —بوو، کە لەناو زۆنگاوەکەدابوو، تازە کرابووە ناحیە. بۆیە زۆر دواکەوتوو بوون، هەرچەندە بازارێکی نیمچە گەورەی هەبوو، بەلام بێجگە لە ساختمانی کارگێری ناحیە و بنکەی پۆلیسشی قوتابخانە، دووکان و خانووەکانی ئاوایە کە گشتی لە (حەسیر) لەگەلای خورما دروست کرابوون.

دانیشتوانی ناوچەکە زۆر دواکەوتوو بوون ئەوسا نەخوێندەوار بوون. قوتابخانەی کچانی لێ نەبوو تەنیا دوو پۆلی یەکەم و دووەمی کچانی لێ بوو ئەوانیش هەر لە قوتابخانەی کوران دەیان خوێند و هەر مامۆستایانی پیاو دەرسی پێدەگوتن. لەزستاناندا ئاوهەوای خۆش بوو سەرما نەبوو. بەلام هەر لە سەرەتای مانگی ئایار گەرمایەکی بە تەوژم دەستی پێ دەکرد.

ئەم ناحیەیە سەر بە قەزای (جبایش)(جەزائر) بوو، کارگایەکی ئۆتۆبێلی درۆست کرابوو لە نێوانیان بە ناوزۆرنگاوەکە دا.

زۆر نەمامەوە لەوێ کە گواستنەوەی حزبیم بۆ هات و کۆمیتەی محلی ناصریە توانیان پەیوەندیم لەوگەڵ بکەن. منیش ناونیشانی زۆربەی مامۆستایانی هەولێرم پێ دان بۆ ئەوەی بە خێرایی پەیوەندیم پێوە بکەن. پێش ئەوەی من بچم بۆ ئەوێ، یادی بەخێر (موسی خلیل) کە بەرپرسی سەندیکای مامۆستایانی هەولێربووگواسترابووەوە ئەوێ. ئەم مامۆستا رەحمەتییە زۆر یارمەتی من و مامۆستایەکانیشی دەدا. و نەختێ خزمایەتی لەگەڵ (مارفە)کەچەڵ هەبوو. دوای ماوەیەك لە چوونم بۆ ئەوێ بە کاك موسایان گوت بوو فلان کەس ئەناسی، ئەویش گوتبووی بەڵێ پێی گوتبوو لە جیاتی من زۆر سەلامی لێبکە و پێی، بڵێ (بدرالدین علی) راپۆرتێکی زۆر خراپی لەسەر نووسیوە. بەلام لە من بەولاوە کەسی تر ئەو

راپۆرتە نابینێ، لە راستیشدا لەو لێپێچانەوەی ساڵی / ۱۹٦۳ لەگەڵمدا کراو دادگای عورفیش هیچ ناوی ئەم راپۆرتە نەهات بوو. هاوینی / ۱۹٦۲ کە گەڕامەوەچاوم بە هاوڕێیانی کۆمیتەی محەلی کەوت. دیار بوو لەو رۆژانەدا کۆبوونەوەی محەلی دەبەستراگوتیان مەڕۆ لە کۆبوونەکەدا ئامادەبە. لەم کۆبوونەوەیەدا کە بە چاودێری هاوڕێ عەزیز محمد بوو. زۆر باسی ئاڵۆزی بارودۆخی کوردستان کرا. بەتایبەتی ئەم یاداشتەی کە م.س پارتی ئاراستەی کۆمیتەی ناوەندی حزبمانی کردبوو. شایانی باسە کۆمیتەی ناوەندی لە کۆبوونەوەی ئاسایی خۆیدا، لە مانگی ئاداری ۱۹٦۲ دا دانی بە بزووتنەوە چەکدارییەکەی کوردستان نا و داوای لە حکومەتی قاسم کرد، کە کێشەی نەتەوەی کورد بە رێگایەکی ئاشتیانەو دانان بە ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کوردستان چارەسەر بکات. هەروەها داوای لە رێکخراوەکانی حزب کرد، کە لە پێناو جێبەجێکردنی ئەم بڕیارانەی (ك.ن) بە کۆمەڵێ جموجوولی ئاشتیانە هەڵبستن. بە کردەوەش رێکخراوەکان بە کۆمەلی چالاکی هەڵسان وەکو ئیمزا کۆکردنەوە و دروشم هەڵواسین و خۆپیشاندان و لە شاری بەغدا هاوڕێیەکمان شەهید بوو لە کاتی دروشم هەڵواسیندا.

وەکو دێتەوە بیرم پارتی لەم یاداشتەدا، داوای لە حزب کردبوو کەبەشداریبکات لە شۆڕشی ئەیلول دا و بەرەیەکی نیشتیمانی لە نێوان پارتی و شیوعی پێکەوە بندرێ. حزبمان لەوەڵامی یاداشتی پارتیدا، رای وابوو کە بەرەکە لەنێوانیاندا بکرێ، بەڵام هەر لایەك لەسەر شێوازی خەباتی خۆی بمێنێتەوە دیاربوو سەرکردایەتی پارتی بەمە رازی نەبوو.

زۆرینەی هاوڕێیانی کۆمیتەی ناوخۆی هەولێر لەگەڵ ئەوەدابوون کە بەشداری لە شۆڕشی چەکداری بکەین. هاوڕێ عەزیز دەیگووت ئەگەر ئێمە وەکو حیزبی شیوعی بەشداری

بکەین، دەوڵەتە ئیمپریالیزمەکان و دەوڵەتە کۆنەپەرستەکانی دەوروبەر دژایەتی شۆڕشەکە دەکەن، هەلو مەرجەکە زۆر ئاڵۆز دەبێ. لەسەر داوای هاوڕێیان من ئەو

هاوینــه لــه ڕەوادوز نەمامــەوە و ماڵەكــەم هێنــابووە هــەولێر و كۆمیتــەی شــاری هەولێریان دایە دەستم بوومە ئەنـدامی نووسینگەی محەلی دوای ماوەیـەك هـاوڕێ عـەزیز گەڕایـەوە بـۆ هـەولێر، چـونكە بەرپرسـی لقـی كۆمیتـەی كوردسـتان بـوو. دیاربوو بۆ ئەوە هاتبوو كە بچێت بـۆ لای بـارزانی، بـۆ ئـەوەی باسـی ئـەو بارودۆخـە نوێیەی لەگەڵ دا بكات. لەو رۆژانەدا كاك عزەتی سلێمان بـەگ بـە خـۆی و كۆمەڵـە چەكدارەكی لە هەولێر بوو. من پێم گوت دەتوانی هاوڕێ عەزیز لەگەڵ خۆت ببـەی بۆ ڕەواندوز، لـەوێش ڕەوانـەی لای بـارزانی بكـەی، ئامـادەیی خـۆی پیـشان دا. بـەڵام هاوڕێ عەزیز وای پێباش بوو، كە بە ڕێگای كۆیێ‌ا بڕوات دوای دوو سی رۆژ چوو بۆ كۆیێ، بەڵام ئەوەندەی پێنەچوو گەڕایەوە، چونكە یەك دوو شەو پێش گەڕانـەوەی ، لە كەركوك لە ماڵی هاوڕێ (احمد غفور) خـۆی دابـو سـەربازو شـێخ علی بـەرزنجی گیران. لە كۆیێ وایان لە هاوڕێ عەزیز گەیاندبوو ، كە هەموو ئەندامانی لق گیراون. بەم شێوەیە سەردانەكەی هاوڕێ بۆ لای بارزانی نەمر ئە جارە سـەرنەكەوت. دوایـی لە زستان دا كە لە ناصریە بووم هاوڕێ دڵـزار پێـی گـوتم هـاوڕێ عـەزیز رۆیـشتووە بۆلای بارزانی . ئێمە چەند رۆژپـێش كودەتـای شـوباتی ١٩٦٣ بـوو. وای بـۆ دەچـووم كەلــە وانــەبوو هــاوڕێ عــەزیز لــە هــاوینی / ١٩٦٢ ســەردانەكەی ســەركەوتوو وەرچەرخانێك لە خەباتی حیزبمان دەهاتە پێشەوەو بە قازانجی حیزب دەشكایەوە.

شایانی باسە سكرتێری ئەو دەمـەی حیـزب، هـاوڕێی هەمیشە زینـدوو سـەلام عـادل، دوای كۆبوونەوەی كۆمیتەی ناوەندی ك.ن ، لە مـانگی ئـاداری ١٩٦٢ دا راپـۆرتی ك.ن بۆهەموو حزبەشیوعیەكانی جیهان رەوانەكرد. لەگـەڵ نامەیـەكی خۆشـی داو، داوای لە هەموو حیزبە شیوعی و كریكاریەكانی جیهان كرد.كە داكۆكی لـە كێـشەی ڕەوای گـەلی كوردسـتان بكـەن و فـشار بخەنـە سـەر حكومـەتی قاسـم كـە ئـەو شـەرە دەسـت درێژیكاریەی دژی گەلی كوردستان رابگری. كێشەكە بەرێگای ئاشتیانەو دیموكراتیانە چارەسەر بكات. بە راستی هاوڕێ سەلام عادل، نێونەتەوەیی (اممی) راستەقینەبوو. دۆستێكی بەئەمەكی گەلی كوردستان بوو.هاوڕیەكی هەرە دڵسۆزبوو بـۆ بیروبـاوەڕی

مارکیزم – لێتنیزم و چینی کریکاران و گەلە عێراق بە گشتی. لە هاوینی / ١٩٦٢ دا حیزب بریاری دا ، کە دەست لە کاری خۆم هەلگرم و ببمە محترف یانی بۆ حزب ئیش بکەم و بەس، بەلاّم من بەو بڕیارە رازی نەبووم ووازم لە کارەکەم نەهێناو، گەڕامەوە بۆ ناصریە. ئەمەش هەلّەیەکی گەورەبوو، هەرچەندە تێبینی زۆرم هەبوو لەسەر سیاسەتی ئەوسای حزب، بەلاّم نەدەبوو بە هیچ شێوەیەك بڕیاری حزب رەت بکەمەوە. لەسەر جێبەجێنەکردنی ئەم بڕیارە، دیارە کۆمیتەی ناوخۆی هەولێر بەبێ ئامادەبوونی خۆم بڕیاری وەلانانی منیان داوە لە کۆمیتەی ناوخۆیی ئەم بڕیارە درێژەی هەبوو تا سالّی / ١٩٦٣ کە لە سلێمانی بەرپرسی کۆمیتەی شار بووم. سالّی خوێندنی / ١٩٦٢ – ١٩٦٣ لەسەر داواوی خۆم بۆ ناحیەی(قلعە سکر) گوازرامەوە لەوێ وەکو ئەندامی قەزاکارم کردتا رۆژی کودەتای شوباتی/ ١٩٦٣ . لەو کاتەوە معاونی پۆلیسی ناحیەکە ئەندامی حزب و خەلقی سلێمانی بوو، پێی گوتم مەترسێ من بوار نادەم بگیرێی لێرە، تەنیا ئەگەر لە هەولێر داوات نەکەن. منیش وام لێك دایەوە کە لەوانەیە ئەمنی هەولێر زۆر سەرقالّ بێت و منی لە بیر نەبێ. بەلاّم معاون ستار کە منی باش دەناسی لەبیری نەکردبووم، بەبروسکە داوای گرتن و رەوانەم بۆ هەولێر کرا لە ١٩٦٣/٢/٢٨ گیرام و معاونەکە کە ناوی سلاح بوو پێیراگەیاندم، کە لەسەر بروسکەی هەولێر تۆمان گرتووە. ئینجا لەوێ گوازرامەوە بۆ هەولێر لەوێشەوە بۆ رەواندوزی.

شایانی باسە کە لە (قلعە سکر) بووم لەوبیست رۆژەی دوای کودەتا یەك دوو جار تەنزیم رێکخرایەوە، بەلاّم زوو هەلّدەوەشایەوە، چونکە گرتنی هاورێیان بەردەوام بوو تاقمی کودەتا چییەکان بڕیاریان دا هەلّبژاردن بکەن لە دواناوەندی قلعە. قوتابیەکان هاتن بۆ لام، منیش پێم گوتن بە تاکە کەسی خۆیان کاندید بکەن. بەم شێوەیە هەموو هاورێیانی ئێمە دەرچوون. بەلاّم دوای دوو رۆژ هەموویان گرتن. تامن گیرام هەموو هاوریانی ك ـ قەزاو ژمارەیەکی زۆری هاورێیانی تر گیرابوون، بەلاّم هیچ لێپێچانەوەیان لەگەلّ نەکرابوو.

(قلعه سكر) ناحیەكی گەورەو ئاوەدانەكەوتۆتە سەر روباری (غراف) كەلە روباری (دیجلە) هەلبەستراوە ناوچەویەكی فراوان لە قەزای – رفاعی – و لە قەزای شەترە دا بەراو دەكات. دانیشتوانەكەی ئەو كات لە ٩٠٪ كوردی فەیلی بوون و دەسەلاتی حزب زۆر فراوان بوو لە ناو شارەكەدا . لە رەواندوز لێپێچانەوەیەكی زۆر هێمن و ئاسایی كرا لەگەڵمدا. منیش تۆمەتەكانم رەت كردەوە. دوای دوو مانگ مانەوەم لە رەواندوزدا. هەموو گیراوەكان كە شیوعی بوون رەوانەی هەولێر كراین، چونكە بارودۆخەكە لە كوردستان بەرەو گرژی دەرۆیشت.

شایانی باسە خەلكێكی زۆر لە هاوڕێیانیئێمە گیرابوو. لەگەل ئەوەش ژمارەیەكی كە ٧٠ – ٨٠ هاوڕێ دەبوون، بنكەیەكی پێشمەرگەیان لە باشووری – رۆژهەلاتیە رەواندوز كردبۆوە، كە لە گەلیەكی بچووك دابوو پێیان دەگوت (لۆغان)تا شەر لەگەڵ رژێم دەستی پێكردەوە، لەبارودۆخێكی زۆر سەخت دەژیان. هەموو نان پەیداكردنیان لە سەر شاری رەواندوزبوو، ئەوەیش برادەرانی رێكخراوی پارتی بەزەحمەت رێگای دەدا خواردەمەنیان پێبگات و هاورێیەكیشمان لەوێ شەهید كرا بە تۆمەتێكی هەلبەستراو.

بەلام دەست پێكردنەوەی شەر لەلایەن رژێمی دكتاتۆری تاقمەكەی كودەتاچیەكانەوە،بەهۆی بەشداری كردنی چالاكانەی هاوڕێانمان لە شەڕەكانی(گەلی علی بەگ) و سپیلك دا وەزعیان هەندێ باشتربوو.ئێمەی دەست گیسراكراوەكانی رەواندوز ،پێش هەلگیرسانەوەی هێرس بۆسەر كوردستان، گوازراینەوە بۆ هەولێر لەگرتوو خانەی هەلێر بارودۆخمان خراپ نەبوو، چونكە پاسەوانە نەتەوەییەكان، دەسەلاتیان بەسەر گرتووخانەكە نەبوو. موتەسەریف قەدەغەی كردبوو، بێنە ناو گرتوو خانەكەوە بەلكو ئەگەر ویستبایان گرتوێ ببەن، دەبوو بە نووسراوی فەرمی داوای بكەن و نابو بەبێ دەست نیشان كردنی كاتی مانەوەی لەلایەن گلی بدەنەوە.(بدرالدین علی) هەرچەندە رقی لە كوردو شیوعی دەبۆوە ئەوەندوەش رقی لە بەعسیەكان دەبۆوە. بۆیە پێش كودەتای ١٨/ ت٢/ ١٩٦٣ پاسەوانە

نەتەوەییەکان لە هەولێر دەرکردن. چونکە زۆر ئەشکەنجەی کۆمەلە قوتابییەکیان شیوعیان دابوو، دیاربوو کەس و کاریانلەلای متصرف سکالایان کردبوو. هەرووەهاچێشت لێنەری گرتوخانەی هاوڕێی خۆمان بوو ناوی مام شەریف بوو یادی بەخێر بی، نامەی منی بۆنوسینگەی کۆمیتەی ناوخۆیی دەبردو، نامەکانی ئەوانیشی بۆ من دەهێنا کەبە خەتەکە دەمزانی، هـ - مام قادر نامەکانی بۆ دەنووسین هەواڵەکانی حزب و چالاکییەکانی پێشمەرگەی بۆ دەناردین. رادیۆیەکی بچکۆلانەمان هەبوو، گوێمان لە مۆسکۆ و دەنگی گەلی عێراق دەگرت کە ئیسگەیەکی نهێنی بوو. ئیسگەی مۆسکۆ بەشێکی باشی بۆ رووداوەکانی عێراق و دەست درێژیەکانی حکومەتی کودەتای بەعسی تەرخان دەکرد، کە ویرای ئەێمەی شیوعی و شۆڕشی گەلی کوردستان، پەلاماری نەتەوە پەرستە عەرەبەکانیشی دەدا، پاسەوانە نەتەوەییەکانی بەردابوە گیانی هەموو خەلکی عێراق و کوشتن و ئەشکەنجە دانی خەلکی عێراقی بە حلاڵ کردبوون رۆژانە تاوانی نامرۆڤانەیان دژی جەماوەر ئەنجام دەدا. بۆیە ببونە جێگای نەفرەتی هەموو گەلی عێراق. لەم سەرو بەندەدا، عەریفی ئازا و بەجەرگ (حسن سریع) بزوتنەوەکەی دەست پێکرد. بەلام بەداخەوە بە هۆی هەندێ هەڵەی کە کران و خۆئامادە نەکردنی تەواو، ئەم بزوتنەوە ئازایانەی سەرنەکەوت. لەگەل ئەوەش ئەم بزوتنەوەیە، جارێکی تر دوپاتی کردەوە،کە حزبی شیوعی رەگ و ریشەی لە ناو جەماوەرو سوپای عێراق هەیە. لە هەمان کاتدا خۆراگری سەرکردەکەی بزوتنەوەکە ، لە بەردەم دادگا نا دادپەروەرکەی بەعسی، پەندێکی بەنرخ بوو بۆ خەلك و مێژوو.

بەلام بەداخەوە حزب ئەو کاتە بە هۆی چالاکی تاقمە تێك دەرەکەی ناو م.س لەسەر رێبازێکی راست رەو دەرۆیشت چونکە ئەگەر سیاسەتێکی شۆڕشگێڕانەی هەبوایە، پێویست بوو حزب، شۆڕش دژی قاسم و دام و دەزگاکەی بەرپا بکات چونکە قاسم بەتەواوی مل کەچی هێزە کۆنەپەرستەکان بەسەر کردایەتی بەعس بوو. هەر لە دوای لێدانەی لە ٧/ت١ / ١٩٥٩ ، قاسم ترساو چاوی بۆ شۆڕ کردن

ئەمەو وێرای سیاسەتە چەوتەکەی کە دەیویست هەرماوەیەك پەیوەندی خۆی لەگەڵ لایەنەکدا خۆش بکات و تەنازلاتی بۆ بکات و دژی لایەنەکانی تر بوەستێتەوە. سەرەرای ئە جەنگە ناڕەوایەی دژی گەلی کوردستان سەپاندبووی بەم رێبازە قاسم خۆشی لەناو بردو دەستەو دڵسۆزەکانیشی دوچاری زیانێکی زۆر گەورە بوون. بەڵام من وای بۆ دەچم کە سەرکردایەتی حزبی شیوعیش ئۆبالێکی زۆری دەکەوێتە سەر. چونکە قایسم تاقەکەسێك بوو بە ئارەزووی خۆی حوکمی دەگێرا. کەچی حزب بریتی بوو لە ژمارەیەکی زۆر رێکخراو و کۆمیتەی جۆراوجۆر تا دەگاتە ، ك. ن و ئەوەی من ئاگام لێی بێ زۆربەی رێکخراوەکانی حزب داوایان دەکرد کە حزب شتێ بکات لە دژی قاسم کەچی وەڵامی حزب ئەوەبوو کە هێشتا(شەحنە)ی نیشتیمانی تێداماوە، بۆیە راست نییە حزب هیچ شتێك بکات دژی ئەم پیاوە نیشتمان پەروەرە !!! لە ١٨/ت٢ / ١٩٦٣ دا، عبدالسلام عارف بە هاوکاری لەگەڵ نەتەوەپەروەرەکانی، کودەتایەکی دەست پێکرد دژی بەعسیەکان. وەلە ماوەیەکی کورتدا لە حوکم لایدان، و نەتەوەپەروەرەکان کاروباری وڵاتیان، بەدەستەوەگرت. هەرچەندە عبدالسلام هاوبەشی بەعسیەکان بوو، لەو تاوانەی دژی شیوعیەکان و دیموکراتیەخوازەکان و گەلی گوردستان ئەنجام دران. خۆشی پیاوێکی کۆنەپەرستی دڵ رەق بوو. بەڵام بە لادانی بەعسیەکان لە حوکم و هەلوەشاندنەوەی پاسەوانی نەتەوەیی (الحرس القومی) بارێکی زۆر قورسی لە سەر شانی هێزە دیموکراتیەکان لادرا.گۆرانکارێکی هەست پێکراو لە هەل و مەرجی سیاسی هاتە پێشەوە.بۆ نموونە لە گرتووخانەی هەولێر، هەموو مافێك لە گیراوەکان زەوت کرابوو. نە مواجەهە هەبوو، خواردن و جل و بەرگ قەدەغەکرابووبێتە گرتووخانە، رێگامان پێنەدەدرا رۆژی یەك کاتژمێر لە حەوشەی گرتوخانەکە پیاسە بکەین. بەڵام دوایکودەتا معاونێکە تری پۆلیس بۆ گرتوخانەداندرا. خۆی داوای کرد کەچ داخوازیمان هەیە پێیرابگەیەنین. ئێمەش هەموو داخوازیەکانمان پێگوت، رازی بوو هەموویان جێبەجێ بکات و، دوایش گفتو گۆ لەگەڵ کاربەدەستانی نوێ ی

عێراق و سەرکردایەتی شوباتی / ١٩٦٤ کوتایی هات٠ ئەم شەڕ راگرتنە هەرچەندە ڕژێمی نوێ پێویستی پێ هەبوو٠ بەڵام بە گوێرەی پێشمەرگەو گەلی کوردستانیش پشوودانێکی باش بوو٠ لەم کەین و بەینەدا، ناکۆکییەکانی نێوان بارزانی و م٠س پارتی تەقیەوە، م٠س بە سەرکردایەتی ابراهیم احمد کۆنفراسێکی لە ماوەت ڕێکخست لە نیسانی / ١٩٦٤ دا لەم کۆنفراسە بڕیاردرا سەرۆکایەتی بارزانی لە حزب تەجمید بکرێ٠ ئەم کارە بوە هۆی رودانی شەرلە نێوان هێزەکانی سەربە سەرکردایەتی بارزانی و هێزەکانی سەربە م٠س پەنایان برد بۆ ئێران و ئەم روداوە نەخوازراوە، بوە سەرەتای ناکۆکی لە نێوان بزوتنەوەی ئازادی خوازی گەلی کوردستان، کە تا کۆتایی سەدەی بیستەم درێژەی دکێشا٠ حزبمان دیارە زۆر هەوڵی داوە کە ئەم دووبەرەکیە رونەدات، بەڵام بەداخەوە هەر رووی داو هۆکاری ئاشکرای ئەو رێککەوتنە بوو کەبارزانی لە شوباتی / ١٩٦٤ دا ، لەگەڵ عبدالسلام دا کردی٠

دوای ئەم روداوانە بارزانی بریاری بەستنی کۆنگرەی شەشەمی دا. کۆنگرە لە ١/تەموزی /١٩٦٤ دا کرایەوە٠ یەکێ لەبریارەکانی دەرکردنی ابراهیم احمد و جماعاتەکەوی بو لە حزب و هەلبژاردنی کۆمیتەی ناوەندی نوێ بوو، بە سەرۆکایەتی بارزانی٠ لەم لیژنە ناوەندییە، زۆرینەی کەسایەتی نوێ بوون، و حبیب محمد کریم بو بە سکرتێری پارتی٠

لە ٢٠/نیسانی/١٩٦٤ دا ، لەلایەن دادگای عورفی چوارەم لە کەرکوك دادگایی کرام، بواریان پێدام کە داکۆکی لەو خۆم بکەم٠ لەگەڵ ئەوەش دوو ساڵ حوکمیان دام و، لەبریارەکە داهاتوە (کە بۆ زانین حوکمەکەی سیاسی نیە) ٠ دوای هەفتەیك رەوانەی زیندانی بەعقوبەکرام٠ کارگێری زیندانەکە گوتی بیانبەن بۆ (قلعەی یەکەم)حکومدراوی دووەم دەرگای کردەوە و رۆیشت. بەڵام من نەرۆیشتم کارگێرگوتی بۆ نارۆی منیش گوتم من حکومدراوی سیاسیم. کارگێرگوتی بەرائەت – پاکانە – بدە بۆ ئەوەی بتبەینە لای سیاسیەکان، گوتم من شیوعی نیم بۆچ پاکانە بدەم٠ گفت و گۆیەکی درێژ لە نێوانماندا کرا، کارگێرلێم تورەبوو هەڵسا هات

زللەیەکی لێدام و گوتی بیبەن بۆ لای فهد کە معاون وەردیان بوو. ئەویش لێم تورە بوو چونکە گوتی جنێوبدە بە فهد منیش جنێوم نەدا،کە گوتی جنێو بدە بە من منیش ناوم فهدە دوایی گوتی جنێو بدە بە نوری سعید خۆ ئەو نیشتمانپەروەرنەبوو، گوتم جنێو بە کەس نادەم. دوای ناردی بە دوای وەردیانێکی زل کەتە. وەردیانەکە نەختێ لێیدام، ئەنجا فهد گوتی بیبەن بۆ لای معاونێکی تر، ئەو زۆر بەنەرمی قسەی لەگەڵ دا کردم. دوای ئەوەی بۆی دەرکەوت کە — پاکانە — ناکەم گوتی بیبەنەلای جەماعەتەکەی خۆی. دیسان هێنامیانەوە لای فهد، ئەم جارە گوتی بیبەن سەری بتراشن بە شەق بیبەنە قەلای یەکەم، بەم شێوەیە خۆم لە قەلای یەکەم دۆزیەوە. قەلای یەکەم کە لە بەشی زیندانە کۆنەکە و نەختێ بچکۆلانە بوو بۆ زیندانی کراوەکانی — عادی — داندرابوو. دوای من و کابرای سایقی خەلکی دوز، خوالێخۆشبوو حسین نادرو قوتابیەکیان هێنا ژمارەمان بوو بە چوار کەس بووینە سوقرەیەك. نزیکەی دوو مانگ لەو قەلایەماینەوە. رۆژێك پشکێنەرێکی کارگێری هات بۆ لامان. پرسیاری کرد کێ گرفتێکی هەیە؟ من هەڵسام گوتم ئێمە چوار کەسین لێرە لەسەر سیاسەت گیراوین. کەچی کارگێری زیندان ئێمەی بەشەق هێناوە بۆ ئەم قەلایە، ناومی لە لای خۆی نووسی. رۆژی دوای رۆژ کارگێر کە ناوی کامل عوبید بوو، ناردی بە دوامانـدا یەکسەر لەمنی پرسی دیارە سکالامان دژ دەکەی. منیش گوتم دەتەوێ چی بکەین، ئازاریشمان بدەی دەنگیش نەکەین. دیسان داوای پاکانەی لێمان کرد، من و هاورێ حسین پاکانەمان نەکرد، بەلام سائقەکەو قوتابیەکە رازی بوون پاکانە بکەن. لەسەر ئەمە من و هاورێ حسێنیان هەفتەیەك ناردە ریازە. دوای هەفتەیەك کە هاورێ حسین ماوەی زیندانیەکەی تەواو کردبوو بردیان بۆ لای دەست گیروەکان. منیشیان بۆ لای ئەو هاورێیانە برد کە پاکانەیان نەکردبوو، لەوێ چاوم بە ئەبو فەلاح — حنایوسف —و دکتۆر حبیب المالح کەوت، کە دوای شەهیدکرا لەگەڵ هاوریەکی تری عەنکاوەکە ناوەکەیم لە بیر نەماوە، هەروەها خالد کەلە شارەوانی هەلێر کاری دەکرد. ٢-٣ لەوێ بووم کارگێر هەمووی لە حەوشە

کۆکردینـەوە٠ و گـوتی ئەمـە دوا دەرفەتـە بـۆ پاکانـە، ئـەگینا بـۆ زینـدانی دوور دەتانگوازینەوە٠ کە کەس ئامادە نـەبوو پاکانـە بـدات، بـانگی یـەکێکی کـردو، داوای لێکـرد سـێ لیـستی بـە نـاوی زیندانیـە سیاسـیەکان بـۆ بکـات. لەبـەر ئـەوەی ئێمـە هەولێری بەیەکەوە وەستابووین هەموومان گوازراینەوە بۆ شاری (عمـارە) ٠ دوای ٢- ٣ رۆژ رەوانەی تەسفیراتی پۆلیسیان کردین٠ لەوویش بۆ رۆژی دوایـی ئێمـەیان نـارد بۆ بەغدا،لە گرتووخانەی – سرای – چەند رۆژ ماینەوە، لـەوێ چـاومان بـە هەنـدێ بڵاوکراوەی حزب کەوت٠ ئینجا ئێوارەیـەك بەشـەمەندەفەر رەوانـەی بەسـرا کـراین لەوێـشەوەبۆ زینـدانی عمـارە رەوانـەکراین، بـۆ شـەوی ١٣/١٤ / ٧ / ١٩٦٤ گەیـشتینە زیندانیەکـە ٠ رۆژی دوایـی سـلام عـارف وتـارێکی بـە بۆنـەی ١٤ /تـەموزی / ١٩٥٨ خوێندەوە٠ لەم وتارەدا رای گەیاند کە بەرەو سۆسیالیزم وولاتەکەی دەبات، هەر لەم وتـارەدا چـەند کۆمپانیایـەکی سـەرمایەدارانی نیـشتیمانی خۆمـالی کـرد٠ لـە کاتێکـدا کۆمپانیای نەوتی کەرکوك هیچ قسەی لەبارەوە نەکرا٠

زیندانەکان لێیان پرسیم کە رام چییە لـە مـەر ئـەو بڕیارانـەی عبدالـسلام٠ منـیش لەبەر رۆشنایی رێبازی حزب، گوتم ئەمە مانای سۆسیالیزم نییە٠ ئەگـەر عبدالـسلام راسـت دەکـا بـۆ ئـەم هـەزارەها شـیوعیەی لـە زیندانـەکان نەهێـشتۆتەوە، ئێمـە سۆسیالیـستی راسـتەقینەین !!!٠ شـایانی باسـە، کـە دوای دەرچـوونی بەیاتننامەکـە٠ لیژنەی ناوەندی حزب لە دەرەوە لـە ئـەوروپا کۆبوونەوەیـەکیان رێکخست٠ بـۆ چـاو گێرانـەوە بـە رێبـازی حـزب و هەڵبـژاردنی سکرتێر کـە هـاوڕێ عـەزیز محمـد بـە سکرتێر هەڵبژێردرا٠خەتی نوێیان بۆ حزب دارشت کەبە خـەتی ئـاب نـاوی دەرکـرد ناوەڕۆکی خەتەکە ناوەڕۆکێکی راست و رەوانەبوو٠ کە تیادا ئامـادەیی حزبـی پیـشان داوە هاوکاری حکومەتەکەی عبدالسلام بکـات بـە هەنـدێ مـەرجی پلـە دوو و سـێ٠ وەکـو چـاولێکردنێکی تـاقی کردنـەوەی میـسر کـە عبدالناصـر دەیویـست بینـای سۆسـیالیزم بکـات لـە میـسر بۆیـە شـیوعیەکانی لـە زینـدان ئـازاد کـردن و سـەرۆك وەزیرانێکی چەپی هێنایە پێشەوە راپۆرتەکە وای دەردەخـات ئەگـەر لـە عێـراقیش

شیوعیەکان ئازاد بکرێن لە (یەکگرتووی سۆسیالیزم)ی عبدالسلام وەربگیرێت دەتواندرێ لە عێراقیش سۆسیالیزم بنیات بندرێ. بەبێ ئەوەی بە بیر خۆیان بهێنینەوە کە ئەو عبدالسلامە ٢ – ٣ساڵ پێش ئەوە. سەرکردایەتی هەموو تاقمە کۆنەپەرستەکانی عێراقی کردووە لە کودەتای ساڵی / ١٩٦٣ دا بەرامبەور بەو ڕێبازە زۆرینەی ڕێکخراوەکانی حزب نارەزایی خۆیان دەربڕی و چەند تاقمێکی چەپ و ڕەو پەیدابوون. دوای چەند ڕۆژێ، بەیاننامەی حزبمانپێگەیشت کە پشتگیری لە خۆماڵی کردنەکانی عبدالسلام دەکات. هاوڕێیان گوتیان ئەمە چیە تۆ چیت گوت و حزب چی دەڵێ، گوتم ئێستاش هەر ئەمە رای خۆمە.

زیندانی عمارە بینایەکی کۆن و دارزاو بو، بەڵام کارگێڕییەکەی باش بوو، نە داوای پاکانەیان دەکرد، نەهیچ فشارێکیان دەخستە سەر زیندانیەکان. بۆیە چەند دەورەیەکمان کردەوە بۆ فێربوونی محاسبەو زمانی ئینگلیزی. هەروەها دەورەی نەخوێندەواریمان کردبۆوە بۆ نەخوێندەوارەکان کە ژمارەیەکی زۆری لێبوو، چونکە زۆربەی زیندانییەکان سەربازبوون. لە بۆنەنیشتیمانیەکان ئاهەنگ ڕێك دەخرا وتاری سیاسی دەخوێنرایەوە. لەو زیندانە چاوم بە شەهید (محمد احمد خوزەری) کەوتەوە کە بەیەکەوە لە خانەی مامۆستایان لە بەعقوبە تخرجمان کرد لە ساڵی / ١٩٥٢ دا. شەش مانگم لەم زیندانە دا رابوارد. کە حوکمەکەم تەواو کرد لەگەڵ هەندێ زیندانی تر ئێمەیان هێنایەوە بەغدا بردییانین بۆ (امن عامە) ئاسایشی گشتی. هەرئەو ڕۆژ دوای پڕ کردنەوەی لاپەرەی کاروبار ئێمەیان ئازاد کرد. لەوانەیە لێرە پرسیارێك بکرێ کە چۆن بەبێ پاکانە ئێوەو ئازاد کران؟ بۆ روون کردنەوەی ئەمە، دەمەوێ ئاماژە بەم کۆمەڵە ووتارانە بکەم ، کە هەندێ لە نەتەوە پەروەرە عەرەبەکان لە کۆتایی ساڵی/ ١٩٦٤ دا، لە ڕۆژنامەی (الثورة) بڵاویان کردەوەو داوایان کردبوو، کە چیتر پاکانە لە بەندە سیاسیەکان وەرنەگیرێ چونکە ئەم پاکانە گرێ و گۆڵی دەرونی لەلای ئەو کەسانە دروست دەکات کە ناچاردەکەین پاکانە پڕ بکەنەوە. لەو سەردەمە عبدالسلام و نەتەوەپەروەرەکان

بـەلای عبدالناصـریان دادەشـكاندوە، عبدالناصـریش لـەم كاتـە زۆر لـە یـەكێتی شـورەویەوە نزیـك كـەوتبۆوەو شـیوعیە میـسریەكانی هـەموو ئـازاد كردبۆیـە لـە عێراقیـشدا ٢ — ٣ مـانگ پاكانـە داوانـەدەكرا. بـەلاّم عبدالـسلام كـە پیـاوێكی كۆنەپەرستی دژی كۆمۆنیزم بوو، دیسان پاكانەی دوای ئەم ٢-٣ مانگە داهێنایەوە.

مـن لـە ٢١ / ١ / ١٩٦٥ ئـازاد كـرام، دوای ٣ — ٤ رۆژ لـە بەغـدا مامـەوە هاتمـەوە بـۆ رەوانـدوز. نزیكەی دوو مانگ لەماڵەوە بووم، و لەبەر ئـەوەی بـارودۆخی كوردسـتان بەرەو تازەبوونەوەی شەڕ دەڕۆیشت. لەگەڵ سێ هـاوڕێی تـر، كـە رەفعـەت عبـدالله و حسن مام برایم و عمر عبدالله بوون. چوینە دەرەوە بۆ ریزی پێشمەرگە، لە بنكـەی — بەرسیرین — لەوێش دوو مـانگ مامـەوە. كـە خواردەمـەنی و جێگای نووسـتنمان زۆر خراپ بوو، لە شەش جەم یانی دوو رۆژ، یەك جەم یا ساوار یا برنـج بەوشكی یا نیسك بوو پێنـج جەمەكەی دیكەچاو و نانی زۆر خراپ بوو.

دوای دوو مانگەكەم ، هـەرێمی كوردسـتان كـە ئـەو كـات لـە شـاری قـەڵادزێ بـوو، بـە دوامیاندا نارد، دووڕۆژ بە پێ رۆیشتم تا گەیشتمە قـەڵادزە. لـەوێ بـەرپرس هـاوڕێ شەهید ابوستاربوو ابو حكمەت و ابو سربازیش ئەندام نووسینگەی كۆمیتەی هەرێم بوون. ابو ستار پێی گوتم دەبێ بچینەوە ناوەوە ، بۆ هـەولێر یـا سـلێمانی بـۆ ئیـشی نهێنی . منیش سلێمانیم پێ باشتر بوو چـونكە لـەوێ كـەم كـەس دەیناسـیم، لەسـەر ئەوە رێك كەوتین كە بچم بۆ سلێمانی. دوای ماوەیەك لەگەڵ دوو ماڵی هاوڕێیانمان، بەرێگای كاروانی رەوانەی سلێمانی كرام، لەبەر ئەوەی هـیچ پیناسـەیەكم پێنـەبوو ، بەشەو بە پیادە لەگەل دەلیلێك چوومە نـاو شار، و لـە مـاڵی عبـدالرەحمان شیوعی دایـان نـام. رۆژی دوایـی هـاوڕی نـوری هـات بـۆ لام و دوای چـەند رۆژێ هاتـەوە تەسلیمی(حەمەی نەزاهەتی) كردم كە ئەو كاتە یاریدەدەری بەر پرسی لیژنەی شار بوو، ئەویش بردمیەوە مالی خۆیان كە ماڵێكی حزبی بـوو. لـە مالـەوە زۆر پرسـیارم لێی كرد و بۆ دەركەوت كە ناوشاری سلێمانی رێكخراوێكی بـەرفراوان و نووسـینگەی هەیـە. دوای چـەند رۆژی كۆبوونـەوەی م شـاركراوو‌ئامادەبووم حمـە تەقـدیمی

هاورێیانی کردم. که ئەم هاوڕییه بەرپرسی ل/ شار داندراوه. کۆبوونەوەکه به ڕێك و پێکی کۆتایی پێ هات و. م.شار هەفتەی جارێك کۆدەبۆوه بۆ لێکۆڵینەوەی کۆنووسی ل/ کەرتەکان که چوار ل. کەرت بوون. وئیش و کاری حزبی زۆر به ڕێك و پێکی به ڕێوه دەچوو و دارایەکی باش هەبوو، چونکه ژمارەیەکی زۆری دۆستی پێتاك دەرمان هەبوو، بەتایبەتی شانەی ڕۆشنبیرەکان پێتاکێکی زۆریانکۆکردەوه. لەوکات وام هەست دەکرد که حزب ئێمەی نەبێ هیچ ڕێکخراوێکی تر له شارەکانییه ماوەی ٦ – ٧ مانگ ئیش و کاری ڕێکخراوی شار به ڕێك و پێکی به ڕێوەدەچووبەرەو پێشەوه هەنگاوی دەنا. بەڵام دوای ئەمه ، خوالێخۆش بوو غەفور میرزا کەریمیان ناردوەکو ئەندامی ل. شار، هەرهات دەستی کرد به گێره شێوێنی ، دیار بوو منی به شایستەی بەڕێوەبردنی شار نەدەزانی و هەوڵی دەدا لەبەر چاوی هاورێیانی شار بەبێ توانا دەرم بخات. ئەم کردەوانەی کاك غفور بوه هاوکاری کەم بوونەوەی چالاکیەکانی ڕێکخراوەکەی شار.

شایانی باسه لیژنەکیش هەبوو بۆ سەرپەرشتی کردنی ڕێکخراوەکانی ناو شار که بریتی بوو له ڕێکخراوی ئافرەتان و شارکه ئەویش له چاو خۆی ڕێکخراوەیه فراوان بوو. هەروەها ڕێکخراوه کرێکاران هەبوو، که کرێکارانی کارگەی چیمەنتۆی سەرچنار و کارگەی جگەرەی بەڕێوەدەبرد. ئەو لیژنەیه بریتی بوو له هاورێیەکی مەسیحی خەڵکی موسل که ناوی حاجی بوولەگەڵ خانم زوهدی که بەرپرسی ڕێکخراوی ئافرەتان بوو، من و حەمەش نوێنەری ڕێکخراوی شار بووین له لیژنەیەدا. له بەهاری ساڵی ١٩٦٦ دا حزب بڕیاری دا، کۆنفراسی یەکەمی ڕێکخراوەکانی کوردستان ببەسترێ، ئێمەله لیژنەی ناوخۆیی ٦ – ٧ هاورێ بەشداریمان نەکرد له کۆنفراسەکەدا. کەله گوندی(کەلیته) بەسترا گوندێکی بچکۆلانەبوو، دەکەوێته نێوان گوندی وەرتەو دەرگەله، ئەو گونده تا ئەو کاتەهەر ڕێکخراوی حزبی لێبوو. دوو سێ کەس منیان دەناسی له خەلکی گوندەکه. من پێش ئەوەی بۆ کۆنفراسەکه بچم، به هاورێیانی ل. شارم ڕاگەیاند، که ماوەیەك دەچمەوه

شارەکەی خۆمان بەسەردان و پێم گوتن هاورێ حەمە سەرپەرشتیتان دەکات تا دەگەڕێمەوە، هیچ تێبینیان لەسەر ئەو گەشتەی من نەبوو. ڕێگاکە لە سلێمانیەوە بۆ گوندی کەلیتە دوربوو بە هەفتەیەك ئەنجا گەیشتینە ئەوێ دوای گەیشتنمان کۆنفراسەکە دەستی پێکرد، راپۆرتی سیاسی و ڕێکخراوەیی ئامادەکرابوون. من یەکێك بووم کە زۆر گفت و گۆم کرد لەسەر هەردوو راپۆرتەکە، کە نووسینگەی هەرێم ئامادەی کردبوون. دیاربوو بهاء الدین نوری لە لیژنەوی ناوەندیەوە، بۆ سەرپەرشتی کردنی کۆنفراس نێردرابوو، بەڵام دوای دەست بەکار بوونی کۆنفراس بە ٢ — ٣ رۆژ ئینجا گەیشت تەنیا هەڵبژاردنی ل. هەرێم و دەرکردنی بەیاننامەی کۆتایی مابوو. ئەم دوو ئیشە زۆر بە دیموکراتیانە لەلایەن سەرپەرشتیکار بەرێوەبرا بۆ ل. هەرێم هەر هاورێیەکی کۆنفراس بۆی هەبوو خۆی کاندید (ترشیح) بکات. من خۆم کاندید نەکرد. بۆ بەیاننامەی کۆتایش، رستە رستە گفت و گۆی لەسەر کرا دوایش بە گشتی گفت و گۆی لەسەر کرا، بە زۆربەی دەنگ هاورێیانی کۆنفراس بریاریان لەسەر دا.شایانی باسە کە بهاء الدین نوری بە سکرتێری کۆمیتەی هەرێم هەڵبژێردرا.

لەکاتی بەستنی کۆنفراس، پێشمەرگە هێرشی کردە سەر ئەو هێزەی سوپای عێراق کە لە کاتی لەبار بۆ خۆیان بەشێکی زۆری چیای هەندرێیان داگیر کردبوو. ئەو هێزەی کە ئەم ئەرکەی پێ سپێرابوو، بە پلەی یەکەم پێشمەرگەی شیوعییەکان بوون، لەگەڵ ئەو هێزەی کە کاك عزەت سلێمان بەگ بەرپرسیان بوو، لەگەڵ ١٠ — ١٢ پێشمەرگەی سعیدی محمدئاغای مێرگەسوور.لەلای هەمو کەس ئاشکرابوو کەهێزی سەرەکی ئەم نەبەردە بەناوبانگە هێزی حزبی شیوعی بوو بەسەرکردایەتی شەهید فاخر و رەئیس کمال هێرشەکە رێك خرابووهەر ئەوانیش هێرشەکەیان سەرکەوتوانە بەرێوەبرد، شایانی باسە کە مستەشارێکی بەتالیۆنە سوکەکان دوای راپەرینی ساڵی ١٩٩١ بۆی گێڕامەوە کە سەرکردەی (فرقە)ی چوارەمی سوپای عێراقی پێی گوتوە دوای شەڕەکە، کە (شیوعیەکان لە هەندرێن شەڕێکی وایان کردوە کە لە

فێتنـامیش شـەڕی وا ئازایانـە نـەکراوە. کەچـی ئێـستا هـەوڵ و تەقەلایـەکی وا لـە گۆڕێیە، کەرۆڵی سەرەکی شیوعیەکان لەو نەبەردەمەزنە بسرنەوە یا بەلایـەنی کـەم بە رولی پلە دوو سەیربکرێ. هەرچەندە ئێستا زۆربەی ئـەو شـیوعیەیانە مـاون، کـە شەرەفی بەشداریان لەو نەبەردەدا هەبوو.

ئەو ئێوارەیە کـە هێرشـەکە بـۆ سـەر سوپای عێـراق دەسـتی پێکـرد بـۆ نیـوە شـەوە تەتـەری ئـەو کاتـە کـە نـاوی عـەریف نـوری بـوو، لـە نـاو گونـدی کەلیتـە چـەند دەمانچەیەکی تەقاند و هەمووومان لە خەو راپەرین. ئینجا هاتە ئەو ماڵەی کە ئێمە لێی خەوتبووین، و پێی راگەیاندین کە پێشمەرگەکانمان هەندرێنیان وەرگرتەوەو لە هێزی دوژمن پاکیان کردەوە لەم هەڵمەتە گەورەیە تەنیا سێ شەهیدی پێشمەرگەی قارەمانمان دا.کە عریف یونس و خدری عەولابەگی خـەلکی دەرگەلـە و صالحی مـام الیاس بوون کەبـە خـوێنی پـاکی خۆیـان ئـەو سـەرکەوتنە مەزنـەیان بۆپێـشمەرگەی کورستان و حزبی شیوعی تۆمار کرد.

بەبۆچوونی من ئەم نەبـەردە گـەورەیـە حکومـەتی ئـەو سـای عێراقی ناچارکرد کـە رێکـەوتنێك لەگـەڵ سـەرکردایەتی شـۆڕش و گـەلی کـوردی کـرد کـە بـە رێکـەوتنی ۲۹/حزەیرانـی / ۱۹٦٦ نـاوی دەرکردلـەو سـەردەمەی کـە عبـدالرحمن محمـد عـارف سەرۆکی کۆمار بـوو، دوای سـوتانی عبدالسلامی بـرای لـە رووداوی فرۆکـە لـە شـاری بەسرا.

مـن رۆژی دوایـی چـووم بـۆ دەرگەلـە دیـتم دانیـشتوانی گوندەکەهـەموویان لـە ئەشکەوتەکان دەژیان. چونکە ئە رۆژە فرۆکە جەنگیەکان ی رژێم بە شـەش فرۆکـە بۆردومانی ناوچەکەیان دەکرد، ۳ — ٤ بۆمبی ناپاڵمیان بە گوندی دەرگەلە دادابوو.

دوای کۆتـایی هـاتنی کۆنفراسـەکە دەرچـوونی بەیاننامەکـە ئێمـە گەڕاینـەوە بـۆ سلێمانی. دیارە لەو کاتەی لە کـۆنفراس بـووین لیژنـەی شار لـە حمـەی یاریـدەدەرم هەلگەڕابوونەوە، گوتبویان سکرتێری شار پێی رانەگەیاندین کـە ماوەیـەك دەچێتبۆ لای کەس و کاری. من و هاوڕێیانی ل. ناوخۆیی سلێمانی زۆر هەوڵماندا لەگەڵ یـان

که کێشەکە لە ڕێی گفت و گۆ چارەسەر بکەین. کەچی ل. شار هەر سوور بوون لەسەر هەڵوێستی خۆیان. بۆیە ناچاربووین پەیوەندی بە هاوڕێیانی کەرتەکان بکەین کە زۆربەیان نارەزایی خۆیان دەربڕی لەم کردەوەی لیژنەی شارو ئامادەیی خۆیان نیشاندا، کە هاوکاری لەگەڵ ل. شاردا نەکەن. کە هەستیان بەو جولەیەی ئێمەکرد، پاشگەزبوونەوە ئامادەیی خۆیان نیشان دا کە گفت و گۆ لەگەڵ ل/ ناوخۆیی بکەن وایان دەرخست کە ئەوان بە حمە رازی نین یارمەتدەری ل. شار بێت، لەسەر ئەم تێبینیانەیان بڕیاردرا حەمە بۆ کەرکوك بگوازرێتەوە.

هەر لەم دەاوینەدا، کۆنفراسی محلی بەستراو ل- محەلی هەڵبژێردرا، لە کاتی دابەشکردنەوەی مارەکان هاوڕێ حسین علی غالب بوو بە بەرێەبردنی ل. شاردانردا . منیش بوومە ئەندامی نووسینگەی محلی. هاوڕێ مام قادریش بوە سکرتێری محەلی. بۆ ماوەیەك بارودۆخی ل.شارهێوربووەوە . بەلام لە ساڵی / ١٩٦٧ دا دوا ئەوی عزت الحاج - رمزی، لە حزب یاخی بوو و توانی زۆربەی ڕێکخراوەکانی بەغدا لەگەڵ خۆیدا ببا. یەکسەر ل. شاری سلێمانی پشتگیری خۆیان بۆ رەمزی دەربڕی و داوایان لە ل. محەلیش کرد کەواز لە حزب بێنێ پچیتە پاڵ تاقمەکەی رەمزی. بەلام نووسینگەی محەلی هەرزوو کۆبووەو چالاکیە کەرتەکارییەکەی — رەمزی — ئیدانە کرد. دوای ماوەیەك سکرتێری بانگ کرا بۆ ناوچەی دەرگەلە بۆ کۆبوونەوەی ل. هەرێم، تاقمەکەی — رەمزی — هاوڕێ حسین علی غالبیان دەرکرد. ئەویش هات بۆ لام دەمانچەیەکی حزبی لەلابوو تەسلیمی کردەوە وگوتی من دەچم بۆ بەغدا زۆر هەوڵم لەگەڵ دا کە نەڕوات و پێم گوت ئەم تاقمە زوو هاشەو هوشەیان خامۆش دەبێ و. هاوڕێیانی دڵسۆز دەگەڕێنەوە باوەشی حزب، بەقسەی نەکردم هەرسوور لەسەر ئەوەی کە بچێت بۆ بەغدا و ئیشێك بدۆزێتەوە من ئەو کاتە ڕێکخراوی ئافرەتانم لەلابوو هیچ لە ئەو ڕێکخراوە لەگەڵ کەرتەکان نەڕۆیشتن. هاوڕێ نائیبیش لیژنەی دەوروبەری لەلابوو لەوان هەندێکیان لەگەڵیان ڕۆیشتن. لە هاوڕێیانمی خوارەوەش هەڵوێستی هاوڕێ (ئەحمەد حامید) زۆرنارازیانەبوو لە دژیان

نەك هەر لەگەڵیان نەرۆیشت دژیایەتشی ئەکردن هەروەها هاوڕێیان عوسمان دانیش و عوسمان عەلاف لە دژیان بوون پەیوەندیان بە هاوڕێیان دەکردبۆ گێڕانەوەیان بۆ ریزی حزب• لەوکاتەوە هەر من و هاوڕێ نائب لە شاردا مابوینەوە، خێرا نامەیەکمان نارد بۆ لقی دە بۆ مەلا علی و ملازم عبدالرحمان، بەم شێوەیە تەنیا یەك پێشمەرگە لەو لقە لەگەڵیان رۆیشت ئەویشیان چەك کرد• لە قەزاکانیش هیچ هاوڕێ نەچوو لەگەڵیاندا• چونکە زوو پەیوەندیمان پێوەکردن• شایانی باسە لێرە باسی هەڵویستی حسن بەرزنجی بکەم، ئەویش ئەندامی نوسینگەی ل •محلی بوو هات و داوای لێکردم هەندێ پارەی بدەمێ کەپێی بچێت بۆ بەغداو بزانێ وەزعەکە لەوێ چۆنە• منیش برە پارەی دارایی ل- محلی لە لای من بوو• بەڵام دوای دەرکەوت کە چووە لەوێ پەیوەندێ بەکەرتەکارانەوە کردوەو نامەی بۆ نووسیوە، چونکە نامەکەی دوای دەست حزب کەوت بە پێویستی دەزانم کە بیلێم چەند جارێك لەلایەن کەرتکارەکانی سلێمانیەوە هەرەشەم لێکراوە، دیارە ویستبویان بمگرن لە ماڵێك حەشارگەیەکمان هەبوو، لەوێ دەست بەسەرم بکەن• بەڵام خاوەن ماڵەکە کە هاوڕێیەکی عەرەب بوو، پێی گوتبون ئەگەر ئەم هاوڕێیە بهێنن بۆ ئێوە، من ئازادی دەکەم و وازیش لە ئێوە دەهێنم•

هەل ومەرجەکە نزیکەی مانگێك بەم شێوەیەوە مایەوە، ئینجا هاوڕێ ئەبوسەرباز هات بۆ سلێمانی دوای پەیوەندی کردنی بەمن و هاوڕێ نائب • بڕیاردرا ل/ محەلی کۆببێتەوە بۆ باس کردنی ئەم بارودۆخە و چارەسەرکردنی کوم وکوڕیەکانی وەکو پێکەوەنانی ل/ شارێکی نوێ کە لە هاوڕێیانە ئەحمەد حامید و ئەفراسیاب شاوەیس کە زوو لە کەرت کەرەکە دوورکەوتەوە لەگەڵ دوو سێ هاوڕێ ی تر کە ناوەکانیانم لەبیر نەماوە• هەندێ کاری تری رێکخراوەیی، هـابو سەرباز ماوەیەکی باش مایەوە لەگەڵمان دا• دوایی گەڕایەوە بۆ شوێنی خۆی دوای گەڕانەوە بەماوەیەك• توفیق ئحمەدیان بوو بە بەرپرسی ل/ محەلی سلێمانی نادرە وهاوڕێ جلال دەباغیش لە دەرەوە گەڕایەوە، خرایە م/ محەلی و هەندێ هاوڕێ دڵسوزیش

کە راستی تاقمەکەی –رەمزیان – بۆ دەرکەوت گەڕانەوە ریزی حزب و، ئیش و کارەکەمان بەرەو باشی دەڕۆیشت. لەم سەروبەندەدا حزب بڕیاری دا کە کۆنفراسی سێیەم بگرێ، هەر ل.محەلی یەك نوێنەر بۆ ئەم کۆنفراسە رەوانە بکات ئێمە لەبەر ئەوە خەریکی کاروباری حزب بوین. هاوڕێ حەمید کەخەڵقی دوزخورماتوو بوو لە بەغداوە نێردرابوو بۆ ئەوەی یارمەتیمان بدات. ئەومان بۆ بەشداریکردن لەو کۆنفراسە نارد. لە پاییزی / ١٩٦٧ دا. رۆژێك ئەو ئافرەتەی نامەی ئەهێناو ئەبرد. هات نامەیەکی بۆ هێنام، کە دیاربوو م.هەرێم دوو کەسی ناردکە ئەو زستانە لەلای خۆمان دالدەیان بدەین، کە چووم یەکێکیان (شەهید فائق معینی)بوو کە پێشتریەکترمان دەناسی، لەگەڵ حمەدامین سیراجی دا. ئێمە لە / محلی سلێمانی بارودۆخمان زۆرخراپ بوو، دوای کەرتکاریەکەی -رمزی – . بەلام مامۆستا صادق زۆر پیاوانە ئامادەیی خۆی دەربڕی کە لە ماڵی خۆیان جێگەیان دەکاتەوە. بەراستی تا ئێستاش منەتباری مامۆستا صادق و خێزانەبەرێزەکەیم، شەهید فائق و حمدامین سیراجی تا بەهاری / ١٩٦٨ لەلامان مانەوە لەو بەهارە جولانەوەیەکی چەکداری لە ئێراندا سەری هەڵدا کە مەلا شێرێژی سەرکردایەتی دەکرد.بۆیە کاك حمدامین رۆیشت بۆ پەیوەندی کردن بەم بزافە، هەروەها کاك فائقیش بڕیاری دا بچێتەوە بۆ ئێران بۆ سەرپرشتی بزافە چەکداریەکە. خەریکی رێکخستنی ئەوە بووین کە بە سەلامەتی بگەیینە سەر سنووری ئێران. (شێخ لەتیفی)نەمر بەڵێنی پێدابن کە بیگەیینە گوندی – سیتەك – ئەم رەوانەی دەکات بۆ ئێران. لەم سەروبەندەدا رۆژێك چوومە لای کاك فائق گوتی بەتەمامەلەگەل (قادرتەگەران) دا بڕۆم ئێوەراتان چییە.منیش پێم گوت من ئەو پیاوە ناناسم، برقیەك هاوڕێیان بکەم. رۆژی دوایی چوومەوەلای پێم گوت هاوڕێیان پێیان باش نییە لەگەڵ ئەم کابرایە بڕۆی چونکە قاچاخ چییە لەوانەیە بتفرۆشێ. بەلام ئەم گوتی قادر کوردێکی ئێرانە باوەڕ ناکەم خیانەت لەگەڵ کوردی ئێراندا بکات. بۆیە سبەی لەگەڵ ئەودا دەڕۆم. یەکترمان ماچ کرد. دوای ماوەیەك زانیم کە قادر تەگەرانی تەسلیمی لقی

چوارەمی پارتی کردووە. بەم شێوەیە بە سەرکردایەتی پارتی دوای کوشتنی لاشە پیرۆزەکەی دایەوە ئێران کە چەند رۆژی لە مهاباد هەڵیانواسی. بەم شێوەیە تراژیدیای ژیانی تێکۆشەری ناسراوی کوردی ئێران کۆتایی هات پارتی باشی کرد کە لە کۆنگرەی نۆیەمینی، رەخنەی لە خۆی گرت کەئەم کارە نا جوامێرانەی ئەنجام داوە. کۆنفراس لە مانگی کانونی یەکەمی / ١٩٦٧ لە گوندی(داربەسەر)ی دەشتی کۆیەبەسترا، ئومێدێکی زۆرمان هەبوو کەلەوکۆنفراسەدا، کەسایەتی راست و رەواکان جارێکی تر بۆ سەرکردایەتی هەڵنابژێرنەوە،بەڵام بە پێچەوانەوە(رداعتبار) یان بۆ کراو، ئەم جارە بە هەڵبژاردن هاتنەوە بۆ سەرکردایەتی حزب.
دوای کۆتایی هاتنی کۆنفراس هاوڕێعمرعلی شێخ هات بۆ سلێمانی بۆ ئەوەی دەرەنجامی کۆنفراسمان بۆ باس بکات. لە کۆبوونەوەی ل.محلی من لێم پرسیئایا فلان وفلان، هەڵبژێرانەوە بۆ سەرکردایەتی حزب، لەوەڵامدا گوتی بەڵێ. منیش زۆر نارەزایی خۆم لەکارە دەربڕی، گوتم ئەمە دەبێتە بەهێزبوونی تاقمی کەرتکار. ئەم جارە زۆر تورەبوو، گوتی ئا دەتەویست ئەمانە نێنەوە سەرکردایەتی بۆ ئەوەی دڵی تۆ ئاو بخواتەوە.منیش هەرئەوکاتە بریارم دا کە جارێکی تر خۆم بۆ ئەندامێتی ل.محلی نەپالێومەوە، بەڵام بەلامەوە باش نەبوو هەرئەو کاتە واز لە ل.محەلی بهێنم چونکە هێشتا تاقمی کەرتکارهەر بەهێزبوون.چاوەڕێم کرد تا هاوینی / ١٩٦٨ ، کە بریار دراکۆنفراسی دووەمی سلێمانی ببەسترێت. ئەنجا نامەیەکم بۆ ن/محلی نووسی کە نەئامادەی کۆنفراس دەبم و نەخۆشم بۆ ل/محەلی دەپالێومەوە. دیارە لەسەر ئەم نامەیە محەلی بریاری دابوو، کە بۆ ل/ قەزای بمهێننە خوارەوە. دوای کۆنفراس ماوەیەك لە ل.شاری سلێمانی وەکو ئەندام کارم کرد، بەڵام بریاریان دا ل/شاربەرێوەببەم پەیوەندی تاکەکەسیم لەگەڵ ن/مەحلی دا هەبێ. هاوڕێ نائب دوای راپەرینی بەهاری / ١٩٩١ ، وتارێکی لەوبارە نووسی لە رێگا بلاوی کردەوە ئەو دەڵێ. لەبەر ئەوە وازی هێنا چونکە نارازی بوو لە هەڵوێستی یەکێتی شورەوی کەچەکێکی زۆری دەفرۆشتە رژێمی بەعسی عێراق، رژێمیش ئەو

چـەکانەی دژی شۆڕشـی گـەلی کەوردسـتان بـەکاردەهێنا٠ بـەڵام لـە راسـتیدا وازهێنانەکەم لەبەر هەردوو هۆکاربوو، یەکەم دەمزانی کە تاقمی راستڕەو دەسـەڵاتی بەسەر سـەرکردایەتی حزبـدا هەیـە، دووەمـیش بێـزاریم لـە سـەردەمەی یـەکێتی شورەوی هەبوو، کە هاوکاری لەگەڵ چەند دەوڵەتێکی دکتاتۆری دەکات ، وەکورژێمی ئەوسـای عێـراق٠ لەبـەهاری سـاڵی ١٩٦٩ . رەمـزی — عـزدت الحـاج — و زۆربـەی کادیرەکانی تاقمی کەرتکار گیران و، رەمـزی دانـی بەهـەموو نهێنییـەکانی تاقمەکـەی نا٠ کە بەداخەوە بووەهۆکاری لە سێدارەدانی ئەوانەی مەروخان، وەکو احمد حلاق و صالح عسکری چەند هاوڕییەکی تر ٠ کە رەمزی اعترافی لەسەر کردبوون کە ئەمانە بەرپرسی عسکری بوون٠

وەکو زانـدراوە لـە ئـاداری /١٩٧٠ رژێمـی بـەعس و سـەرکردایەتی شـۆڕش٠ڕێکـەوتن نامەیەکیان لە نێوان خۆیان خۆیان مـۆرکرد، لـەم ڕێکـەتن نامەیـەدا، رژێـم دانـی بـە ئۆتۆنـۆمی نـاوە، بـۆ گـەلی کوردستان٠ بـەم هۆکـارە ماوەیـەکی کـەم نـەختێ ئازادیـە دیموکراتیـەکان لەلایـەن جـەماوەر پـەیڕەوکرا٠ بـەڵام رژێـم زوو ڕێگـای لـەم ئازادیـە دیموکراتییە گرت، لە بەغدا لەو خۆپیشاندانەی بۆ پـشتگیری ڕێکەوتنەکـەی ڕێکخـرا پۆلیس و ئـەمن پـەلاماری بەشـەکەی حزبـی لـەم خۆپیـشاندانە داو دەسـتی کـرد بـە لێدانی هاوڕێیان ٠ لە سلێمانی بەبۆنەی نەورۆز جەماوەر بە خۆپیشاندان بـۆ یاریگـا ڕۆیشتن، ئێمەش خۆپیشاندانی جیاوازی خۆمان هـەبوو ٠ تـا گەیـشتینە یاریگـا هـیچ نەبوو بەڵام هەوڵیان دا ڕێگا لە ئێمە بگرن و نەهێڵن بچینە ناو یاریگاکە٠

تا ساڵی / ١٩٧١ لە سلێمانی مامەوە، بەڵام لە بەهاری ئەو ساڵە رژێمی بەعس شاڵاوێکی گرتن و راونانی دژی حزب هێنا. لە ئاکامی ئە شاڵاوە توفیق احمد کـە نـاوی حیزبـی هەژاربوو دەست گیرکـرا رووخـاو هـەموو نهێنییـەکانی حزبـی دایـە دەسـتەوە لەبـەر ئەوەی کـە ئێمـە کادیرەکـانی حزبـی بـاش دەناسـین و مـاڵ و ڕێگـاو جێگـای دەزانـین ٠بڕیارم دا کە خۆم بۆ هەولێر بگوێزمەوە و لەوێش بگەڕێمـەوەبۆ رەوانـدوز چونکە لە بنکەی حزب لە گوندی بەرسیرین بۆ ئەوەی ئەگەر رژێم ویستی دەست گیرم بکات

بەئاسانی رابکەم بۆ دەرەوە٠پێش ئەوەی کۆتایی بهێنم بەو ماوەیەی لە سلێمانی دا کارم ئەکرد، پێم باشە ئاماژە بە ڕووداوێکی گرنگی ئەو کاتە بکەم، کە بریتی بوو لە پەلەماردانی بنەماڵەیەکی کۆنەپەرست٠ کە لە هاوینی / ١٩٦٧ دا بە ڕۆژ لە شەقامێکی قەلەبالغی سلێمانی هاوڕێ ڕەوفیان شەهید کرد٠ کە ئەو کات ئەندامی لیژنەی هەرێمی کوردستان بوو٠ دوابەدوای ئەمەش ٤ — ٥ هاوڕێتریان شەهید کردین وەکو وەستا صالح و عبداللە و صالح کە برابوون، لە نانەواکەی خۆیان بەبێ ئەوەی ئێمە وەکو حزب هیچ خراپەیەی ئەم بنەماڵەیەمان کردبێ ٠ گوایا ئەمەیان لەبەر ئەمە کردوە، چونکە خزمێکیان بە ناوی علی کانی ساردی لە ماڵی خۆی کوژراو ئەو پیاوە یەکێك بوو لە تاقمەکەی (کانی ماسی) کە ئەوانیش کۆمەڵە هاوڕێیەکیان شەهید کرد بوو لە ساڵی / ١٩٦٤، ١٩٦٥ دا٠

دیارە ڕژێم وەکو تاکتیکێك پەلاماری کادیرەکانی هەولێر و سلێمانی و دهۆکی نەدا لەم شاڵاوەدا٠ بۆیە دەستی بۆ ئێمە نەبردو وەکو داوام کردبووبۆ هەلێر گوێزرامەوە، لەوێش بۆ ڕەواندوز دایان نام٠ دوو ساڵ لە ڕەواندوزمامەوە، ماوەیەك لە ل/قەزای ڕەواندوز کارم کرد و دوایش کرامە بەرپرس لە قەزاکە٠

لە هاوینی / ١٩٧١ دا،دەنگۆی پێکەوونانی بەرەی نیشتمانی بڵاوبۆوە٠ من لە دژی ئەوەبووم کە حزبمان لەگەڵ حزبی بەعسی فاشی دا لەبەرەیەکدا کاربکات٠ بۆیە لە هەر شوێنی لێیان پرسیمایە رات چییە بەرامبەر ئەو بەرەیە ، من لە وەڵامدا دەمگوت (کارێکی زۆر هەڵەیە کەحزبی ئێمە بچێتە بەرە لەگەڵ حزبی بەعس) دیاربوو هاوڕێیەکی ل/هەرێم لەلای هاوڕێ کەریم سکاڵای لە دژکردبووم کە دژی بەرە قسە دەکەم، ئەوکاتە دیارە هـ کەریم سکرتێری هەرێم بوو لەدەرگەلە دادەنیشت، کە چووم بۆ لای گوتی سکاڵات لێ کراوە لە دژی بەرە قسە دەکەی و، ڕۆژێکی بۆ دانام کە بچمە بەرسیرین، لەوڕۆژەوە خۆیی و حەجی مەلاو بەرپرسی هندرێن، لەگەڵم دانیشتن٠ هـ کەریم قسەکەی دایەروماو گوتی ئێمە هەوڵ دەدەین بەرەیەکی سێ قۆڵی ئێمە و پارتی و بەعس دروست بکرێ٠ من تۆمەتەکەم ئینکار

نەکرد(گوتم بەڵێ هەرکەسێ لێم بپرسێ رات چییە بەرامبەر ئەو بەرەیەی چاوەڕوان دەکرێ پێکەوە بندرێ) دوایی گفت و گۆیەکی درێژ من گوتم سوورم لەسەر ئەورایەم تەنانەت ئەگەر لە حزبیش دەربکرێم. بەم شێوەیە کۆبوونەوەکە کۆتایی هات، بەڵام هیچ کردەوەکیان دژ نەکردم. بۆ خۆهەڵکێشان ناڵێم، تا دوایش هەر دژی بەرە مامەوە کە کە پارتیش ئامادە نەبوو بەشداری تێدابکات. بەرە کە تەنیا لە ئێمەو بەعس پێك هات، دوای ساڵی ١٩٧٥ یش یەك دوو حزبی کارتۆنی کوردی لەبەرەکە وەرگیران. هەموو کەسیش دەزانێ ئەو بەرەیە چۆن کۆتایی هات. لە راستیدا هەموو کردەوەکانی دژی حزبمان و گەلی کوردستان هەر لە مۆر کردنی بەرە تا کۆتایی پێ هێنانی لەلای بەعس بەو شێوازە کارەساتاویەی کە هەموو لایەك لەبیریەتی. بەم شێوەیە هەڵوێستی ئەو سێ هاوڕێیە ل.ناوەندی و من راست دەرچوو. بەداخەوە لە هەڵسەنگاندنەش کە پێشکەش بە کۆنگرەی چوارەمی حزبی کرا، ئازایانە دەست نەخرابووە سەر ریشەی ئەو رێبازەی حزبی بەوە گەیاند کە بەرە لەگەڵ حزبێکی خوێن رێژی وەك بەعس بکات. ریشەکەی بەلای من بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە دەمێکە تاقمێکی راست رەو دەستیان بەسەر حزبدا کێشاوەو، لە هەڵوێستی راست ورەوابەرەوهەلوێستی تری راست رەوانەی پاڵی پێوە دەنێن. ئەگەر هەڵوێست بەرامبەر حکومەتی قاسم بۆرەمبرریکی هەبوو کە ئەم پیاوە شۆڕشی ١٤/ تەموزی تەقاندەوە. بۆ ئەم بەرە شەڕو شەقە هیچ مبررێك بەدەستەوە نەبوو. بەڵکو منداڵیش دەیانزانی کە (بکر) و (صدام) و حزبە خوێن رێژەکەیان، هیچ کاتێ لەبەرەی گەل دانەبوون. بەڵکە هەمیشە دژی بەرژەوەندی راستەقینەی گەلی عێراق بوون. دوای هاتنم بۆ رەواندوز مەترسیم هەر هەبوو، بەڵام دوای سەر نەکەوتنی ئەو پلانەی لەسەر ژیانی بارزانی کردیان. ئەمن لە هەموو قەزاو ناحیەکانی کوردستان دا کێشرایەوە. بۆ ئەمنی رەواندوزیش کە ئەوسا هەر قەزابوو، کێشرایەوە بۆ هەولێر بەم کێشانەوەی ئەمنەنەختێ هەستم بە دڵنیایی کرد. و ئە دوو ساڵەی لە رەواندوز دووربووم، لە چاو دێری ئەمن و جاسوسەکانی بەعس، کە زۆر بەووردی

چاودێریان دەکردم دوای دوو ساڵەکە لە ڕەواندوز، کە هەل و مەرجەکە هەندێك بە گوێرەی ئێمەهێمن بووەوە. دوای مۆرکردنی پەیمانی بەرە لەلایەن هاوڕێ عزیز و حسن بکرەوە. دوای دوو ساڵەکە داوای گواستنەوەم کرد بۆ هەولێر و بڕیاری گواستنەوەم دەرچوو. لە هەولێر خرامە ل/ شاری هەولێر تا هاوینی ساڵی ١٩٧٨ لێرە بە پێویستی دەزانم باسی ئەوە بکەم کە لە پاییزی / ١٩٧٤ دا. کۆنفراسی محلی بەسترا، لە ڕاپورتی ل/شار ئاماژەمان بە ڕۆڵی بەعس و دام و دەزگاکانی کردبوو، لە دژی ڕێکخراوەکانی حزبمان دا، بە تایبەتی ئەو فشارەی خرایە سەر حزب بۆ ڕاگرتنی چالاکییەکانتی ڕێکخراوە دیمۆکراتییەکانمان زیاتر بۆ ئەوەی کەلە ڕێکخراوەجیهانییەکان دا، نوێنەری بەعس جێگای هاوڕێیانی ئێمە بگرنەوە. وێرای ڕاپۆرتیش من ڕاشکاوانە تر قسەم لەسەر هەڵوێستی بەعس کرد دژی حزبمان. لەم قسانەی من هاوڕێ کەریم بۆ سەرپەورشتی کردنی کۆنفراسەکە هاتبوو ووتی ئەگەر بەرەکە بدەینە دەست هـ- ملاحسن بەهەفتەیەك دەیروخێنی. بەهرە حال بۆ ئەندامی ل- محەلی ناوم خرایە لیستی حزب، بەڵام بە پالێوراو دەرچووم. نزیکەی چوار ساڵ هەر بەپالێوراوی مامەوە، لەبەر ئەوەی لە دژی بەرە بووم و، لە کۆبوونەوەکانی ل-مەحلی ڕاشکاوانە ڕای خۆو دژی بەرە دەردەبڕی. بەڵام دوای ئەوەی لە ساڵی / ١٩٧٨ دا بەعس بە ئاشکرا کەوتە لێدانی ڕێکخراوەکانی حزب و لە بەسرا دەستی پێکردبەرەو بەغدا و کوردستانیش. یەکسەر ئەندامەتی ل/ محەلیان بۆ گێڕامەوەو بە ئەندامی ن/محەلی دایان نام. بارودۆخەکە زۆر درێژەی نەکێشا کە شاڵاوەکەی بەعس گەیشتەت هەولێریش، منیش خۆم شاردەوەبۆ ماوەی چوارمانگ لە هەولێر لە بەغدا لە ماڵی خزم و دۆستانم. لە کۆتایی مانگی ئادار حزب ڕەوانەی کردم بۆ ناو زەنگ، کە تازە حزب لەوێ بنکەیەکی پێشمەرگەی کردبۆوە.

لە ١٩٧٩/٣/٢٨ دا، دوای بیست سەعات ڕۆریشتن بە پێ گەیشتمە بنکەی حزب لە (ناوزەنگ) کە دەکەوێتە سەر بنکەی سنووری عێراق – ئێران. ئەو کاتە ناوچە سەر سنوورییەکەی ئێرانکە ڕووبارێکی بچوکی هەبوو، لە نێوان عێراق – ئێران دا لە ژێر

دەسەڵاتی حزبی، دیموکراتی کوردستان – ئێران بوو بۆ ئێمەی پێشمەرگە کرابووەوە. هەڵوێستی یەکێتیش زۆر توند بوو، بە هیچ شێوەیەك ئامادەنەبوون ئەو بەڵێنەی لە پارتی بدەن کۆمەڵێ (رەبیەیان لەناوخاکی ئێراندا دانابوو بۆ داگۆکی کردن لە بارەگای سەرەکیان، هەندێ لە هێزەکان لە ناوەوە هێنایەوە هەرچەندە هەڵوێستی حزب بەرامبەر بەو هێز هێنانەی پارتی توند بوو بەڵام لەو باوەڕەدام کەلەسەر داوای – حدکا – هێزەکەیان کێشایەوە چونکە حدکا رازی نەبوو بۆ ئەم شەڕە لە خاکی ئێران روبدا. (خری ناوزەنگ) بازارگەیەکی لێبوو لەگەل چەند ماڵێك. بریتی بوو لە دۆڵێك لە پشت سەری مامەندە، کە دیوەکەی تری شاری قەڵادزێ بوو. هەموو ناوچەکە بریتی بوو لە دۆڵێکی درێژووکانە، گوندی(شێنێ) لێ بوو کە لە ژێردەسەڵاتی میری دا نەبوو. لەگەڵ گوندۆکەیەکی تری بچووك بە ناوی زەڵێ. بەڵام چەند بنکەیەکی (پ.م)ی لێ بوو لەگەڵ بارەگای سەرەکی یەکێتی و سۆسیالیست. قاچاخچیەکانی عێراق کەل وپەلی عێراقیان دەهێنا بۆ (ناوەزەگ)و قاچاخچیە ئێرانییەکانیش کەل وپەلی ئێرانیان دەهێنا. لەوێ دوکاندارەکان لێیان دەکڕینەوە هەریەکەیان کەل و پەلی وولاتەکەی تریان دەکڕی و لەگەڵ خۆیان دەبردەوە بۆ وولاتی خۆیان. بنکەکەی ئێمە لە دوو ژوور پێك دەهات، کە بینایەکی خراپ بوو،کەل وپەلی پێشمەرگایەتیمان زۆر کەم بوو بۆ نموونە زۆربەی پێشمەرگەکان چەکیان نەبوو، ئەو دوو ژوورەش زۆر کەم بوو بۆ خەوتن و حەسانەوەی پێشمەرگەکان. ئەوەی باش بوو بەهاربوو بەردو هاوین دەڕۆیشتین. پێشمەرگەکان زۆربەیان لە قەڵادزێ و رانیە بوون. دوای ماوەیەك لیژنەیەکیان پێکهێنا بۆ بەڕێوەبەردنی بنکەکە، منیش ئەندام بووم لەم لیژنەیەدا، بەڵام کە هاوڕێیانی لیژنەی ناوەوە هاتن، وورده وورده ئێمەیان لەلیژنەکە لادا. ماوەی زیاتر لە ساڵێك بەبێ کار مامەوە دوایی هاوڕێ ابو فاروق، کەبەرپرسی لیژنەی هەرێم بوو داوای لێکردم کە لیژنەی محەلی هەولێر پێك بهێنمەوە. هاوڕێیانی ل/محەلی کۆن کەلەوێ بوون، هاوڕێیان مەلا نەفتە ، جەبارحسن، توفیق حەریری، شەهید حمە

سعید ، احمد عوینه بوون. بویه نووسینگەکەمان پێك هێنا له من و مەلا(نەفتـه) و (جبارحسن) چونکه (ه.حەمەسعید) له راگەیاندن کاری دەکردو مام (خـدریش) لـه بەشی پێشمەرگایەتی کاری دەکرد. و یەکەمین هاورێ که ئامادەیی خۆی دەربڕی بۆ چوونەوه بۆ وولات، و کاری نهێنی هاورێی شەهید مام (عبدالله) برای مەلانەفتەبوو، که کادیرێکی زۆرکارامەو وریا بووله کاری نهێنیدا بەراستی شایانی ئەوەیه رێزێکی تایبەتی بۆ دابندرێ. دوای بـه داخـەوه توشی نەخۆشی ژێرپەنجەی گـەدەبوو، هەرچەندە حزب رەوانەی تارانی کرد، بەڵام هەر لەوێ کۆچی دوایی کردو لـه دۆلەتوو خاکی ئێران بـه خاکمان سپارد. لـه دواییدا دلشادی کوڕی دوای راپەڕین لاشـەکەی هێنایـەوەو، ئێمەجـەماوەرێکی زۆری هەولێربـه پیریـەوه چـووین و لاشەکەمان بردەوه بۆ گوندی پیرداود، من دوای ناشتنی ووتارێکم لـه سـەر گۆڕەکەی خوێنـدەوه. شـایانی باسـه (سـەید کاکـه) و (بـارزانی مەلاخالـد) و (ابـومخلص) لەوناشتنه لەگەڵ جەماوەرێکی بەرچاوی جوتیارەکانی دەشتی هەولێر لـەم رێ و رەسمه دا بەشداریان کرد.

شایانی باسه دوای ئەویش شەهید سالار (سەفەر حمەدامین) ئامادەیی خۆی دەربـڕی بۆ کارکردن له نـاوەوە وەکو بەرپرسی قـەزای مخمور، کـه دوای ئـەوەی ٣ — ٤ ساڵ کاری کردو رێکخراوی ئەم قەزایەی بوژاندەوە، له ناو شاری هەولێر لەلایەن بۆسه — کـەمین — یـەکی رژێمدەست گـیرا کـرا، لـه زیندانیشدا، زۆر ئازایانـه رووبـەرووی پیاوەکـانی ئـەمنی رژێـم راوەسـتاو هـیچ نهێنیـەکی حزبـی نەدرکانـد، وێـرای ئەشکەنجەدانێکی زۆری دڕندانـه سـەربەرزانه وەکو پاڵـەوانێك مایـەوە، بۆیـه پیـاوه جانەوەرەکانی رژێمی بەعس له ژێر ئەشکەنجەدا شەهیدیان کرد.

دوای ماوەیەك له ساڵی / ١٩٨١ دا، هاورێ (ناصح حمـدامین) هاتـه ریـزی پێـشمەرگە، بەڵام لەبەر ئـەوەی لـه ل/محـەلی کارمـان پـێ هـەبوو بـۆ بوژانـدنـەوەو بـەرێوەبردنی رێکخراوی ناو شاری هەولێر، رەوانەی ناو شارمان کردەوە، دوای هاورێ رەوەندیشمان هەر بۆ کاری نهێنی بۆ ناو شار تـەرخان کـرد لەگـەڵ هـاورێ (ئـارامی) بـرای شـەهید

(داود) بەداخەوە هاوڕێ کۆچەریش – ناصح حمدامین – گوزارشتی لەسەردرا، لەلایەن ئەو کەسەی کەماڵەکەی شوێنی حەسانەوەی سەرەکی بوو، لەناو شاردا. بۆیە هێزێکی زۆری ئەمنی عێراقی چوونە سەری. ئەویش بە دەمانچەکەی خۆی داکۆکی لە خۆی کرد، و ئەڵێن ۳ – ٤ ئەمنی کوشتووە. دوا فیشەکی دەمانچەکەشی لە خۆی دا خۆی شەهید کرد بۆئەوەی نەکەوێتە دەستی ئەم دڕندانەی ئەمنی بەعس.
و ئەحمەد عەوێنەشمان دوای کۆچی دوایی مام عەولا بۆ سەرپەرشتی ڕێکخراوی قەزای دەوروبەری هەولێردانا. هەر زووش هاوڕێ (سید نظیف) مان بۆ بەڕێوەبردنی قەزای کۆیێ دانابوو بەڵام بەداخەوە، زوو لەلایەن سوپاوە دەست گیرکراو دوای ماوەیەك لە سێدارەدرا. بەم شێوەیە ڕێکخراوەکانی محەلی هەولێر بە چاکی بوژایەوەو شایانی باسە هاوڕێ (توفیق هەریر)یش زوو بۆ ڕێکخستنەوەی ل. قەزای شەقلاوە داندرابوو. تەنیا بۆ قەزای روزاندوز هاوڕێیەکی وامان نەبوو کە بتوانێ سەرپەرشتی ڕێکخراوەکە بکات.
دوای تێکشکاندنی سوپای عێراق لەساڵی / ۱۹۸۲ دارێکخراوی هەولێر هاتەوە پێش دۆخی شاڵاوی بەعس لە ساڵانی (۱۹۷۸ ، ۱۹۷۹)دا زۆر دارەیەکەشی لە هی ئەو وەختەی تێپەڕاند.شایانی باسە لە سەرەتا / ۱۹۸۲ بۆ ل- هەرێم پالێورام هەر لەو ساڵەدا، ئەندامێتی ل – هەرێم وەرگرت، دووبارە کاری حزبیمان لە پارێزگای هەولێر کەوتەوە جموجوڵێکی هەست پێکراو. بەڵام داخەکەم شەری نێو خۆی هەرلە سەرەتای/ ۱۹۸۳ دا . ئەو دەست کەوتانەی بەرەو پاشەوەبرد، چونکە لە ئاکامی ئەو شەڕەدا، ئێمە وەکو ڕێکخراوەو پێشمەرگە لە هەولێر دوور کەوتینەوەو ناچاری پاشەکشەبووین بۆ ناوچەی رۆست، ماوەیەکی درێژ کادیرەکانمان لەرێکخراوەکان دوورکەوتینەوە ئەم شەڕە تا سنوورێکی هەست پێکراو دڵەڕاوکێ وساردی لە ناو جەماوەر و هێزی پێشمەرگە دا پەیداکرد.
لێرە بە پێویستی دەزانم کە نەختێ باسی هۆکارەکانی ئەم شەڕە ناوخۆیە بکەم . هەرلە سەرتای هاتنمان بۆ ریزی پێشمەرگەزۆر هەوڵماندا نێوانی یەکێتی لەلایەك و

سۆسیالیست لەلایەکی تردا ئاسایی بکەینەوە، چونکە نێوانیان باش نە بوو. بەڵام نەمان توانی نێوانەکەیان وەکو پێویست چاك بکەین، هەروەها هەوڵماندا نێوانی پارتی و یەکێتی ئاسای بکەینەوە، بە تایبەتی پ.م یەکێتی واز لە رێگەگرتنی گەریلاکانی پارتی بهێنن. جارێکیان ٢٨ پێشمەرگەی پارتیان لە مەلەکان بە دیل گرتبوودوای هەوڵ و تەقەلایەکی زۆر ئازادیان کردن و هاورێیانی ئێمەلە رێگای ئێرانەوە تەسلیمی پارتیان کردنەوە.

گەریلاکانی یەکێتی زوو زوو لەگەڵ گەرێلاکانی سۆسیالیست لێکیان دەدا. زیاتریش هەڵەکان لەلایەن گەرێلاکانی یەکێتی رویان دەدا. لەبەر ئەوە سۆسیالیست بارەگاکانی خۆیان بۆ دۆڵە تووی بەری ئێران گواستەوە و. ناخۆش ترین رووداویش لەم بارەوە، بەدیل گرتنی کاك (نەوشێروان) بوو لەلای سۆسیالیست، باش بوو ئەو کاتە هاورێ (عەزیز) لە ناوچەکەبوو. بەتوندی نارەزایی خۆی لە دژی ئەم دەسرت درێژی کردنەدەربرِی و گوتی ئەمە دەبێتە پێشینەیەکی خراپ لە پەیوەندی نێوان هێزە کوردستانیەکان دروست دەکات، لەسەر ئەمە سەرکردایەتی سۆسیالیست بریاری دا، کاك (نەوشیروان) ئازاد بکات و بیداتە دەست گەرێلایەکی ئێمە لە ناوچەی ،شارباژێر، هاورێیانی ئێمەش کاك نەوشیروانیان لەگەڵ خۆیاندا هێنایە بنکەی ئێمە لە ناوچەکەدا، وەکو میوان نەك وەکو دەست گیرکراو. بریاریش بوو لەگەڵ خۆیان بیهێنن بۆ ناوزەنگ و بیدەنەوە دەست یەکێتی، بەڵام کاك (نەوشیروان) شەولە بنکەکەی ئێمە رای کردو خۆی گەیاندە بنکەیەکی خۆیان لە ناوچەکەدا، گرنگ ئەوەیە کە گرفتەکە کۆتایی هات.

من وای بۆ دەچم کە گرفتی شەری ناوخۆیی، دەگەرێتەوە بۆ پێکەوەنانی هەردوو بەرەی (جەوقەد و جود) کەلە ساڵی / ١٩٨٠ پێکەوەنران. لە پێشەوە بەرەی جەوقەد کەبەرەیەکی عێراقی بوو، لە کاتی گفت و گۆیەکانی شام وەفدی ئێمە زۆر هەوڵی دابوو، کە پارتیش لەم بەرەیەدا وەربگیرێ. بەڵام یەکێتی رازی نەبو تەنیا رێگای بە حشع درا کە بەرەیەکی دوو قۆڵی لەگەڵ پارتی پێکەوە بنێ. دیاربوو سۆسیالیست

دەیویست بێتە ناو ئەم بەرەیە، بۆیە بەرەکە بوو بە سێ قۆڵی و ناونرا بەرەی نیشتمانی دیموکراتی(جود). سەرکردایەتی یەکێتی وای بۆ دەچوون، کە ئەم بەرەیە دژی ئەوانە، بۆیە کەوتە بەربەرەکانی ئەم بەرەیەی (جود)٠

لە هاوینی /١٩٨١ دا ، عبداللە ماوەیەك كە مستەشار بوو لەلای رژێم خۆی و ١٠ — ١٢ جاش هاتن بۆ ریزی حزبمان٠ ئێمەش بۆ ئەوەی چەکدارەکانی رژێم وا هەست نەکەن کە ئەوەی هاتە ریزی پ٠م دەگیرێ و دەکوژرێ وەرمان گرتن٠ لایەنەکانی تر بە تایبەتی پارتی و یەکێتی و سۆسیالیست ، نارازی بوون لە وەرگرتنی ئەم کابرایە، پارتی و سۆسیالیست کە ئێمە قسەمان بۆ کردن وازیان لێهێنا٠ کەچی یەکێتی هەر سووربوو لەسەر ئەوەی کە عبداللە ماوەیلی بدەنە دەست ئەوان بۆ ئەوەی بیکوژن٠ حزبیش هەر ئەم داوایەی قەبوڵ نەکرد٠ تا شەوێك کە عبداللە بەتەنیا لەماڵێکی لە دەرگەڵە دەخەوێ گەریلاکانی یەکێتی دەچنە سەری و دەست گیری دەکەن و دەیبەن لەسەر رێگای پشت ئاشان دەیکوژن٠ لە ئاکامی ئەمەشەرە لە نێوان پ٠م ئێمە و ئەوان لە وەرتێ شەڕ هەڵدەگیرسێ٠ گەریلایەکی ئێمە بۆ فریاکەوتنی بنکەکەمان لە وەرتێ رۆیشتن، لە گەرویان دەیانەوێ پ٠م یەکێتی لەوێ چەك بکەن، ئەوانیش ئامادە نابن، کە چەك بکرێن٠ تەقە دەست پێدەکاو ٣ — ٤ پ٠م یەکێتی دوو پ ٠ م لە ئێمە شەهید دەبن٠ بنکەکەی ئێمە لە وەرتێ ناچار دەبێ وەرتێ جێنەهێڵن و بنکەیەك لە زراگەلی بکەنەوە٠ و لە ناوزەنگیش سەرکردایەتی هەردولابڕیاری راگرتنی شەڕەکە دەدەن بەم شێوەیە شەڕەکە کۆتایی هات، بەلام ساردیەککی هەست پێکراو لە نێوان ئێمەو ئەوان هاتەپێشەوە٠

من ئەو کاتە لە مەلەکان بووم، چونکە نزیك بوو لە رێکخراوەکانمان ئەو لقەی مەلەکان ناچاربوو پاشەکشە بکات بۆ وەرتێ، ئێمەش لەگەلیان چوین بۆ وەرتێ، ماوەیەك لەوێ ماینەوە٠ دیارە رۆژێکیان کە من لەبارەگادا نەبووم، کاك نەوشێروان خۆی و هێزێکی یەکێتی، لە دۆلەرەقەوە بەرەو دۆلی — خانەقا — دەچێت ئاگاداری هاوڕێیان دەکات، کەئەگەر کارێکیان هەیە دێمەلایان٠ بەڵام سەرکردەکانی بەتالیۆن،

نەختێ بە ووشكی وەڵام دەدەنەوە كە هیچ كارمان نییە. من كە هاتمەوە رەخنەم لێگرتن و، پێم گوتن، بۆ چ وا بەووشكی گوتوبوتانە هیچ كارمان نییە بەڵام حەز دەكەین بفەرموون چایەك لەلامان بخۆنەوە منیش ئەهاتم لەگەڵدا دائەنیشتم. دوای ماوەیەكی تر دیار بوو كاك (نەوشیروان) دەگەڕایەوە بۆ دۆڵە رەقە، ئەم جارەش ئاگاداریكردینەوە كە دەیەوەێ سەردانمان بكات. منیش لەوەڵامدا گوتم بابفەرموێ چاوڕێی دەكەین. دوای ماوەیەكی كەم هات ئێمەش بە گەرمی پێشوازیمان لێ كرد. من و هاوڕێ - ابو عادل الشایب – لەگەڵی دانیشتین دوای نەختێ وورده گلەیی هەردوولامان. نەوشیروان پێی گوتم كە ئێمە بڕیارمان داوە تەنازولی مێژوویی بكەین و، رێگا بە پارتی بدەین بێنەوە ناوچەی سۆران، بە مەرجێ چیتر شەڕی حزبی دیموكراتی ئێران نەكەن و، بڕیارە لەم نزیكانە كۆبوونەوەیەك رێك بخەین. بە ئامادە بوونی ئێوەو پارتی و و حزبی دیموكراتی كوردستانی – ئێران، بۆ گفت وگۆ كردن لەسەر ئەم تەنازولەی ئێمە. و حەزدەكەم هاوڕێیانتان لەم ناوچەیەدا. ئاگاداربكەنەوە بۆ ئەوەی هیچ گرفت دروست نەبی، وپێشی گوتم كە هێزێكی پارتی لەبارەگای ئێوەیە لە پشت ئاشان، بەڵام ئێمە دەستیان بۆ نابەینچونكە بارەگای ئێوەلەلای ئێمە پیرۆزەو دەستی بۆ نابەین. ئەنجا هەڵسا و رۆیشت بۆ دۆڵە رەقە.
منیش هەر ئەو رۆژە نامەیەكم بۆ (ملازم خدر) نووسی و قسەكانی كاك نەوشیروانیشم بۆ نووسی، ولە كۆتای دا ووتم پێشنیار دەكەم، كە ئەو هێرشەی بڕیارە ئێمەو پارتی بكەینە سەر هێزەكانی یەكێتی لە وەرتێ و دۆڵی خانەقا رابگرن تا بزانین دەست پێشخەریەكەی یەكێتی چۆن دەبێ. چونكە من لەو باوەڕەدام كە نەوشیروان فروفێڵ نازانێ هەمیشە بەڕاشكاوی قسە دەكات. نامەكەم رۆژی دوایی دایە دەست ئەبو هێمن كەبەرپرسی سیاسی بەتالیونی هەولێربوو دەچوو بۆ پشت ئاشان. بەڵام (ملازم خدر) بەقسەی نەكردم دوای چەندرۆژێ هێرشەكەی بۆ دۆڵی خانەقا و وەرتێكرا. من زۆر گومانم هەیە لەوەی ئەبو هێمن نامكەكەی نەدابیتە ملازم خدر. چونكە دوای دەركەوت كە ئەبو هێمن پەیوەندی لەگەڵ رژێمدا هەیە.

لەئاكامی هێرشەكە پێشمەرگەكانی یەكێتی پاشاكشەیانكرد، لەوەرتێش كەسی وایان نەبوو، تەنیا ٢ – ٣ پ٠م هەبووئەوانیش رایان كردبۆ دۆڵەرەقە٠ بەڵام لەوێ خۆیان كۆكرەوەو هێزێكی زۆریان ئامادەكرد، بۆ هێرش كردنە سەر وەرتێ٠ هێزەكانی جودیش خۆیان ئامادەكرد بۆ بەرگری كردن لە ناوچەكەدا٠ لە ٨ یا ٩ /ت٢ / ١٩٨١ هێرشیان دەست پێكردبۆ سەرمان بەڵام سێ رۆژ نەیاتوانی هیچ بێنەپێشەوە٠ چەنكە هێزەكەی پارتی دۆشكەیەكی ئەمریكیان پێ بوو، لە سەر گردی دایان بەست بوو، لە هەر لایەك هێزی یەكێتی پێشڕەویان كردبا دوو سێ گوللە دۆشكایان تێدەگرتن و پاشەكشەیان دەكرد٠ بەلام دیار بەهێزەكەی پارتی بڕیاری پاشەكشەی دابوو، بۆیە دۆشكاكەوو رەبیەكی زۆر گرنگیان بە دەستەوەبوو٠ بەبێ ئاگاداری ئێمە و سۆسیالیست پاشەكشەیان كردبوو، شەو (ملازم خدر) و من چوینەلای – مەلامحمد – كە ئەوسا بەرپرسی لقی دووی هەولێربوو٠ داوان لێی كردكە دوشكاكەمان بۆ بەجێ بهێلێ٠ بەڵام رازی نەبوو، (ملازم خدر) پێی گوت بەڵێنت پێدەدەم كە خۆم لەسەر دۆشكا دەبم و تا نەكوژرێم نایدەمە دەست یەكێتی٠ كەچی (مەلامحمد) هەر سوور بوو لەسەر نەدانی دۆشكاكە بە ئێمە وگوتی (كاك مسعود) داوای كردوەپاسشەكشە بكەین٠ دەركەوت كە هێزەكەی یەكێتی هەستیان بەوە كردبوو كە رابیەكەی سەر (زینی ئەستێروكان) چۆڵ كراوە هەر زوو رەبیەكەیان داگیر كردبوو٠ هێزەكەی ئێمە و سۆسیالیستیش لە توانای دانەبوو بەرەنگاری ئەو هێزە زۆرەی یەكێتی بباتەوە وە كە بەیانی پێشمەرگەكانی یەكێتی زانسیان دۆشكەكە نەماوە لە هەموو لایەك هێرشیان هێنا و نزیكبوونەوە لە وەرتێ٠ بەڵام دیار بوو لە نێوزەنگ هاوڕێ ئەبو سەرباز – مەلا احمد بانیخێلانی -لەگەڵ مام جەلال رێك كەوتبوون كە شەڕەكە رابگیرێ و، مام جەلال بروسكەی بۆ نەوشێروان كردبووكە شەڕەكە رابگری٠ بەڵام ئێمە هەرپاشەكشەمان كردبوو٠ هێزی سۆسیالیستیش لەگەڵ ئێمە پاشەكشەیان كرد٠

بەم شێوەیە شەڕی وەرتێی دووەم کۆتایی هات، دوای ٢-٣ ڕۆژیش وەفدەکی ئێمەو ئەوان کۆبوونەوەو لەسەر هەندێ شت ڕێکەوتن وەکو ڕێگادان بە گەریلاکانی ئێمە و سۆسیالیست بۆ چوونەوە دەشتی کۆیێ و هەولێر و خۆشناوەتی بۆ درێژەدان بە چالاکی دژی هێزە چەکدارەکانی ڕژێم. بەڵام هێزی پارتی دەبێ بگەڕێتەوە بۆ دۆڵی ڕۆست — لەسەر ئەم ڕێکەوتنە چەند گەریلایەکی ئێمە لەگەڵ کادیرەکانمان گەڕانەوە بۆ دەشتی کویێ و خۆشناوەتی و دەشتی هەولێر، زۆری پێنەچوو لە(سێکانیان) توشی شەڕێکی نابەرامبەر بوونە، لەگەڵ هێزێکی گەورەی ڕژێم لە ڕۆژی ٢٧ / ١ / ١٩٨٢ دا. هەر چەندە پێشمەرگەکانمان زۆر ئازایانەڕووبەڕووی هێزەکەی ڕژێم بوونەوە، بەڵام چونکە هێزەکەی ڕژێم گەلێ زۆرتربوو لە گەریلای ئێمە، ئەو هێزە بە پاڵپشتی چەند هێلیکۆپتەرێك بوو زیانی گەورەمان لێکەوت یانزە پ.م ئازامان شەهید و بەدیل گیران. ئەو هێزەش کەمتەرخەمی نەکردو ژمارەیەکی زۆری لە هێزی ڕژێم کوشت و بریندارکرد، لە ڕاستی ئەو شەڕەی (سێ کانیان) داستانێك بووبۆ خۆی لەگەڵ ئەو ژمارە زۆرەی شەهید و بریندارەو بەدیلگیراوەکانمان. شایانی باسەکەجێگایەکەش هەموار نەبوو بۆ شەڕی پارتیزانی. هەر لەهەمان ئەوکاتەشدا ڕێکخراوی سلێمانیمان کەشف بوو کۆمەڵێ کادیرمان دەست گیرکران، هەر لە ئاکامی گیرانی ئەو کادیرانەمان، کە ببونە مکۆی ڕێکخراوەکانمان لە کوردستان هاوڕێ ئازامان (د.حبیب المالح) و هاوڕێیەکی تری خەڵکی دەشتی کۆییمان کە کارمەند بوو لە هەولێر دەست گیرکران و شەهیدیان کردن. هەرچەندە ئەو ساڵە ساڵی شکستی هێزەکانی ڕژێم بوو لە جەنگی عێراق — ئێراندا، بەڵام حزبی ئێمە وێرای کەشف بوونی ناوەندی کوردستان، دووزیانی پێشمەرگایەتی گەورەمان لێ کەوت لقەکەی کەرکوکمان بەسەرکردایەتی پێشمەرگەی چاونەترس (بەکر تەلانی) بوە ئامانجی هێزێکی گەورەی ڕژێم لەبەری کەرکوك زێی بچووك لەسەروبەندی ئاهەنگ گێڕان بوو بۆ یادی دامەزراندنی حزب. کە بووە هۆی شەهید بوونی ژمارەیەکی زۆری پێشمەرگەکانی ئازای ئەم لقەی کەرکوك و،

پێشەوایان هاوڕێی ئازاو دلێر هاوڕێ — بکر تەلانی — کە شارەزایەکی زۆری لە شەڕی پارتیزانی هەبوو لە ژمارەیەکی زۆری نەبەردی پێشمەرگایەتی، سەرکەوتوانە بەشداری کردبوو. نازانم لە شوێنێکی ناهەموار بوو ڕێگای نەدابوو پێشمەرگەکان پاشەکشە بکەن؟!! بەم شێوەیە خۆی و ژمارەیەکی بەرچاوی پێشمەرگەکانی شەهید بوون خۆشی بەرپرسی سیاسی لقەکەش هاوڕێ — ئەحمەد — شەهید بوون و بەراستی کادیری شەڕی پێشمەرگایەتی بەم دوو سێ دێرە مافی خۆی پێنادری، بەڵکو شایانی ئەوەیە کە کتێبێ یا هەر نەبێ نامیلکەیەکی لەسەر بنووسرێ.

شکستی دووەم لە گوندی — بەکرایف — دەشتی گەرمیان بوو کە گەریلاکانمان لەم گوندەدا. دووچاری هێرشێکی بەربلاوی دوژمن بونەوە، ئەویش بە هاوکاری فڕۆکەی هێلیکۆپتەر لەم شەڕە نەخوازراوەش دا. ژمارەکی زۆری هاوڕێکانمان شەهید بوون، لەناویاندا هاوڕێ کوڕی هاوڕێ (مەلا ئەحمەد) بوو. بەراستی ئەم سێ زیانەی، سێ کانیان و بەکر بایف و ئەوبەری زێی بچووک، کاریگەری زۆری هەبوو لەسەر ڕۆڵی حزبمان لە شەڕی پاترتیزانیماندا. بەڵام لە بواری ڕێکخراوەیدا ڕێکخراوی پارێزگای هەولێرمان بە خێرایی فراوان بوو زۆری ئەو هاوڕێیانەی لە حزبدا بچڕابوون گەڕانەوە بۆ ڕیزی حزب و کۆمەڵە گەنجێکی تازەش هاتنە ناو حزبەوە.

هەرلە ساڵی / ١٩٨٢ دا، ڕاپەرینێکی جەماوەری لە کوردستان تەقیەوە. ڕاپەرینەکە لە شاری قەڵادزە سەری هەڵدا، کە کۆمەڵە ژنەشەهیدێکی ساڵی / ١٩٧٤، چووبوونە سەر گۆڕی شەهیدەکانیان. بەڵام پیاوەکانی سوپای عێراق، جوڵەی نیمچە جەماوەرەیان ، بەلاوە گران بوو بۆیە تەقەیان لەم کۆمەڵە ژنە کرد، لە ئەنجامدا دایە ئامینە و مامۆستا سنەوبەر شەهید بوون و ژمارەیەکیش بریندداربوون.

دوای ئەم دەست درێژیە ترسنۆك و نامەردانەی کاربەدەستانی ڕژێمی گۆڕ بەگۆڕی بەعس جەماوەری شاری قەڵادزەی خۆڕاگر تێکڕاخۆپیشاندانێکی گەورەیان ڕێکخست و، لەو خۆپیشاندانەدا چەند دروشمێکی شۆڕشگێڕیان دژی ڕژێم بەرزکردەوە، دیسان ڕژێم بە تەقەکردن خۆپیشاندانەکەی جەماوەری بلاو پێکرد، دوای سووڕانەوەی

خۆپیشاندەران بە هەموو شەقامەکانی شارەکەدا· دوای بڵاوبوونەوەی دەستدرێژیە بێئابڕوویانەکەی رژێم بۆ سەر ژنانی قەڵادزێ تەقەکردن لە خۆپیشاندانەکەی جەماوەری شارەکە· جەماوەری رانیەی دەروازەی راپەڕین خۆپیشاندانێکی گەورەیان بەبەشداری هەموو لایەنەکان رێکخست، هەرچەندە کاربەدەستانی سەربازی و مەدەنی ئەم شارە ویستیان بڵاوە بە جەماوەری راپەڕیو بکەن بۆیان ئەنجام نەدرا· دوای خۆپیشاندانی رانیە جەماوەر لە شاری سلێمانی کۆڵ نەدەر، راپەڕین خۆپیشاندانی گەورە گەورەیان رێکخست، کە جەماوەر بە راشکاوی هاواریان دەکرد·بڕوخێ رژێمی دکتاتۆری بەعسی و راپەڕینەکە چەند رۆژی درێژە کێشا· ئەنجا جەماوەری شاری هەولێری دێرین راپەڕین، لەگەڵ ئەوەی کە رژێم بە توندترین شێوازی زەبرو زەنگی بەکارهێنا دژی جەماوەر چەند کەس کوژران و ژمارەیەك برینداربوون.وهەندێکیان تا ئەم رۆژەش بێ سەرو شوێنن وەکو قوتابی زانکۆ (سمیرفاروق) کە مامیشی(جمالە) چاوشین و هەرچوارکوڕەکەشی (غفارومهدی ومحمدامین وشۆڕش) لە شۆڕشی نوێی گەلەکەمان شەهید بوون، بەراستی بنەماڵەیەکی قوربانی پێشکەش کەربوون نمونەی ئەو بنەماڵە کوردانە بوون کە بێباکانە قوربانیان پێشکەش ئەکرد لە پێناو مافە رەواکانی گەلی کوردستان و داخوازیەکانی چینەهەژارەکان· شاری کەرکوکی بابەگوڕگوڕیش، هەرچەندە فشارێکی قورسی رژێمی لە سەری بوو، بەڵام رۆڵە چاونەترسەکانی ئەم شارە شەهید شێخ مارف و جبارو پیروزخان و مهدی مەردان ، نەیان ویست لە شەرەفی مەزنی بەشداریکردن لە راپەڕینە جەماوەریەکەی گەلی کوردستان رۆڵیان نەبێ·

رژێمی دکتاتۆری بەغداش مەترسیەکی زۆرگەورەی لە و راپەڕینە لێ نیشت· بۆیە لە شاری سلێمانیدا پیاوەکانی رژێم بە ئاراستەی سەرۆکە تۆقیوەکەیان، لەگەڵ کەسایەتی و پیاوە ئایینیەکانی کۆبوونەوەو پرسیان پێکردن· ئاخۆ چۆن دەتوانن ئەم کێشەی گەلی کوردستان چارە بکەن· پیاوە ئایینیەکان و پیاوەماقەولانی پێیان گوتن، ئەم کێشەیە بە دەست پێشخەریەکی وەکو ساڵی / ١٩٧٠ و دانان بە مافە

رەواکانی گەلی کوردستان چارەسەر دەکرێ٠ بەڵام دیار بوو سەرانی رژێم بەم رێگا چارەیە رازی نەبوو، بەلکو پەنای برد بۆ رێگای پیلان گێڕان و لەیەك هەڵەی شاندنەوەی ریزەکانی گەلی کورد، ژێر بەژێر کەوتە گفت وگۆ لەگەڵ سەرکردایەتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان٠ دیارە مەرجیشیان بۆریك کەوتن نەهێشتنی بزاڤی چەکداری لە کوردستاندابوو. گفت وگۆیەکە هەر درێژەی کێشا تا ساڵی / ١٩٨٣، بەلام لە ئاکامی ئەم گفت وگۆیەدا، ساردی لە نێوان بەرەی جوقد وجودداقوولترببوو٠ هەرچەندە رژێم لەرێگای (عبدالرحمان قاسملوی) شەهید لەگەڵ حزبی ئێمەش هەوڵی داو گوایا سەدام بە دکتۆر قاسملوی گوتوە کە ئەو کێشەیەی لە نێوان ئێمەلەلایەك ولە نێوان پارتی و یەکێتی دا هەیە، هەر دوو لا لێی بەرپرسین، بەلام کێشەو لە نێوان ئێمەو حزبی شیوعی دا هەیە، هەر ئێمە یاخود بەعس لێی بەرپرسە، سەرکردایەتی حزب بێ پێچ و پەنا گفت وگۆی لەگەڵ بەعس رەتکردۆتەوە٠ چونکە حزب دەیزانی کە سەدام پیاوێکی فێڵ بازوساختەکارە هیچ بڕوای بە دیموکراسیەت و مافی رەوای گەلی کوردستان نییە ئەو دەست پێشخەریە لە ئاکامی بێتوانایی‌یەتی، دوای شکستی هێزە سەربازیەکەیەتی لە (محەمەرە) و ئەو راپەڕینەی گەلی کوردستانە و، دەیەوێ بەفێڵ هەر نەبێ ماوەیەك شۆڕشەکەی گەلی کورستان سارد بکاتەوەو، هەر کاتێ خۆی بەهێز کردەوە پشت لە رێکەوتن نامەکەی دەکات٠

لەم ماوەیەشدا ئیمپریالیزمەی ئەمریکی بە ئاشکرا یارمەتی رژێمی سەدامی دەدا دژی کۆماری ئیسلامی ئێران کە دژی ئەمریکا بوو هەر لە سەرەتای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران تا ئەمڕۆش٠ بەم شێوەیە لەساڵی / ١٩٨٣ دا، رژێم نەختێ هێزی پەیدا کردەوەو دوای تێکشکانی چەند هێرشێکی کۆماری ئیسلامی بۆ سەرعێراق کە مەبەستی شاری بەسرە و هەندێ شوێنی گرنگ بوو لەعێراقدا داگیر بکات، بۆیە رژێم دوای ئەوە رێکەوتنەکەی لەگەڵ یەکێتی پاشگەز بووە٠ هەرچەندە کاك نەوشێروان رای وابوو کەیەکێتی تەحەمولی ئەو پاشگەزبوونەوەدەکات٠

بەڵام بەداخەوە لەئاکامی ئەو گفتوگۆیەی یەکێتی لەگەڵ رژێم دا کردی بوە هۆکاری شەری فراوان هێزەکانی یەکێتی و جوود هەرچەندە یەکێتی ئەو رووداوەی گوندی باداوانی قۆستەوە بە هێرشکردنە سەر بەرەی جود. لەگەڵ ئەوەش کە ئەو هێزەی لەگەڵ شەهید شەماڵ و سەرباز بوو دەست پێشخەریان کردبوو بۆ هێرشکردنە سەر کۆمەڵە پ.م سۆسیالیست کەلەو گوندە بوون، بەنیازی پەرینەوە چووبوون بۆ بنکەی سەرەکی سۆسیالیست لەبناری سەفین دا. شایانی باسە کە گەریلایەکی ئێمە لەو گوندە دەبن و بەسەرکردایەتی (حمەی حلاق)، یەکێتی حمەیان بەوە تاوانبار کرد کە ئەو بۆ پ.م سۆسیالیستیان شێخ شەماڵ و سەربازی دەست نیشان کردووە، بەم شێوەیە حزبی ئێمەشیان تاوانبارکرد لەم کێشەیەداو، هەموو پەیوەندیەکیان لەگەل ئێمەدا پچراند کە بنەکەمان لەگوندی (شێخ وەسانان) بوو، مەڵبەندی سێیەمی ئەوانیش لە بالیسان بوو. رێگای هات و چۆشیان لێبرین. دەبی باسی ئەوەش بکەم، لە پێش ئەم رووداوەدا . هێزیکی پ.م یەکێتی بۆسە (کەمینیان)لە هێزێکە هاوبەشی ئێمەو سۆسیالیست لە دەشتی کۆیی نایەوە و، چەند هاورپەکی ئێمەو ئەوانینیان شەهید و بریندار کردو ژمارەیەکی تریان چەك کردن. هەرچەندە بریار بوو بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشەیە کۆبوونەوەیەکی هاوبەشی ئێمەو ئەوان و سۆسیالیست لە بارەگای ئێمە بکرێ، بەڵام بەبیانوی رووداوی گوندی باداوان لەم بەڵێنەش پاشگەزبوونەوە. لەسەر ئەمە ئێمەو پارتی و سۆسیالیست بەیاننامەیەکمان لەسەر مەڵبەندی سێیەمی یەکێتی دەرکردو هەولی زۆرماندا کە بەیاننامەی بریندارکەر نەبێ، بەڵام هەندێ راستی هەبوون کە دەبی هەر باسیان بکەین. ئەوانیش لە وەڵامی ئەو بەیاننامەیە سێ قۆڵیەی ئێمە، بەیاننامەیەکی پر توندو تیژی دەرکردو لە ئێسگەکەی خۆیان بلاویان کردەوە.

بەم شێوەیە هەرچەندە لەم کاتەدا وەفدی باڵای سەرکردایەتی سەردانی بارەگای سەرکردایەتی ئەوانی کردبوو ، بەیاننامەیەکیان دەرکردبوو لە بارەی بەهێزکردنی پەیوەندی هەردوو حزبدا. بۆ زانیاری زیاتر لەسەر مەسەلەیە، تەماشای

یاداشتەکانی هـ. کەریم ئەحمەد بکە بەناوی — المسیرە — چونکە خۆی یەکێك بوو لە ئەندامەکانی وەفدەکە. ئەم هەڵ و مەرجە تا هەمواره نزیکەی مانگێکی خایاندو ئەوان هەر هێزی خۆیان لە پارێزگای هەولێر کۆدەکردەوە. ئێمە وامان مەزەندە دەکرد، کە خۆیان بۆ هێرشکردنە سەرمان ئامادە دەکەن لەبەر ئەوەو بە هۆی زیادبوونی مەڵبەندی یەکێتی، هێزەکانی جود رۆژی ١٩٨٣/٤/٢٤ ، هێرشیان کردە سەر مەڵبەندی سێ لە گوندی (بالیسان) وشەر تا رۆژئاوا درێژەی کێشا. لەلایەنی جود دوو هاوڕێی ئێمە ئازاد سەرسۆری شەقلاوە هاوڕێیەکی خەڵکی بەغدامان شەهید بوون. لەگەل پ.مێکی گوڵوباغ لە پارتیدا . بەرپرسی گوندی - توتمێ —ش کە سۆسیالیست بوو بەسەختی بریندابوو، رەوانەی هەولێریشکرا بەڵام لەبەر سەختی برینەکەی لە نەخۆشخانەدا شەهید بوو، و نازانم چەند پێشمەرگەی ئەوانیش شەهید بوون. شەو زانیمان کە مەڵبەندی سێ پاشەکشەی کردووە بۆ گوندی — بیراوە — لە هەمان رۆژ لە گوندی - مەلەکان — یش شەڕ دەستی پێکرد بوو لە نێوان هێزەکانی ئێمەو ئەوان جارجارە تەقەی دوور بەدووریان لە یەکتر دەکرد .
دیارە یەکێتی هێزێکی زۆری بەسەرکردایەتی نەوشیروان کۆ کردۆتەوە، بۆ سەر بارەگای حزبمان وسۆسیالیست و ئەو گەریلایەی پارتی کە لە گوندی -پشت ئاشان — و دەوروبەری دا بوون. هێزەکەی ئێمە لەوێدا بەشی زۆری کادری حزب بوون لەبرا عەرەبەکانمان، بۆیە توانای رووبەڕووبوونەوەی هێزەکەی یەکێتی یان نەبوو ژمارەیەکی زۆر کەنزیکەی پەنجا هاوڕێ دەبووبەدیل گیران و شەهید کران، لەگەڵ خوشکێکی پێشمەرگەدا، بەراستی ئەم کارە تاوانێکی گەورەبوو لە دەمارگیری نەتەوەییەوە سەرچاوەی گرتبوو.لەوانەشە رژێم هانی دابن بۆ کوشتنی ئەم کادیرانەمان بۆئەوەی حزبمان لە ناوەراست و خواروی عێراق لاوازبێ. بێجگە لەو دیلانەی کە بەم شێوە ناجوامێرانە شەهید کران، چەند هاوڕێیەکی ئازامان لە رووبەڕووبوونەوەکە شەهید کران، لەناویاندا هاوڕێ خدرکاکیل کەبە قارەمانی داگیرکردنی سەنگەرەکانی ناسرابوو، لەراستیدا ئەم شەڕە خزمەتێکی زۆری بە رژێم

کردو زیانێکی زۆریشی بە خەباتی چەکداری کوردستان گەیاند، بەبۆچوونی من یەکێتی بە پلەی یەکەم ئۆباڵی ئەم شەڕەی دەکەوێتە سەر بەتایبەتی نەوشیروان هەرچەندە لایەنی جوودیش نەختێ لە ئۆباڵی ئەم شەڕە ناڕەوایە تحمل دەکات.
دیارە هێزەکانی یەکێتی نەخشەی هێرشی هەبوو بۆ سەر ناوچەی خۆشناوەتی، و بۆ ئەوەی زیاتر خوێنی لاوەکانی کورد بە ناڕەوا بڕژێ، هێزەکانی جوود بڕیاریاندا کەلەم ناوچەیەدا پاشەکشە بکەن بۆ ناوچەی رۆستێ . لەم پاشەکشە بەدرێژیەش دەبوو ٢ – ٣ جار لە شەقامە سەرەکیانا ، کە سەنگەری رژێمی لێبوو دەربازببین.
بەم شێوەیە بە رێگای بەنی هەریر، لە شەقامی هەولێر – رەواندوز پەڕینەوە لە یەکێ لە سەنگەرەکانی رژێم لە دۆلی (نیشاوە)تەقەمان لێکرا، باش بوو تەقەکان بێ زیان بوون. دوای نیوەی شەو گەیشتینە گوندی (سریشمە)خەلکی ئەو گوندە ئەو شەوە زۆر خزمەتیان کردین و نانێکی باشیان پێ داین. بەرەبەیان بە رێگای گەلی (علی بەگ)دا بەرەوچیای برادۆست کەوتینە رێگاوە، نیوەڕۆ هەر لە گەلیەکە ماینەوە. بۆ ئێواریەکی درەنگ گەیشتینە مامەندە رەش مالێکی کگۆچەریان لە خێلی – بالەکی – شەو لای ئەوان ماینەوە هەرچی نانی هەیان بوو بە ئێمەیان دا، بەلام لەبەر زۆری ژمارەمان بەشی نەکردین. بۆ بەیانیش هیچ مان نەبوو بیخۆین.
پێش نیوەڕۆ خەلکی گوندی - بالەکیان – پەیدابوون و هاتنە لامان. دیتیان کە بارو دۆخمان خراپە و نانمان نییە گەڕانەوە بۆ پاش نیوەڕۆ، نان و شەکرو چایەکی زۆریان بۆ هێنایین، سوپاسیان دەکەم.
دوای رۆژئاوا بە چیایەکەدا چوونە خوارەوە، بەرەو شەقامی رەواندوز مێرگەسوور.
بە دۆلێکی زۆر سەخت و ناخۆشدا کە پێیان دەگۆت (گەروێ پیران)هەرهەمووی کۆسپەبوون. پ.م کان هەر هەموویان دەستی یەکتریان گرتبوو، هاوڕێ سالاری شەهید و کوڕەکەی لە پێش مندا بوون. رەنگە ئەو هاوڕێیە بیست جار زیاتر کەوتبێ‌چونکە قاچێکی کۆنە شکست بوو. بۆ بەرەبەیان گەیشتینە سەر شەقامەکە، دیاربوو جاشەکانی ئەو ناوچەیە بۆسەیان بۆ دانابووین، بۆیە پێش ئەوەی بگەینە

سەر شەقامەکە چەند تەقەیەکیان کردو دوای بە سواری ئۆتۆمبیلەکانیان رۆیشتن٠ ئێمە بەرەو (کونەگوند) دەرۆیشتین، بە هەزار حاڵ پێش رۆژهەڵات گەیشتینە گوندەکە. خەلکی گوندەکە زۆر خزمەتیان کردین و پێیان راگەیاندین کە بەس بەچەکەوە نەچینە دەرەوە. چونکە سەنگەری رژێم زۆر نزیك بوو لە گوندەکە، ئێوارە بەرەو رۆژئاوا رۆیشتین و چووینە چەند گوندێکی بچووك، من و چەند هاورێ لە گوندی ماویلیانۆك ئەو شەوەماینەوە٠ هەمووومان خربووینەوە لە بەیانیەکەدا، بەرەو ناوچەی — سیدەکان — بامان دایەوە بۆ ئێوارە گەیشتینە گوندێکە خێلی — برادۆست — بەناوی گۆری، شەو لەوێ ماینەوە، خەلکی گوندەکە پێیان گوتین لێرە هیچ مەترسیتان نەبێ، رژێم لەوناوە نییە و کەریم خانیش پێیگوتوین، ئەگەر شیوعیەکان رێیان کەوتە لاتان خزمەتیان بکەن٠لەبەر ئەوە زۆر ماندووبووین رۆژی دوایش هەرلەوێ ماینەوە٠ بۆ رۆژی دواتر بەرەو رۆژهەڵات کەوتینە رێ بۆ نیوەڕۆگەیشتینە گوندەکی تر لەوێ نانی نیوەڕۆیان داپێمان بەلام بە پێنج دینار تەنەکە ئاردێکیان بۆ کردین بەنان ئەو کات پێنج دینار زۆربوو٠ بۆ شەو چوینە شوێنێك کە هەندێ رەشماڵی لێ بوو، شەو لەوێ ماینەوە بۆ رۆژی دوایی بەرەو رۆست بەرێ کەوتین، لە رێگاکە رووبارێکی بە خور هەبوو یەکێ لە پێشمەرگەکانمان تفەنگەکەی لێکەوتە ناو رووبارەکە هەرچەندە بۆی گەڕاین نەمان دیتەوە٠ ئێوارەکە گەیشتینە گوندی رۆستێ، کە گوندێکی گەورەیەو لە سنووری نزیك و رژێم لەساڵی / ١٩٧٨ رایگواستونەتەوە٠ بەلام شکستەکەی رژێم لە ساڵی / ١٩٨٢ دا، بواری دا بە خەلکی بەبێ رەزامەندی رژێم بگەڕێنەوە گوندەکانی خۆیان، چونکە لەو ئۆردەگازۆرەملێیانە بەبێ کار دانیشبوون، رۆستی گوندێکی کۆن و گەورەبوو پێش راگواستن و، ناوچەیەکی فێنك و خۆش لە هاوینان هەرچەندە بە زستان نەختێ ئاو وهەوای ساردەو بەفرێکی زۆری لێ دەباری، خەلکەکە زۆر سەخی و بەر چاو فراوانن، ئێمە کە ژمارەیەکی زۆری پ٠م بوین نزیکەی مانگێ لە ماڵەکانی ئەم گوندە دەژیاین٠ تا توانیمان هەندێ کەل و پەلی پێویست و ئازوقە بکڕین و

چەند بارەگایەك دابنێین. لە راستی دا ئەم گەشتە نەویستەی خۆمان وەكو نیمچە رێ رەوە گەورەكەی – المسيرة الكبرى – چین دەهاتە بەرچاو.هەرچەندە هەندێ رێرەوەكەی ئەوان درێژ نەبوو، هیچ كەسمان لێ نەمرد لە رێگادا. بەلاّم وەكو ئەوان دووچاری مەترسی وماندوبونێكی زۆربووین. دوای ئەوەی لە گوندی رۆست و هەندێ گوندی دەوروبەری وەكو گرتك و سمێرن، كە ئێستابووە بە ناوچە – ناحیە- جێگیر بووین. بیرۆكەی ئەوە هاتە پێشەوە، هێزێكی هاوبەش ردوانەی چیای – قەندیل – بكەین لەوێوە هێرش بكەینە سەر بنكەكانی یەكێتی لە بناری قەندیل، وەكو تۆڵە ستاندوەك لەو هێرشەی كردیانە سەرمان لە ناوچەی سۆران دووریان خستینەوە. رێكخستنی هێزەكە درێژەی كێشا، بەلاّم لە مانگی ئەیلول هەر كراو، لەو هێرشەش سەركەوتوو نەبووین چەند هاورێیەكمان شەهید بوون وەكو نزار ناجی یوسفی برای دایكی ئیمانی خێزانی هاورێ هەمیشە زیندو (سلام عادل)و دكتۆرێك كە برای هاورێ – ابو یسار – ی ئەندامی ك.ن حزبی شیوعی عێراق و چەند هاوریەكی تر. من زۆر لە ووردەكاری ئەم شەرەی – قەندیل – نازانم چونكە كاتی روودانی بەرێگاوە بووین بۆ سوریا.

من لە زستانی ١٩٨٢ – ١٩٨٣ دا، نەخۆش بووم بۆیە داوام لە حزب كرد كە بمنێرن بۆ یەكێ لە دەوڵەتە سۆسیالیستەكان هەم بۆ (دەورەی حزبی) كەهیچ دەورەیەكم نەدیبوو، هەروەها بۆ چارەسەری نەخۆشییەكەم . لە ناوەراستی مانگی تموزی ١٩٨٣ دا ئاگاداریان كردم كە خۆم ئامادە بكەم. منیش ناردم منداڵەكان هاتن و چاوم پێیان كەوت، دوای گەرانەوەیان لە دەوروبەری ٢٠/ تەموزی /١٩٨٣ دا، لەگەڵ گەرێلابەكە حزبی بەرێ كەوتم بۆ ناوچەی بادینان، دوای هەشت رۆژ بە پێ رۆیشتن گەیشتینە بارەگای كەرتی بادینانمان كەلەسەر زێی گەورەبوو. لەوێ چاوم بە هاورێ (ئەبو جوزێف) كە بەرپرسی كەرت بوو، لەگەڵ چەند هاورێیەكی ئەو ناوچەیەدا كەوت هەروەها چاوم بە هاورێ شەهید(خیری القاضی) كەوت كە تازە لە چارەسەری (علاج)لە (بولغاريا)دا گەرابووەوە لەسەر داوای خۆی، كەبەداخەوە دوای

ماوەیەك بە نەخۆشی دڵ گیانی لەدەست دا. دوای یەك دووڕۆژ حەسانەوە، ڕەوانەی فەوجی یەکەمیان کردین، لە گەلی ئەسپان کە دەکەوێتە پشت ئەو چیایەی نێوان بامەڕنی و گەلیەکە نزیکەی مانگێ لەوێ مامەوە تا نۆبەتمان هات، بۆ ڕۆیشتن بەرەو سوریا بە ناوتورکیادالەوێشەوە بۆ ئەو بنکەیە ڕەوانەیان کردین، کە لە گەلی (کێشان) بوو. گەلی کێشان گەلێکی زۆر دورو درێژو ئاوێکی بەناو دەڕوات، دەکەوێتەباشووری زاخۆوە. چەند ڕۆژیش لەوێ ماینەوە، تا گەریلارێك خرابوە تاریکە شەو. ئەنجالەوێوە بە شەوێکی تاریك ڕۆیشتین و لە ڕێگا چەند گوندی سوتاومان دیت، کە مزگەوتەکان وکەنیسەکانیان کاول کردبوو. بۆ بەیانی گەیشتینە گوندی(سەنات)کە چیایەکی لە پێش بوو سەروی چیاکە سنووری نێوان ئێراق – تورکیابوو. گوندە ڕاگوێزرابوو هەموو خانووەکانی وێران کرابوون. بەلام ڕەزو باغێك و دارگوێزێکی زۆری لێبوو، وەرزی فەریکە گوێزبوو، ئێوارەکە بە چیایەکە هەلگەڕاین، تا گەیشتینە سەری چیایەکە شەو داهات، لە دامێنی چیایەکەدا، گوندێکی کوردستانی کاول کراو هەبوو، لەوێ لاماندا بۆ نان خواردن، هەرکۆمەلی ئاگرێکی کردبوۆوە بۆ چای لێنان، من لەو کاتەدالەسەر پشت پاڵ کەوتبووم، ئەستێرەیەك دارژا، سەرۆکی مەفرەزە وای زانی کە ئەمە – لایتی قەرەقولەکانە هەرچەندە من پێم گوت هاوڕێ ئەمە ئەستێرەبوو دارژا بە قسەی منی نەکرد بڕیاری دا کە هەموو ئاگرەکان بگوژێننەوە، خێرا نانەکەمان بخۆین و بجولێین. ڕێگاکە زۆر سەخت و ناخۆش بوو، دوای ئەوەی لە گوندەکە دەرچووین، هاوڕێ شەهید (مەلا بەختیار) لە پێشم دەڕۆیشت زۆر ئاگادارم بوو. بەلام ڕێگاکە شاخاوی و سەخت بوو وتاریکیش بوو هیچ ئاویشی لێنەبوو، پێیان دەگوت سەری(زیارەت) بەم شێوەیە تا سەعات سێی دوای نیوەشەو ڕۆیشتین ، ئەنجا گەیشتینە ئەشکەوتێك، لەوێ پێیان ڕاگەیاندین،کە ڕێگا کە لەمەودوا سەخت تردەبێت، بۆیە دەبێ چاوەڕێ بکەین تا نەختێ دونیا ڕووناك دەبێت. لە ڕاستیدا ڕێگاکە سەردو خواربوو، دوای گەیشتینە شاخێك،دەبوایە بەم شاخەدا بڕۆین، ئەم شاخە وەکو دیوارێکی

داتاشراوبوو، له ناوەراستی دا وەکو بەدەست دروست کرابی، پارچە شاخێکی تەسکی له ناودا دەرچوو بوو تەنیا جێگای ئەوە دەبوو کە پێی لەسەر دابنێ، دەبوایە دەست بە شاخەکە وەبگری، بەم شێوەیە وورده وورده بڕۆی تا دەرباز دەبی، ئەم مەسافەیە له (١٠٠) مەتر کەمتر نەبوو، نازانم چۆن هەمووومان دەربازبووین ، تەنیا دایکی جۆزیف نەبێ کە لەگەڵ مان بوو، نەی دەتوانی بەسەر ئەم پەلە شاخە تەسکەدا بڕوات. بەڵام کوڕەکەی و هاوڕێ ئەبو وەسەن بەرپرسی گەریلا گوتیان ئێوە بڕۆن ئێمە دەیهێنین و دوای ماوەیەك هێنایان . لە شاخەکە دابەزین بۆ دۆلەکە کە رووباری – هیزل – پێدا دەڕۆیشت .لەسەر رووبارەکە پردێکی لە داردروست کراو هەبوو، بەسەر ئەم دارانەدا پەڕینەوە، دیسان بە هەورازێکی سەخت سەرکەوتینەوە. بەڵام زۆر درێژ نەبوو لەوێ بامان دایەوە بۆ گەلییێکی بچووك کە ئاوێکی کەمی پێدا دەڕۆیشت ئەو رۆژی تا ئێوارە لەم گەلیەدا ماینەوە.

بەشەو دیسان کەوتینە رێگا، ئەو شەویش رێگاکە سەخت بوو، بەڵام کەمی لە رێگای شەوی پێشوو هەموارتربوو. بۆ بەرەبەیان دیسان خۆمان لە پەنایەك مات کرد، تا ئێوارە لەوێ بووین. ئێوارەکە وەکو پیشەمان کەوتینە رێگا، ئەوشەویش رێگای کەمیسەخت بوو. بەرەبەیان گەیشتینە ئەو بنکەیەی پێشمەرگەکانمان لە دۆڵێك دایاننا بوو، لە ناو خاکی کوردستانی تورکیادا. ئەو رۆژەو شەوەکەی و رۆژی دوایی لەوێ لە پاش حەسانەوە. ئەنجا ئێوارەی رۆژی دووەم ، بەرێ کەوتین ئەو شەوەش هەر چەندە رێگاکەمان بەناوچیاوهەردت بوو، بەڵام لە شەوەکانی پێشوو هەموارتربوو. بۆبەیانی لەسەر ئاوێك دا، لە تنیش گوندێکی بچووکدا ماینەوە، ئێوارەیەکی درەنگ بەسەر دەشتی بۆتان شۆڕ بووینەوە، لە بناری چیاکەدا هاوڕێیانی گەریلاکەمان، لە خانویەکی چۆڵ دا چوونەژوورەوە، لەو خانووەدا نۆ چوپی تراکتۆر و هەندێ پسکویتیان دەرهێنا، بسکویتەکەیان بەسەر دابەشکردین، چوپەکانیشیان هەلگرت. هەر لەوێ پێیان گوتین کەدەبێ زۆر ئاکامن لە خۆمان بێت چونکە لەم دەشتە زۆر جار جەندرمەیتورك بۆسەدادەنێنەوە. دوای رۆیشتن

مەسافەیەکی زۆر گەیشتینە ئەو بۆڕیەی کە نەوتی عێراق بۆ تورکیا دەگواستەوە، بۆڕیەکی زۆر ئەستور بوو، هەروەها لەسەر زەوی دایان نابوو٠ بەسەر بۆڕیەکە پەڕینەوە، لێرە لەیەکێ لەو جێگا مەترسیدارەکان دەربازبووین بەرەو شەقامی نێودەوڵەتیدا رۆیشتین دوای نیوە شەو گەیشتینە ئاوێك و پەڕینەوە، ئیتر گەیشتینە شەقامی نێودەوڵەتیدا، کە کەل وپەلی لە بەندەرەکانی تورکیا بۆ عێراق دەگواستەوە. بەم نیوە شەوە، لۆری بارهەڵگر بە خێرایی رەت دەبوون٠ ئێمە لە نزیك شەقامەکەدا، خۆمان دابووە بە زەوی دا بۆ ئەوەی شوفێری لۆریەکان نەمان بینن٠ لەم شەقامە کە لۆریەکان کەم دەبوون ٤ — ٥ کەس بازمان دەدا دەپەڕینەوە باش بوو لەوێش بێگیروگرفت دەرباز بووین، بەرو شەقامی قیرتاو نەکراو(ترابی) لەوێش بەسەلامەتی دەرباز بووین بەرەو دۆڵی روباری دجلە شۆڕبووینەوە٠ لەسەر رووبارەکە چوپەکانیان دەرهێناوپفیان دان، جاری یەکەم نەخۆش و ئافرەتەکانیان پەڕاندەوە، بۆ جاریدووەم ئێمەی مابووین بەسواری چوپەکان پەڕینەوە، کە هەندە مەلە وان پاڵیان پێوە دەنان پەرینەوە گەیشتینە خاکی سوریا و لەمەترسی دەرچووین، بەڵام جلەکانمان هەمووی تەرببوون و بەرەبەیانیش بوو سەرمابوو٠ ماوەیەك لەو شوێنە ماینەوە، تا هاورێیانی گەرێلا تراکتۆرێکیان هێنا و هەموومان کە شەست کەس زیاتر بووین ، سواری عەرەبانەی تراکتۆرەکە بووین تا ئێمەیان گەیاندە گوندێکی سوریا، کەدیار بووهەندێ ماڵی گەرێلا کوردەکانی تورکیایلێبوو، لەوێ ئێمە یان لە چەند ماڵێك داناو سبەینە داهات نانی بەیانیان داینێ ئەنجا — تەلەفۆنیان — بۆ قامشلی کرددوای ماوەیەك هاورێ جلال دباغ هات ئۆتۆمبێلێکی گەورەو پیکابێکی لەگەڵ خۆی هێنابوو، هەموومان سواری ئۆتۆمبیل و پیکابەکە بووین، بۆ قامشلی لەوێ ئێمەیان لە دوو ماڵ دانا، ئەمەلە رۆژی ٧ئەیلولی ١٩٨٣ دا بوو٠ نزیکەی مانگێك لە قامشلی ماینەوە، تا هەویکیان لە — بەرەی دیموکراتی فەلەستینی — الجبهة الدیمقراطیة الفلصطینیة — بۆ هێنایین ئەنجا لە ٣٠/ ئەیلولی /١٩٨٣ دا ٠ منیان لەگەڵ غنی باووریان و حمدامین سراجی رەوانەی دمشق پایتەختی سوریا کرد،

لـەوێش نزیکـەی مانگێـك مامـەوەو هەنـدێکاری حزبیمـان پـێ بـەرێوەبردین، تـا ۱۹۸۳/۱۰/۲۸ کە رەزامەندی یەکێتی شورەویم بۆ هات، کەبۆ دەورەی حزبی بچم بۆ مۆسکۆ. من مۆسکۆم دیتبوو، لە ساڵی ۱۹۷۷ ی سەردەمی بەرەمان لەگەڵ بەعس بۆ دەورەییکـی دوو مـانگی چـووبووم بـۆ ئـەوێ. بـەهاوینان بـۆ مامۆسـتا حزبییـەکان دەکرایەوە. بەڵام دەورەکەی ئەمجارە بۆ ساڵێك بوو .ل/ حزبـە دەرەوەبڕیـاری دا کـە بکرێتە دوو ساڵ لەبەر ئەوەی هەمووان پ.م بوین زۆر ئازارمان کێشا دوو شـەو دوو رۆژ لـە شـوێنێ دایانـام کەلـەدەرەوەی مۆسـکۆیە و پێـی دەڵێن(داچـە) یـانی شـوێنی حەسانەوە، دواتر بردیانم بۆ قوتابخانەی حزبی. من درەنگ گەیشتم هەندێ هاوڕێ دوو مانگ پێش من گەیشتبوون، دەستیان بو خوێند کردبـوو. پرۆگرامـەکان بریتـی بوو لەم وانانە (ئابووری سیاسی ، فەلسەفە) بزاڤی شیوعی ، تاقی کردنەوەی حزبی شیوعی سۆڤیەتی، لە بورای کارکردن ل ناوجەماوەردا.

وانـەکان زۆربـەیان بـە زمـانی عـەرەبی دەگوترانـەوە، چـونکە مامۆسـتا کـان زۆریـان عەرەبیان دەزانی، ژمارەیەکی کەم نـەبێ کەبەروسـی دەرسـیان دەگوتـەوە بـە رێگـای گۆرەر – مترجـم – شـێوازی گوتنـەوەی دەرسـەکان، شـێوازی زانکـۆیی بـوو، مامۆسـتا بۆوانــەی داهــاتوو کۆمــەڵێ سەرچــاوەی دەدا، دەبوایــە ئێمــەی قوتــابی تەماشــای ئەوسەرچـاوانەبکەین، بـەپێی توانـای خۆمـان هەنـدێ تێبینـی لـە بـارەوە بنووسـین، رۆژی دوای مامۆسـتا پرسـیاری لێ دەکـردین، دەبووبـە دیـالۆگ لـە پولەکـەدا ، ئەگـەر مامۆستا هەستی بکردایە لەم دیالۆگە هەندێ زانـستی مـافی خـۆی پێنەدراوەخۆیلـە دواییدا بۆی شیدەکردینەوە. گروپەکەی ئێمە بچووك بوو بەڵام زۆرینـەی هاوڕێیـان بەرێك وپێکی بە دوای دەورو وانەکانیان دەچوونەوە. هاوڕێیەکی ل.م حزبی سـوریا مان لەگەڵ بوو، لە هەمووان تەمبەڵتر بوو.

ساڵی یەکەممان بەم شێوەیە بردە سەر لەو وانانەی کە تەواو بوون تاقیان کردینەوە، کە دووو وانـەی سـەرەکی بـوون. (بزاڤـی شـیوعی و تـاقی کردنـەوە) بـەڵام ئـابووری سیاسـی و فەلـسەفە بـۆ سـاڵی دوەمـیش مـابوو. پـشووی هـاوین ۷/۱/تـا ۹/۱ بـوو، لـە

هاویندا ئەوەی داواگردبا رۆژێ لەدەرەوەی مۆسکۆ کاریان پێدەکردین لە گروپە عەرەبیەکان تەنیا ئێمەی عێراقی و یەمەنی بەشداریمانکرد ئێمە سێ کەس بووین. من و خوشکێك بەناوی تەنیا و هاورێکی خەڵکی بەسرا بە ناوی - حسین – گروپی یەمەنی کە زۆر گەورەبوو تەنیا دوو هاورێیان بەشداری کرد، کرێ ئیشەکە بۆ حزب بوو هەموو گروپی عێراق و یەمەن منیان کردە بەرپرسی خۆیان لەمەشق یەك دوو جار تووشی سەر ئێشە بووم بە هۆی هەندێ کرداری برا یەمەنیەکان ، بەرپرسی گروپەکان مامۆستایەکی بە تەمەن بوو زۆر رێزی بۆ من هەبوو ، ئەگینا هەردوو هاورێ یەمەنیەکەی رۆژدوایی دەناردەوەبۆ مۆسکۆلەوانە بوو لەوێش دەریان بکەن.

لە زستانی ١٩٨٤ – ١٩٨٥ چووم بۆ سەنەتۆری (مصح) کە دکتۆر شوێنەکەت بۆ دەست نیشان دەکات. منیان رەوانەی باکوری قەفقاس کردو(٢٦) رۆژ لێ بووم، بۆ ئەم ماوەدرێژە تەنیا – ٥٢ – رۆبلیان لێ وەرگرتم لەگەڵ کرێی فرۆکە لە مۆسکۆوە بۆ باکوری قەفقاس. ئەگەر ئەو خزمەتەی منیان کرد لە وڵاتێکی سەرمایە داری بوایە دەهەزار دۆلاری دەویست هەر رۆژ نا رۆژێك دەیان بردم بۆ لای دکتۆر کە هەموو کیانی سەیر دەکردم، و هەموو رۆژێ دەیان بردم بۆ گەرماو کە دوو جۆر بوو، هەروەها نیوسەعات وەرزشیان پێدەکردم، نیو سەعات پشتیان دەشێلام، ئەمە وێرای چارەسەرکردنی نەخۆشیەکانم وەکو پشت ئێشەکەو ئازاری قۆلۆن، بۆ نان خواردنیش چێشتخانە هەبوو، خواردنیان بۆ دادەنایین هەر کەس لە شوێنی خۆی دادەنیشت لەسەر مێزەکی چوار نەفەری، رۆژێکیان ئەو کچە خواردنی بۆ دەهێنایین، هات قاپەکانی لابرد و پێی گوتم با هەندێ گۆشتی ترت بۆ بێنم، گوتم نامەوێ تێرم خواردوەو ژن ومێردێك لەسەر مێزەکەدا لەگەڵم بوون، ژنەکە گوتی نە بۆ لێناگەرای گۆشتت بۆ بهێننەوە. منیش گوتم لەوڵاتی خۆمان من پارتیزانم بە مانگێك ئەوەندە گۆشتە ناخۆم گوتی بۆ چ گەلەکەتان یارمەتیتان نادەن. گوتم چۆن یارمەتیمان نادەن؟ بەڵام ناتوانن هەموو رۆژێ گۆشتمان بۆ دابین بکەن. پیاوەکەی لێی هاتە

قسه و پێی گوت بۆچی پارتیزانەکانمانی خۆمان لە کاتی جەنگی جیهانی دووەم هەمووڕۆژێ گۆشتیان دەخواد؟ ئیتر ژنەکە کۆتایی بەم بابەتە هێنا.

هەر لەوێ لە سەنەتوریدا، جێگری بەرپرسی ئاینی ئیسلامم دیت کەناوی (الله شوکر) بوو، ئەم زانای ئاینیە شیعە بوو، زمانی عەرەبی چاك دەزانی، زوو بوو‌ەبرادەرم و کارتکەی خۆی دامێ گوتی هەر کاتێ ئیشت بەمن هەبوو، تەلەفۆنم بۆ بکە.

لە دوو ساڵ ئێمەیان دووجار بۆ سەردانی بۆ شوێنە مێژووییەکان برد، ساڵی یەکەم بۆ بلاروسیا – روسیای سپی – کە کۆمارێك بوو لە کۆمارەکانی یەکێتی شورەوەی، لەوێ ئێمەیان برد بۆ دارستانە چڕەکانی ئەم کۆمارە کە پارتیزانەکانی شورەوەی لە ناو ئەم دارستاتنەدا ، خۆیان حەشار دابوو، بۆ هێرش بردنە سەر هێزەکانی ئەڵمانیای هیتلەری کە ئەو کۆمارەیان داگیر کردبوو. لەوێ گوندێکیان پیشان داین کە هیتلەریەکان، لە رقی پارتیزانەکان رۆژێکی دەچنە سەریان بە بیانووی ئەوەی کە خەلکی ئەم گوندە یارمەتی پارتیزانەکان دەدەن، هەموو خەلکی گوندەکەیان لە کەنیسەی کۆکردبۆوە و چەکداریان لە دەوروبەر دانابوو، ئینجا ئاگریان بەردابوە کەنیسەکەو ئەوەی توانیبوشی لە ناو کەنیسەکە رابکا، چەگدارەکان تەقەیان لێ کرد بوو کوشتبویان، لەناویان دا جوتیارێکی باڵابەرز توانی بووی رابکا، نەوەکەی خۆشی خستبووە سەر شانی، بەڵام چەکدارەکانی دەرەوە تەقەیان لێکردبوو خۆی و نەوەکەیان کوشت بوو.

ساڵی دووەمیش ئێمەیان برد بۆ(قەڵای بریت) کە لەکاتی جەنگی یەکەم دا،(لینینی) بلیمەت رێکەوتنی روسیاو ئەڵمانیای لەوێ موافقەت لەسەر کردبوو. هەوەها سوپای ئەلمانیای تازەی لە حوزەیرانی ساڵی / ١٩٤١ دا، لەم خاڵەوە هێرشی هێنا بۆ سەر یەکێتی شورەویدا. ئەم قەڵایە بریتی بوو لەکۆمەڵە بینایەك کە بەتالیۆنی سوپای سوری لێ جێگیربوو. ئەم بەتالیۆنەی سوپای سور، زۆر ئازایانە داکۆکیان لەو وولاتەکەی خۆیان کرد تاماوەیەکی باش هێرشکەیهیتلەرەکانیان

راگرت، بەڵام لەبەر ئەوەیسوپای هیتلەری گەلێك لەوان بەهێز تربوون، لە رووی ژمارەوز جۆری چەکەکانیان، ئەم لەشکرە داگیرکەرەتوانی قەڵاکە داگیر بکات.
هەروەها دوو جار ئێمەیان برد بۆ شاری (لینین گراد) کە رژێمی ئێستای روسیا ناوەکۆنەکەیان بۆ گەڕاندۆتەوە کردویانە بە شاری(پترۆگراد) کە ناوی یەکێ لە قەڵاکانی روس بووە. (لینین گراد) شارێکی گەورەدو دلگیرە زۆری لە پاشماوە کۆنەکانی روسیای تزاری لێماوە، بەتایبەتی تەلاری زستانە کە زوو لەلایەن شۆڕشگێرەکانی شۆڕشی ئۆکتۆبەری ئازادکراو، لینینی دەوڵەتی کرێکاران — جوتیاران — سەربازەکانی لەوێ داناو لە ماوەیەکی زۆر کورت. نووسەرو رۆژنامەنووسی ئەمریکی(جۆن رید) لەبارەی ئەم شۆڕشەمەزنە پەرتوکی بەناوی (دەرۆژەکەی دونیای هەژاند)نوسیوە کە شایانی ئەوەیە بخوێندرێتەوە. لەو شوێنە گرنگانەیان پیشانیان داین گۆڕستانە بە کۆمەڵکە بوو، کە بە هەزاران قوربانی ئەم شارە خۆڕاگرەی لە قوربانیەکانی ئابلۆقە سێ ساڵیەکەی هیتلەریەکانی لێی نێژراوە، هەروەها لە دەروازەکانی ئەم شارە، کە سەربازو خۆبەخت کەرەکانی لەوێ داکۆکیان لە شارەکردوە، لەم دەروازەیە ناوی هەزاران هەزارلە دۆکۆکی کەران هەریەکە لەسەر پارچە تەختەیەکیبچووك نوسراوە، کەلەم دەروازەیە شەهید کران بەراستی ئەو داکۆکیە ئازایانەی جەماوەری لینین گرادلە لەشکرکەی خۆیان کردوە .نموونەیەکی دەگمەنە بۆ بەرانگاربوونەوەی دوژمنێکی بەتواناو دڕندەی وەکو سوپای داگیرکەرەکەی هیتلەر. یەکێکی تر لە شوێنە لەبیرنەکراوەکانی ساری (لینین گراد) متحفی — شوێنی وێنە لێدانان — ئارمیتاجە کەبینایەکی گەورەویەو بەسەدان ژووری تێدایە لەم ژووانەدا بە هەزاران وێنەی هونەری زۆر نایابی هەڵەواسراوە، ئێمەیان بۆ ماوەیدوو کاتژمێر بردە ئەم ئەنتیکەخانە، بەڵام بەراکردنیش نەمان توانی هەموو ژوورەکان ببینین. ئەگەر بتەوەێ ئەم ئەنتیکەخانەیە بە چاکی ببیینی هەفتەیەکت دەوێلە سبەینێ تا ئێوارە سەیری هەموو ژوورەکان بکەی بە

دیقەتـەوە سـەیری وێنـەکان بکـەی، کـە هونەرمەنـدە بەناوبانگـەکانی دونیـا ئـەم وێنەیان دروست کردووە٠

شاری مۆسکۆش شوێنی زۆر نایابی تێدایـە، لـە پـێش هەمووانـدا قـەلای کـرملین کـە مەڵبەندی دەوڵەتی شورەوەی بوو، ئێستاش هـەر مەڵبەنـدی حکومەتـە، ئـەم قەلایـە گەورەیە بەسەر گۆڕەپانی سووردا دەڕوانێ، ئەم گۆڕەپانە لەسەر شۆڕشگێریەتی نـاو نەنراوە بە سوور بـەلکو لەبـەر جوانی، ئارامگـای (لینینـی) لـەم گۆڕەپانـە دروسـت کراوە٠ کە بریتیـە لـە خـانوەکی بچووك و لاشـە تـەحنیت کراوەکـەی لـەژووری ئـەم خانوە دارنراوە لەسەر شوێنی تەختی بـەرز دەلێـی خـەوی لێ کـەوتووە ، بـۆ چـوونە دیداری دەبێ بە چەند پلیکانێك دابەزی نیمـچە سوڕانەوەیەك بـە دەوری دا بکـەی ئەنجا لە دەرگای دووەم بێتە دەرەوە، لەبەر ئاپۆڕای جەماوەر نامتوانی ساتێ بوەستی سەیری بکەی، ئەم سەردانانەی جەماوەر بۆ سەر گۆڕەکەی، کەلەسەردەمی شـورەوەی هەمیشە بەریز جەماوەر بەژن و پیاو ومندالّ و پەککەوتە لە ئاپۆڕایەکی کـەم وێنـە دا، رۆژانـە سـەردانان دەکـردو ئێـستا هـەر وایـە رژێمـی ئێـستای روسـیالەدژی بـیرو بۆچوونەکانی (لینینی بلیمەت)ە زۆر جار ویستوویەتی ئەم ئارامگەیـە بگوازیتـەوە، بەلام لە ترسی جەماوەر نەیتوانیوە ئەم کارە ناپەسەندە بکات٠

یـەکێکی تـر لـە شـوێنە دەگمەنـەکانی مۆسـکۆ- پانۆرامـە — کـە بریتیـە لـە وێنـەی ئابلوقەدانی مۆسکۆ لەسەر دەمی ناپلیۆن، کە سوپاکەی گەیشتە دەوروبـەری مۆسـکۆ، بەلام پێی دانەگیرا، دەلێن وێنەکیشە کە چەند سالّ خەریکی بـووە، تـا ئـەم شاکارەی دروست کردووە٠ بێجگەلەمانەش مۆسـکۆ زۆر بـاخی گـەورە گەورەی‌لێیـە خـەلك بـە زستان و هاوین زۆر روو لەم باخانە بۆ کات بردنە سەر، بەناونانگ ترین باخ بـاخی رۆشنبیریە (پارك تۆری) کە باخێکی گەورەیە زۆر شوێنی رابواردنی لێیە، باخی وای تێدایـە بـە رۆژ تـرس دەدگـرێ کەلـە ناویـدا پیاسـە بکـەی، لەبـەر گـەوریی و چـڕی دارستانەکەی٠

بەداخەوە دوو ساڵەکەی زوو تەواو بوو لە ٥ /٧ / ١٩٨٥ دا گەڕاینەوە بۆ شام، لەوێش پتر لە دوو مانگ ماینەوەو ، لە ٢٥ / ٩ / ١٩٨٥ دا بە فڕۆکە هاتینەوە تاران، بەرێکەوت ئەو ڕۆژە عاشوورا بوو یا ٩ / مانگی محرەمی عەرەبی، کە ڕۆژی دوایی (عاشوورا) یە زۆر پیرۆزە لەلای شیعە مەزهەبەکان. بۆیە لە فڕۆکەخانەی تاران زۆر ئازاریان داین، دوا یان خستین جاتاکانیان زۆر بە ووردی پشکنین، لە کۆتایشدا سێ هاوڕێیان گل داینەوە نزیک ٣ – ٤ مانگ زیندانیان کردن . لەکاتی پەساپۆرت دانەوەش تەنیا پاسەپۆرتی منیان دایەوە چونکە ووتیان ئەوانی دیکە هەمووی ساختەکاری تێدا کراوە. دوای مانەوەی یەك دوو هەفتە برادەرانی سۆسیالیست وەرەقەی چوون بۆ شنۆیان بۆ کردین و، هاتینە شاری شنۆ لەوێ سوکە بارەگایەکمان هەبوو، ٣ – ٤ ڕۆژ لە وێماینەوەتا جلی کوردیان بۆ دروست کردین، بە ڕێگای (کێلەشێن) کەسەرچیایەکی زۆربەرزەو کێلی سنووری عێراق – ئێرانی لێیە و پێی دەڵێن – کێلە شین – بە ڕێکەوت پێش ئێمە هـ. عزیز بە هەمان ڕێگا هاتبوو بۆ خرینە کە بارەگای کاك مسعود لەوێ بوو ، ئەو و چەند هاوڕێیەك لەوێ مانەوە. بەڵام ئەمەیان برد بۆ - لۆلان – کە جاران گوندی شێخ ڕەشیدی شێخی برادۆستەکان بوو، ئەو کاتە بارەگای لقی دووی پارتی لێ بوو. ئەو شەوە لەوێ ماینەوە، بۆ سبەینێ ئۆتۆمبێلێکیان بۆ هێناین و هاوڕێ عزیزیش لەگەڵمان هات تا مەسافەیەکی باش بە سواری ئۆتۆمبێل هاتین. لەو ناوە تۆپخانەی ئێران دامەزرابوو، لەگەڵ تۆپخانەی عێراقی وابزانم کەلە سەر چیای پیران بوو شەڕەتۆپیان بوو. ئێمە لە نزیکی ئەو شوێنە بە چیایەکە هەڵگەڕاین، بۆ نیوەڕۆگەیشتینە سەرچیاکە، کەبنکەیەکی ئێمەی لێ بوو، هاوڕێ ئەبو دونیا بەرپرسی ئەم بنکەیە بوو دیارە زانیبوویان هـ. عزیز ئێمە دەگەینەلایان، نانی نیوەڕۆیان بۆ ئامادەکردین، دوای حەسانەوەیەکی باش بەرەو ناوچەی – خواکورك – کە بریتیە لە چەند گوندێکی برادۆستەکان و، دەکەوێتە سێ گۆشەی عێراق – ئێران – تورکیا، گوندەکانی زۆر خۆش بوو پڕ باخ و بێستانن. بەڵام ئەو کاتە

لەلایەن رژێمی بەغداوەگواسترابوونەوە دوای دوو سێ رۆژ من و چەند هاورێیەکی تریان ناردەبنکەیەکی تر، کە دەکەوتە پێش چیای - ئاودەل کێو — کە شاخێکی زۆر بەرزەگوندەکە ووشەکە رەقەبوو، چیای پیرانی ناوچەی مێرگەسووردەکەوێتە بەرامبەرمان، بەلام زۆر دوور بوو لێمان. دیاربوو حزب خۆی بۆ کۆنگرە ئامادددەکرد، ناوە ناوە هەندێ هاورێ لەناوچە جیاجیاکانی کوردستان دەهاتن. دوو سێ رۆژیش پێش بەستنی کۆنگرە، من هاورێ حەمە سعیدیشمان بانگ کردووە بۆ ناوچەی خواکورك. هـ حەمەسعید پێش من لەو بنکەیە بوو.

کۆنگرەی چوارەم لە گوندێکی ناوچەی خوارکورك، لە ١٠ /١١ /١٩٨٥ دەستی بە کارەکانی خۆی کرد، دانیشتنەکانی کۆنگرە بە شەو لە ژێر خێوەتێکی گەورە دا دەبەسترا،لە ترسی ئەوەی نەوەك رژێم کۆنگرە لەم گوندەدا بەستراوەو بە فرۆکە هێرشمان بباتە سەر. بابەتەکانی کۆنگرە بریتی بوون لە (راپۆرتی سیاسی ، راپۆرتی رێکخستن، راپۆرتی لەسەر تاقی کردنەوەی بەرەی نیشتمانی پێشکەوتن خواز) زۆری گفت و گۆکان لەسەر بابەتی دوایی کران. من لەو راپۆرتەکە لە کۆنگرەدا خوێندمەوە، زۆر لەسەر بەرە قسەم کردبە هەڵەیەکی گەورەی سەرکردایەتیم خستە روو، بۆ هاوکاری بەستنی ئەم بەرەیە پێم وابوو، ئەم بەرەیە ئابروو بەرەی یەکێك بوو لە هەڵەکانی سەرکردایەتی دوای شەهید بوونی هاورێ سلام عادلی شۆرشگێر و جمال حیدری نەمر، تاقمێکی راسترەو دەستیان بەسەر بە سەرکردایەتی حزبدا گرتبوو، ئەم تاقمە هەمیشە ئامادەی مل کەچ کردن بوون، بۆ دوژمنەکانی حزب، لە عبدالسلامی کۆنەپەرستی رەگەزپەرستەوە تا بکر و سەدامی دکتاتۆری خوێن رێژ و دژی دیموکراسی و شیوعیەت و هەرچی خێرێکی بۆ جەماوەر تێدابێ. ئەم سەرکردایەتیە بەو هەنگاوەگەورەترین خزمەتیان بە رژێمی بەعس کرد، لەسەر گۆرەپانی نیشتماندا، ئەو حزبەی بەقسەی (علی صالح السعدی) بەشەمەندەفەرێکی ئەمریکی شۆرشی چەواشەی لە دژی شۆرشی ١٤ تەموز بەرپاکرد. هیچ بیروبۆچوونێکی شیوعیانەی راستەقینە رازی نەبووسەرکردایەتی حزبێکی

شۆڕشگێڕی وەکوحزبی شیوعی عێراق، کەلەلایەن دۆست و دوژمن بە حزبێکی چاونەترس و سل نەکردنە لە قوربانی دان ناسرابوو، دەست بخاتە دەست حزبێکی وا دڕندە و نۆکەری ئیمپریالیزم دەست بخاتە دەست بکوژانی سلام عادل و جمال حیدری و عبەلی و نافع یونس وسەدان سەرکردەو کادیری لێهاتووی حزبە دێرینەکەمان، کە خەلکی زۆر سادەی گەلەکەمان دەیانزانی، بەرەی بەعس لەگەڵ حزبی ئێمە لە تاکتیك بەولاوەهیچی تر نییە زوو یا درەنگ لێمان هەڵدەگەڕێتەوەو گەورەترین زیانمان پێدەگەیەنێ. ئەم بۆچوونەش ١٠٠٪ راست دەرچوو، لەگەڵ ئەوەش سەرکردایەتی دوای چوار ساڵیش نەیانوێرا هەڵسەنگاندنێکی بابەتیان بۆ تاقیکردنەوە سەر نەکەوتووەکە بنووستەوە.

دەمەوێ گلەییەکی بابەتیانەش ئاراستەی پارتی دیموکراتی کوردستان — عێراق بکەم. کە هەر دوای مۆرکردنی پەیمانی بەرەکە، هێرشی نا رەوایان هێنایە سەر رێکخراوەکانمان لە کوردستاندا. کەمن دڵنیام ژمارەیەکی هەرەزۆری کادیرو ئەندامانی حزب لە کوردستاندا دژیئەم بەرەیە دەوەستانەوە، بواریان نەدا رێکخراوەکانمان بیربکەنەوەولە هەمان کاتدا ئەوانیش پشتیان بە دەوڵەتێکی کۆنەپەرستی وەك حکومەتی شاو ئیمپریالیزمی ئەمریکی بەست. کە ئەم لایەنە بەئاشکرایی خیانەتیان بە گەلی کورد و شۆڕشەکەی کردو، شۆڕش ماوەیەکی باش بڵاوەی پێکرا و گەلی کوردستان دوو چاری بێئومێدی قووڵ بوون. حزبی بەعسی فەرمان رەواش تووشی لەخۆبایی بوونێکی گەورە بوو، وای بۆ دەچوو کە جارێکی تر ئەم گەلە توانای بەرپاکردنی شۆڕشی چەکداری نابێ.

کۆنگرە ٤ — ٥ رۆژی خایاند لەسەر داوای سەرکردایەتی بڕیاردرا کە ژمارەی ئەندامەکانی ك.ن کەم بکرێتەوە لە پاڵ ئەمەش هەر پێشنیاری یەرکردایەتی بڕیاردرا کەسەرکردایەتی بۆی هەبێ کە ١٠ هەك هاوڕێ بەرزبکاتەوە بۆ ك.ن گۆیا بۆ ئەوەی ئەمك هاوڕێیانە بە نەناسرۆی بهێننەوە. بەلام دوای یەك دوو کۆبوونەوەی ك.ن ، هەرهەموویان ئاشکرابوون و هەندێکیان بەراستی شایەستەی ئەم

پلە حزبیە بەرزە نەبوون. دوای کۆتای هاتنی کۆنگرەش، ک.ن ئیش وکاری لە نێوان کادیرەکان دابەش کردەوە، بۆ نموونە (ابو یوسف) کرا بە بەرپرسی کۆمیتەی هەرێم، کەهاورێیەکی عەرەب بوو کوردیشی نەدەزانی، وێرای ئەمەش هیچ باوەڕی بە مافی رەوای گەلی کوردستان نەبوو. لەم ئالو گۆڕەدا منیش کە پێشان سکرتێری ك.محەلی هەولێربووم. بۆ ئەندامی کەرتی هەولێری پێشمەرگایەتی گوازرامەوە. کە ئەو کات بارەگای لەگەڵی خەلەکدابوو، کە نزیك گوندی کافیەی سەر بە قەزای ئاکرێ بوو، کافیە گوندێکی بچووك بوو، هەردوو کوڕی خاڵی کاك مسعود(رەزا و شەماڵ) بەرپرسی ناوەچەکە بوون کە بریتی بوو لە ٧ – ٨ گوند ،هەروەها بەرپرسی لیژنەی پارتی بوون، لە قەزای ئاکرێ و شێخان دا پەیوەندیان لەگەڵ ئێمەدا زۆر باش بوو. ئێمە وەکو کەرتی هەولێر دوو ساڵ لەم ناوچەیەدا ماینەوە، لەسەرتای ساڵی / ١٩٨٧ دا. رژێم هێرشیکی گەورەی کردە سەر بارەگای بەتالیۆنی یەکی بادینانی حزبمان وتوانی بارەگاکە داگیربکات. کە بارەگای کۆمیتەی هەرێمی کوردستانیش هەرلەوێ بوو. لەبەر ئەوەی کە بارەگای کەرتی هەولێر نزیك بوون، بەتالیون و کادیرەکان ك. هەرێم هاتن بۆ ناوچەی کافیە. چونکە ژمارەیەك خێزانی هاوڕێیانی بەتالونیان لەگەڵ دابوو زستان سەرما بوو داوامان لە خەڵکی گوندی کافیە و بیرکەکۆر کرد، کە دالدەی ئەم خێزانانە بدەن، ئەوانیش زۆر جوامێرانە' بەدەنگمانەوە هاتن جێگای ئەم خێزانانەیان کردەوە.زۆر سوپاسیان دەکەم. بەڵام دیاربوو ئەو هێزەی رژێم خەلکی نیشتمان پەروەریان لەگەڵ دا بوو بارەگای بەتالیو و ك. هەرێمیان نەسوتاندبوو، بۆیە دوای ماوەیەك توانیان بگەڕێینەوە بۆ جێگای خۆیان. تەنیا م. هەرێم لەلای کەرتی هەولێر مانەوە

لە ساڵی ١٩٨٦ کە گفت وگۆیەکەی (ی.ن.ك) لەگەڵ رژێمی سەدام هەروەکو چاوەڕێمان دەکردنەگەیشتنە هیچ ئەنجامێك. هەوڵ و تەقەلا بۆ ئاشت بوونەوە لەگەڵ لایەنەکانی (بەرەی جود) دەستی پێکرد، دوای چەند سەردان و چاوپێکەوتن، هەموو لا رێك کەوتن، کە شەڕی ناوخۆ کۆتایی پێبهێنرێ وهێزەکانی بەرەی جود

بگەڕێنەوە ناوچەی سۆران و ڕێگاش بدرێ بەهێزی (ی٠ن٠ك) بۆ هاتن بۆ ناوچەی بادینان، لەم ئاشت بوونەوەش كاك ئیدریس بارزانی ڕۆڵێكی باشی هەبوو٠ دوای ئەم ڕێكەوتنە بڕیاردرا هێزی پێشمەرگەی كەرتی هەولێریش بگەڕێیەوە ناوچەی سۆران٠ بەڵام من و چەند پێشمەرگەیەك نەمانویست بگەڕێنەوە ئەو ساڵە كە كۆتایی ساڵی ١٩٨٧ بگەڕێینەوە بۆ ناوچەی سۆران. چونكەرژێم دوو سەنگەری لەوبەرو ئەو بەری زێی گەورە دان لە تەنیشت بواردكە، بۆ ئەوەی كەس نەتوانێ لەم بوارەدا بپەڕێتەوە، تەنیا ئەم بواردش هەبوو، لەبەر ئەوەی ئەوساڵە لە ناوچەی سەیدان ماینەوە دوای ئەوەی كە ئازارێكی زۆرمان دیت لەو گەشتەی كەلە ناوچەی سەیدان كردمان بۆنزیك زێی بادینان لە پشت چیای (كوریس) بۆ گوندی (گۆرەبیران) كە دەكەوێتە ناوچەی زێباریەكانەوە كە زۆریان لە فەوجە سوكەكان بوون، تەنیا لەو گوندە نەبێ٠ كە دۆستێكمان لێی هەبوو، گوندەكەش بچووك بوو هەموویان مامی دۆستەكەمان بوون٠ دووشەو و ڕۆژێك لەم گوندە ماینەوە تا دۆستەكەمان ڕەوانەكرد بۆ سەر زێی بۆ قسە كردن لەگەڵ كەلەك وانەكەدا، كەلەك وانەكە خۆی هات بۆ لامان، بۆی ڕوونكردینەوە كە بە هیچ شێوەیەك ناتوانی بمانپەڕینیتەوە، بۆیە دوای نیوە شەو گەڕاینەوە هەشت ولاخ و هەشت بارمان پێ بوو، بارانێكی بە خوریش ئەباری چەند جاری بارانەكان دەكەوتن، دەبوایە سەر لەنوێ باردكان ببەستینەوە، ئەمە كاتێكی زۆری لێكوشتین، بۆ بەیانی لە چیایەكە دابەزین لە دوو لەكە نانی بەیانیمان خوارد، لەبەر بارانێكی زۆر بە تەوژم٠ بەڵام هێشتا چیایەكی ترمان لەبەر دەم مابوو، بۆ گەیشتنەوەمان بۆ بنكەی خۆمان لە گوندی (ئیروان) بارانەكەش هەتا دەهات توندتر دەبوو، بۆیە ڕێگا پیشاندەرەكەمكان بەهەڵە بەرێگایەكی تردا بردینی٠ ئەوەش وای كرد كە شەومان بەسەردا هات، سەرماوبارانیش شپرزەی كردین، لەبەرئەمە درەنگی شەو لەگەڵی(كولیت) چوینە ئەشكەوتێك. كە خاوەن مەڕ ومالاتێكی لێ بوو شەو لەوێ ماینەوە تا بەیانی ڕۆیشتین٠ لە گوندێكی سەر ڕێگا تا دوای نیوەڕۆ ماینەوە، ئینجا گەڕاینەوە بۆ كونە

یارمەتیان داین٠ بەم شێوەیە گەڕانەوەمان بۆ ناوچەی سەیدان لە گەشتەکەمان بۆ سۆران سەرکەوتوو نەبووین٠ گرفتی ئازوقە پەیداکردنما هاتە پێشەوە٠ لێرە بە پێویستی دەزانم ئاماژە بە رۆڵی (ئەسوەد مەنتك) بکەم کە لە پ٠م بوو لەلامان هەروەها د٠کەلەگەڵماندا بوو لەو گەشتە و هاورێیەکی خەلکی بەغدا کە ناوەکەیم لەبیرنەماوە،بکەم چونکە رۆلێکی باشیان هەبوو لەم گەشتەدا٠

بۆ پەیداکردنی ئازوقەش خەلکی گوندەکانی دەوروبەرمان کە چەند گوندێکەی بچکۆلە بوون و بریتی بوون لەو ماڵە بارزانیانەی لە پەلامارەکانی رژێم بۆ قوشتەپەو هەولێر رزگار ببوون چونکە پەیوەندیمان لەگەڵیان دا باش بوو٠ هەروەها خەلکی گوندەکانی سورچیان لەو بەری - زێی گەورە — وەکو خەلکی گوندی ماویلیان و گوندەکانی تری دەوروبەری کەبە خێرایی ئازووقەیان بۆ پەیدا کردین و ئەو زستانە لەوێ ماینەوە، کە زستانێکی زۆر سەخت بوو، بەلام جێگای ئێمە نەختی گەرم بوو داری سوتاندمان لێ نزیك بوو٠ پەیوەندیمان هەبوو لەگەڵم٠ هەرێم و کەرتی بادینان، بۆ ناوچەی سۆرانیش بە رێگای بروسکەوە دۆستێکمان لە مێرگەسۆر هەبوو هەموو جارێ پۆستەمان بە دەستی ئەو دەنارد٠چونکە هێزی پێشمەرگەمان هەموو لە دۆڵی بالیسان بوو، ه — ابو ربیعیش کەئەندامی کەرت بوو لەوێ بوو، بە هاورێ - ابو سیروان — کە بەرپرسی کەرت بوو نێردرابوو بۆ ئێران بۆ عیلاج چونکە بەر لە پەلامارە کیمیاویەکە کە رژێم بارەگگای ئەو کەرتەی کەلە ناوچەی بادینان بوو، لە ٥ / ٦ /١٩٨٧ بە چەکی کیمیاوی بۆردوومانی کرد و ، دوو کادیری ئازامان لەوپەلاماردانە شەهید بوون،و ژمارەیەکی زۆریش برینداربوون کە پێویست بوو هەندێکیان بۆ عیلاج رەوانەی ئێران بکەین٠

ئەبو سیروانیش یەکێك بوو لەوانەی رەوانەی ئێران کرابوو٠ بەتەمابووین لە بەهاردا برۆین بۆ ناوچەی خۆشناوەتی کە بارەگای کەرتی هەولێر لەوێ بوو٠ بەلام لەبەر بەرزبوونەوەی ئاستی زێی گەورە بڕیارماندا لە ناوەڕاستی هاوین بڕۆین کە نەختێ ئاستی زێیەکە نزم دەبێتەوە٠

ئەوەبوو لەم ساڵەدا٠ شاری هەڵەبجە بەچەکی کیمیاوی بۆردوومان کرا ئەو کارەساتە گەورەیە بەسەر گەلەکەماندا هات کە رژێم ناوی لێنابوو (ئەنفال)لەو پەلامارە پێنج هەزار کەس شەهید بوون دە هەزار کەسیش بریندار بوون، هەموو خەلکی ئەم شارە شەهید کرا و دەوروبەری رایان کرد و پەنایان بۆ ئێران بردو لەوێ برینداردکان تیمار کران، بەڵام هەنێکیان تا ئێستاش لەو نەخۆشخانەیە رزگاریان نەبوودکە بە هۆی کیمیابارانەکە تووشی ئەم نەخۆشیە هاتوون شایانی باسە کەبەهاری ساڵی پێشووش / ١٩٨٧ دۆڵی خۆشناوەتی بەتایبەتی گوندی (شێخ وەسان) بەهەمان چەك بۆردومان کراو، ژمارەیەکی زۆر خەلکی بالیسان شەهید و بریندار بوون، خەستەخانەکانی هەولێر لە ترسی رژێم کەبەردەوام چاودێری ئەم نەخۆشخانەیان دەکردو کارگێری خەستەخانەکەودکتۆرەکانیان ئاگادار کردبۆوەکە ئەم نەخۆشانەی عیلاج نەکەن، دوای چەند رۆژێکیش هەموویان هێنان و لە ناوچەی (خەلیفان) بەرەڵایان کردنو پێیان راگەیاندن کە بگەرێنەوە گوندەکانی خۆیان٠ شایانی باسە کە داوایان لەم نەخۆشانە دەکرد کە بڵێن، ئێمە بە بۆم بارانی ئێران برینداربووین، بەڵام نەخۆشەکان ئەوەیان رەت دەکردەوە٠ دوای کەس و کاری برینداردکان ناچاربوون هەندێکیان کە برینەکانیان کاریگەربوون، بیان بەنە ئێران- لە راستیدا کۆماری ئیسلامی ئێران رۆڵێکی باشیان هەبوو لە تیمارکردنی برینداردکانی بۆردومانی کیمیاوی دا٠ شایانی باسە هەمان ساڵلە ٥ / ٦ /١٩٨٧ بارەگای بادینانی کەرتی پێشمەرگەیان، بەچەکی کیمیاوی بۆردومان کرد، ئەمە هەمان رۆژە کە رژێمی ئیسرائیلی فرۆکە خانەی میسری لە ساڵی / ١٩٦٧ بۆمبا باران کرد و، زۆربەی فرۆکە جەنگیەکانی ئەم وولاتە عەرەبیەی لەناو برد٠ لەسەر ئەم کیمیا بارانەی کەرتی بادینان شتی تریش لە پێشەوەدا نووسراوە٠

لە پێشدا باسی گەرانەی دوا گەریلامان، لە ناوچەی سەیدان کردبۆ ناوچەی خۆشناوەتی، کە بریاربوو لەناوەراستی هاوین ئەنجام بدەین٠ بەڵام پێش ئەو کاتە لە سەرکردایەت حزبەوە داوایان لێم کرد کە بچمە لایان لەناوچەی خواکورك٠ باش

بوو لەو کاتە هەواڵمان پێگەیشت کە رژێمی تورکیا رێگادەدا، ماوەی سێ سەعات بە خاکەکەی دا بڕۆین، لە گوندی زیتەوە بۆ گوندی (دەریاسۆر) کە هەردوو گوند عێراقین، بەڵام لەنیوان هەردوو گوندەکە خاکی کوردستان تورکیا دەکەوێتە نێوایان، کەبەپیادە سێ سەعات رێگایە٠ ئێمەبەچەند رۆژێك لە ناوچەی سەیدان بە رێگای بارزاندا گەیشتینە گوندی زیتی، ئەم گوندەکەمتر لە ١٠ کم لە سنووری تورکیاوە دوورە کەگەیشتینە ئەوێ بارەگایەکی حزب الله ی لێ بوو، دیارە رژێمی تورکیا بە رێگای ئەم حزبەوە رێگای دەدا، کە بە خاکی ئەوان دا بڕۆین بۆگوندی(دەریاسۆر) لەگەڵ ئێمە یەك دوو گەریلای پارتیش لەوێ بوون چاوەڕێی پەڕینەوە بوون بۆ دەریاسۆر گوندەکە چۆل بوو ، لە ترسی تۆپ بارانی هێزەکانی رژێژ کە زۆر لە ناوچەکەدا نزیك ببوونەوە٠ نیوەڕۆ لەوێ حەساینەوەو نانی نیوەڕۆمان خوارد٠ بۆ ئێوارە بەرەو گوندی (کانیە رەش) بەڕێ کەوتین، کانیەرەش گوندیکی ناسراوی دەشتی — برازگرە کە دەشتێکی بچووکە سەر بە ناحیەی سیدەکانەوەیە هەمیشە بنکەیەکی پۆلیسی لێبووە، لەکاتی یاخی بوونی خێلی برادۆست لە بەهاری / ١٩٥٩ دا ، نەختی باسی ئەم گوندەم کردووە٠ شەوێ ماینەوە بۆ رۆژی دوایی بە(گەلی رەش) بەرەوناوچەی(خواکورك) بەرێ کەوتین، گەلی رەش دەکەوێتە رۆژئاوای چیای(ئاودەلکێوی) گەلێکی نەختێ سەختە، بۆ نیوەڕۆ گەیشتینە بارەگای م٠س ٠ لەوێ چەند رۆژێك ماینەوەو هاوڕێیان پێیان راگەیاندم، کەبچمەوە ناوچەی خۆشناوەتی بۆ سەرپەرشتی هێزی پێشمەرگەمان لەوێ٠دەبوایە بەرێگای ئێرانەوە بڕۆم بۆ ئەوەی ٠ هاوڕێ ئەبو ربیعیش لەوێ بوو بریادەکەوابوو لەگەڵمدا بێت، بۆ ئەوەی دەورەو تەسلیمم لەگەل دا بکات ئەو رۆژەی هاتین بۆ گوندی شێخان کەئۆتۆمبێلەکانی ئێران دەهاتن بۆ گواستنەوەی ئەو کەسانەی دەرۆیشتن بۆ شاری — شنۆ - ، بەلام ئەم رۆژە تا ئێوەرایەکی درەنگ هیچ ئۆتۆمبێلێکی ئێران نەهاتن، لەبەر جەژن و لە ترسی تۆپ بارانی عێراقەوە، کە ناوە ناوە رێگاکەی بۆردومان دەکرد٠ دوای زەعیم علی و ملازم یونس هاتن جێبێك دوانیان پێبوو، بۆیە چوومە

لای زەعیم و داوام لێکرد کە ئەگەر جێبەکە بگەڕێتەوە بۆ شنۆ لەگەڵ خۆیدا بمان گەیەنێتە وە چونکە ئەمرۆ هیچ ئۆتۆمبێلی ئێرانی نەهاتووە موافەقەتی کرد. بە سواری جێبەکەی ئەو رۆیشتین بۆشنۆ رۆژێك لەوێ ماینەوە، رۆژی دوایی بە رێگای شاری خانە – پیرا شهر – دا بەرەو ناچەی سنوری قەزای قەلادزێ کە بنکەی پێشمەرگەی ئەو قەزایەمان لەوێ بۆ رۆیشتین.

بەلام نەگەیشتنە ئەوی، ئەو شەوە لە گوندی ((ئەلۆدتان))ماینەوە لە مالی هاوری نوری، بۆ روژی دوایی چوین بو بنکەکە، کە لە چیای قەندیل بوو، چەند روژی لەوی ماینەوە تا گەریلایەك رێك خرا، بۆ ناوچەی خوشناوەتی کە بنکەی کەرتی هەولێری لێبو . لە ریگا چەند موفرەزەیەکی پ.م دیت کە بەرەو سنوری ئیران دەرۆیشتن دیار بوو باشەکشەیان دەکرد.شەوێك هەر لە قەندیل ماینەوە، بۆ رۆژی دوایی گەیشتینە گوندی – قرناقاو – کە دەکەوێتە بناری قەندیل.بە درێژایی روژەکەلەوەی ماینەوە، چونکە دەبو بە شەو لە شەقامی (حافیز – کومتان) بپەرینەوە لەبەر ئەوەی هێزەکانی رژێم ئەو شەقامەیان داگیر کردبوو. بە شەو لەم شەقامە پەرینەوە بەرەو چیایی (ماخوبزنان) رۆیشتین، دوای نیوە شەو گەیشتینە هوبەیەکی کوچەریان، شەو لەلای ئەوان ماینەوە. بەیانی بەرەو دۆلەرەقە کەوتینە رێگاو بۆ نیوەرۆ گەیشتینە ئەو جێگایەی کە چەند سەروچاوەیەکی ئاوی لێیەو لەوێ. ماینەوە چونکە لە دولەرەقەش شەقامێکی قیر تاوی لێیە. کە دەبی بەشەو لێی بپەرینەوە بەرەو ناوچەی (مەلەکان) کە گوندێکی گەورەی ناوچەکەیە، ئەو رۆژە لەوێ حەساینەوە چونکە شەو نەحسابوینەوە، بۆ شەو چوین بۆ گوندی ((شیرێ)) سەرەوە کە گوندەکە وەکو چولکراو وابو، تەنیا (٤-٥) مالی لێی مابوەوە، چونکە رژێم چەند جارێك دولی بالیسانی بە چەکی کیمیاوی بوردومان کردبوو ماینەوە. دوای بەیانی بەرەو بنکەی کەرتی هەولێر رۆیشتین. کە لە چیای هەوری بوو. دوای گەیشتنی ئێمە بە (٢-٤) رۆژ عیراق و ئێران بریاری ئاگر بەستیان لە نێوان خۆیان مۆر کرد. بەم شێوەیە عیراق دەستی بەتال دەبێ بۆ لێدانی پ.م،

هەروەکو چاوەڕێ دەکرا هەموو هێزە چەکدارەکانی خۆی لە بەرەکانی شەڕەوە بەرەو کوردستان رەوانەکرد وخۆی بۆ هێرشێکی بەرفرەوان ئامادە دەکرد. ئێمە وەکو کەرتی هەولێر بریارمان دا، کە ئەگەر نەمان توانی ئەو هێرشەی رژێم بشکێنین، روبکەینەوە سەر سنوری ئێران لە ناوچەی خری ناوزەنگ. لەم بەینەدا کۆبونەوەی لیژنەی هەولێری بەرەی کوردستانی رێك خرا. شایەنی باسە بەرەی کوردستانی لە (١٢/ ئایاری/ ١٩٨٨) لە نێوان، پارتی و یەکێتی و ل.هەرێمی کوردستانی حشع و سوسیالیست و زەحمەتکێشان و پاسۆك مۆرکرا و راگەیندرا لەم کۆبونەوەی ل.هەولێر بریار درا کە ئەگەر پاشەکشە کرا، دەبێ بە یەکەوە هێزەکانمان بەرەو سنوری پاشەکشە پێ بکەین. ئەو کاتە هێرشەکەی رژێم بۆ سەر ناوچەی – خوا کورك – دەستی پێکردبوو لە روبونەوەی هێرشەکە پارتی هێزیکی زوری ئامادەکرد بوو. ئیمە وەکو حزبی شوعیی بەشداریمان کرد لەروبەرو بونەوەکەدا وهاوکاریکمان بەناوی – مام علی – شەهید بوو کاك مسعود خۆی سەر پەرشتی رووبەروو بونەوەکەی دەکرد، بەلام لەبەر زوری هیزەکانی رژێم و بەکارهینانی تۆپی دوور هاوێژ و فرۆکەی جەنگی بەشێوەیەکی بەرفرەوان دوای چەند رۆژ هێزی پ.م ناچاری پاشەکشە بوو. سەرکردایەتی ئیمەش بەرەو ئیران پاشەکشەیان کرد. دوای شەرەکانی خوا کورك وەکو چاوەرێ دەکرا، رژێم هێرشی بۆ سەر ناوچەی خۆشناوەتی دەست پێکرد. ئێمە دوو گەریلامان دەست نیشان کرد بوو، بۆ مانەوە لە ناوچەکەدا بۆ ئەوەی کوردستان بەیەك جاری چۆل نەکری لە پ.م دا. مەسەلەیەکی حاشا هەلنەگرە،کە (پ.م)ی ئێمە بە تەنیا لە توانایدا نەبو بەشێوەی پارتی زانی لە قولای کوردستاندا بمینێتەوە، بۆیە ئیمەش لەگەل لایەنەکانی دیکە پاشەکشێمان کرد. بەلام لە دولە رقەدا وەکو ئابلوقە، ئابلوقەدراین و ، دەرکەوت کە ناتوانین لە شەقامی (حافیز – کومتان) دەربچین، چونکە رژێم هێزیکی زۆری لەسەر ئەم شەقامەدا مۆل دابوو. بویە چەند رۆژێ لە دۆلەرەقە ماینەوە، هەموو دەوروبەرمان کرایە سەنگەری سوپای رژێم. بویە بریاردرا من و ه.حەمە سعید و

رەوەنـد بـەرێگای رانیـەوە بـچین بـۆ هـەولێر و ئـەو خێزانانـەی لەگەڵیـشمان بـوون رەوانەی ناو شارەکانمان کردنەوە، هەر چۆنیکی بوو خومان گەیانـدە رانیـە. چوینە مالی حاجی نادری باوکی شەهید علی، لەوێوە ئێمەیان برد بۆ (٢ — ٣) ماڵ و ئیمەش نامەمان نووسی بۆ ل.محلی هەولێر کە کێشەکەمان بـۆ رون کردنـەوە. دوای چـەند رۆژێ هوگر و شـوان هـاتن ئیمـەیان بـرد بـۆ هـەولێر، لـە هـەولێر نزیکـەی مانگێـك ماینەوە. چاوم بە ماڵەوەکەوت، لـە گەرانـەوەم دا ئارامی کوریـشم هـەر لەگـەل خـۆم برد، چـونکە ئـەمنی هـەولێر زور فـشاریان خـستبوە سـەری. دیـسان ه.هـوگرو شـوان ئیمـە یـان بـرد بـۆ مالێـك لەسەنگەسـەر، بـۆ ئیـوارە هاوریـانی حزبـی دیمـوکراتی کوردستانی — ئیران هاتن ئیمەیان برد بۆ گوندی — بۆلّی — کە گوندیکی چولکراوی نزیکی سنوری ئیران وگوندی — قرناقاو — بوو. لەو کاتەدا بارەگای سـەرکردایەتی — حدکا — لەوێ بوو، ئیمە لەگەل کۆمەلێکی هاورێیانی خۆمـان و چـەند پ.م یـەکێتی نزیکـەی مانگێـك لـەوێ ماینـەوە، دوای ئیمـەیان لەگـەل گـەریلایکی خۆیـان گەیانـدە گونـدی ((سـونێ)) کـە بنکـە یـەکیان لەوێـدا هـەبوو، ئـەم گونـدە هەرچـەندە چـەند سـەنگەرێکی رژێـم لـەنزیکیوە بـوون، بـەلام سـەربازی حکومـەت نەدەهاتنـە نیـو گوندەکەوە، بازاری خـری نـاو زوەنگـیش هـاتبوو بـۆ ئـەوی. ئیمـە بـۆ بـەیانی بـەرەو بنکەکانمان لە خری ناو زەنگ رۆیشتن. کەگەیشتینە ئەوێ دیار بوو بنکەکانمان رێك خرا بوون، چونکە هێزی پێشمەرگەمان دەمێـك بـوو گەیـشتبووە ئـەوێ. بەیارمـەتی برادەرانی حدکا لەو نیمچە ئابلوقەیە رزگاریان بوو، یارمەتیان دابـوون بـۆ گەیـشتنە خری ناوزەنگ. بریار وابوو کە ئێمە بە ناوی ل.محلی هەولێر کار بکەین. بویە خێرا نوسینگەیەکمان پێك هێنا لە من و ه.حمە سعید، دەستمان کرد بـەرێك خـستنەوەی پێـشمەرگەکان. لـەو ماوەیەشـدا کۆبونـەوەی ل. هـەرێم بەسـترا لـە دولـە کوگـا، ریگاکەبەگـەلی — ئالیـەرەش — سـەردەکەوی ریگاکـە زور سـەخت و نـاوخوش و هەلـدێربوو. لـە کۆبونەوەکـە کەلـە لایـەن هـاورێ ئـەبو فـاروق .عمـر علـی شـیخ بەرێوەبرا، بە درێژی لە هـەل و مـەرجی کوردسـتان عیراقـی کۆلّیـەوە، دوای هێرشـی

بەد ناوی – ئەنفال – کە بوە هۆکاری پاشەکشەی هێزی پێشمەرگە بۆ سەر سنوری ئێران،چونکە دوای شەری خواکورك و کلکەی قەندیل لەگەل پ.م یەکێتی، دەرکەوت ئەگەر هێزی رژێم تەنگەتاوکرا چەکی کیمیاوی بەکار دەهێنی. کۆبونەوە کە گەیشتە ئەو دەرئەنجامەی، کە هەر چەند رژێمی دیکتاتۆری بەغدا سەر کەوتنیکی کاتی بەدەست هێنا، بەلام رژێم لە ژێر قورسایی ئەو گیرو گرفتانەی لە ئاکامی شەر لەگەل کۆماری ئیسلامی ئیران داهاتنەکایەوە، کە رژێمی بەغدا شەرەکەی هەلگیرساند کاریگەری خۆیان هەر دەبێ هەر چەندە ئەم پاشەکشەیە بۆ سەر سنورەکانی ئێران کاریگەریکی زوری هەبوو لە سەر هێزی پ.م، رژێمیش پەیتاپەیتا لێخۆش بوونی دەردەکرد بۆ ئەوەی پ.م کان خۆیان بدەن بەدەستەوە. بەلام دامەزراندنی (بەرەی کوردستانی) رۆلێکی گەورەی گێرا بۆ بەرز کردنەوەی وەری هێزی پ.م هەر چەندە کۆبونەوەی سەرکرداریەتی بەرە نەختی دواکەوت، بویە ئێمە وەکو حشك تەقلایکی زۆرمان داو، ئەوە بوو کۆبونەوەی سەرکردایەتی بەرە لە زستان (١٩٨٨ – ١٩٨٩) دا رێکخرا، بە ئامادە بوونی کاك مسعود و کاك نەوشیروان، چونکە مام جەلال لە دەرەوەی ولات بوو، لایەنەکانی تریش نوینەرەکانیان ئامادە بوون. شایەنی باسە کە بەرە نوسینگەیەکی هەبوو، بەناوی کارگێر لە گوندی راژانی کوردستانی ئێران، گۆڤارێکیشی دەر دەکرد هەر بەناوی بەرە سەر نوسەرەکەی د.ئەرسەلانی نوێنەری یەکێتی بوو، هەریەکی لە لایەنەکانی تری بەرەش نوینەری خوی هەبوو لە دەستەی نوسینی گۆڤاری بەرە دا. لە مانگی حوزەیرانی /١٩٨٩ چوم بۆ ئێران بۆ چارە سەری نەخۆشیەکەم، بەلاّم لەبەر ئەوەی کوری شەهیدێکمان کەببوە – اطلاعات – گوزاریشی لێدام، بۆ ماوەی شەش مانگ لە ئۆردوگای – خۆی – و – کەرەج – دەست بەسەر بووم. دوای رام کرد و گەرامەوە بۆ ناوچەی خری ناوزەنگ دوای ئەوەی چەند رۆژ لە گوندی راژان مامەوە کەوەکو لە پێش تردا ئاماژەم بۆ کرد بوو، کە ئەو کاتە – ابو حکمت – نوێنەرمان بو لەکارگێری بەرەدا. تا ئاگاداری بنکەی ناوزەنگیان کردەوە کە بەرگەیەکی چون و هاتنەوەم بۆ بنێرن،

چونکه ئێران له قاسمه رەشدا خالێکی پشکنینیان هەبوو. دوای هێنانی بەرگەکە بەبی گرفت لەم خالەدا رەت بوم گەرامەوە بۆ ناوزەنگ.

ئەم شەش مانگە هەر چەندە وەکو بەند کراو نەبوم، بەلام لەبەر بێکاری و نەبوونی پەرتوك بۆ خوێندنەوە، زۆر بێتاقەت بووم. بە تایبەتی لە – خۆی – چونکە لەگەر چی پەرتووك خانەیەك هەبوو، رۆژانە لەوێ خۆم بەپەرتوك خوێندنەوە سەرقاڵ دەکرد. کە هاتمەوە لە کۆتایی ساڵی /١٩٨٩ دا، دیاربوو هاورێ ئەبو فاروق و پ.م کرکوك و قەلادزە هەر هەموویان هاتنەوە بۆ ناوچەی خری ناوزەنگ وناوچەی دوڵە تویان چۆل کرد. پ.م کانی سلێمانیش لەسەر سنوری نزیك ناوچەی سلیمان بنکەیەکیان هەبوو. دوای هاتنەوەم بە ماوەیکی کەم ئەبو فاروق رۆیشت بۆ هەولێر، کەلەوێ سەر پەرشتی رێکخراوەکانی ناو عیراق بکات. مام قادریش لە دەرەوە گەرابوەوە. بۆیە م.هەرێم لە ه.جلال دەباغ و مام قادر و د.ئەبو یسار ومام صالح و من پێك هات. دوای ماوەیەك ه.جلالیش چووە ناوەوە، مام قادرمان هەلبژارد بە سکرتیرمان لە سەرەتای هاوینی /١٩٩٠ د.ئەبو یساریش رەوانەی ناوەوە کرا.

هاوینەوە مام قادر و مام صالح ومن، بۆ بەرێوەبردنی کاروباری پ.م و بەناوی م.هەرێم کارمان دەکرد، بۆ ئەوەی رژێم هەست نەکات گەل.هەرێم گەراوەتەوە بۆ ناوەوەی وولات. لەماوەیەدا بە هاندانی ئەبو حکمەت، چەند نامەیەك ئاراستەی ل.کرا، لەم نامانەدا ئەو برایە داوای دامەزراندنی – حزبی شیوعی کوردستانیان دەکرد، م. هەرێمی ئەو کات بە بایەخەوە نامەکامی دراسە کردو لەسەر ئەمە بریاری دا، کە نامیلکەیەك بۆ ریکخراوەکان دەربکات، لە نامیلکەکەدا هاتووە کە ئەمە داوایەکی رەوایە، چونکە کێشە گەلی کوردستان، پێی ناوەتە قۆناغێکی نویوە و لەوە دەرچووە، کە کیشەیەکی ناوخۆیی هەریەکی لەو دەولەتانەی، کە بەشێکی کوردستانی پارچە پارچە کراوە نەماوە، بەلکو بوەتە کێشەیەکی نیو دەولەتیەوە. بەلام لە لایکی تریش ئەم پرسە وا بە ئاسانی چارەسەرناکرێ. بەلکو پێویستی بەو هەیە، کە بەرێگای بەستنی کونگرەی رێکخراوەکانی کوردستان و، کۆنگرەی

نیشتمانی حزبی شیوعی عیراقیەوە هەیە، بۆ بریار لەسەردانی. بەلام ئەو هاوریانەو وئەوانی باوەریان بەم بیرۆکەیە هەبوو، کەوتنە جم و جۆل بۆ سەپاندنی ئەم داوایەیان، هەندێ جار هەرەششیان دەکرد کە ئەم بیرۆکەیە بە دژی دەستە سەرکردایەتیەکانی حزب وەکو ل.هەرێم و ك.ن.لەهاوینی/١٩٩٠ هاوری کریم لە سوریا وە هات بۆ سەردانمان، هەر خۆشمان بریارمان دابوو کۆبونەوەیك ببەستین بۆ لێکۆلینەوەی ئەم پرسە و هەل و مەرجی کوردستان و عیراق، ئیتر ئەم کۆبونەوەیە بە سەرپەرشتی هاورێ کەریم بەسترا، ئەم پرسە لەم کۆبونەوەیەدا زۆر بە درێژی باسی لێوە کرا، بەلام نەگەیشتینەی دەرئەنجامیکی یەکلا کەرەوە.

لە دوای ئەم کۆ بونەوەیەدا، رژێمی بەغدا کەوتە هەرەشەکردن لە کوێت، ولە (١٩٩٠/٨/٢) سوپای عیراقی پەلاماری کوێتی دا و توانی لە ماوەیەکی کورتدا، ئەم ولاتەی عەرەبییەی داگیر کرد، لە پێناو کەلك وەرگرتن لە نەوتە زۆرەکەی کوێت، وسوپا داگیر کەرەکەی رژێمی سەدام، راو روتێکی بێ ئەندازە یان لەم وولاتەدا کرد. ئەمە وێرای دەست درێژی کردنە سەر خەلکی بێتاوانی کوێت، کورەکانی سەدام رۆلی سەرەکیان هەبوو، لە دژی وتالانی خەلکی ئەم وولاتەدا. هیچ ئەوەیان لەبەر چاو نەبوو، کە کوێت وەکو دەولەت وەکو گەل زۆر یارمەتی رژێمەکەی سەدامیان دابوو، لەکاتی شەری عیراق – ئێراندا. ئەگەر ئەو تاوانانەی رژێم لە کوردستاندا کردی نەتواندرا، لە میدیاکانی جیهان بلاو بکرێتەوە چونکە نەك هەر راگەیاندنی عیراق بەلکو راگەیاندنی دەولەتە عەرەبیەکانیش پەردە پۆشی ئەم تاوانە گیانەوەریانەیان دەکرد. بەلام بەگوێرە کوێت زۆربەی دەولەتە عەرەبیەکان ویرای راگەیاندنی دەولەتی رۆژئاوایەکانیش تاوانەکانی رژێمی عیراقیان ریسوا دەکرد، بەمەش هەموو دونیا زانی کە رژێمی عیراقی چ جۆرە رژێمێکی دیکتاتۆری فاشستیە، کە دەست لە هیچ تاوانێك دژی گەلانی دراوسێ و گەلی کوردستانیش ناگیریتەوە.

دوای ئەم دەست درێژییە ناردوایەی رژێمی عیراقی دژی کوێت ئێمە وەکو م.هەرێم داوامان کرد، کە سەرکردایەتی بەرە کۆببێتەوە بۆ وەرگرتنی هەلوێستێك لەو دەست

درێژەیەی رژێم هەر چەندە کارگێری بەرە بەیاننامەیەکی لە دژی ئەم دەست درێژیە دەکرد بوو. دیار بوو بریار درا بۆ گرێ دانی کۆبونەوەکە لە گوندی راژان، لەم کۆبونەوەدا کاك مسعود و کاك کۆسرەت ئامادە بوون، لەلای ئێمەشەوە هاوری کریم و من و برای ه.رەوەند کە نوێنەرمان لە کارگێری بەرە بۆ ئامادە بوین، کۆبونەوەکە هەر لە بەیانیەوە تا ئێوارە درێژەی کێشا. بەلام هەر چەند وەفدی ئێمە زۆر هەولی دا، کە سەرکردایەتی بەیانێك دەربکات و ریسوای ئەم دەست درێژی رژیم دژی کوێت بکات هەندێ لایەنی بەرە بەتایبەتی پارتی لەگەل دەرکردنی بەیاننامەدا نەبوون بەم شێوەیە کۆ بونەکە بەبێ وەرگرتنی هەلوێستی کۆتایی پێهات.

دوای گەرانەوەمان بۆ ناوزەنگ بە ماوەیەك ه.کریم گەرایەوە بۆ سوریا بە رێگای ئێران. ئێمە هەر دوای دەست درێژیەکەی رژێم بۆ سەر کوێت، گەیشتینە ئەو دەرئەنجامەی کە ئەم جارە رژێمی بەغدا بەبێ ئارەق لەم دەس درێژییە دەرنەچێ بۆیە بریارمان دا کۆنفرانسێکی سەربازی ببەستین، بۆ باس کردنی جم و جوولی پێشمەرگایەتی لەکاتی هەر تێشکانێکی رژێم لەو ماوەیەش پەیوەندیمان لەگەل ناوەوە بە هێز کرد و گەریلایەکمان بە بەرپرسی هاورێ جوامێر رەوانەی ناوەوە کرد. هێزی پێشمەرگەمان لە پارێزگای سلێمانی دا، توانیان بنکەیەك لە ناوەوەی کوردستانی عیراقدا بکەنەوە بارودۆخەکە بەم شێوەیە مایەوە تاهێرشی ئاسمانی فرۆکە ئەمریکایەکان بۆ سەر عیراق دەستی پێکرد. شایەنی باسە کە ئەمریکا وهاوپەیمانەکانی هێزیکی زۆریان لەسەر سنوری کوێت لەگەل سعودیە کۆکرد بودوە بەلام هێرشەکەیان بۆ سەر رژێمی بەغدا زۆر دواخست. دیار بوو دەیان ویست رژێمی عیراق سوپاکەی لە کوێت بکێشێتەوە، هەندێ دەولەتی عەرەبیش ئەم داوایەیان لە عیراق کرد لەمانە سەرۆکی کۆماری سوریا (حافظ الاسد). بەلام سەدام بایەخی بەم داوای دلسوزیانە نەدا بۆیە لە ناوەراستی مانگی کانونی دووەم/١٩٩١ بۆمبارانی ئاسمانی دەستی پێکرد. ئەم بۆمبارانەش نزیکە چل رۆژی خایاند پێش ئەوەی هێرشی سەر زەوی دەست پێبکات. ئێمە ئەم جارەش داوای بەستنی

کۆبونەوەی سەرکردایەتی بەرەی کوردستانی – عیراق کرد، دیسان ڕەزامەندی بۆ بەستنی ئەم کۆبونەوە کرا، لە گوندی ڕاژان ئەم جارە مام قادر و من بەشداریمان کرد لەتەك هاوڕێ ڕەوەند لە کۆتایی مانگی کانونی یەکەم/١٩٩٠ دا دیسان کاك مسعود سەرپەرشتی کۆبونەوەی کرد ئێمە لەو کۆبونەوەیەش داوای دەرکردنی بەیاننامەمان کرد، بەلام ئەمجارەش پارتی ڕازی نەبوو لەسەر دەرکردنی بەیاننامەکە، یەکێتیش لایەن گری دەرکردنی بەیاننامەکە نەبوو، من تا ئێوارە هەر سوور بونی خۆم لەسەر دەرکردنی بەیاننامەکە کرد، کاك مسعود گوتی باشە بەیاننامە دەربکەین بەلاّم ڕەنگە لەسەر ناوەرۆکی ڕیك نەکەوین، بەم جۆرە جارێکی تر کۆبونەوە بێ دەرئەنجام کۆتایی هات مام قادر و من گەراینەوە بۆ ناو زەنگ وەکو لە پێشەوە ئاماژەم پێ کرد هێرشی سەر زەوی دژی سوپای عیراق لە کۆتایی مانگی شوباتی/١٩٩١ دەستی پێکرد و سوپای عیراق دوای (١-٢)ڕۆژ لە دەست پێکردنی هێرشی سەر زەوی ڕایان کردو بەرەو عیراق گەرانەوە. دوای ئەم تێکشکانە ئابرووبەرە جەماوەر توانی زۆر بەخێرایی دەست بەسەر شارەکان دابگری، دام و دەزگای ڕژێم خویان لە بەر هێرشی جەماوەر نەگرت و زوو ڕایان کرد ئینجا ڕاپەرین لە ناصریە و سەماوە و دیوانیە و کەربەلا و نەجەف و حیلە و کوت سەری هەلداو ئەم پارێزگایانە لە دام و دەزگای ڕژێم پاککرانەوە شایانی باسە کەلەم ڕاپەرینانە ڕێکخراوەکانی حزبی شیوعی و ئیسلامیەکان و جەماوەری گەل ڕولی بەر چاویان هەبوو. لە کوردستانیش لە ڕۆژی (٥/ئاداری/١٩٩١) لە شارۆچکەی چوارقورنە و ڕانیە تەقیەوە و جەماوەری ئەم شارە توانیان بەسەر دام و دەزگای ڕژێمدا زال ببن و پاکیان بکەنەوە، هەروەها سوپای ڕژێم لە ((قالاوە)) دوای بەرگریکی کەم خۆیان دا بەستەوە و هێزی جەماوەریش بەرێزەوە ڕەفتاریان لەگەلئەفسەرو پلە دارەکان و سەربازەکان کرد. لەپێش ڕاپەرینی ڕانیەدا هاوڕێ شەهید سعدون کەبە بریاری حزب لە ناوەوە دا بۆکاری نهێنی مابووەوە دووجار هات بۆ ناو زەنگ هەرچەکی وردمان هەبوو لە چەند کلاشینکۆفیکی لەگەل خۆی بردەوە بۆ هەولێر، هاوڕێ

سعدون كە هاورێیەكی عەرەب هەر لە ساڵی/١٩٨٢ هاتبوە ریزی پێشمەرگەی حزبمان و چالاكانە بەشداری لە چالاكیەكانی پێشمەرگایەتی دەكرد لەبەر ئازایی وزیرەكی خۆی بۆ دەورەی ئەفسەری لە ((یەمەنی دیموكرات)) رەوانەكراو بە پلەی ئفسەری گەرایەوە. لە ٧/ئاداری /١٩٩١ كاك مسعود لەگەل هەندێ ئەندامی م.س پارتی هاتە قاسمەرەش ئێمەشیان ئاگادار كرد، كە ئێواردی ئەم رۆژە كۆبونەوەیەی بەرە لەقاسمە رەش دەكرێ من و هاورێ مام صالح بەشداریمان كرد لەم كۆبونەوە گرنگە ی سەركردایەتی بەرەی كوردستانی كە بریار درا ئەم جارە بەیاننامەكە دەربكەین و جەماوەر لە هەموو كوردستان هانبدەین بۆ راپەرین دژی دام و دەزگاكانی رژێم و لە كوردستان دەریان پەرێنین. نوسینەوەی بەیاننامەبە كاك ئازاد بەرواری و من و هۆشەنگ لە پارتی گەل سپێردرا، ئێمەش هەر بەیاننامەكەمان ئامادە كردو لەئێزگەی یەكێتی و پارتی خوێندرایەوە بە بلاو كردنەوەی بەیاننامەكە جۆش و خرۆش ی جەماوەر زیاتر پەرەی سەند هەر بۆ رۆژی دوایی جەماوەری شاری سلێمانی شاری هەلمەت و قوربانی راپەرین شارەكەیان لە دام و دەزگاكانی رژێم پاك كردەوە، شایەنی باسە ئێمە لە ناو زەنگ وەكو حشع لە ١٩٩١/٣/٧ دوو گەریلامان بۆ ناوەوە رەوانەكرد بە بەرپرسی كانبی و ملازم شێرزاد كە بەداخەوە لە شاخی هەیبەت سولتان چوار پێشمەرگەی قارەمانمان شەهید كران لە كاتی شەركردن دا، لە دژی سەنگەرەكانی رژیم دا، بەم شێوەیە چیایەكە لە هێزی رژێم پاككرایەوە هەر دوو گەریلاكەش لە دەورو بەری شارەكە یەكیان گرتەوە بە گەیشتنی ئەم دوو گەریلاش وەردی جەماوەری كۆیێ كۆل نەدەر بەرز بودوە راپەرینیان بەرپاكرد لە ٦/ئاداریش جەماوەری شاری هەولێر خۆ پیشاندانێكی ئازایانە كرد دژ رژێمی بەغدا، لەم خۆپیشاندانەدا ئومێدی كچم لەسەر پشتی لۆریك چەند جارێ هاواری كرد بەروخانی رژێمی دیكتاتۆری دیارە ئەمەش سەرەتای دەست پێكردنی خۆپیشاندانەكە بوو. دیارە ئەمنەكانی رژێم و چلكاوخۆرەكانی پەلاماری جەماوەری راپەریویان بە تەقەلێ كردن دوای رۆیشتنی ماوەیكی باش بلاویان پێی كردبوون.

بەبێ ئاگاداری ئێمە کاك مسعود ونەوشێروان دابەزیبون بۆ ناوەوە بەلام دوایی زانیمان ئێمە هاورێ مام صالحمان نارد بۆ رانیە پێویستە بگوترێ ئێمە زۆر بە پەلە نەبوین بۆ دابەزین چونکە کۆمەلی هاورێ عمر علی شێخ و جەلال دەباغ وابو یسار و دایکی بەهار، دوای دابەزینی مام صالح بە چەند رۆژیش منیش دابەزیم یەك رۆژ لە رانیە مامەوە سەردانی مالی سوار اغام کرد لە گوندی (سەرکەپکان) و سوپاسم کرد چونکە لە کاتی ئابلۆقەدانمان لە دۆلە ردقە زۆر یارمەتی داین و لە وێش چاوم بە کۆمەلە ئەفسەرێکی سوپای عیراق کەوت کە لەوێ بوون لەسەربازگای — قالاوە بەدیل گیرابوون، گوتیان ئێمە شەرمان نەکرد لەگەل رولەکانی گەل و خۆمان دا بەدەستەوە. منیش گوتم ئێوە ئەم جارە بێ ئومێد بوون لە مانەوەی رژێم ئەگینا جارەکانی تر زۆر بێ بەزەییانە شەرتان لەگەل پ.م دەکرد، بەلام حەز دەکەم پێتان بلێم گەلی کوردستان بیر لە تۆلە سەندنەوە ناکات ئێوەش مامەلەیەکی مرۆڤانەتان لەگەل دەکرێ تارەوانەی لای کەس و کارتان دەکرینەوە. بۆ رۆژی دوایی چووم بۆ شاری کۆیێ لەوێش بارەگای حزب کرابووەوە سەردانم کردن دیار بو هاورێ شێرزادی شەهید خۆی و کۆمەلە پێشمەرگەیەکی چوو بون دەوروبەری کرکوك بۆ بەشداری کردنی لە شەری ئازاد کردنی کە بەداخەوە لەم شەرەدا شەهید بوو. شایەنی باسە کەلە ماوەی هەفتەیك هەموو کوردستان ئازاد کرا بێجگە لە کەرکوك کە هێزیکی زۆری پێشمەرگە لە دەورو بەری ئەم شارەی کوردستان کۆ کرابوەوە. بۆ ئازاد کردنی ئەم شارەش، چونکە رژێمیش هێزیکی زۆری لەسەر بازگەی خالد هەبوو لەگەل ئەوەش پ.م هێرشی کردە سەر ولە رۆژی نەورۆزی ئەو سالەدا، هێزی رژێمی لەم شارا وەدەرنا. بەلام بەداخەوە رژێم دوای (١٠) رۆژ توانی شارەکە داگیر بکاتەوە من یەك و دوو رۆژپێش نەورۆز گەیشتمەوە هەولێر هاورێیان بینایەی شارەوانیان گرتبوو کردیانە بارەگای سەرەکی (٧٠٦) بنکەی پ.م یشمان هەبوو ژمارەیەکی زۆری هاوریانمان ببونە پ.م یەك دوو رۆژ پێش هێرشەکەی رژێم بۆ هەولێر ئەبو فاروق داوای لێ کردم بچمە رەواندوز لە رێگای خۆشمدا سەرێلە رێکخراوی شەقلاوە بدەم

دوای نیوەرۆی ئەو رۆژە چووم بۆ شەقلاوە. بۆ شەو ژمارەیەکی زۆری پ.م کۆکردەوە، لە بارەی هەل ومەرجی عیراق قسەم بۆ کردن، روونم کردەوە کە رژێمی بەغدا دوای ئەم تێکشانەی لە کوێتدا هەر دەروخێ، چونکە بەم پەلامارەی کوێت گیرو گرفتی زۆر زیادی کرد. رۆژی دوایی چووم بۆ رەواندوز، بارەگای حزب لە بینایەی (ئەمن) بوو. کۆمەلی پێشمەرگەمان هەبوو لەوێش دیارە لەو رۆژە هێزی چەکداری رژێم توانیبوی بەسەر بەرگریپێشمەرگە لە ناوچەی (پردێ) و گەیشتبوە هەولێر، ولەم شارە چەند تاوانی ئەنجام دابو، وەکو کوشتنی کەمێك پ.م و خەلکی شارەکە وە ژمارەیەکی دیکەشی دەست گیر کردبوو، کەتائیستاش بێسەرو شوێنن. شایەنی باسە کە چوار پ.می ئێمە لە ناو بارەگا دا شەهید کرد بوو، کە بریتی بوون لە شەهید راوێژ و سێ برای تری وکورێکی ه.علی مەکتەبە لەمالی خۆیان شەهیدی کرد بوو هێرشی رژێم بەردەوام بوو، بەرەو هاوینە هەواری پیرمام، ئەو هێزەی لە لایەن فرۆکەی هالیکۆپتر هاوکاری دەکرا، لەبەر ئەوەی دوای (٢-٣) رۆژ توانی هاوینە هەواری پیرمامیش داگیر بکاتەوە شایەنی باسە کە ئەمەریکا بە سەرۆکایەتی بۆشی باوك، هێرشی هێزە هاوپەیمانەکانی لە پریکا راگرت و بواری بە رژێمی سەدام دا، کە هێزی فرۆکەی هەلیکۆپتەر بەکار بهێنی بۆ سەرکوت کردنی راپەرینی جەماوەر لە باشوری عیراق ولە کوردستاندا، ئەمە دوای مۆر کردنی خۆ بەدەستەوەدانی رژێم لە لایەن وەزیری بەرگری سولتان هاشم، بە هۆی ئەم هەلوێستەی ئەمریکا رژێم توانی هەردوو راپەرینەکە پاکتاو بکات، هەر چەندە لە کوردستان پ.م و جەماودر داکۆکیان لە کوردستان کرد و توانیان لەدەربەندی کۆرێ و لە ئەزمەردا، هێرشی رژێم تێکبشکێنن و زیانێکی زۆری پێ بگەینی. پێویستە لێرەدا کە ئەو راستیە دەربرین کە سەرکردایەتی ئەمریکا نەدەویست رژێمی سەدام بروخێنی، چونکە ئەگەر هێرشەکەی رانەگرتباو ریگای بە رژێم نەدابایە فرۆکەی هالیکۆپتر بەکار بهێنی لەچەند رۆژێکی تردا، راپەرینی باشور و کوردستان لە بەغدادا یەکیان دەگرتەوە و رژێمی سەدامیان دەروخاند، ئەمەش بەلگەیە لەسەر ئەوەی کە ئەمریکا

دۆستی رژێم بوو، له دوای شەری عیراق و ئێران، یارمەتییەکی زۆری رژێمی داو برە پارەیەکی باشی بەناوی قەرز دایە ئەو رژێمە فاشیە، ئەمەش جاریکی تر ئەو راستیە دووپات دەکاتەوە کە ئەمریکا دوستی گەلان نییە، بەلکو تەنیا بە دوای بەرژەندیە سەرمایەداریەکانی خوی دەگەرێ. ئەو لەشکرکێشەشی بۆ ئازاد کردنی کوێت، بەو هۆکارە بوو، کە بۆشی باوك بەشێکێ زۆری هەبوو، لە نرخی ئەو نەوتە کە لە بیرەکانی کوێت دەردەهاتوو لە بازارەکاندا دەفرۆشرا. ئەم جارە بە هۆی ئەو کات کە رژێمی بەغدا هێڵە سنورەکەی بەزاند و پەیوەندی لەگەل تاقمی — قاعدە- دروست کردبوو، کە ئەمریکا بە دوژمنی هەرە سەختی خۆی دەزانی، بە تایبەتی دوای پەلامار دانی ئەمریکا لە (١١/ئەیلولی/٢٠٠١) دا، دەبێ ئەوەش بگوترێ کە بۆشی باوك لەکاتی هێرشەکەی سوپای عیراق بۆ کوردستان، گوتی یەك سەربازی ئەمریکیش نانێرین بۆ عیراق بۆ داکۆکی کردن لەگەلی کوردستان، بەلام لە دوای کۆرەوە چەند ملیۆنەکەی دانیشتوانی کوردستان، بۆ سەر سنوری ئێران و تورکیا کە بوە هۆکاری مردنی دەیان مندالی ساوا و پیری پەککەوتە، دام و دەزگاو هەندێ دەولەتی ئەوروپا داوایان کرد بریاری دەربچی بۆ پاراستنی کورد، بۆشی باوك بە ناچاری رەزامەندی لەسەر بریاری ئەنجومەنی ئاسایشی نێو دەولەتی ژمارە (٦٨٨) بکات کە بەشێکی زۆری لە کوردستان کرد بەناوچەی هیمنایەتی (امنیە) وە قەدەغەی کرد کە رژێمی بەغدا، فرۆکە جەنگیەکان و ئالیاتی قورس لەم ناوچەیە بەکار بهێنی و پێویستە لەسەری کە بەهیچ جۆری ئازاری خەلکی ئەم ناوچەیە نەدات بۆیە رژێمیش لە پایزی سالی/١٩٩١ سوپای خۆی لەگەل دام ودەزگاکانی لەم ناوچەیە پاشە کشە پێ کرد، چونکە هیچ دەسەلاتی لەم ناوچەیەدا نەمابوو.

شایەنی باسە کە لەسەر داوای رژێم دوای کۆتایی جەنگ، سەرکردایەتی بەرەی ئامادە نەبوونی هیچ نوێنەرێکی ئێمە، لەسەرەتای نیسانی /١٩٩١ دا بریاری دابوو کە وەفدیکی بەرەبچێت بۆ بەغدا، بۆ گفت و گۆ لەگەل رژێمدا وەفدەکەش رەوانەکرابوو دوای گەرانەوەی وەفدەکە رژێم بریاری دا کە دەبێ بۆ دانیشتنەکانی داهاتوو کاك

مسعود سەرکردایەتی وەفدەکە بکات، دوای ئەمە بە ماوەیەك هاورێیانی کریم ئەحمەد و ئەبو فاروق لە ناوزەنگ گەرانەوە دیار بوو لەویشدا س.هەرێم بریاری دابوو کە ((تحفظ))دەربڕێ، لەسەر بریاری گفتوگۆ کردن لەگەل رژێم، بەلام ناشبینە کۆسپ لە بەردەم ئەم دانوستانەدا، شایەنی باسە کە هاوڕێ کریم و ئەبو فاروق و دایکی بەهار هاتن بۆ رەواندوز ئەو شەوە پروپاگەندیکی زۆر گەرم بلاوبودوە کە هێزی رژێم گەیشتوتە ((خلیفان)) بۆیە شەو بریارمان دا کە ئەوان بەرێگای پشت ئاشان، لەوپێشەوە بچنەوە ناوزەنگ. منیش لەگەل پ.م کان لە رەواندز بمێنینەوە، ئەگەر هێرشی رژێم گەیشتە رەواندز منیش لە خەلك و پ.م دەرۆم بۆ ئێران، لەوێشەوە بۆ ناوزەنگ دەگەرێمەوە. بەیانی ئەوان زوو رۆیشتن من کە دوای ئەوان چومە بارەگای حزب لە رەواندوز لەوێ زانیم کە هێزی رژێم لە دەربەندی کۆرێ تێکشکاوە وبەرەو هاوینە هەواری پیرمام، ئێمە لە رەواندز چەکێکی زۆرمان دەست کەوت، لە ترسی هێرشی رژێم ئێوارەی پێشو ئەو چەکانەمان لە محمدی وەستا رەوانەی گوندی (دار السلام) لە ناوچەی گەلالە کرد بۆیە منیش ئەو رۆژە لەگەڵ هەندێ هاورێ بە ئۆتۆمبیلی (عبدالله توفیق) بەرەو گوندەکە رۆیشتین. بەلام لەبەر قەلەبالغی ریگاکە سەعات دوازدەو نیوی شەو گەیشتینە گوندەکە بۆ رۆژی دوایی چەکەکانم رێك بخەین بەلام بەداخەوە نەم ژماردن، ئەو شەوەش هەر لەوێ مامەوە، بۆ رۆژی دوایی گەرامەوە بۆ رەواندز هەر وەکو لەپێشیدا باسم بریاری (٦٨٨)ی لەم ماوەیەدا دەرچوو، تا سنوریکی هەست پێکراو بارودۆخەکە هێور بوودوە، هاورێیانیش لە ناوزەنگ دا گەرانەوە دوای ئەمە بریاری کۆبونەوەی سەرکردایەتی سیاسی درا، کۆبونەوەکە لە شەقلاوە بەسترا ه.کریم و من بەشداریمان تێداکرد، لە کۆبونەوەکە دا کەمام جلال وکاك مسعود ئامادەی بوون ئەو وەفدی چوو بوو بۆ بەغدا باسی سەردانەکەی خۆیان کرد و دووپاتیان کردەوە کە سەرانی رژێم سورن لەسەر ئەوەی کە کاك مسعود خۆی سەرکردایەتی وەفدی بەرەی کوردستانی بکات. ه.کریم بە درێژی باسی هەلوێستی حزبی کرد لە بارەی گفتوگۆ لەگەل

رژێمدا، گوتی ئێمە وای دەبینین کە ئەو رژێمە ناتوانێ کێشەی رەوای کوردستان چارەسەر بکات، وپێمان وایە گفتوگۆیەکە سەرکەوتوونابێ، بۆیە ئێمە ((تحفظ)) مان هەیە لەسەری، بەلام ناشبینە کۆسپ لەبەردەمدا، بەگوێرەی سەرکردایەتی کردنی کاك مسعودیش، ئێمە پێمان باش نییە بروات، دەترسین مەترسی لەسەر ژیانی هەبێ، بەلام لایەنەکانی تر بە گەرمی ئەم چوونەیان پەسەند کرد، دەبێ بگۆترێ کە کادریکی پێشکەوتوو زۆر بە توندی وەلامی ه.کریم دایەوەو گوتی ئێوە دەتانەوێ ئەم دان وستانە سەر نەکەوێ، بۆیە بەراستی نازانن کاك مسعود سەرکردایەتی وەفدی کوردستان بکات، شایەنی گوتنە مام جلال پێش ئێمە وەلامی دایەوە و گومانی خۆی لە ئاکامی دانوستاندنەکە دەربری وگوتی، راستە رژێم موافقە لەسەر دیموکراسی و ئۆتونومی بۆ کوردستان دەکات، بەلام چ جۆرە دیموکراتی و چ ئوتۆنومی؟! رژێم هەر ئەو دیموکراتیە ئەنجام دەدا کە خۆی باوەری پێهەیە، کەناوەرۆکەکەی هەر دیکتاتۆریە هەروەها بە گوێرەی ئۆتۆنۆمیش هەمان بۆ چونیان هەیە، لەو کاتە دیارە بۆ کادیرەکانی دیکە لەگەلێ دابوون. ئێمە لەم کۆبونەوەیەدا پێشنیارمان کرد، کەدانوستانەکانیش جارێ لە بەغدا و جاری دوایی لە کوردستان بەرێوە ببرێ، بەلام ئەوانەی دی ئەم پێشنیارەیان رەت کردەوە بەو بیانوەی کەهێشتا پێگەی رژێم لەهی ئێمەی کورد بەهێزترە، کەچی ئێمە لەو باوەرە دابووین کە پێگەی بەرەی کوردستان بەهێزترە لەهی رژێم، لەو هەل و مەرجەدا. بەم شێوەیە بریار درا کە کاك مسعود سەرکردایەتی وەفدی بەرە بکات، کەپێك هاتبوو لە کاك کۆسرەت و رسول مامند و کاك سامی. کاك مسعود زۆر هەولی داکە ه.کریمشی لەگەل بروات بەلام ه.کریم رازی نەبولەگەلیدا بروات، چونکە ئێمە وەکو ل.هەرێم لەگەل دا نەبووین. ئیتر دوای چەند رۆژێ وەفدەکە بەرەو بەغدا بەرێ کەوت و ماوەیکی درێژ لە بەغدا مایەوە دیارە لەو ماوەیەدا گەیشتبونە رێك کەوتنێك، لە بارەی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان بە مەرجێ سەرکردایەتی بەرە لێی رازی بێت، بۆیە دوای چەند رۆژێ لەگەرانەوەی وەفدەکە کۆبونەوەیکی تایبەتی

سەرکردایەتی گرێ درا. لەم کۆبونەوەیەدا هەموو لایەنەکان بێجگە لە پارتی نارەزاییان دەربری لەو رێکەوتنە، لەم کۆبونەوەدا هاورێ عزیز و من ئامادە بوین، هاورێ عزیز زۆر بە توندی دژی رێککەوتنەکە دوا و گوتی ئەم رێکەوتنە لەسەر بیرۆکەی دیکتاتۆری نوسراوەتەوە. دوای گفتگۆیکی چرو پر بریار درا، رێکەوتنەکە ردت بکرێتەوە و کۆبونەوەیەکی تایبەتی تر دوای چەند رۆژی دیکە ساز بکرێ. بۆ دەست نیشان کردنی سنوری نزمی(الحد الادنی) داخوازیەکانی گەلی کوردستان لە خۆ بگری کە وەفدی کوردستان بە لەمەکەمتر رازی نەبێ و مام جەلالیش ئەم جارە لەگەل وەفدەکە تا هەولێر بروات، بۆ ئەوەی ئەو وەفدەی رژێم کەدین بۆ پێش وازی وەفدی کوردستان چاو یان پێکەوێ بۆ ئەوەی واتێنەگەن کە لە ناو بەرەی کوردستان ناکۆکی هەیە بەم جۆرە وەفدەکە گەرایەوە بۆ بەغدا، لەم ماوەیەش شاری هەولێر نیمچە راپەرینێك بەرپابو و کە هێزی رژێم خراپ تێکشکاو جەماوەر توانی تاناو مولگەکانی خۆی راویان بنێ دوایش لە کارگێری بەرە بەرێز(فرانسۆ هەریری) خوا لێیخۆشبێ حزبی ئێمەی بە بەرپاکردنی ئەم راپەرینە تاوان بارکردو گوتی ئێوە دەتانەوێ ئەرکەکەی کاك مسعود لە بەغدا سەرکەوتوو نەبێ، لە ئاکامی ئەم تاوان بارکرد نەمشت ومریکی زۆر لە نێوان من و فرەنسۆ هاتە پێشەوە، شایەنی باسە کە لە یەکی لە کۆبونەوەکانی سەرکردایەتی سیاسی بریار درا، کە کارگێرێی بۆ بەرە لە ناوچەی خەلیفان دابمەزرێ بەبەشداری یەك نوینەر بۆ هەر یەکێ لە حزبە بەشدارەکان، من نوێنەری هەرێم بوم لەم کارگێریەدا و فرانسۆش نوێنەری پارتی بوو، نوێنەری یەکێتی زۆر گۆرانی بەسەرهات، ئەوەی لە یادمە یەکەم نوێنەر کاك قادر حاجی علی بوو. کاك قادر جەباریش نوێنەری سۆسیالیست بوو. لە یەکەم کۆبونەوەدا کاك قادر جەباری بەبریاردەر – مقر – هەلبژێردرا منیش بەبەرپرسی دارایی داندرام لە بارودۆخێکی هەستیار کارگێری بەرە بۆ ماوەی یەك سال کارو باری کوردستانی بەرێوە برد، کەچی هیچ حساب بۆ ئەو کەسایەتیانەی ئەم کارگێرە نەکرا، لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ ئەم نوێنەرانەی بەبێ موچە سالێك

کاریـان کـرد. شـایەنی باسـە یـەکی لـەو گرفتانـە لەبـەر دەم کـارگێردا قـوت بـوەوە، ئـاودیوکردنی ئۆتۆمبیـل و جۆرەکـانی تـری ماشـین بـۆ ئێـران، بۆیـە لەسـەر هـەر ڕێگایەکی سەرەکی بۆ ئێران خالێکی گومرگ دانرا، بەلام زۆر جار قاچاغچیەکان بە دزی یا بە دانی بەرتیل بۆ ئەو کەسانەی لە خاڵەکانـدا کاریـان دەکـرد هـەر چـەندە زۆر هەولم دا بۆ ئەوەی کۆنتڕۆلی ئـەو دیاردە نایاسایە بکـەم، بـەلام زۆر سـەرکەوتو نـەبووم، چـونکە کارمەنـدەکانمان لـە خاڵـەکانی سـەر سـنوری ئێـران، فێـر بـوون لـە بەرامبەر ڕێگادان بە قاچاغچیەکان بەرتیلیان لێ وەربگرن زۆر جاریش کادری حزبـە دەسـت ڕۆیـشتوەکان، ئـەم ماشـینەیان بـەرێ دەکـرد بـە زۆرە ملـێ بـۆ بەرژەوەنـدی خۆیان، چەند جاریکیش ئەم کێشەیە لەسـەرکردایەتی بـەرە باسـی لێـوە کـرا، بـەلام چارەسەرێکی ئەو تۆی بـۆ نەدۆزرایـەوە بـەم شـێوەیە ژمـارەییکی زۆری ئۆتۆمبیـل و گەلاب و لۆری جۆرەکانی تری ماشین ئاودیو کران. پێویستە بـوترێ بەرهـەمی خاڵـە گومرگیەکان مانگانـە کۆدەکرایـەوە وبەسـەر حزبـەکانی بەشـدار بـەپێی خشتەیەکی دیاری دابەش دەکرا، بەلام گومرگی (ابراهیم خلیل) لە دهۆك یەك فلسی نەدە نـارد، شایەنی باسـە چـەند جـارێ موچـەی مامۆسـتایان و زانکـۆی سـەلاحەدین لـە لایـەن کارگێریەوە خەرج دەکرا.

بەلای من گرنگ ترین کاریك کە کارگێری کردی، بریاری ژمارە — ٢ — بوو لە بـارەی گەرانەوەی جوتیارەکان بـۆ گونـدەکانی خۆیـان، بـەخۆ هەلکێـشانەوەی نـایلیم کـەمن ڕۆلێکی زۆرم گێرا بۆ دەرکـرد ئـەم بریـارە، کـاك قـادر جـەباریش یارمـەتی دام، بـەم شێوەیە کارگێری بەرە بڕیاریدا، کۆبونەوەیەکی تایبەتی ساز بکات، بـۆ لێکۆلینـەوەی ئەم کێـشەیە، کـە سـەرەتا لـە لایـەن ئاغاکـانی پـشدەر ڕێگایـان نـەدەدا لـە سـالی/١٩٩١، جوتیارەکان بگرینەوە بۆ دیهاتەکانی خۆیان وسەر زەوی و زاری خۆیان خەریك ئـەم کردەوەی ئاغاکانی پشدەر بۆ ناوچـەکانی تـریش تەشـەنەبکات، بـەلام سـەرکردایەتی بەرە لە دژی وەستایەوە و بریـارێکی دەرکـرد بـەپێی ئـەم بریـارە ڕێگـای لـە ئاغاکـان بـری، بـاش بـوو بریارەکـە بـەبێ گیروگرفـت جێبـەجێ کـرا. یـەکێکی دی لـە بریـارە

گرینگـەکانی بـەرە بریـاری هەڵبـژاردنی پەرلـەمانی کوردسـتان بـوو، کـە لەسـەر پێشنیاری کاك مسعود ئەم بریارە درا لەلایەن سەرکردایەتی سیاسی بەرەوە، وداوا لە کۆمەلە یاسا ناسیك کـرا کـە یاسـای هەلبـژاردن ئامادە بکەن وەك رەش نـووس تـاکو سەرکردایەتی بریاری لەسەر بدا، لەسەر ئەم رەشنووسە مشت و مریکـی زۆر کـرا لـە سەرکردایەتی بەرە، حزبە زلهێزەکان دەیان ویست هەلبژاردنەکە بـە شـێوازی دائـری بکرێ کەچی حزبەکانی تر دەیان ویست — رێژەیی — بێ دوایی بـە زۆرینـەی دەنـگ بریار لەسەر رێژەیی درا، بەلام لێرە گرفتێکی تر هاتە پێشەوە، ئەویش بـەرزی ئـەو رێژەیـە کـە دەبـێ هـەر لیـستی بەدەسـتی بینـی کـە لـە ٧٪ بـوو، لەسـەر ئەمـەش کێشەیەکی زۆر روبەروی حزبەکان بووەوە چونکە رێژەکە زۆر بەرزبوو، بەلام پارتی هیچ ئامادەی بۆ هێنانە خوارەوەی ئەو رێژەیە پێشان نەدا، سوور بـو لەسـەر ئـەوەی کە هەر دەبێ ئەو رێژەیـە بـێ، یـا بەشـێوازی دائـری هەلبژاردنەکە بەرێوەبچێ. لـە بارەی ئەو کێشەیە کاك سامی عبـدالرحمن زۆر هـەولی دا، کـە رێژەکـە هەنـدێ کـەم بکرێتەوە، بـەلام بەهـەموو لایکمـان نـەمان تـوانی ئـەم رێژەیـە کـەم بکەینـەوە. بـەم شـێوەیە بریـار لەسـەر شـێوازی رێـژەیی درا بەمـەرجێ هـیچ حزبێـك بـۆی نـەبێ نوێنـەری لـە پەرلـەمان هـەبێ، ئەگـەر رێـژەی ٧٪ دەنگـەکان نـەهێنی. بـەم جـۆرە هەلبژاردنەکـە لـە رۆژی (١٩/٥/١٩٩٢) بـەرێوە چـوو، لـەم رۆژەدا تزویرێکـی زۆر کـرا لەلایـەن هـەردوو حزبەکـە. بەرادەیـەك کـاك مـسعود نامەیـەکی بـۆ هـەموو رێکخراوەکـانی پـارتی رەوانـەکرد، لـەبارەی ئـەو تـەزویرەی لـە سلێمانی و گـەرمیان کراوە. کـە لەراسـتیدا لـە هـەولێر و دهـۆکیش هـەر کـرا بـەهۆی ئـەو تـەزویرە هـیچ لیستێکی تر بێجگـە لـە پـارتی و یەکێتیـدا نـەبێ نـەیان تـوانی ئـەم رێژیـە بەدەسـت بهێنن. لەسەر ئەمەش کێشەیەکی تر هاتەپێشەوە، بۆ چارەسەرکردنی ئـەم کێشەیە، سەرکردایەتی بەرە دوو رۆژ لەسەریەك کۆبونـەوە لـەم کۆبونەوانـەی مـام جـەلالیش دانی بەوە دانا کە تـەزویرکراوە رۆژی سـێیەم پـارتی و یـەکێتی بـە تـەنیا کۆبونـەوە رێککەوتنێکیان لە نێوان خۆیان مۆر کرد کـە هـەردووکیان ئەنـدامانی پەرلـەمان بـە

یەکسانی دابەش بکەن بەم جۆرەگرفتی نێوانیان بە شێوەیەکی کاتی چارەسەر کرد بەلام حزبەکانی دی زۆر نیگەران بوون لەم دەرئەنجامە، وەکو کاردانەوەی رەفتاری ئەم دوو حزبە، سۆسیالیست و پارتی گەل و پاسۆك لە نێوان خۆیان رێك کەوتن، کە ببن بەیەك حزب و پارتی ویەکێتی ئەنجومەنێکی هاوبەشیان دامەزراند، بەلام هەندێ نوێنەری حزبەکانی دیکەیان هێنایە نێو کابینەکە وەکو حزبمان و بزاڤی دیموکراتی ئاشووری، کەئەوانیش توانیان لەو پێنج کورسیەی پەرلەمان کە بۆ کلدو ئاشور تەرخان کرا بوون چوار کورسی بەدەست بهینن بەداخەوە هاوریانی ئێمە لە ریزی کلدو – ئاشور هەولێکی باشیان نەدا ئەگینا دەمان توانی چەند کورسی یەك بەدەست بهێنین. دوای پێك هێنانی حوکومەت (٣-٤) مانگ هیچ یارمەتی حزبەکانی دەرەوەی پەرلەمانیان نەدا، بۆیە حزبمان نەیتوانی ئەو ژمارەی پ.م کە هەمان بوو بهێلیتەوە، لەو ماوەیەدا ئەو هاورێانەی داوای پێك هێنانی حزبی شیوعی کوردستانیان دەکرد، چالاکیەکانی خۆیان پەرەپێداو زۆر فشاریان خستە سەر ل.هەرێم و ك.ن .ل.هەرێم تەقەلایەکی زۆری دا کە ئەم کێشەیە بە رێگای گفتوگۆ چارەسەر بکات، بەلام لەم تەقەلایەدا سەرکەوتوو نەبوو، چونکە هەندێکیان بە گیانێکی پر توندوتیژی رەفتاریان دەکردو، نەیان دەویست بەم رێگایە کار بکەن، بەلکو دەیان ویست بیرو باوەرەکەی خۆیان بە زۆرەملی بەسەر ل.هەرێم و ك.ن دابسەپێنن. بۆیە لە کۆنفرانسی پارێزگای هەولێر نیازەکانی خۆیان بە ئاشکرا راگەیاندو کۆنفرانسەکەیان تێك دا، ویستیان دەست بەسەر بارەگای ناوخۆیی هەولێر رابگرن بەلام پێشمەرگەکانی هەولێر بە یارمەتی هەندێ پ.م کرکوك کە لە(بنەسلاوە) بوون ئەم ویستە نارەوایەیان پوچەل کردنەوە، شایەنی باسەکە ئەم بزاڤە نادروستە هەر لە ناو کادرەکانی هەولێر دابوو، لە پارێزگاکانی دیکەی کوردستان نەبوو ئیتر دوای ئەو روداوە لەناو کۆنفرانسی هەولێر خۆیان لە حزب جیا کردەوە و کەوتنە جم و جۆل بۆ پێك هێنانی رێکخراوە کەرتکاریەکەی خۆیان، لەسەرەتا بە ناوی شیوعیە کوردستانیەکان، دوای حزبیکیان پێك هێنا بەناوی

(پارتی کاری سەربەخۆیی کوردستان) من هەر لەسەرەتا لەو باوەڕەدا بووم، کە ئەمانە ناتوانن ماوەیکی درێژ بە یەکەوە کار بکەن، بەلام یارمەتی حزبەکانی نەتەوەیی کوردستان تەنانەت هەندێکیان کە خۆیان بە چەپ دەزانی وای کرد کە نەختێ تەمەنیان درێژ ببێتەوە، کەچی لەم یەك دوو ساڵەی رابردوو دا لەبەر یەك هەلوەشانەوە و کادرە دلسۆزەکانیان گەڕانەوەبۆ ڕێزی حزبی خۆیان حزبی شیوعی کوردستان، پاشماوەکانیشیان کە بریتی بوون لە چەند کەس چونەریزی پارتی دیموکراتی کوردستان - عیراق ئەبو حکمت ئەمە دووساله چۆتە ڕێزی پارتیەوە ئەمە چارەنووسی هەموو ئەو تاقمانەیە کە لە حزبی شیوعی عیراقی جیا بۆتەوە.
بە گوێرەی بەرەی کوردستانی، دوای هەلبژاردنی پەرلەمان و دامەزراندنی حکومەت لەلایەن حزبە زلهێزەکانەوە پشت گوێ خراو بەرەو لاوازی رۆیشت، بەلام لە ناو نەچوو بەهۆی دلسۆزی هەندێ کەسایەتی ناو حزبەکانەوە ئیستاش بارەگایەکی لە هەولێر هەرماوە، دوای شەری ناوخۆیی تەنیا پارتی و بزوتنەوەی دیموکراتی ئاشوری حشك مانەوە لەناو بەرەکەدا، دوایی روخانی رژێمی دیکتاتۆری بەغداش بزوتنەوەی دیموکراتی ئاشوری خۆی دوور کردەوە، هەر پارتی و شیوعی ماونەتەوە لە راستی دا ئەمرۆ گەلی کوردستان لە هەموو کاتی زیاتر پێویستی بە بەرەی کوردستانی هەیە، لەم دوایەدا بە دەست پێشخەری کاك مسعود دەستەیەك لە حزبە کوردستانییەکان پێك هێنراوە بە بەشداری سکرتێری هەریەك لە حزبەکان کە هەر مانگێ جارێ کۆ دەبنەوە بۆ گفتوگۆ کردن لە بارەی پێش هاتەکانی کوردستان وعیراق بەرای من ئەم دەستەیە ناتوانی جێگای بەرە بگرێتەوە بەلکو پێویست بە زیندوکردنەوەی بەرەی کوردستانی هەیە کە بارەگایەکی خۆی هەبێ و کارگێرو دام و دەستگای خۆی هەبێ چالاکی تایبەتی خۆی هەبێ بە پێویست دەزانم بگەڕێمەوە بۆ دەرئەنجامی هەلبژاردنی پەرلەمان کە لە سالی/١٩٩٢ بەرێوەچوو. بە گوێرەی ئێمە وەکو شتێك لە هەل و مەرجێکی نالەبار ئەم هەلبژاردنە کرا، ئەو سەردەم لە مێژنەبوو یەکێتی شورەوی و ئۆردوگای سۆسیالیزم روخابوو، کە کاریگەرییەکی

زۆری لەسەر هەموو حزبە شیوعیەکان لە جیهاندا هەبوو، لەوانەش حزبی ئێمە بوو کە لەگەل ئەوەی خۆی پاراست و ناوی نەگۆری، بەلام کاریگەری لەسەر پێگەی جەماوەری حزب هەبوو ئەو بزاڤە کەرتکاریەش کەرێك لە کاتی هەلبژاردنی پەرلەمان پەردەی سەند دوای بۆمان دەرکەوت کە کەسایەتیەکانی ئەم تاقمە بە خەلکیان گوتوە کە دەنگ بۆ شتێك نەدەن بەلکو دەنگی خۆیان بدەن بە پارتە نەتەوەییەکان ئەمانە سەرەرای هەلسان بە ساختەکاریێکی زۆر لە رۆژی هەلبژاردنەکە کە هەندێ کەس لە دە بنکەی هەلبژاردنەکان دەنگی دابوو ئەمانە بونە هۆکاری ئەوەی کە حزبی شیوعیمان نەیتوانی ٧٪ دەنگەکان بە دەست بێنێ، لەوانەیە بەشداریمان لەبەرەی نیشتمانی پێشکەوتن خواز لەگەل حزبی فاشی بەعسی کاریگەری خۆی هەبێ لەسەر کەمی دەنگەکانمان. چونکە لە سالی/٢٠٠١ دا کەهەلبژاردنی شارەوانیەکان بەرێوەچوو. تەنیا لە هەولێر (١٧) هەزار دەنگمان هێنا لە شاروچەکانی کوردستان پتر لە (٤٠)هەزار دەنگمان هێنا کە دەنگی خەلکی گوند نشینی تێدانەبوو بێگومان دەنگی ناوچەی سلێمانی و گەرمیان و رانیە وقەلا دزێشی لەگەل نەبوو، چونکە هەلبژاردنە کە تەنیا لە پارێزگای هەولێر و دهۆك بەرێوەچوو ئەم دەنگانەمان وەرگرت کە لەگەل دەنگەکانمان لە هەلبژاردنی پەرلەمان لەسالی/١٩٩٢ دا جیاوازییەکی زۆری هەبوو لەگەل ئەوەش لە هەلبژاردنی/٢٠٠١ یکیشدا تەزویری زۆر کرا. لەبەر ئەوەی نەختێ باسی داڕوخانی ئۆردوگای سۆسیالیزمم کرد بە پێویستی دەزانم بۆ چوونی خۆم لە بارەی ئەو دیاردە دەربڕم من وا هەست دەکەم کە گورباچۆفی خائن رۆلێکی گەورەی لە ئەنجام دانی ئەم کارەساتەدا هەبوو دیار بوو ئەم کابرایە بە پێی نەخشەیەکی ژیرانە ئەم خیانەت کاریەی بەرێوە برد لەسەرەتادا لە یەکێتی شورەویدا چەند یاسایەکی باشی دەرکرد بۆ چارەسەر کردنی هەندێ کەم و کوری کە دووچاری سۆسیالزم ببوو لەم ولاتەدا بەم شێوەیە نەختێ خۆی خۆشەویست کرد لە لایەن خەلکی دلسۆز بۆ سۆسیالیزم وەکو ئەو یاسایەی کە ریگا بە جوتیارەکاندا کە زەویەکانی خۆیان بفروشن، کە ئەمە

راستەوخۆ دژی سوسیالیزمە من لەگەل هاوریان زۆر گفت و گومان لەسەر ئالۆگۆری یەکێتی شۆرەوی دەکرد کە گۆرباچۆف رۆلی سەرەکی لەم ئال و گۆرانەدا هەبوو هەر ئەو کاتە رام وابوو کە ئەمە لادانە لە سوسیالیزم و هەلگەرانەوە یە بۆ سەرمایە داری لەسەر ئەمە هەندێ هاوری لێم تورە دەبون، دەیان گوت ناکرێ جارێکی تر سەرمایەداری بۆ روسیا و ئۆردوگای سۆسیالیزم بگەرێتەوە من لەو رایە دابوم کە لە توانادا هەیە ولاتی سۆسیالیزم بەردو سەرمایەداری بگەرێتەوە چونکە دەولەتە سەرمایە داریەکان پرو پاگاندەیەکی زۆر گەرم و گور دەکەن دژی سۆسیالیزمی واقعی دەبێ بلێم هاورێ جەلال دەباغیش ئەم رایەی هەبوو ئەو کاتەی لافاوەکە لە ئەوروپای رۆژهەلات هەلسا لە ئۆردوگای کەرەج بووم لە ئێران پێش ئەوەی لافاوەکە هەلستی، گۆرباچۆڤ سەردانی ئەم وولاتانەی کردبوو گوایا هەرەشە لەکار بەدەستانی ئەم وولاتە سۆسیالیزمیانە کردووە کە دەبێ رێگای چاکسازیەکان بدەن. داروخانەکە لە یەکێتی شورەوی نەختێ دواکەوت هەندێ هاورێ وای بۆ دەچون کە لەوەی گۆرانکاری بنەرەتی روو نادا. بەلام من رام وابوو کەلە یەکێتی شورەوەی گۆرانکار یەکە خراپ تر دەبێ چونکە لە بنەرەتدا پیلانەکە دژی یەکێتی شۆرەوی دارێژراوە و پالەوانی ئەم پیلانە گورباچوفە ئەمەرای من نییە بە تەنیا بەلکو رای کۆمەلە کەسایەتیکی تریشە لە ناو ئەمانە هەندێ لەو کەسایەتیانەشە کە دژی یەکێەتی شۆرەوی بوون لێرە ئامازە بەرای دانەری کتێبی ململانێیە نێو دەولەتیەکان لە سەدەی بیستەم دا دەکەم کە نوسیویەتی ((دەتوانین کۆتایی هاتنی شەری سارد بەشێوەیەکی باشتر راڤەبکەین کاتی لە هەرسێ شێوەی هۆیەکان رامێنین خێرا کەرو راستەوخۆ نیوندی و قوول و یەکێك لە گرینگترین هۆیە خێرا کەرەکان لەبەر کۆتاهێنانی شەری سارد کەسێك بوو بەناوی (میکائیل گەرباچوف) لەوانەیە هەندێ کەس بپرسی چۆن تەنیا کەسێك دەتوانی دەولەتێکی گەورەی وەکو یەکێتی شۆرەوی بروخێنێ کە لەلایەن حزبێکی بنکە فراوانی خاوەن ئەزمونێکی درێژ بەرێوە دەبرا بەرای من سکرتێر لە حزبە شیوعیەکان رۆلێکی گەورەی هەبوو لەبەرێوەبردنی

کاروباری دەوڵەت و حزبدا ئەمە لە لایەکی تریش گۆرباچۆڤ پێش ئاشکرا بوونی پێناسەی راستەقینەی توانی هەندێ کەسایەتی هەلپەرستی وەکو یەڵسن و حەیدەر عەلییێف وهی تریش بۆلای خۆی رابکێشی. گۆرباچۆڤ دەیویست ئەم پیلانە لەسەر ئاگرێکی کز بە ئەنجام بگەینی بەلام هەلگەرانەوە سەربازیەکە دژی گرباچوڤ بووە هۆکاری ئەوەی کێشەکە زوو یەکلا ببێتەوە. دیار بوو هەلگەرانەوەکە باش رێك نەخرابوو، سەرکردەکەی دوو دل بوو، دەست پێشخەریکی توند و تیژ دژی ئەو خۆپیشاندانەی کە یەڵسن بەرێوەی دەبرد بەکارنەهێنا. ئەمە بوە هۆکاری سەر نەکەوتنی هەلگەرانەوە کە گرباچوڤیش لەم هەل و مەجە ناسکەدا، حزبی شیوعی هەڵوەشاندە وخوشی دەستی لەکارکێشایەوە. بەم شێوەیەش رێگای لەبەردەم یەڵسنی هەمیشە سەرخۆش والأکرد کە حکومەتێکی نوێ دابمەزرێنی و خۆشی بکاتە سەرۆك کۆمار. بە داخەوە نە سەرکردایەتی حزب و نە پەرلەمان هەولێکیان نەدا بۆ راگرتنی ئەم دارو وخانەی سیستەمی سۆسیالیزم لە یەکێەتی شۆرەویدا. پەرلەمان لە دوای دوو سال ئەنجا پەناگیری دەست پێکرد دژی دەستەلاتە سەرمایە دار یەکەی یەڵسن، ئەویش وەکو هەموو سەرمایەدارێکی داخ لە دل بالەخانەی پەرلەمانی دایە بەر تۆپ و ژمارەیەك ئەندامی پەرلەمانی لە ناو بنایەکە دا کوشت. بەم کردەوە دیکتاتۆریانەشی راپەینی پەرلەمانی روسیای کپ کردەوە شایەنی باسە گرباچوڤی خائن بەدەمی خۆی ئاشکرای کرد کە ئەم هیچ باوەری بە بیرو باوەری کۆمۆنیسی نەبوە هەمیشە هەولی داوە ئەم سیستەمە بروخێنی بەم کارەشی دەری خست کە ئەم لە سەرەتاوە تەقەلای کردووە بۆ روخاندنی سیستەمەکە نەك هەولی چاکسازی داوە بەلام بە دەستیەوە نەهاتووە وەکو هەندێ کەسایەتی لەسەر کردەکانی حزبە کۆمۆنیستەکان لێکی دەدەنەوە لە راستی دا روخانی یەکیەتی شورەوی و ئۆردوگای سوسیالیزم لە ئەوروپای رۆژهەلات زیانیکی زۆر گەورەی بە برافی کۆمۆنیستی و چینی کرێکارانی جیهان و جوولانەوەی گەلانی ژێر دەستە گەیاند، بەلام ئەمە واناگەیەینێ بیروباوەری سۆسیالیزمی هەرەسی هێنا و سەرمایەداری بە نەمری

دەمینێتــەوە، چــونکە تــاکو چەوســانەوەی مــرۆڤ لــە لایــەن مرۆڤێکــی ترەوەمــاوە بیروبــاوەری سۆســیالیزمیش هــەر درێــژ دەبــێ، لــە نــاو چەوســاوەکانیش تێکۆشــان هــەردەمینێ لــە پێنــاو ژیــانێکی باشــتر و ســەر بەرزانــەتر (بیروبــاوەری مارکسیز — لێنینیــزم)ش وەکــو زانســتی شــۆرش و بنیــات نــەری سیســتەمی سۆســیالیزم بــرەوی زانســتی خــۆی هــەرگیزاو هــەرگیز لــە دەســت نــادات. بەتایبــەتی ئەگــەر گۆرانکاریــە سیاسی و سەربازی و ئابووریەکان لە روانگەیەکی واقع بینیــەوە بخوینینــەوە، بۆمــان دەردەکەوێ کە سەرمایەداری دوای رووخانی ئۆردووگای سۆسیالیزم کــە جارێکی تــر بووەوە سیستەمێکی جیهانی هیچ خێرو بێریکی پێشکەش بــە کۆمــەڵگای مرۆڤایــەتی نــەکردەوە بــە پێچەوانەوە شــەرو شــۆر زۆر زیــادی کــردەوە و قوربانیــەکانی جەنگــە هەرێمایــــەتی و خۆجییــــەکان لــــە ژمــــاردن نایــــەت، رژێمــــە دیکتاتۆریــــەکان و عەسکەرتارییەکان لە جاران درندانەتر رەفتار لەگەل گەلانی خۆیان دەکەن مەترسی تیرۆریش بوەتە مەترسییەکی جیهانی و مەترسی ئەوە هەیە کە جــەنگێکی جیهــانی نــوێ بــەرپابکرێ، ئەگــەر نــەختێکیش بــۆ دواوە بگەرێنیــەوە بۆمــان دەردەکــەوێ کــە زۆرینەی ئەم تاقمــە تیرۆریســتانە کــاتی خــۆی ئــەمریکا دروســتی کــردون و یارمــەتی داون دژی وولاتە سۆسیالیستەکان وەکــو تاقمەکــەی قاعیــدە و تالبــان لــە ئەفغانــستان لەروی ئابوریش وێرای ئەو پێشکەوتنە تەکنەلۆژیــە مەزنــەش دواکــەوتنی ئــابوری و هەژاری لە پانتایەکی فراوانی جیهاندا تەشــەنەی کــردوە لــەو بــەجیهانی بونەشــدا — عەولەمــە — بــە تــەنیا دەوڵەتــە ســەرمایەدارە گەشەســەندوەکان و کۆمپانیایــە مۆنۆپۆلەکانیان کە سنور بەزینن کەلکیان لێ وەرگرتــوە لــە ســەر حیســابی هــەژاری و بەشمەینــەتی ولاتــە دواکــەوتوەکان و چــینی کرێکــاران لــە هــەموو جیهانــدا. دوای هەلبژاردن کە وەکو باســم کــرد تــەنیا دوو حزبــە زلهێزەکــە دەنگــی پێویــستیان هێنــا ئەوەی کە پێویستە بزانــرێ بــزاڤ دیمــوکراتی ئاشــوری تــوانی چــوار کەســایەتی خــۆی بگەیەنێتــە پەرلــەمان و دوای رێکەوتنــە دوو قولییەکــەش هــەر دوو حزبــی زلهێــز نــەختێ لەخۆیان بایی بوون وایــان دەزانــی کــە ئیــتر هــیچ کەندوکۆســپ لەبــەر دەمــی

گەلی کوردستان نەماوە، کە وبگات بە ئاواتەکانی و کیانێکی سەربەخۆ بەسەروکایەتی ئەوان دابمەزرێنی بۆیە تا سنورێکی هەست پێکراو بەرەی کوردستانی و حزبەکانی دیکە یان پشت گوێ خست، بەلام بەداخەوە زۆری نەبرد کە ناکۆکیەکانیان سەریان هەڵدایەوەو روداوی دلتەزینی قەلادزی بوبە هۆکاری داگیرسانی شەری ناوخۆیی ئەو شەرە نەگریسەی کە زیانێکی گەورەی بە هەردوو حزبەکە و هەموو بزافی ئازادیخوازی گەلی کوردستان گەیاند.حزبی شیوعی کوردستان لە یەکەم رۆژی هەلگیرسانی ئەم شەرە ناوخۆییە کەوتە جم و جوولێکی گەرم و گوور بۆ راگرتنی شەرەکە بەلام بەداخەوە شەرەکە وێرای هەول و تەقەلای حزبە کوردستانیەکان هەر درێژەی کێشا، چونکە دیاربوو دەولەتە هەرێمایەتییەکان و رژێمی دیکتاتۆری بەغدا و هەندێ کەسایەتی لە سەرکردایەتی هەردوو حزب ئاگری شەرەکەیان خۆش دەکرد تەنانەت هەولی هەندێ دەولەتی زلهێزیش وەکو فەرنسا و ئەمریکا نەیان توانی کارگیریکی زۆر بۆ راگرتنی شەرەکە بکەن. شەرەکە ماوەێکی درێژ خایاند هەر لەسالی/١٩٩٤ رەوە تا سالی/٢٠٠٠ بەلای کەمەوە لە ئاکامی ئەم شەرەش کە هەموو گەلی کوردستان لێنارازی بوو کوردستان بەسەر دوو هەرێم دابەش کرا هەرێمی سۆران وهەرێمی بابان هەندێ کات شەری راگەیاند رۆلێکی زۆر نزمی بە خۆوە دەبینی کە ببوە چێگای بیزاری خەلك هەر بە هۆکاری ئەم شەرە هەندێ جار هەریەك لەم حزبە هەلویستی وایان لە خۆیان نیشان دەدا کە زیان بەخش بۆ بەناوبانگی نەتەوەکەمان، وەك رێگادان بە سوپای ئێران بۆ هێرش بردنەسەر بارەگای حدکا لەلایەن یەکێتی بە رێگای سلێمانیەوە بەرەو دەوروبەری کۆیی لە هاوینی سالی/١٩٩٦ دا هەر چەندە ئەم هێرشە نەیتوانی زیانێکی ئەو تۆ بەم حزبە بگەینێ هەروەها هەلسانی پارتی بەهێنانی سوپای داگیرکاری رژێمی بەعس بۆ داگیر کردنەوەی شاری هەولێر و دەرکردنی یەکێتی لەم شارەدا کەبووە هۆکاری دانەبەر تۆپی بالەخانەی پەرلەمانی کوردستان د تالان کردنی بارەگای هەندێ حزبی کوردستانی لەوانە بارەگای م.س حزبی شیوعیمان لە راستی دا ئەم دوو هەلە

گەوردیە ئازارێکی دەرونی قولیان لە دل و هەناوی گەلەکەمان پەیدا کرد ئەم رووداوەش هەر لە سالی/١٩٩٦ هاتە پێشەوە دوای هەلگیرسانەوەی شەری ناوخۆیی لە نێوان هەردوو حزبەکەوە مەبەستم لە تۆمار کردنی ئەم دوو رووداوە ناخۆشە ئەوە نییە کە برینە کۆنەکان بکولێنمەوە، بەلکو بۆ ئەوەی نەوەکانی دوا رۆژمان پەند و عیبرەت لەم دوو هەلە گەوردیە وەربگرن و جارێکی تر رێگا نەدەن هەلەی لەم جۆرە دووبارە ببێتەوە. هەر لەسالی/١٩٩٦ دا رژێمی بەغدا موافقەتی کرد لەسەر ئەو بریارەی ئەنجومەنی ئاسایشی نیو دەولەتی کە رێگا دەدا نەختێ نەوتی عیراق بفرۆشرێ بۆ دابین کردنی ئازوقەو دەرمان بۆ گەلی عیراق شایەنی باسە ئەم بریارەی نەتەوە یکگرتوەکان لە سالی/ ١٩٩١ دەکەوە دەرچوو بوو، بەلام رژێمی دیکتاتۆری بەغدا بەوە رازی نەبو کە بریارەکە لە ژێر چاودێری نەتەوە یکگرتوەکان بەرێوەچێ، بەلام دوای تێپەر بوونی ئەم چەند سالە کە گەلانی عیراق بە گەلی کوردستانیشەوە دووچاری هەژاریکی قورس و برسیەتێکی راستەقینەوە بونەوە رژێم ناچار بوو سەر بۆ ئەم بریارە بنوێنی لە راستیدا جیبەجێ کردنی بریارەکە بووە هۆی بو ژیاندنەوەی خەلکی هەژاری عیراق کە بەشێکی باشی خۆراك بەم پارەیە دەکراو بەسەر دانیشتواندا دابەش دەکرا بێجگە لەمەش هەندێ پارە دەمایەوە درا بە رژێمی بەغدا و بە حکومەتی هەرێمی کوردستانیش کە موچەی کارمەندانی لێی دەدرا دابین کردنی بەشە خۆراکێکی بۆ دانیشتوانی عیراق تا ئیستاش هەر ماوە هەر چەندە دابەش کردنەکە رێك و پێك نییە ئیستاش کرینی ئازوقەو دەرمان دەبێ بگەرێمەوە بۆ سالی/١٩٩٣ لەو سالەدا کۆنفرانسی کۆمیتە خۆجیەکان کۆتاهات بۆیە لە مانگی حوزەیرانی ئەو سالە کۆنگرەی دووەمی رێکخراوەکانی حزبی شیوعی عیراق لە هەرێمی کوردستان بەسترا، دوای ئامادەکردنی بەلگە نامەکان لە لایەن م.هەرێمی کوردستانەوە کۆنگرەکە زیاتر لە دە رۆژی خایەند و گفت وگۆیکی تێرو تەسلی بەلگەنامەکان و هەل و مەرجی کوردستان و ئەو بیرو باوەرانەی دوای روخانی ئۆردوگای سۆسیالیزم هاتبونە پێشەوە رێگا بە هەموو ئەندامانی کۆنگرە درا، کە بەو

پەری ئازادیەوە بیروڕایەکانی خۆیان دەربڕن لە لایەن زۆربەی ئەندامانی کۆنگرە ڕەزامەندی دەربرا، لەسەر بەرنامەو پەیڕەوی ناوخۆیی حزبی شیوعی کوردستان هەلبژێرامەوە، بەلام لەبەر نەخۆشی نەمتوانی لە کۆنگرەی هەشتەمینی دا بەشداری بکەم، و نامەیکم بۆ کۆنگرە نووسی و هۆکاری ئامادە نەبووم روون کەردوە و دەرم خست کە خۆم بۆ ئەندامیتی ک.ن ناپالیوم بە هۆی تەمەن و نەخۆشیم. لەو کاتەی ئەندامی م.س بەم لە چەند بوارێك دا کارم دەکرد وەکو راگەیاندن کە ماوەیکی درێژ سەر نووسەری ڕێگای کوردستان بووم دوای بە پرسیەتی لێژنەی ڕێکخستنم پێسپێرا دوای ئەویش بومە بەرپرسی لێژنەی هزری کە لەو ماوەیەدا بەرێك و پێکی گۆڤاری هزریمان دەردەکرد دوا پلەشم لەم س.بەرپرسی پەیوەندیەکان بوو، لەم هەموو بوارانەدا بەو پەری توانامەوە کاروباری سەر شانم بەرێوە دەبرد. لەم ماوەیەدا وێرای ئەرکە حزبیەکانم لە بوارەگشتیەکانیش کارم دەکرد بۆ نمونە تەقەلایکی زۆر دلسۆزانەم دا، بۆ ڕاگرتنی شەری ناوەخۆیی لەگەل کەسایەتیەکانی حزبەکانی دیکەوە کە لە شەری ناوخۆیی دا تیوەنەگلا بونی هەروها بەشداریم لە کۆنگرەی کۆمەلە حزبیکی شیوعی وەکو حزبی شیوعی یونانی و سوری – کۆمەلەی خالد بگداش – و حزبی پێشرەوی سۆسیالیتی لە وولاتی رۆژئاوا – مغرب – لە کۆنگرەی حزبی شیوعی سوریا و لە سەر داوای نوینەرە کوردەکان، کە لە نیوەی ئەندامانی کۆنگرە زیاتر بوون محازرەیکم لە بارەی تاقیکردنەوەی کوردستانی عیراق پێشکەش کردن کە جێگای رەزامەندی ئامادەبوان بوو لەو کۆنگرەش کە وتاری ێکشم خوێندەوە چەپلە رێزانێکی زۆریان بۆ کردم ئەمە وێرای بەشداریم لە کۆنگرەی حزبە کوردستانیەکان وەکو پارتی و یەکگرتوی ئیسلامی و بزوتنەوەی دیموکراتی گەلی کوردستان و کۆنگرەی یەکەمینی یەکێتی لەسەرەتای سالی/١٩٩٢ دا شایەنی باسە کە لەسەفەرەکانم بۆ سوریا هاوڕێ ئەبو داود سکرتیری داوای لێی کردم کە لە قامیشلی چاوم بە حزبە کوردستانیەکانی سوریا بکەوی هەل و مەرجی عیراق و کوردستانیان بۆ باس بکەم یەك دوو جاریش لەگەل ه.کریم

چاومان بە سەرکردایەتی ئەو حزببانە کەوت و بە درێژی باسی هەل و مەرجی کوردستان و عیراقمان بۆ کردن ولەیەك لەسەردانەکانمان لەسەر داوای بەڕێز عبدالله ئۆجلان ٢-٣ جار لەگەلی دانیشتین زۆر ڕێزی لێناین، بەلام وام هەست کرد کە ریکخراوەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان، راپۆرتی دا بۆ سەرکردایەتی خۆیان دەنوسین و من پێم گوت کە هەر حزبێکی کوردستان تەنیا مافی ئەوەی هەیە کە لە وولاتی خۆی رێکخراوە دابمەزرینی بۆی نییە لە بەشێکی دیکەی کوردستان ریکخراوە خۆی دابمەزرینی، چونکە هەر یەکەلە بەشەکانی کوردستان رێکخراوە خۆی دابمەزرێنی، چونکە هەر یەك لە بەشەکانی کوردستان هەل ومەرجی سیاسی و ئابووری خۆی هەیە کەبە هۆی ئەوسنورە دەست گردانە بۆ ماوەیەکی درێژ،هوریەکە لەم بەشانە هەل ومەرجی تایبەتی خۆی بۆ دروست بووەحزب ورێکخراوی تابەیتی خۆیان دامەزراندوە. هەر ئەوە کەگەلی کوردستان وحزبو رێکخراوە سیاسیەکانی پێویستە لەسەریان یارمەتیو کۆمەکی براکوردەکانی خۆیان بدەن لەهەربەشی کەلێی بقەومێ. وەفدەکەمان زۆر هەولی دا کە پەکەکە. کە پەیوەندیەکانی خۆی لەگەڵ هەمووحزبە سیاسیە کانی کوردستانی بەشەکانی دی ئاسایی بکاتەوە بە تایبەتی لەگەڵ حزبەکانی کوردستانی باشوردا، هەروەها داوامان لێی کرد پەیوەندی پەکەکە .کە لەگەڵ حزبەچەپەکانی تورکیا دروست بکات بۆ ئەوەوی داکۆکی لە مافە رەواکانی گەلی کورستانی تورکیا بکەن، دیارە ئۆجەلان ئەم داوایەی زۆرپەسند کرد. ئەم سەردانە لە هاوینی/١٩٩٧ دابوو. بەڵام ئێمە هێشتا نەگەڕابووینەوە کوردستان کە سوپای تورکیا لەشکرکێشی بۆ ناو کوردستانی باشوور کرد، بە مەبەستی راونانی پێشمەرگەکانی پ. کە . کە بەڵام سەرکەوتنێکی ئەوتۆی بەدەست نەهێنا. من وای بۆ دەچم کە جەنراڵەکانی سوپای تورکیا کە ئەوەندە سوورن لەسەر لەشرکێشی بۆ کوردستانی عێراق دا، چونکە لەم کاردیاندا دەتوانن پارەو پولێکی زۆر بدزن. هەر ئەمەش هۆکار ، ئەو قەیرانە ئابووریانەیە کە تورکیا دەمێکە دووچاری بۆتەوە. لەم ٣ – ٤ ساڵەی دوایش کە وئابووری تورکیا لەژێر

دەسەڵاتی حزبی دادو پەرەسەندن (العدالة والتنمية) دا بوژایەوە، یەکێ لە هۆکارە گرنگەکانی وەستانی لەشرکێشی بۆ کوردستانی عێراق.

دیارە هێشتاش قەیران لە تورکیا درێژەی هەیە، لە نێوان حزبی داد وپەرەسەندو ئەوانەی ناویان لە خۆ ناوە عیلمانی مشت ومڕێکی زۆر هەیە وای بۆ دەچم کە – ئوردوگان – لەترسی عیلمانیە کمە لیستەکان ئەوم بڕیاردی لە پەرلەمان تورکیا وەرگرت بۆ بەزاندنی سنوری هەرێمی کوردستانی عێراق ، چونکە لەگەڵ ئەوەی پارتەکەی - ئۆردۆگان - زۆرینەی دەنگی گەلی تورکیای وەرگرت، بەلام هێشتاش لە سوپای تورکیا دەترسێ. نەوەك كودەتاى سەربازى لە دژی بەرپابکەن، لەبەر ئەوەی سوپای تورکیا لە ژێر دەسەڵاتی جەنرالەکمالیستەکان دایە. ئەمەو وا هەست دەکەم کەسەرکردایەتیەکانی حزبی – داد و پەرەسەند – تورکی نەژاد بەرستن، زۆررقیان لە گەلی کوردستانی هەر چوارپارچەکەدەبێتەوە، نەك ئەمانی بەلکو لە هەردوو سەردەمی عوسمانلی و کۆماری تورکیا هەمیشە دژی مافەرەواکانی گەلی کوردستان وەستاونەتەوە، لە هەموو ئەو رێکەوتنانەی کەدەوڵەتە کۆنەپەرستەکان پێکیان دەهێنا بەشداریان کردووە هەروەکو پەیمانی سعد ئاباد لە ساڵی / ۱۹۳۷ داو پەیمانی بەغدای گورکراو لەساڵی / ۱۹۵۵ دا هەروەکو کاربەدەستانی تورکا دەیانەوێ کەلك وەربگرن بۆ دەست خستنە ناو کاو باری ئێراق و بەتایبەتی کوردستان، ئەوەتا بەئاشکرا رایدەگەیەنێ کە رازی نابێ‌پارێزگای کەرکوك بخرێتە سەر هەرێمی فیدرالی کوردستان ، بێئەوەی هیچ شەرم لەرای گستی جیهان بکات، کاربەدەستەکانی تورکیا هەرە بە عەقلیەتی سەردەمی عوسمانی بیر دەکەنەوە و رەفتار دەکەن، کە ئەم هەڵس وکەوتانەی رژێمی تورکیا بە توندی لەلایەن رای گشتی جیهانەوە رەت دەکرێتەوە. بەلام جەنەراڵە تورکەکان زۆر کەم بایەخ بە رای گشتی جیهان دەدەن. دیارە ئەم لەشکرکێشانەی پارەیەکی زۆری تێدەچێ، کەچی جەنەراڵەکان هیچ گوێی بەم حەقیقەتە نادەن، لەبەر هەندێ لەوپارەو پولە دەکەوێتە دەستی خۆیان. بۆ نموونە تورکیا لە ساڵی ۱۹۸٤ تا ئیستا۲۰۰۰ - ملیار دۆلاری زیانی لێکەوتووە بە هۆی

ئەو جەنگانەی دژی پەکەکە- بەرپاکردووە هەروەك رۆژنامەی میللەتی تورکیا لەزاری چیچەکەوە بلاوکردۆتەوە کە جێگری سەرۆك وەزیرانی تورکیا تەئکیدی لەسەر کردۆتەوە.

لە ماوەی دەیەی کۆتایی سەدەی بیستەم، کە دوای راپەرینە مەزنەکەی/ ١٩٩١ وەهاتەپێشوە، ئێمە وەکو شیوعیەکان ئێراق و کوردستان گەڕاینەوە بۆ شارەکانی کوردستان بۆناو باوەشی جەماوەری خۆمان، بوارێکی باشمان رەخسا بۆ پەیوەندی بەم جەماوەری کە پێش راپەڕین ، پەیوەندیکردن پێیانەوە زۆر ستەم بوو . لەوپێناوەش چەند کادیرێکی کارامەمان لەدەست دا کەناوی هەندێکیان لەم نوسەنەمدا هاتووە. بەلام بەداخەوە هەندێ دیاردەی نەریتی لە ناو کۆمەلگاکەمان سەریان هەلدابوو، وەك ئەوەی کەکارکردن لەناو حزبێ بە خۆ بەخش کردن زۆر کەم ببوو هەندێ کەس کە داوات لێ دەکرد بێتە ریزی حزب یەکسەر داوای پارەی لێ دەکردی، ئەم خەسلەتە حزبی بەعسی فاشی دایهێنابوو.حزبە زلهێزوکانی کوردستانیش درێژەیان دا بەم خەسلەت ناشارستانیەوە. چونکە لە راستیدا کار کردن لە حزبدا دەبێ بە خۆبەخشین بێ .تەنیا بۆ ئەو هاوڕێیانەی‌نەبێ کەرۆلی کادیری لە ریزی حزبدا دەگێرێن، دەبێ بلێم ئەمە لەسەردەمی پاشایەتی و قاسم و هەردوو – عارف – وبەعسیش ژیانێکی زۆر کولەمەرگیان دەبردەسەرو، هەمیشە پرۆژەی گرتن و دەربەدەر کردن و کوشتن بوون. لەگەل ئەوەش زۆر بە گورج وگرتن کاریان دەکرد ژمارییکی زۆریشیان لە حزبی ئێمە دا دوجارێ شەهید بوون، لەژێر ئەشکەنجەدانێکی درندانە لە ژیاندانەکاندا هاتن بەتایبەتی لەسەر دەمی کۆتای رەشی هەشتی/شوبات/١٩٦٣و، کودەتای سالی/١٩٦٨وە بەتایبەتی دوای سالی ١٩٧٩ – ١٩٨٠ دا، بەلام لەدوای راپەرین کادرەکان داوایان زۆرە بۆ کە حزبی تووشی قەرانی مالی دەکرد. بە تایبەتی ئەو حزبانەی سەروچاوەیکی دارایی باشیان نییە وەکو حزبی شیوعیمان کە داوای دامەزراندنی حکومەتی هەرێم لە هاوینی/١٩٩٢دا، کە شەکەی لە گومرك دا بیبەش کرا ئەمەش هۆکارێ بوو کە حزب نەیتوانێ لە

هەلبژاردنی پەلەمانی سالی/١٩٩٢ دا ڕێژەییکی باشی دەنگ بهێنی ئەم شێوازە لە حزبایەتی دانەك هەر زیان بەحزبە دەرامەت کەمەکان دەگەینێ، بەلکو خوورە شتێکی خراپ رەنگ ڕێژ دەکات، کە گیانی شورشگێری و قوربانی دان لە ناو جەماوەر دا نزم دەکاتەوە حزبایەتی لە مەیدانی قوربانی دان لە پێناوی مافەکانی گەل تاسنوریکی مەترسیدا دادەبەزینێ بەپێویستی دەزانم کە ئاماژە بە دیاردەیکی تریش بکەم کە لە ناو حزبەکانی شیوعی سەری هەلدا داوای روخانی شوردوی و ئۆردوگای سۆسیالیزم، لە ئەورووپای رۆژهەلات و بوە هۆکاری کال بونەوەی زۆر حزبی دیکەش ئەو دیاردەش بەناوی نوێخوازی ناوی دەکرد. راستە بیرو باوەری مارکیزم – لێنینزم پێویستی بە خۆ نوێکردنەوە هەیە دەبێ ناوە ناوە چاو بە بەرنامەو پێرەوی ناوخۆو ڕێبازی خۆی بگێرێتەوە ئەگەر هەستی کرد ئەم بەلگە نامەنە کۆن بوون بەلام دەبێ ئەم گۆرانکاریانە لە سەردەستی سەرکردایەتی و کادیرە لێهاتوەکان دەستمان بۆ بخەنە سەر کەم و کوریەکان هەر خۆشیان چارەسەر بۆ ئەم کەم و کوریانە دەست نیشان بکەن ئێمەش بێ بیرکردنەوە ئەم جارە سەریانە وەربگرین لە ڕێزی حزبە شیوعیەکانمان هەولی کار پێکردنیان بدەین من وا هەست دەکەم کە زۆرێك لەو چارەسەریانەی هەنووکە لەگۆری دان لە لایەن ئەم جۆرە زانایانە دەست نیشان کراون، چونکە لەو تەکانەی لە کۆتایی سەدەی بیستەم دژی بیروباوەری سۆسیالیزم بەتەنیا تەکانیش توندو تیژ نەبوو بەلکو هێرشیکی نارەواش بۆ سەر سۆسیالیزمی زانستیانە لە یەکێتی شوردوی و ئۆردوگای سۆسیالیزم دا پێرەو دەکرا. بۆ نمونە لەم هێرشدا ئاراستەی لێنینزم کرا، گوایا بیرو باوەری لێنینزم توندو تیژ تێدایەوە بەلای دیموکراسی دانەرویشتوە پێشان هێرش دەکرایە سەر ستالین وبە بەکار هێنانی توندو تیژی تومەت بار دەکرا، بەلام ئەمجارە هیرشەکە لێنینی گرتەوە هەر چەندە ئەوەی باش لێنینزمی خوێندبێتەوە دەزانی کە لێنینی لە بیرو باوەری مارکسی لاینەداوە راستە هەندێ داهێنانی خۆی هەیە لە تاقیکردنەوەی حزبە کریکاری و کۆمەنیستیەکان لە ماوەی نزیکەی سەدەیەك راستی سەرکەوتوی خۆی سەلماند وەکو

دامەزراندنی حزب بەڕێوەبردنی بۆ ماوەییکی درێژ بێگومان حزبە سەرمایە دارەکان لەبەر ژەندیاندا نییە ئەم جۆرە حزبە کریکاریانە لە گۆرەپانی خەباتدا تێبکۆشن، چونکە مەترسی لە دەست دانی دەسەلاتی خۆیان دەکەن لە هەمان ئەو چارەسەرەی کەلێنین بۆ کێشەی نەتەوەکان کە بریتی یە لە دانان بە بریاردانی چارەنووسی خۆیان بە مافی جیا بونەوەش و دامەزراندی دەولەتی سەربەخۆی خۆیان دەربارەی دیموکراشیش لێنینی دەنوسی کە (هەر کەسی وا بیربکاتەوە کە دەتوانی سۆسیالیزم بە شێوەیەکی نا دیموکراسانە دابمەزرینی هەلەیەکی زۆر گەورە دەکات) ئەم نوسینینەی دوای شۆرشی ئۆکتۆبەری گەورە نووسیوە لە کتیبە بەناو بانگەی (دوو پلان بۆ شۆرشی نیشتمانی دیموکراتیەوە) من لێرە دابەم بیتوانیەم وەکو تاکە کەسی بۆم ناکرێ ردی هەموو نوسەرە بر جوازیەکان بدەمەوە کە هێرشێکی نارەوا یان بردوتە سەر ئەم مامۆستایە لێهاتوەی چینی کریکار بەلکو ئەمە ئەرکی حزبە کۆمونیستی ئەو چەند دەولەتە سۆسیالیزمەیە، کە ئیمپریالیزم جیهانی نەتیوانیوە لە نیو ببات وەکو چین و کۆریای باکورو ڤیتنام و کوبا.

من وام هەست کرد کە روخانی یەکێتی شورەوی و ئۆردوگای سۆسیالیزم لە ئەوروپای رۆژهەلات، بەشێوەیکی زانستیانەو لەبەر رۆناکی میتودی مارکسەوە دراسە نەکراوە، بەلکو وەکو بومەلەرزەیەکی ناکاو هەلسو کەوتی لەگەلدا کرا ئەوە بوو کە هەندێ لەسەر گردەی ئەو حزبانە روخان بەیەك جارەکی لە گۆردپانی خەباتدرایان ئیستاش هەندیکیان رۆلی گرباچوفی خاین وەکو پێویستە هەلیانە سگاندوە، بەلکو هۆکاری سەرەکی داروخانەکە بۆ کەم و کوری یەکێتی شورەوی دگەرێنیتەوە، من نکولی لە بوونی کەم و کوری لە یەکێتی شورەوی ناکەمەوە، بەلام وای بۆدەچم کە رۆلی سەرەکی لەم داروخانەدا بۆ گۆرباچۆف دەگەرێتەوە خۆشی دانی نا بەوەی کە هەر لە سەرەتای هاتنی بۆ نیو ریزی حزبی شیوعی یەکێتی شوردویەوە هەولی داوە یەکێتی شورەوی بروخینی هەر ئەوەندەی نەگوتوە کە نووکەری ئەمریکابووە، ئیستاش وەکو راپرسەکان پیشانی دەدەن زیاتر لە نیوەی دانیشتوانی روسیا پشتگیری

سۆسیالیزم دەکەن، چونکە لە ژێر سایەی سۆسیالزم دا باشتر لە هەنوکە ژیانیان بەسەر دەبرد، بەلام پشتگیری ئەمریکا و هەموو دونیای سەرمایە داری وای کردوە کە رژێمە کە نەروخێ ئەمە وێرای ئەوەی کە حزبی شیوعی یکگرتوی روسیا نەیتوانیەوە هەموو سۆسیالیست و شیوعیەکان لە دەوری خۆیدا کۆ بکاتەوە سەرەرای هەندێ هەلەی کە کردی وەکو پەیوەندی بەستن لەگەل هەندێ دەولەتی دیکتاتۆری وەك رژێمە لە گۆرنراوەکەی سەدام لەمەدر دەکەوێ کە سەرمایەداری نەیتوانیوە کە گیروگرفتی کریکاران و گەلانی دواکەوتو و درێژە کێشانی جەنگە خۆ چییەکان کە قوربانیکی زۆری لێکەوتۆتەوە چارەسەر ئەمە جارێکی تر ئەو راستیە دوو پات دەکاتەوە کە تەنیا سیوسیالیزم جێگای ئومێدی گەلانە بۆ دوا رۆژێکی پر لە خۆشی و دیموکراسی وپێشکەوتنی کۆمەلایەتیەوە.

لە سالی/١٩٩٨ دا ئەمریکا لەگەل سەرکردەی هەردوولا پارتی ویەکیەتی دا لەولایەتە یەکگرتوەکان کۆبوەوە بۆ ئەوەی رێکیان بخاتەوە و کۆتایی بەم شەرە نیوخۆیەی کوردستان بهێنی لەوەی هەردوکیان رێکەوتنیکیان لە ناوخۆیاندا مۆر کرد بەم شێوەیە شەرەکە کەمێ هێور بووەوە، بەلام بەیەك جاری نەوەستا بارو دۆخەکە ئاسایی نەبوەوە تاکو سالی/٢٠٠٠ کە دەستیان کرد بە کۆبونەوەی دوو قۆلی لەنێوان خۆیاندا، کە هەندێ جار هاورێ عزیز محمد لەم کۆبونەوانە ئامادەدەبوو دوای روداوە دلتەزینەکەی نیویۆرك لەلایەن تاقمەکەی قاعدە ئوسامە بەرێوە برا ئەمریکا بریاری دا کە عیراق و چەند ولاتێکی تریش بخاتە ناو لیستە رەشەکەوە کە دەبێ لە نیودا ببرێن، چونکە بە بۆچونی ئەمریکا ئەم وولاتانەی بە مەبەستی لەسەر ئاشتی جیهاندا تاوان باردەکرد ئەوە بۆ ئەمریکا لە مانگی ١٠ / ٢٠٠١ دا هێرشی کردە سەر ئەفغانستن و توانی لە ماوەی ٢-٣ مانگدا رژێمی تالیبان بروخێنی کە رژێمیکی زۆر کۆنە پەرست و دواکەوتوبو رێگای بە لاوازترین هەناسە دیموکراسی نەدەدا و ببوە مەکوی کۆبونەوەی تیرۆرستان لە هەموو جیهانداو محمد نجیبی سەرۆك کۆماری دیموکراتی ئەفغانستان کە دەست گیر کرابوو بە شێوەیکی درندانە لە سیدارەدا هەر

چەندە لە پاراستنی نەتەوە یەکگرتوکان دابوو، بەلاّم رژێمی سەرەڕۆی تالیبان هیچ بایەخێکی بەنەتەوە یکگرتوەکان نەدا و هیچ نرخێکی بۆ بریارەکانی دانا ئەنا نابێ ئەو راستیەش لە بیر بکەین کە ئەمریکا یارمەتیکی زۆری داوە بە تاقمە ئیسلامیەکانی کە پێش تالیبان دەستیان بەسەر ئەفغانستان داگرتبو، تەنیا چەکی قورسیشان دەدانی وەك گوللە تۆپی ستینگەر و چەکی خستنە خواردوەی فرۆکە جەنگیەکان کە پێی دەلێن (ستینگەر) تەنانەت حکومەتی ئێران کە دەولەتێکی دەولەمەند و دانپیا نرا بوو، ئەم چەکانەبی نەبو، بۆیە دەچو لە تاقمە ئیسلامیەکان دەکریەوە لەمە بۆمان دەردەکەوێ کە ئەمریکا تا چ سنوریك چەکی قورسی داوەتە ئەم تاقمە ئاژاوە گیرانە، کە هەر ئەوە بوو هۆکاری روخاندنی دەسەلاتی حکومەتی دیموکراتی ئفغان دەبێ ئاماژەش بەو راستیە بکەم کە ئەم تاقمە ئیسلامیان لە پێناوی ئایینی ئیسلام ئەم جەنگەی دژی کۆماری دیموکراتی ئەفغان هەلنەگیرساند بوو یا بە مەبەستێکی نیشتمان پەروەری هەلگیرساندبێ بەلکو ئەم جەنگە دژی یاسای چاککردنی کشتوکالی بەر پاکرا، چونکە سەرکردەی ئەو تاقمانە بریتی بوون لە دەرەبەگە هەرە گەورەکانی ئەفغانستان کە دژی یاسای کشتوکال بوون ئەم جەنگە بۆ هەلوەشانەوەی ئەم یاسایە بوو ئەمە بۆ چونی رۆژنامەی – اطلاعات – ی ئێران بو کەکاتی خۆی بە زنجیرەك وتار بلاوی کردوە لەمەش دەردەکەوێ کە بنەچی هەموو جەنگەکان بە جەنگی یەکەم و دوومی جیهانیش هۆکاری ئابووری لە دواوەیە، جێگای دلخۆشی زۆربەی لایەنە سیاسیەکانی کوردستان و جەماوەریش کە کۆتایی بەم شەرە ناوخۆیە نەگریسەوە هات، هەر چەند نەختێ بەسستی بوو، بەلاّم یەکخستنەوەی رێزەکانی گەلی کوردستان جێبەجێ کردنی مافەرەواکانی گەلی کوردستان بو لە پێشەوەی ئەو مافانەش گیرانەوەی پارێزگای کرکوك و کۆمەلە قەزاو ناحیکی دیکەیە بۆسەر هەرێمی کوردستان و پەیرەوکردنی پەیوەندیکی برایانە لە نێوان حکومەتی هەرێمی کوردستان و حکومەتی فیدرالی لە بەغدا دا جێگای ئاماژە پێکردنە کە پێویستە ئەو یەکگرتنەوە هەر لە نێوان هەر حزبە

فەرمان رەواکە قەتیس نەکرێ، بەڵکو حزبەکانی دیکەش بە تایبەتی ئەوانەی لە شۆڕشی گەلەکەمان بەشدار بوون و قوربانیان داوە، بۆ هێنا گۆڕی ئەم بارودۆخەی هەنوکەی کوردستان و عیراق دا، بۆیە بواردان بەم حزبانەش بۆ بەڕێوە بردنی کاروباری کوردستان کاریکی بە نرخە چونکە متمانەی جەماوەری کوردستان بە حکومەتەکەی خۆی بەهێز دەکات و دەبێتە هۆکاری چارەسەرکردنی کەم و کوریەکانی حکومەت بە تایبەتی گەندەڵی کارگێری و دارایی کە دەردێکی کوشندەیە، ئەگەر بە خێرایی چارەسەر نەکرێ دەبێ ئەو راستیەش هەرگیز لە بیر نەکرێ کە هێشتاکوردستان دوژمنی لە ناوەوەی عیراق و دەرەوەی دا زۆرن تەنیا ریگاش بۆ پوچەل کردنەوەی پیلانەکانی ئەم نەیارانە یەکێتی ریزەکانی گەلی کوردستانەو وای بۆ دەچم ئەگەر یەکیەتیە لەسەر بنەمای دانانی بە مافەکانی هەموو لایەنەکان و بەڕێوەبردنی لەسەر شێوازێکی دیموکراتیانەبێ ئەم گەلەی ئێمە ئامادەیە بۆ داکۆکی کردنی لە قەوارەی سیاسی خۆی و جێبەجێ کردنی گشت مافەرەواکانی من رەخنەشم هەیە لەو پروگرامە ئابوریانەی حکومەتی هەرێم، چونکە ئەگەر نەڵێم پرۆژەی بەرهەمهێنەری هەرتیا نییە، بە دلنیاوە دەڵێم لەم جۆرە پرۆژانە لە پرۆگرامەکانمان زۆر کەمن بۆیە پێویستە بایەخی زۆر بەم پرسە بدرێ لەگەل بایەخ دان بە کەرتی کشتوکال لە رێگای بەشداری کردنی جوتیارە خەبات گێرەکان لە دارشتنی پرۆگرامە کشتوکالیەکان و بەڕێوەبردنیان و دوور خستنەوەی حزبایەتی بەر تەسك لەم بوارە و بوارەکانی تریش وە. هەروەها بە پێویستی دەزانم بۆ ئاوەدان کردنەوەی کوردستان و بوژاندنەوەی ژێرخانی ئابووری بە پلە یەکەم بەهێزو وزەی جەماوەری کوردستان ببەسترێ بە پلەی دومیش پشت بە سەرمایە دارانی ناوخۆی ببەسترێ وە ئەوەندە بایەخ بە سەرمایەی بێگانە نەدەن چونکە سەرمایە و کۆمپانیە بێگانەکان ئەوەندە بە تەنگ ئاوەدان کردنەوەو بوژاندنەوەی کوردستان نین، بەڵکو ئەو چینەی دڵی بە ولاتەکەی دەسوتێ هەر چینەکانی چەوساوەن بە ئەوەندەش پابەندی ئامۆژگاریەکانی سەندوقی دراوی جیهانی نەبین، هیچ ولاتێك

کەلکێکی ئەو توێیان لە ئامۆژگاریانەی ئەم سندوقە وەرنەگرتوە، ئەوەتا لەوکاتەوەی عیراق و هەرێمی کوردستان پابەندن بەم سندوقەو دراوی نێو دەولەتی بوون و ئامۆژگاریەکانی جێبەجێ دەکەن گرانیکی قورس دووچاری عیراق بە کوردستانیشەوە بۆتەوە. بەراستی نە لە سەردەمی رژێمی سەدام وەنە لە تاقیکردنەوەی بەرێوەبردنی خۆ خۆیی کوردستان ئەم جۆرە گرانیەی بە خووە نەدیوە کە لە کاربەدەستان دەپرسی هۆکاری ئەم گرانیە چییە؟!! لە وەلامدا دەلێن ئەمە بازاری ئازادە. هەر چەندە من لەگەلبازاری ئازاد دا نیم، بەلام لە ولاتە پێشکەوتوەکانی سەرمایەداریش بەم جۆرە دەرگا لە بەردەمی بازاری ئازاد دا نەکراوەتەوە کە بەم شێوەیە یاری بە قوت و جل و بەرگی خەلکی هەژار بکەن بەلکو جۆرە چاودێریك – سانور – لەسەر بازار هەر هەیە بە بۆ چونی من ئەمە بازاری بەرەللایە نەك ئازاد، هەروەها زۆر لە بەرپرسە گەورەکان دەبیستم کە ئەوان لاینگیری بە جیهانی بوونن رونیشی ناکەنەوە کامە بە جیهان بوون – عەولەمە – یان مەبەست بە جیهان بوونی ئاسایی کە بەرەو بە جیهانی بۆنیکی درندا نەببەن ئەوەی من تێبینی دەکەم ئەوەی دەبوری بە جیهانی بوونی ئەمریکیە کە هیچ خێرو بیری بۆچینە چەوساوەکان و گەلانی دواکەوتوی تێدا نییە، بەلکو بە تەنیا لە بەرژەوەندی کۆمپانیا مونۆپۆلەکانی سنور بەزین دایە وەوای بۆ دەچم ئەم جۆرە بە جیهانی بوونە هیچ بەرژەوەندی ولاتێکی وەکو کوردستان تێدا نییە کە وولاتێکی دواکەوتوە لە رووی تەکنولۆژیای سەردەم و خاوەن ژێر خانێکی ئابووری داروخاوە بە پێویستی دەزانم دوو قسە لەسەر خوێندنی بالا بکەم ئەوەی من لە هەندێ مامۆستای زانکۆی (صلاح الدین)م بیستوە رادەی زانستی قوتابیان زۆر نزمە لە ئاستی دا هۆکاری ئەم رادە نزمیەی خوێندنی بالا هەر بە تەنیا ناکەوێتە سەر شانی میری وکارگێری زانکۆ بەلکو بەشیکیشی لە ئەستۆی قوتابیان دایە بەلام پێویستە لەسەر میری هەموو پێداویستەکانی زانکۆ دابین بکات بایەخیش بدرێ بە ژیان و گوزەرانی خوێندنی بالا زیاتر چاودێری پرۆسەی خوێندن بکات چاودیری لەسەر

ماموٚستا و قوتابی خەم سارد دابنرێ وە بەپێی یاسای زانکوٚ لێکوٚلینەوە یان لەگەل دابکات دوا قسەم ئەوەیە کە پێویستە زوٚر بە توندی حزبایەتی تەسك لە ئامادەیەکان و زانکوٚ دوور بخرێتەوە، چونکە ئەگەر شرە بیانویك بوٚ حزبایەتی بەر تەسك لە بواردکانی دیکە کاری کوٚمەلایەتی داهەبێ لەبواری خوێند بەهیچ شێوازیك حزبایەتی بەر تەسك قەبول ناکرێ ئەوەی جێگای داخیشە ئەم حزبایەتیە بەر تەسکە لە زانکوٚکانی کوردستان هەیە نمونەی زوٚریشم لەبەر دەستە لەم بارەیەوە. دیارە حکومەتی هەرێم لە بواری خزمەت گوزاریە کانیش کەم و کوری زوٚری هەیە لە پێش هەموو یانیش تاکو ئیستا کەئەمە ١٧ سالە نەیان توانیوە ئاریشەی نەبونی کارەبا چارەسەر بکەن، هەروەها دابین کردنی سوتەمەنی لەولاتێکی وەکو عێراق و کوردستان کە لەسەر دەریاچەییکی نەوت و گازی زوٚر گەورەیە، هەروەها ئاوی خواردنەوەی پاك بوٚ هەندێ شارو شاروٚچکەکان دابین نەکراوە ئەمە وێرای گوندەکان کەم و کوری بورای خزمەتگوزاری زوٚر هەیە لە سالی/٢٠٠٢ دا بە دەست پێشخەری هەندێ لایەنی بەر هەلّست کاری رژێمی سەدام و رازی بوونی ئەمریکا بریاری درا، لە کوٚتایی/٢٠٠٢ کوٚنگرەی بەرهەلستکاری عیراق ببەسترێ شایەنی باسە کە حشع بەشداری لەم کوٚنگرەیە نەکرد بەگوێرەی مشت و مرێکی لەسەر بانگێشی پارتی و یەکێتی و دوای مشت و مرێکی توند لە کوٚبونەوەی ك.ن بریاری درا بە زوٚرینەی دەنگ بەشداری لەم کوٚنگرە دا بکەین من و هاورێ ابراهیم صوفی دەستنیشان کراین بوٚ بەشداری کردن لەم کوٚنگرەی کەلە لەندەنی پایەتەختی ئینگلیز لە کوٚتایی سالی/٢٠٠٢ بەسترا لەم کونگرەیەدا هەموو لایەنەکانی بەر هەلستکاری رژێم ئامادە بوون حشع نەبێ گوایا بە درەنگەوە بانگێشت کراوە و لە هیچ چالاکیکی خوٚ ئامادە کردنی ئەم کوٚنگرەیە روٚلی بوٚ داندراوە وام هەست دەکرد کە رێکخراوی حشع لە بەریتانیا روٚلی سەردکی هەبوو لەم هەلویستەی سەرکردایەتی حشع دا من لەگەل وەفدەکەی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بە رێگای تورکیا روٚیشتم هاورێ براهیمیش لە سویدەوە هات کوٚنگرەکە لە یەکێك لە هوتێلە گەورەکانی

بەستراو چوار رۆژی خایاند لەم کۆنگرەی بە درێژی هەل و مەرجی عیراق خرایە بەر باسی و گفت و گۆدا بەرپرسی هەموولایەنە کوردستانی و عیراقیەکان وتاری خۆیان پێش کەش لە وتارەکان ئاماژە بە چۆنیەتی روخاندنی رژێمی سەدام و ئەو سیستەمەی کە دەبێ بۆ عیراق دوای روخاندنی دەست نیشان کرا، لایەنە ئیسلامیە شیعەکان دوو پاتیان کردەوە کە لەگەل ئەوە دانین رژێم بە رێگای هێرشی بێگانە بروخێ بەلکو رایان وابوو کە هێزەکانی بەرهەلست کاری عیراق ئەم رۆلە بگیرن بە یارمەتی و پشت گیری وولاتەکەی دۆستەکانی گەلانی عیراق من وتاری حزبم خوێندەوە کە تەنیا وتارێك بوو کە داوای کرد پارێزگای کرکوك وقەزای ناوچەکانی کورد نشین بخرێنەوەسەر هەرێمی کوردستان کەجێگای رێزو پەسەندکردنی هەموو وەفدە کوردستانیەکان بوو٠ بە تەنیاوەفدیبەرەی تورکمانی نارازی بوون لەم داواکاریە دا ٠ پێویستەبگوترێ کەخلیل زادەی نوێنەری ئەمریکا ماوەی کۆنگرەلە ئوتێلەکە جێگیربوو، بەلام لە هەمووکۆبوونەوەکا ئامادە نەدەبوو٠ لە دواکۆبوونەوەی کۆنگرەکە چەند بریارێك وەرگیرا لەمانەپێکەونانی کۆمیتەیەك بۆ بە دوا داچوونی بریارەکانی کۆنگرە، بۆ ئەم کۆمیتەیە هاورێ کەریم ئەحمەد دەست نیشان کرا٠ بەم شێوەیە کۆنگرە کۆتایی هات٠

من کە حەزم دەکرد بچمە وولاتی سوید بۆ دیدەنی منداڵەکانم لەوێ ، لەگەڵ کە مام جەلالیش یارمەتیدام بە رێگای سەفارەت خانەی سوید لە لەندەن دا٠ حکومەتی سوید رێگای پێنەدام بچمە وولاتەکەیان٠ بۆیە لە ٢٠٠٣/١/١٩ دا ویستم بگەرێمەوە کوردستان، بۆ ئەم مەبەستە فیزای قونسل خانەی تورکیام لە لەندەن دا وەرگرت ٠ کە گەیشتمە فرۆکە خانەی – ئەستەمبۆل – کاربەدەستانی فرۆکەخانەکە رێگەیان پێنەدام بگەرێمەوە کوردستان بەلکو بریاریاندا بمگێرنەوە لەندەن هەرچەندە نا رەزاییم دەربری رۆژی دووەم منیان گەراندەوە بۆ لەندەن، منیش زۆر قسەم لەسەر رژێمی رەگەزپەرستی تورکیا کرد بە رژێمێکی دکتاتۆری نژاد پەرستم تۆمەت بار کردن پێم گوتن بە رێگایئەو فرۆکە خانەیە چووم بۆ لەندەن ئێستا بۆ رێگام نادەم

بگەڕێمەوە وولاتەکەی خۆم ؟! هیچ گوێیان پێ نەدام مەفرەزەیەکی پۆلیسیان هێناو پەلکێشیان کردم بۆناو ئەوفرۆکە دەرۆیشت بۆ لەندەن سواری فرۆکەیان کردم. من گومان لە وەفدەکەی بەرەی تورکامانی دەکەم کە لە فروکە خانەی ئەستەمبۆل گوزارشیان دژی من دابی پێشتریش ئاماژەم بەوە کرد کە باندەکەی بەرەی تورکمانی زۆر دلگران بوون لەو ووتاردی لە کۆنگردی بەرهەڵستکارانی عیراقم خوێندووەو داوام کرد کە دەبێ دوای روخانی رژێمی سەدام، پارێزگای کرکوك بخرێتەوە سەر هەرێمی کوردستان.

لە فرۆکەخانەی (لندن) یش تا شەو دوایان خستم بۆ زانینی هۆکاری گەراندنەوە لە فرۆکەخانە – ئەستەمبول – ونارديان بە دوای وەرگێر – مترجم – يك، بە رێگا ئەو هۆکاری هاتم بۆلندن بە رێگای تورکیا بۆ بەشداری کردن لە کۆنگرەی بەر هەلستکاری عیراق دوایی ویستم بگەرێمەوە بۆ کوردستان، بەلام کاربەدەستانی رژێمی تورکیا لە فرۆکەخانە رێگایان دام بگەرێمەوە بۆ کوردستان وەبە خورتی منیان گەراندەوە بۆ ئێرە، ئەوانیش جانتای منیان پشکنی پاش ئەوە بەر پرسی ئەم پرۆسەیە گوتی چۆن دەگەرێیەوە بۆ کوردستان ئەگەر دەتەوێ ئیستاکاری پێویستت بۆ دەکەم بۆ وەرگرتنی مانەوەت – اقامە – لیرە لە لندن، بەلام رازی نەبووم بۆ وەرگرتنی مۆلەتی مانەوە گوتم هەول دەدەم بەرێگای سوریا بگەرێمەوە هەر بەم شەوە تەلەفۆنم کرد بۆ هاورێ عباس رۆستم ئەویش پیاوانە هات بەدواما بردمیەوە بۆ مالی خۆیان لێرە پێویستە زۆر سوپاسی ئەم هاورێیە بکەم کەلەم گەشتەدا ماوەیەکی درێژ لە مالی ئەو مامەوە هەر لە رۆژی دوايدا تەلەفۆنم کرد بۆ هاورێیانی حشع لە لندن کە لەگەل هاورێیانی م.س حشع هەول بدەن بۆ گەرانەوەم بە رێگای سوریا دا هەروەها ئەم رەفتارەی کار بەدەستانی تورکیام بە هەردو سەرکردایەتی حشع و حشعم راگەیاند بەرامبەر ئەو رەفتارە نا مرۆڤانەیەی کار بە دەستانی تورکیا لە هەمان کات دا ئەم هەوالەم لە رۆژنامەی مۆرنینگ ستارو رۆژنامەی حزبی شیوعی قوبرسی بلاوکردەوە دیارە رێگای کوردستان ئەم هەوالەی بلاوکردەوە یان

نا؟! لەو ماوەیەش دا کە مانگ ونیویکی خایاند دوای بە مۆری وەزیری ناوخۆیی سوریا موافقەت کرا لەسەر گەرانەوەم بۆ کوردستان بە ڕێگای سوریا لەم ماوەیەدا هەر لە مالی کاك عباس و بنەمالەی کاك روف معروف و مالی کچی برام زلیخا مامەوە لیرە بە پێویستی دەزانم زۆر سوپاسی ئەمانە بکەم بە تایبەتی خوشکە گەلاوێژی خێزانی کاك روف و زاواکەیان میردی ئاشنا زۆر پیمەوە ماندو بوون ئیتر لە ٢٠٠٣/٣/٤ گەرامەوەی بۆ سوریا لەوێش سەردانی سەرکردایەتی هەردوو حزبی شیوعی سوریام کرد هەردوکیان داوایان لێ کردم ئەگەر ئەمریکا هێرشی کردە سەر عیراق ئێمە وەکو حزبی شیوعی کوردستان و عیراق لایەن گیری حکومەتی عیراق بکەین دژی سوپای داگیر کەری ئەمریکا شەر بکەین منیش لە ولامدا پێم گوتن کە هیچ هاورێیەك بەم پێشنیارەی ئێوە رازی نابێ لەبەر ئەوەی رژێمی بەعس تاوانی زۆر گەورەی دژی گەلانی عیراق بە تایبەتی لە گەلی کوردستان و حشع کردوە نەك وەکو حزب بەلکو وەکو خەلکی بێتاوانی گەلانی عیراق و دەیویست گەلی کوردستان جینوساید بکات؟! بە داخەوە سەرکردایەتی هەردوو حزب ئەم هەلویستەیان هەبو لە سەردانەکەم بۆ لای حزبەکەی یوسف فیصل، کاك یوسف فیصل خۆی هات بۆلام و ئەو پێشنیارەکەی پێشکەش کرد لە قامیشلۆش چاوم بە سەرکردایەتی حزبە کوردستانیەکانی سوریا کەوت ئەوان پشتگیری هەلویستی حشك و حشعیان کرد کە بریتی بو لەوەی کە بە چاکی نەدەزانی سوپای ئەمریکی بێت و رژێمی سەدام بروخێنی و عیراق داگیر بکات بەلام ئەگەر ئەم کارەی هەر کرد، ریکخراوەکانی حزبمان دەست وەستان ناوەستن بەلکو تێدەکۆشن بۆ رزگار کردنی هەندێ ناوچەی لە ژێر چەپوکی رژێمدان ئیتر ئەوە بو رێکخراوەکانمان لە پارێزگاکانی کوردستان چالاکانە بەشداریان کرد لە رزگارکردنی کرکوك و ناوچەکانی گەرمیان وەکو خانقین و مەندەلی و قەرەتەپەو جەلەولاو گوێرو دیبەگەو مخمور لە پارێزگای هەولێر دا.

وەکو ئاشکرایە لە ماوەی کەمتر لە مانگێ رژێمەکەی سەدام روخاو من لە ٢٠٠٣/٣/١٠ لە سوریا بە رێگای قامیشلو گەرامەوە هێرشەکەی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی لە ٢٠٠٣/٣/٢٠ لە سنوری کوێتەوە دەستی پێکرد لە بەسرا نەختی بەرگری هێرشەکە کرا بۆماوەی چەند رۆژێك لە شوێنەکانی تر هیچ بەرنگاریەکی وای سوپای ئێراق نەکرا کە شایانی باس بێت ، لە ٢٠٠٣/٤/٩ دا بەغدای پایتەختی رژێم دەستی بەسەر دا گیراو رژێم روخا٠

بەم شێوەیە ئەو رژێمەدکتاتۆرە رەفتا فاشی یە روخا کە ٣٥ ساڵ بوو کاروباری وڵاتی بەئاگرو وئاسن بەرێوەبرد، دووجەنگی نا رەوای بەسەر گەلانی ئێران و کوێت دا سەپاند کە زیانێکی زۆری بەم دوو گەلە و گەلانی ئێراقیش گەیاند ، لە بواری مرۆڤی و ئابوورییەوە ئەمە بێجگە لەو جەنگە ناڕەوایەی کە بەسەر گەلی کوردستانی دا هەر لەساڵی /١٩٧٦ وەسەپاند بوو بەهەموو توانای دارایی زۆروزەبەندەوە وێرای توانای سەربازی و جاشە کوردەکان٠ کە لەم جەنگەدا هەمووشێوازی نا مرۆڤانەی دەکار دەهێنا بۆ تێکشکاندنی داکۆکی پێشمەرگەی کوردستان کە وڵاتی خۆیان ومافە نەتەوەیە رەواکانی نەتوەی خۆیان دەکرد٠ بە راستی داکۆکیەکی دلێرانەبوو٠ چونکە نا بەرامبەریەکی هەست پێکراو هەبوو، لە نێوان ووزەو توانای، پێشمەرگە بەتایبەتی بەکار هێنانی فرۆکەی هێلی کۆپتەری جەنگی وچەکی کیمیایی ، کە پێشمەرگە بەرامبەر بەم دووچەکە کوشەندەیە هیچ چەکێکی بورنگاربوونەوەی‌نەبوو٠ تەنیاباوەڕی بە هێز نەبێ بە مافە رەواکانی نەتەوەکەیەوە٠

حزبی شیوعی ئێراقیش دوای شاڵاوە درندەانەکەی رژێم لە نێوان هەردوو ساڵی/ ١٩٧٨، ١٩٧٩ دا دژی رێکخراوەکانی حزبمان لە هەموو ناوچەکانی عێراق دا، بەبێ ئەوەی‌حزب هیچ رەفتارێکی دوژمنانەی دژی رژێم کردبێ، حزبیشوەکو کاردانەوەوداکۆکی کردن لەخۆی وەکو حزێکی دێرینی ئێراقی و لە ئاکامی فشاری رێکخراوەکانی حزب کە دووچاری شاڵاوێکی ناڕەوا بووەوە ٠ ئەمەش راستی ئەو بیرو

باوەڕایەی کە مایەتیك لە حزب و جەماوەری گەلەکەومان بوو، کە دەیزانی ئاکامی ئەم بەرە بێبناخەیە بووکە حزب لەگەل حزبی بەعسی ڕەفتار فاشی لە ساڵی / ١٩٧٣ دا مۆری کردبوو٠ دام دەستگا جاسوسەکانی بەعس و ڕژێمەکەی هەر لە سەرەتاوە کەوتنە کۆکردنەوەی زانیاری لە سەر ڕێکخراوەکانی حزبمان کە بە نیمچە ئاشکرایەك کاریان دەکرد٠ بۆر ئەوەی ڕژێم هەرکاتێ ویستی پەلاماری ڕێکخراوەکانی بدات، بە ئاسانی بتوانێ پاکتاویان بکات٠ بەلام بە داخەوە سەرکردایەتی حزب هیچ بایەخی نەدا بە بیرو بۆچوونی کۆمەڵە کادیرێکی و جەماوەر کە هەر زوو هەستیان پێکرد، تا هێرشە نا ڕەوایەکە دەستی پێکردژی ڕێکخراوەکانی حزب، ئەو کاتەیش هەندێ کادیری سەرکردایەتی حزب وەکە – ئەبو خەولەو عامر عبدالله رایان وا بوو کە ئەم شالاوە هەر کۆتایی دێت و بۆئەم مەبەستەش هەول و تەقەلایەکی زۆری لەلایەن سەرکردایەتیەوە درا بەلام نەگگەیشتنەن دەرەنجامێك لەگەڵ سەدام و دام ودەستگاکەی٠

چەنکەدەرکەوت سەدام لەسەر پیلانێکی داڕێژراو کاری دەکرد بۆ پاکتاو کردنی ڕێکخراوەکانی حزب و،لەم پلانەشی تا سنورێکی هەست پێکراو سەرکەوتنی بە دەستهێنا٠ من بەشێکی زۆری ئەم دەرەنجامە دەخەمە سەر شانی حزب کە نابوو بە هیچ شێوەیەك بەرە لەگەڵ حزبی بەعسی ڕەفتار فاشی دا ببەستێ چونکە ئەم حزبە مێژوویەکی درێژی هەیە لە چەوسانەوەی گەلی ئێراق٠ هەمیشە لەسەر ڕێبازێکی دڕندانە هەلس و کەوتی لەگەڵ گەلانی ئێراق کردووە بە داخەوە تەلەکەبازی ڕژێم سەرکەوتنی بەدەست هێنا، کە بریتی بوو لە ڕاکێشانی حشع بۆ لای خۆیدا تا پاکتاوی بزافی چەکداری گەلی کوردستان دەکات، ئینجا پەلاماری حشعیش دەدات٠ چونکە ئەم ڕژێمە دکتاتۆریە و حزبی بەعسی ڕەفتار فاشی ئامادە نەبوو بۆ حزبێکی تر بدات کە بە ئاشکرا ڕەخنە لە هەندێ کارو کردەوەی بگرێ٠ لەڕاستیش هەر وەکو هەندێ کادری حزبی و جەماوەر بیریان لێکردبۆوە ئەوەها ڕژێم هێلی بۆ کێشابوودەرچوو٠ڕژێم کە هەستی پێکرد بزافی چەکداری گەلی

کوردستان توانای ئەوەی نەماوە درێژە بە خەباتی خۆی بدات ، دەستی کرد بە پەلاماری حشع لە ناوراستی ساڵی / ١٩٧٨ دا ٠ ئینجا سەرکردایەتی حزب هەستی بە هەڵە گەورەکەی خۆی کردن، کەبریتی بوو لە هاوکاری کردنی لەگەل حزبی بەعسی فەرمان ڕەوادا، دوای دەرکەوت رژێم دەیزانی لە جەنگێکی جەبهەوی ڕووبەرووی هێزی ئەمریکا ببێتەوە بۆیە هێزی چەکداری رژێم زوو وازیان لە روو بەرو بونەوەی جەبهەوی هێنا دوای ماوەیەك ڕێکخراوی بەعس و بەشێك لە هێزی چەکداری رژێم دەستیان دایە شەری پارتیزانی هەلوێستی ئەمریکاش بەو ساردو سریە بەرامبەر ڕێکخراوەکانی حزبی بەعسی و ئەفسەرەکانی پایە بەرزی سوپای عێراق ڕێکخراوەکانی بەعس لەناو خەلك سوپا دا خۆیان ڕێکخستەوەو دەستیان کرد بە پەلاماردانی دام و دەزگاکان لەولاشەوە ڕێکخراوی قاعدەی سەر بە ئوسامە بن لادن بە هاوکاری لەگەل پاشماوەکانی بەعس ئەوانیش دەستیان کرد بە هێرش بردنە سەر دام و دەزگاکانی سیستەمی نوێ عیراق کە راستەوخۆ لەلایەن هێزەکانی ئەمریکاوە بەرێوە دەبرا بەپێی بریاری ئەنجومەنی ئاسایشی نیو دەولەتی ژمارە - کە ئەمریکا بە داگیرکەری عیراق دانا تەنانەت بریمەری حاکمی عیراق وگارنەری پێش ئەو هیچ بە هایکیلیان بو حزبە بەرهەلست کاریانی عیراق و کوردستان دانەنا تا شەری ناوخۆیی دەستی پێنەکرد بوو، بەلام سەر هەلدانی ئەم شەرە ناچاری کردن کە بایەخ بەو حزبانە بدەن ئەوە بو کە ئەنجومەنی حوکمیان لەو حزبانە پێك هێنا، هر چەندە بریمەر بیرو رای خۆی بەسەر ئەم ئەنجومەنە دەسەپاند لەگەل ئەوەش کە کار بەدەستانی ئەمریکا هەولیان دەدا کەمولکێکی عیراقی بخەنە سەر بەرێوەبەرایەتیەکان هەر لە ئەنجومەنی حکمەوە تا هەلبژاردنی پەرلەمان و پێکەوە نانی ئەنجومەنی وەزیران لەو حزبانەی کە لە هەلبژاردنی پەرلەمان زۆربەی دەنگەکانیان بە دەست هێناوە کە بریتی بوو لە هاوپەیمانی کورد و شیعە هەر چەندە ئەمریکا بۆرە لایەنگریکی بۆ - سنە - هەبوو، چونکە نەیدەویست شیعە حوکمی مۆنۆپۆلی لە عیراقدا جێگیر بکەن، چونکە بە لێکدانەوەی ئەمریکا دەبێتە

هۆكاری زیاد بونی رۆڵی ئێران لە عیراقی داهاتوو ئەم كارەش بەلای ئەمریكاوە مەسەلێكی مەترسیدارە لەبەر ئەوەی ئەمریكا دژی كۆماری ئیسلامی ئێرانەوە نایەوێ دەسەلاتی ئێران لە رۆژهەلاتی ناوەراست دا پەرە بسێنی، بەلام لەم دوایە دا پەلامارەكانی سنە بەهاوكاری لەگەل چەكدارانی قاعدە خەتی سووریان بەزاندو پەلامارەكانی خۆیان زیاد كردو لە دژی سوپای ئەمریكاش زیدەرۆیان كرد بۆیە ئەمریكا ناچار بوو لە گەرەكی ئەعظمیة و دوایش لە پارێزگای دیالە چەند كوتەكی قورسی ئاراستەی هێزەكانی قاعیدە و تاقمە چەكدارەكانی سنە كرد هەر ئەمەش بووە هۆكاری كەم بونەوەی هێرشەكان لە بەغدا و عیراق بە گشتی ئەمەش وا ناگەینێ كە تاقمە چەكدارەكان بەرەو لەناوچون دەرون، چونكە لە وانەیە ئەم كەم كردەوەیە تاكتیكێك بێ بۆ ئەمریكا پەلە بكات لە بەجێ هێشتنی عیراقدا، گوایا تاقمە چەكدارەكانی دژی سیستەمی نوێ ی عیراق بەرەو نەمان دەچن من وا هەست دەكەم كە هێزە چەكدارەكانی عیراق ئەو توانایان نیە كە روو بەرووی تاقمە چەكدارەكانی دژ ببنەوە بەتایبەتیش دەر دەكەوی كە تاكو ئیستا نەتوانراوە رێزەكانی سوپا و پۆلیس سیستەمی نوێ پاكبكرێتەوە لە كەسانی سەر بە رژێم پێشودا لە لایكی تریش لە ناودوەی ئەمریكادا فشاریكی زۆر لە سەر حكومەتەكەی – بۆش – هەیە كە هێزەكانی ئەمریكا لە عیراق پاشەكشە پێ بكات، چونكە ژمارەیكی زۆری ئەم سوپایە لە عیراقدا دەكوژین و ئەمریكاش پارە وپولێكی زۆر بۆ سوپاكەی لە عیراق و ئەفغانستان خەرج دەكات – بۆشیش – ماودی حكومەتی زۆر كورت بۆتەوە لەبەر بە دووری نازانم كە ئەمریكا زۆرینەی هێزەكانی لە ماوە ی سالانی ٢٠٠٨ و ٢٠٠٩ پاشە كشە بكات.

لە بەهاری/٢٠٠٤ كۆنگرەی سێیەمینی حشك لە شاری سلێمانی گرێ درا دیارە لە راپۆرتی كۆنگرەدا ئال و گۆرێكی زۆركرا بۆ لە باردی رێكخستنی حزب لە هەموو یان دیار تر ئەوە بوو كە لە جیاتی ئەوە بوو كە لە جیاتی ئەوە بگوترێ حزب لە سەر رێبازی(ماركسیزم – لێنینزم) نوسرا بو لەسەررێبازی ماركسیزم خەبات دەكات دیارە

ئەمە چاو لێکەری حشع بوو چونکە حشع لە کۆنگرەی پێنجەم لە سالی/١٩٩٣ دا ئەم گۆرانکاریەی کرد گوایا ئەمە نوێ کردنەوەیە لە ریبازی حزبدا من زۆر ووت و وێژم لەسەر ئەم خالە کرد نزیکەی یەك لەسەر سێی ئەندامانی کۆنگرە لە دژی ئەم خالەدا دەنگیان دا، بەلام زۆرینەی دەنگ لەگەل گۆرینەکە بوو. من وا هەست دەکەم ئەو حزبانەی ریبازەکەیان گۆری خۆیان توشی هەلەیکی گەورە کرد چونکە لێنینزم تەواوکەری مارکیزمە و زۆر جار ئەو حزبانە بە ناچاری ووتەکەکانی لێنینی دەهێننەوە بۆ پشت گیری بۆ چونەکانیان وام دێتە بەرچاو کە ئەم حزبانە دەیانەوێ بر جوازیەت لە خۆیان رازی بکەن بۆ ئەوەی کە حکومیان بە دەستەوە دویان نەنین، من وابۆ دەچم بە جوازیەتی ئەگەر بەزەبرو زەنگ دژیاتی حزبە شیوعیەکان نەکەن بە زۆر شێوازی تر دژایەتیان دەکەن بۆیە خۆم بۆ ئەندامیەتی ك.ن نەپالاوتەوە چونکە وەلانانی لێنیزم و هەندێ دەست کاری تر لە پێرەوی ناوخۆیی حزبی لەریبازی شۆرشگیری دوور خستەوە ئەمەش لەکارو کردەوەکانی حزب دەردەکەوێ دوای کۆنگرەی سیەمین زۆر خەلکی دۆستی حزب و خەلکی دیموکرات خواز هەست بەم رۆلە حزب دەکەن کە وەکو پێویستە داکۆکی لە داخوازیەکانی خەلکی ستەم لیکراو ناکەن و ریگای کوردستان لە بەرامبەری هەندێ لەم داخوازیانە دا بێدەنگە لەم کۆنگرەیەدا لێژنەی چاودێر ناوەندی هەلبژێرا لەبەر ئەوەی کە لە کۆنگرەدا هەلبژێرا دەبێ دەسەلاتی زۆر کەمتر نەبێ لە دەسەلاتی ك.ن. بەلام ك.ن زۆر بەکەمی بواری پێی دەدا کە ئەرکەکانی خۆی جێبەجێ بکات لە کۆنفرانسی ناوەندی لێژنەی چاودێری راپۆرتێکی پێشکەش کرد کە هەندێ کەم و کوری ك.ن لە خۆی گرتبو هاورێیانی ك.ن بەم راپۆرتە قەلس بوون و سکرتێر رەدیکی درێژی داناوە کە هەندێ برگەیدا هێرشی هێنا بوو بۆ سەر لێژنەی چاودێری دوو سال بە گەرمی کارم لەم لێژنەیەی چاودێری بەلام بە هۆی تووش بونم بە نەخۆشی بربردەی پشت – فقرات – ناتوانم وەکو پێشان ئیش و کاردکانم هەلسورینم بۆیە نیازم نییە لە کۆنگرەی چوارەمین خۆم کاندید بکەمەوە شایەنی

باسە کە بەهۆکاری ئەم نەخۆشیە نەمتوانی بەشداری لە کۆنگرەی هەشتەمینی حشع دا بکەم خۆشم بۆ ك.ن حشع نەپالاوتەوە هەر بەهۆی نەخۆشیەکەمەوە، چونکە ناتوانم ئەرکەکانم جێبەجێ بکەم.

ئەو بابەتانەی بڵاو نەکراوەتەوە

(ئەنفال)وەکو نەخشەیەکی رەگەز پەرستی

پێشەکی: رژێمی دیکتاتوری بەغدا وەکو هەر رژێمێکی رەگەز پەرستی سەر ڕوی زەوی. هەر لەورۆژەی کە کاروباری عێراقی بەریگای کودەتاییکی سەربازی دەست بە سەرداهینا, لەبەر روشنایی پیتولی (حزبی بعپی عربی) هەمیشە بیری لەوە کردۆتەوە کەنەتەوەی کورد , لە کوردستانی عێراقدا جینوسایدبکات و موکەنەتەوەیەکەی بسرێتەوە. مێژوە دوور و درێژەکەی کە پڕ لە لاپەرەپرشنگدارەکانی خەبات بشیوینی , بەلام ئەم جارە بەنەفەسیکی درێژو پلە بە پلە دژایەتی ئەم گەلە ستەم لیکراوەی توندو تیژتر دەکرد لە پێناوی پاکتاو کردن نەتەوەکەمان یا نواندنەوەی لە ناو بوتەی نەتەوەی عەرەب دا .

چونکە ماوەیەکی درێژە (میشیل عفلقی) دامەزرێنەری ئەم حزبە گوتویەتی پێویستە ئەوکەمە نەتەوانەی لەسەرخاکی عەرەب دەژین بتوێنەوەبەدوورێگا:

یەکەم : دەبی بە هێمنی پەیرەو بکری بەلام دریژەی پی بدری.

دووەم : ئەگەر بەرگریان لە خویان کرد دەبی زەبرو زەنگ بەکار بهینین بو تاواندەوەیان .

بیگومان عفلق وای بۆ چووە کە کورد کە مەنەتەوەییە و نیشتمانی نییە لەسەر خاکی عەرەب دەژی. لەبەر رۆشنایی ئەم بیرو باوەرە شوڤینییتە دوا کەوتودا.

بەعسیەکان ئەم جارە دوای کوتایی تەموزی/١٩٦٨ حوکمیان گرتەوە دەست کەوتنە پلان داڕاشتن بۆ لە ناو بردنی گەلی کوردستان .

شالاوی (ئەنفالیش) یەکێك لەو نەخشەو پیلانە گلاوانەی بوو ئەم بۆ ئەم مەبەستەشوڤینیەی بوو لە ١٩٨٧/٣/٢٩ هیلە سەرەکیەکانیان داریشتن و (علی حسن

مجید) یان بە مرسومیکی کوماری گردەبەر پرسەی ئەنجام دانی ئـەم ئـەم نەخـشەیە کە دواتریش کرایە وەزیری داکوکی (دفاع) بەپی ئەم مرسومە دەسەلاتی سەربازی و ئاسایشی و هی تریاندایە هۆکارەکانی پەنابردنی رژیم بۆ دارشتنی ئەم نەخشەیە:

شایانی باسەکە رژیمی بەغدا هەردوای سەرهەلدانەوەی شورشی خـەلکی کوردسـتان لەناوەراستی سالی /١٩٧٦وە .

چەندین نەخشە و پیلانی جۆراو جوری بەکار هینا بو پاکتاو کردنـی شورشـی گـەلی کوردستان .

بەلام بەوەدەست هینانی هەندی سەرکەوتنی کاتی , نیتوانی مەبەستی سـەرەکی کـە پاکتـاوکردنی شۆرشـە وەدی بهێنـی , ویـرای بـەکار هینـانی هەنـدی جـۆرە چـەك و تەکنیکی جەنگی مۆدێرن , بە تایبـەتی فرۆکـەی هـەلێکوپتەری جـەنگی و ڕاگواسـتنی دێهاتە سنوریەکانی کوردستان بەقولای (٢٠)کم لە سنوری ئیران و تورکیاوە .

بە پێچەوانەی نەخشەو پیلانە دوزەخیەکانی ڕژیم بە تایبەتی نانـەوەی ناتـەبایی و دووبەرەکی وشەڕی ناوخۆیی .

سالْ بە سالْ بەرەی شۆرش خواز فراوان و پتەو تردەبوو , بونمونە لـە کوتـای سـالی / ١٩٧٨دا , حزبی شیوعی بریاری دا لـەو بەرەیـە بکشێتەوە کـە لەگـەل حزبـی بەعـسی فرمان رەوای بە ستبوو پیگەی خوی بو ناو شورشی کوردستان بگوازیتەوە .

بـەم هـەنگاوەش رژیمـی بەغـدا زیـاتر دورە پـەریز وەتـاق کـەوت لـە نـاوەو دەرەوەی عیراق و , شۆرشی گەلانی ئیرانیش هۆکارێکی دیکە بوو بۆ هیزبوونی شورش .

چـونکە رژیمـی پاشـایەتی ئـیران فـشاریکی زوری خـستبوەسەر هیـزە شورشـگیرەکانی کوردسـتانی لـەو چیای و دولـە سـەختانە سـەر سـنوری خـویّ ی لەگـەل کوردسـتانی عیراق دا .

رژیم کە نەیتوانی شوفینیستیەکەی خوی دژی شورشی کلپە سەندوی کوردستان بەو هەموو هیز زور زەبەندەی خوی بە ئەنجام بگەینی .

بـەلکوهێزو, ولایەنـە کوردسـتانیەکان ئەگـەر شـەری نـاوە خـۆی نـەگریس نەبوایـە دەیان تواندی هەندی شارو شارۆچکەش ئازاد بکەن کـار بەدەسـتانی رژێـم بیریـان لـە نەخـشەییکی ترسـناك ترکـردوە بـو قەلاچۆکردنی گـەلی کوردسـتان ولـەناو بردنـی شورشە ئازادی خوازەکەی بۆ نمونو ئەو برپارەی سەرکردایەتی شۆرشی بەناو بەغـدا دوایـی دەسـت بەسـەر داگیرتنـی شـاری هەلبجـەی شـەهید دەرچـووکە هـەموو دەستەلاتیك درابە (علی حسن مجید) لەوانەش بوردومان کردنی ئەم شارەکولنەدەرە بەچەکی کیمیاوی قەدەغەکراو سەرەتای دەست پێکردنی ئەم نەخشەیە بێت .

نەخشەی (ئەنفال) وەکو تاوانیکی جینۆساید

ووشەی (ئەنفال) کە لە قورئاندا هـاتووە بوهانـدانی موسـلمانەکانی یـارانی پێغمبـەر بووە تا گەرم تر دژی قوریشە نەیارەکانی ئیسلام بچەنگن .

بەلام بەداخەوە ئەم وشەیە لەلایەن رژیمی بەغدا و سەروکە رەگەزپەرستەکەی وەکو سەردێری نەخشەییکی تاوان بارانەی بێ بەزیانـە و درندانـە دژی گـەلی کوردسـتان و شورشەکلپەسەندوەکەی بەکارهینرا.

کە ئەمەش لەراستیدا کـەلك وەرگرتنـە لـە ئـاینی ئیسلام بـو کـاریکی جانەوەرانـە , کەنـەك بـە تـەنیا ئـاینی ئیـسلام بـەلکو هـەموو ئـایین و ئایـدیولوژیای مرۆڤانـە قەدەغەی کردوە .

رژێمی سەرەڕۆی بەغدا لـەکات و سـاتێکی دیـاری کـراویش ئـەم نەخـشەدۆزەخیانەی داڕیشت ئەویش ئەوکاتە بووکە لایەنە سیاسـیەکانی سـەر گۆرەپـانی کوردسـتان دوای ئەوەی هەستیان بە بـی هـودەیی شـەری نـاوخۆیی کـردو ئاشـت بوونـەوەو خـەریکی گفت و گۆ بوون بۆ دامەزراندنی بەرەی کوردستانی .

جونکە باش دەزانی ئەگەر لایەنە کوردستانیە نیشتمان پەروەرەکان , لـە نـاو خویـان داریك بکەون و بەردیەکی کوردستانی دابمەزرینن کە خەباتی چەکداری و سیاسـیان بە تێکرایی ئاراستە بکات .

دەتوانن بە شیکی فراوان کوردستان بە هەندی شاری گەورەشەوە ئازاد بکەن ,
بەتایبەتی دوای سەرهەڵدانەوەی خۆپیشان دان و راپەرین لە هەندی شارۆ چکەی
کوردستان وەکو شەقلاوە و رواندوز و هیران چەند شارو چکەی تر ئەمەش
مەترسیکی زور توقینەری لەدل و دەرونی سەرانی رژیم دروست کرد .
بویە رژیم هیچ ریگاییکی دیکەی بەدەستەوە نەماوە , ڕێگای پەردەدان بە زەبرو
زەنگ نەبێ .
زور لە لێتو تیژەرەو. کوردو بیگانەکان دوای تیخوندنەوەیکی بابەتیانەی هەمەلانەی
شالآوی ئەنفال گەیشتونەتە ئەو دەر ئەنجامەی کە ئەم شالاوانە دەچنەخانەی
ریکەوتنامە نیو دەولەتیەکان بە تایبەتی ئەو ریکەوتنامەیەی لەلایەن کومەلەی
گشتی نەتەوە یەکگرتوەکان کە لە سالی ١٩٤٨ دەرکراوە هەروەهاریکەوتن نامەی
(حرام)کردنی پاکتاوی رەگەزی ئادەمیزادی سالی ١٩٥٤ کە دواتر عیراق مۆری کردوە .
بە پێ ئەو نەخشەیەی ریگا دەدا بەسەربازو هەموو چەکدارەکانی رژیم کەدەست لە
کوشتنی رولەکانی گەلی کورد و یران کردنی شارو شاروچکەو دیهاتەکانی نەپارێزن .
تەنانەت چیاو کیلگەو باغ و ڕەزی کوردستانیش بسوتێنن .
راستی لیکدانەوەی ئەم لێتۆژە رەوانە بۆ هەموو مرۆڤایەتی دەردەکەوی چاو
خشانێك بەو تاوانەی کە لە ژێر ناوی ئەنفال دژی گەلی کوردستان ئەنجام درا پتر
درندایەتی ئەم نەخشەیە ساغ دەکاتەوە .
بەتایبەتی ئاویتەکردنی شالآوەکانی بەبەکارهێنانی چەکی کیمیای دژی پێشمەرگەو
شاری هەڵەبجەی دووجارو شەید کراو و دانیشتوانی بێتاوانی گوندەکانی کوردستان ,
ئەو چەکەی کەهەر لە سالی ١٩٢٥ وە بە پێ پرۆتۆکۆلی جنیف قەدەغەکراوە , کە
نابێ لە جەنگە نیودەولەتاندا بەکار بهێرنرێ ,کەچی رژێمی بەغدا لە گەل ئەوەی
ئەم پرۆتۆکۆلەی مۆرکردوە .
دژی گەلەکەی خۆشی بەکاری هێنا , ئەمەش تاوانە کە گەورەتر دەکات .

دەریش کەوتوە کە ئەم ڕژێمە کەبناغەکەی لەسەر تاوان دامەزراوە هەر لەسالی ١٩٨١ وەخەریکی بەدەست هینانی ئەم چەکە کۆکوژەبووە .

دیارە کومپانایی ئیتالی بەناوی (مونتی دیون) لەم ساڵەدا لە ناوچەی عکاشاتی سنوری سوریا کارگەیەکی بوبەرهەم هینانی دژەزیاریەکان و ژەهر دروست کردوە لەسەر داوای رژێمی عێراق .

رۆژنامە ئینگلیزیەکانیش هەوالی دروست کردنی کردنی دەمارەکانیان لەم کارگەیە دوویات کردەوەو لە ١٣ کانونی یەکەمی سالی ١٩٨١ یشدا رژیم بو یەکەم جار ئەو چەکە کیمیایەی کە گازی دەمارەکانە بەریگای توپی دوورهاویژ لە ناوچەی (هیلالی) سنوری دژی سوپای ئیران بەکار هینا .

و لە ١٩٨٤/٥/١٦ یشدا دەرکەوت کە کومپانیایەکی ئەلمانیای رۆژئاوا کومەڵە کەرەسەییکی کیمیایی داوەتە عیراق کە بو دروست کردن وپەیدا کردنی چەکی کیمیایی لەگەل دەیان کومپانیای نەمساوی و و فەرەنسی و ئەلمانی رۆژئاوا و ئیتالیا و ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا چەند دەوڵەتیکی دیکە کردوە بەپێ ئەو لیستەی کە لە پەروەندەکانی (امدیل ایست داتا پروچکت) وەرگیران پیشتر ئاماژەمان بەوراستیەکرد کە رژیمی عیراق هەرلە سالی /١٩٧٤ وە بگرە پێشتریش هەوڵی داوە نوێ ترین چەك و تەکنیکی جەنگی دژی گەلی کوردستان و شورشەکەی کە شیوە خەبانی چەکداری لەسەر ریبازی پارتیزانی بە خۆوە گرتوەبو بەکار هێناوە وەکو تۆپی دوور هاویژ وتانك و فەرۆکەی جەنگی کە بومپای (ناپالم و هیشوی) بەسەر دیهاتی کوردستان دەباراند, ئەم دووبۆمبایەش بە بریاری نیو دەولەتی قەدەغەکراون.

بەلام رژیمە سەرەرۆیەکان هەرگیز بایەخیان بەبریاری نێو دەولەتەیەکان ورای گشتی جیهان نەداوە , لەسالی ٩٧٤ بەداوەوە رژیمی بەعس بەپلە سەرەکی بایەخی بە بەکارهینانی هەلیکوپتەری جەنگی داوە , چونکە لە ڕاستیدا چەکیکی کاریگەرە دژی شەری پارتیزانی بەوپێ و دانگەی کە پارتیزان چەکی دژە کۆپتەریەکانییە ؟

بــەلام دوای پێــشمەرگە قارەمانــەکان بــە R.B.G هەلیکوپتــەرەکانیانی ڕژیمیــان دەدایەوە .

بویە ڕژیم لە هەشتاکاندا کە بۆی دەرکەوت هەلیکۆبیتر ئەوەندە کاری گەری بەسەر شەری پارتیزانی دا نییە پەنای بو چەکی کیمیاوی برد سەرەتای دژی سوپای ئیران خەلکی بێتاوانی گوندەکانی کوردستان بەکار هێنا .

یەکەمین جار لـە ناوچـەی خوشناوەتی بـە تایبـەتی لـە گونـدی (شـێخ وەسـانان) دا لەمانگی نیسانی ١٩٨٧ دا.

دوای ئەوەش لە ١٩٨٨/٣/١٦ لە شاری هەڵەبجەی شەهید بەخەستی بەکاری هێنا و ئەو کارە ساتە دل تەزینە لە مێژووی ڕژێمـی بەعـسی خـوێن ڕیـژ تومـارکرد , کـە چـووە پال تاوانەکانی دیکەی دژی گەلانی عیراق بەگشتی و گەلی کوردستان بە شـیوەیەکی تایبەتی , بوە پەڵەیکی شەرمەزاری کـە هـەتا دنیـا مـابێ لـە ناوچـاوانی ئـەم ڕژێمـە دەمێنیتەوە دواتریش لـەکاتی شـالاوە درندانـە یـەك لـەدوای یەکانیـدا لـە ژێـر نـاوی ئـەنفال بـەفراوانی لـە دولی جافـەتی و گونـدی سیوەسـینانی قـەرەداغ و گوکتەپـەی دەشتی کۆیە دووبارە لە خۆشناوەی و مەلەکانود و دواتر لە ناوچەی بادینان شایانی باسە هەر لە سالی ١٩٨٧ وە لە ٥/ حوزیران لە دژی بارەگاکانی کەرتی بادینانی حزبـی شوعی بەکارهێنابـەپێ ی تـرین سـەر مـیر, ڕژیـم (٣٩) جار ئـەم چەکە بـە کومـەل کوژەی دژی پێشمەرگەو شاری هەلبجەو دیهاتەکانی کوردستان بەکارهیناوە .

پــەنابردنی ڕژیمــی بەغــدا بوبــەکار هینــانی چــەکی کیمیــاویی دژی شورشــی و دێهاتــەکانی کوردســتان ڕژیمەنــەیتوانیوە ئــەم شورشــە بــەڕیگای جــەنگی تقلیــدی پاکتاوبکات و هەمان کاتیش ئامادە نەبوە دان بەمافە ڕەواکانی گەلی کوردستان دابنی و دیموکراسی بو عیراق بەگشتی فەراهەم بکات , بویە هەمیشە بـیری لـە چـەکی کۆ کوژ کردوتەوە بو پاکتاوکردنی شورش و مل کەچ پێ کردنی ئەو خەلکەی کوردستان کەلە پەراویزی ئەنفالدا دەمێننەوە .

چونكه رژیم باشی دەزانی كەهەرچەندە نەخشە و پیلانی پرزەبرو زەنگ دابرێژێ ناتوانی هەموو ڕۆلەكانی گەلی كوردستانی باشور لە ناو ببات كە ژمارەیان نزیكەی پێنج ملیون مرۆڤن .

بۆیە بیری لە ئاخانینی ئەو دانیشتوانەی لەپەراوێزەی ئەنفالدا دەمێنەوە لە ئۆردوگای زۆرەملی و لە دوایشدا شوشتنەوەی مێشكی ئەودانیشتوانەو لەوێشدا مل پێ كەچ كردنیان و خەیالی خاوی خویی ناجاركردنیان بە هەلگەرانەوەی لە نەتەوەی خۆیان و ڕازی بوون بەوەی كە خویان بكەن بەعەرەب , لەسەر بنەمای پاكتاوی ڕەگەزی كە ئیستا رژیمی بەغدا بەفراوانی لە پاریزگای كركوك وخانقین و مەندەلی و شارەبان و جەلەولاو و مخمور و ژنگار و شێخان و ناوچەكوردیەكانی دیكە پەیڕەوی دەكەن .

ڕێبازی (ئەنفال) هەربەتەنها بریتی نەبوو لە بوردمان كردنی زوربەی ناوچەكانی كوردستان دانیشتوانی ئەم ناوچانە بۆ خۆ بەدەستەوەدان بەلكو هێرشێكی فراوانو بەر بلاویان دەستی پێ كرد دژی ناوچە ئازاد كراوەكانی كوردستان هەر لەمانگی ئاداری ١٩٨٧ وە , بەلام لەم سالەو سەرەتایی سالی ١٩٨٨ دا , نەیان توانی هێرشكە زۆر فرەوان بكەن , بەهۆی جەنگی عێراق – ئیران و سەرقالی سوپای عێراق بەو جەنگە دەست دریژكاریەوە .

بەلام هەرلە بەهاری ١٩٨٨ واتا پایزی ئەم سالە لە ئاكامی كۆكردنەوەی هەموو سوپای عیراق لەسەر سنور ناوچەكانی كوردستان و مۆل دانی هەموو ئەو چەكە جوراو جورەی كە بۆ جەنگ دژی ئیران ئامادەكرابوون .

وێرای ئەمەش رژیم بریاری دابوو لە هەر جێگایەك پێشمەرگە بەرگریكی بەهیز بكات ئەم شوینە بەچەكی كیمیایی كوشندە بوردومان بكات .

ئەم نەخشە تاوانبارەی رژیم توانی پێشمەرگەی بەرەی كوردستانی , باشەكشە پێ بكات بوسەر سنورەكانی كوردستان لەگەل ئێران و توركیا .

ڕاسته له جەنگدا یاسای توندو تیژبەکار دەهێنرێ لەلایەن هەردوولای بەگژیەکدا چوودا .

بەلام کومەلگەی مرۆڤایەتی بە تایبەتی لەسەردەمی بیستەوە کومەلە بریاریکی بەریگای کۆمەڵەی نەتەوەکان دوایش نەتەوە یەکگرتوەکان داوە .

له پیناو سووك کردنی قورسای جەنگ لەسەر دانیشتوانی مەدەنی بەڵام ڕژیم، بەڵام رژێمی رەگەزپەرستی بەغدا، هەموو ئەو بریارانەی پێشێل دەکردو بەهیچ شێوەیەك بۆیان مل کەچ نەبووە، دەستی له هیچ تاوانێك دژی کورد وەکو گەل نەدەپاراست. بەداخەوە لەو سەردەمەش کۆمەلگای مرۆڤایەتی ودەوڵەتە زلهێزەکان لەبەر بەرژەوەندی تەسکی خۆیان ئەوتاوانانەی ڕژێمی عێراقیان ریسوا نەدەکرد. تەنانەت بەرامبەر تاوانی کیمابارانی شاری هەڵەبجە ، بەو هەموو درندایەتییەی وەکو پێویست ریسوا نەکرا. خۆ ئەمریکا دوای ئەو پرۆسە بە ناوی (ئەنفال)یش هەر درێژە بەیارمەتیە لۆجستیەکانی خۆی بۆ عێراق دەدا.

قۆناغەکانی ئەنفال

دەتوانین بڵێین کە شاڵاوی (ئەنفال)هەر بە دامەزراندنی عەلی کیمیاوی بە حاکمی سەربازی لە کوردستان لە ٢٩ / ٣ /١٩٨٧ دا دەستی پێکرد. بەڵام شاڵاوەکان بە کردەیی له ١٩٨٨/٢/٢٣ وە، له دۆڵی جافایەتی دەستی پێکردماوەیەکی هەست پێکراوی خایاند و بەهۆی داکۆکی کردنێکی ئازایانەی پێشمەرگەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان لە بارەگای سەرکردایەتیان. رژێم بە فراوانی چەکی کیمیاوی بەکارهێناوە، وێرای پێشمەرگەکان ژمارەیەکی زۆری دانیشتوانی گوندەکانی ئەو ناوە بەم چەکەکوژران و بریندار کران. بەرادەیەك بەشداربووە (زێباری) یەکان لەو هێرشەدا بۆ پشتگیری سوپای عێراق ، لەناوخۆیان نارەزاییان لەم هێرشە جانەوەرانە دەردەبری. چونکە بەچاوی خۆیان چەند ژن و منداڵی کوژراویان بەم چەکە کوشندەیە دیت بوو.

شاڵاوی دووەم بۆ سەر ناوچەی قەرەداغ بوو،لەم شاڵاوەشدا چەکی کیمیاوییان بەکار هێنا لەو بۆردوومانە کیمیایانە بۆردومان کردنی گوندی(سیوسینان) بوو کە ژمارەیەکی زۆری خەڵکی ئەو دێیە کوژران و بریندار بوون ئەو خەڵکەی رزگاریش بوو دەربەدەربووشایانی باسە پێشمەرگەکانی هەموو لایەنەکان بەتایبەتی پێشمەرگەکانی حزبی شیوعی و یەکێتی نیشتمانی کوردستان ڕۆڵێکی بەرچاویان هەبوو لە داکۆکی لەناوچەیە کە بە خوێنی پاکی دەیان شەهید قارەمان چەند شەڕێکی قارەمانانەرەنگ و ڕێژکرا چونکە گەلە گورگەکانی رژێم دوای بۆردومان کردنی خەست زۆردڕندانە هێرشیان دەبرد٠

قۆناغی سێیەمی:

ئەم شاڵاوە ناوچەی گەرمیانی گرتەوە کە زۆر فراوان بوو رژێم لە چەند لایەکەوە شاڵاوی هێنا بۆ سەر پێشمەرگەو دانیشتوانی دێهاتەکان لەمشالاوەدرندەیەشدا هەرچەند پیشمەرگەکانی هەموولایەنەکانی بەری کوردستانی قارەمانانە دا کوکیان لە ناوچە رزگارکراوەکرد .

بەلام بەهوی ژمارەی زۆری سوپاو ملیکاو خورەکانی رژیم و بالادەستی رژیم لە بواری چەك و تەکنیکی جەنگی و توانای لوجستی پیشمەرگەقارەمانەکان .

رژێم لە ماوەی ١٢-١٣ رۆژ توانی دەست بەسەر زوربەی ناوچەی گەرمیان دابگریتەوە , لیرە رژیم هەربە دەربەدەرکردنی خەلکی خۆڕاگری گەرمیان رانەوەستا , بەلکو ژمارەیەکی زورلێ دەست گیر کردن دوای ئەوەش باش لیك جیاکردنەوەی ژن و مندال لە پیاوەکان .

هەموویان بەرەو شوینی نادیار بەرێ کردن , کەدوای ماوەیەك دەرکەوت بو بیابانەکانی رۆژ ئاواو خواروی عێراق رەوانەکراون لەویش بەشی هەرەزۆریان لە زیخ وچەوی ئەم بیابانە زیندە بەچال کراون بە شێکی کەمیان لە ژن و پیاوی بە سالا چوو بۆ زیندانی بەناو بانگی چالێ سلێمان (نقره سلیمان) براون بۆ ئەوەی لەوێ بەکولە مەرگی دوای ماوەیەکی کورت ژیان لە دەست بدەن. لەراستیدا زوریان

لەبرسان و پیس و پوخلیا ژیانیان لە دەست دا. بەلام هەندیان نەماوە بو ئەوەی بو هەموو دونیا باسی درندایەتی بەعس وەکو حزب وەکو رژیمیکی فاشی بکەن .

قۆناغی چوارەم :

لەدەشتی کۆیە و ناوچەی شوان دەستی پێ کردوە لەم ناوچەش تاوانی زۆر گەورە لەلایەن سوپای عێراق و جاشەچلکاو خورە کوردەکانی دەرحەق بە دانیشتوانی هەژار و بێتاوانی ناو چەکە کراو گوندی گوك تەپەبە بەچەکی کیمیایی بوردومان کراو ژمارەییکی زۆر ژن و منداڵ و پیرو پەکەوتە کوژران. ئەوانی دیکەش وەکو دیل دەستگیرکران و بەرەو شاری کۆیە رەوانەکران. ئیستاش ناوەبەناوی لەگوندی گوك تەپە گورستانی بەکومەل دۆزێتەوە لەگەڵ ئەم هەموو تاوانانەش رژێم ناوەناوەلافی ئەوە لێ دەدا کە ئوتونۆمی بەگەلی کوردستان بەخشیوە. بەڕاستی بێ ئابوڕوی ئەم رژێمە بەتایبەتی سەرۆکەکەی گەیشتۆتە رادەیەکی وا کە شەرم لە هیچ درۆو دەلەسە نەکاتەوە , ئەمەش خورەوشتی هەموو رژێمێکی دکتاتۆری تاك ڕەو دژی گەلەکە هەوڵ دەدەن مێژووی گەلان وەکو خۆیان دەیانەوێ وای بنوسنەوە. بەلاّم پەتی چەواشەکاری کورتە و راستیەکان هەردەردەکەون هەرچەندەماوەیەکە درێژیان بەسەر دابڕوا.

قۆناغی پێنجەم:

لەناوچەی لۆلان : خواکورك بەرپاکرا , رژیم هێزیکی زوری سوپاو چلکاوخوران بۆمۆڵدابوو. هەر لەناوەراستی مانگی تەموزی/١٩٨٨ وە , هیزەکانی رژیم کەوتنە توپباران و پەلاماردانی ناوچەکە. پارتی دیموکراتی کوردستان و حزبی شویوعی عیراق و پێشمەرگەگیان لەسەر دەستە کانیان بەرەنگاری هیزەکانی رژیم بونەوە . کاك مسعود خوی سەربەرشتی بەرگریەکەی دەرکرد. لەچەند نەبەریکی پاڵەوانە هێزەکانی ڕژیم شکستیان خوارد. ورەی پیشمەرگەکان بەرز بوو و ماوەییکی زور

داكوكيان له ناوچەكە كرد قوربانی زۆریان دا یەكیك له شەهیدەكان پ.م حزبی شیوعی بووبەناوی (مام علی) كه كورد یكی كوردستانی ئیران بوو . بەلام بەهۆی زۆری هێزی رژیم و بەكارهینانی نوێترین چەك وەكو فرۆكەی جەنگی جوراو جورو توپی دوور هاوێژ و درێژە كێشانی پەلامارە یەك له دوای یەكەكانی هێزەكان رژیم له كوتایدا هێزەكانی رژیم توانیان پاشەكشە بەهیزە هاوبەشەكەی پارتی دیموكراتی كوردستان و حزبی شوعیی بكەن. بەتایبەتی دوای راگرتنی جەنگی عیراق — ئیران ,لەبەرەكانی شەردژی كۆماری ئیسلامی ئیران بكێشیتەوە و له دژی ناوچە ئازاد كراوەكانی كوردستان ئاراستەی بكات. بەلام ئەو بەرگریە ئازایانەی پ .م له ناوچەی لولان و خواكورك هەمیشە وەكو لاپەرەیەكی پرشنگ داری بەرگری گەلی كوردستان دژی داگیر كەراندەمینێتەوە.

قوناغی شەشەم:

لەناوەراستنی مانگی ئابی ١٩٨٨ وه بەسەر دولی خوشناوەتی و دولی مەلەكان و دولی شاورە بوو . رژیم لەچەند لایەكەوە پەلاماری ئەم ناوچانەی دا دوای مولدانی هیزیكی زوری سوپاو جاشە چلكاو خورەكان . هەرپیش پەلاماردانە كە جارێكی دیكە ناوچەكانی بەخەستی بە چەكی كیمیایی له رۆژی ١٩٨٨/٨/٢٥ دا بوردمان كردەوە بەژمارەیەكی زۆری جوتیارەكانی ئەم ناوچانەكە له ئاكامی بوردومانەكانی پیشو ناوچەكانیان جول كردبوو , بوردومانەكە زیانی زۆری گیانی نەبوو , هیزی پێشمەرگەش لەسەر چیایەكان بوو بوبە زیانی پێنەكەوت .

دوای ئەم بوردمانەخەستەش پەلامارەكە دەستی پی كرد . ئەو كاتە پێشمەرگەی هەموولایەنەكەكانی بەرەی كوردستانی كراو بریاردرابەرگری له ناوچەكە بكری بە تیكرایی توانای ئەگەر توانای بەرگریش نەما پاشە كشە بكەین . چونكە ئەوزانیاریانەی كەلەسەر چاوەكانمان لەناو رژیم بریاری بەكارهینانی چەكی

کیمیایی داوەلەهەر جێگایەك کە پیشمەرگە بەرگری بکات. بۆیە لە کۆتایی مانگی ئاب هێزەکانمان دەستیان بە کشانەوەکرد بەرەو سنوورەکان لەگەل ئێران داو. ئێمە وەکو حزبی شیوعی عێراق چەند گەرێلایەکی پارتیزانیمان لە ناوچەکە هێشتەوەو ، بۆ درێژە دان بە شەرِی پارتیزانی دژی رژێم چونکە وای بۆدەچوین کە رژێم هەر ناتوانێ ئەو هێزە بەربلاوە لەم شاخ و ودۆلانەی کوردستان چۆل بکات لەو کاتەش دەتواندرێ گیانی بەرگری لەناو گەلەکەماندا بپارێزین.

قۆناغی حەوتەم:

لەناوچەی بادینان بەرپاکرا بە گوێرەی ئەو زانیاریانەی لەلام هەیە لە ٢٥ / ٨ / ١٩٨٨ دا دەستی پێکرد و لە ئاکامی چۆل کردنی زۆربەی ناوچەکانی رزگارکراوی کوردستان، هێزە پێشمەرگە نەیتوانی بەرگریەکی درێژخایان بکات. لەهەمان کات چەکی کیمیاوی یە بەفراوانی و خەستی رێگای بە هێزی پێشمەرگەنەدا کە بۆ ماوەیەکی درێژداکۆکی لە ناوچەکان بکات. لە بانگەوازی کاك مسعود دا باسی کارەساتی گەلی بازی دەکات کە لە رۆژی ٢٩ / ٨ / ١٩٨٨ بووە هۆی لەناو بردنی(٢٠٠) خێزانی کورد بە چەکی کیمیایی کە لەلایەن فرۆکەکانی رژێم بەسەر ئەو خێزانە لێقەوماوانەی دا باراند. کە بەراستی بەلگەیەکی روون و ئاشکرایە لەسەر دڕندایەتی رژێمی دکتاتۆری بەغداو سەدامی خوێن رێژ کەدەسەلاتی تەواوی بە کورە مامە تاوان بارەکەی کە نەك رۆلەکانی گەلی کوردستان جینۆساید بکات بەلکو دارو بەردی کوردستانیشی بیوتینی بە چەکی کیمیایی و بۆمبی فسفۆری یەکێك لە تاونە چانەوەرەکانی رژێمی سەرەرۆی بەغدا جینۆساید کردنی دیانەکان (مسیحی) یەکان و ئێزیدیەکان بوو. کە هەر چەندە خۆشیان دا بەدەستەوە هەر هەموویان لەناو بران لە ناوچانەی تا ئەوکاتەی لە ژێردەسەلاتی رژێم دابوو بۆیە وێرای هێزی پێشمەرگە ژمارەیەکی زۆری خەلکی مەدەنی لە ژن ومنال و پیرو پەککەوتە لە

ئاكامی ئەم پەلامارە بەرفراوان و دڕندانە لەلایەن ڕژێمەوە ڕژێمەوە (قتل وعام) کران. ئەمە بەو گیانە ڕەگەزبەرستیە ئەنجام درا کە ئەمانەئیسلام نین.

قۆناغی هەشتەم:

دوایین بۆ سەر ناوچەی ناودەشت و پشت ئاشان و قرناقاو بوو کەلەویش بەرگرییکی ئازایانە کرا لەلایەن پێشمەرگەکانی هەموو لایەنەکان بەتایبەتی پێشمەرگە ئازاکانی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و حزبی شیوعی عیراق بە تایەبەتی لە (کونە کتری)یەکیك لە کلکەکانی چیای قەندیلی سەربەرز , پێشمەرگەکان نەبەردیکی قارەمانانەیان تومارکردو زیانێکی گەورەیان بەهێزە پەلامارە دەرەکەی ڕژیم گەیاندوسەوەریکی نوییان لە مێژووی گەلە کولنەدەرەکەمان نوسیەوەکە بە خوینی شەهیدی قارەمان (ئازاد هەورامی) یەکیك لەسەر کردەکانی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان ڕەنگ ڕێژکرا. ئەم هەشت قۆناعەی شالاوە درندانەکانی ئەنفال کەلەلایەن سوپای داگیر کەری ڕژیمی (بەعسی عەفلەقی)لەنیوان ٢٣-٢-١٩٨٨ وە تا ١٩٨٨/٩/٦ درێژەی کێشا . لەگەل ئەوەی توانی هیزی پیشمەرگە بنکەو بارەگاکانی پاشە کشاوێ بکات بۆ سنورەکانی کوردستان عیراق – ئیران و عیراق توركیا- بەلام بەزیان وزەریکی زوری هێزەکانی ڕژیمیش کۆتای هات و بەکار هێنانی چەکی کیمیابی بەو فراوانیە بەیەکجاری ناوبانگی رژیمی بەغدادی وەکو ڕژیمیکی دیکتاتوری ڕەفتارفارشی هەموو دونیادا رسیوا بکات .

هەندی دەرئەنجامی شالاوەکانی ئەنفال :

١- دەرپەراندنی بنکەو بارەگاکانی هیزی پێشمەرگە لە زوربەی ناوچەکانی کوردستان کە هەندێکیان لە قولاَی کوردستان دا بوون و چەند شاروچەکەی کوردستانیش کەوتبوە بەردەستی پیشمەرگەوەکو هیران وقەرەداغ , نەو چول

٢- لە ناوبردنی وزیندە بە چال کردنی نزیکەی (٢٠٠) هەزار لە ژن و مندال و پروپەککەوتەو لاوی کورد بە هەشت هەزار لە بارزانیەکان و ئەو ژن و مندالانەش

کەلە ناوچەی بادینان لەناو بران بە تایبەتی لە ئێزدیی و مەسیحیەکان. ئەم ڕەشەکوژیەی بە فرۆکەجەنگی و تۆپی دوورهاێژ ئەوانەی مانەوەش لە بیابانەکانی ڕۆژئاواو باشووری عێراق زیندە بەچاڵ کران. کە تا ئەمرۆش چارەنووسیان بۆ گەل و کەس و کاری لێقەوماوەکان دیار نییە. دیارە لە کاتی گفت و گۆیەکەی لایەنەکانی بەرەی کوردستانی لەگەڵ ڕژێم لە هاوینی / ۱۹۹۱ دا (عەلی حسن المجید) تورە بوو لە هێنانە گۆڕی ئەم تاوانە، چونکە ئەم تاوانە ئابرو بەرە ئەو بە فەرمانی سەدامی ئامۆزای جێبەجێی کردووە. و لە وەڵامی پرسیاری لایەن کوردستانییەکان گوتویە (۲۰۰) هەزار کەس نەبوو تەنیا (۱۰۰) هەزار کەس بوون.

ئەم کردەوە چەپەڵەی ڕژێم زۆر بە ئاشکرا ئەو ڕاستیەی دەردەخات کە ڕژێمی عێراق ژمارەیەکە زۆری خەڵکی (مەدەنی) کوردو نەتەوەکانی تری کوشتووە وەکو کلد و ئاشوور و تورکمان. ئەمەش بێ هیچ پەنا یاسا نێودەوڵەتییەکانی بە سەردا (تگبیق) دەبێ کە پەنای بۆ جینۆساید بردوەو گەلی کوردستانمان بکات. بەڵام بەداخەوە دوای تێپەربوونی (١٤) ساڵ بەسەر ئەم تاوانە هێشتا بە لێبراوی بڕیاری دادگایی کردنی سەرانی ڕژێمی بەغدا نەدراوە. تەنانەت ئەگەر ئەم دادگایی کردنە بە ئامادەنەبوونی ئەم تاوانبارانەش بێت. بۆ ئەوەی ئەم دادگایی کردنە ببێتە بەڵگە نامەیەکی مێژوویی بۆ داوا ڕۆژی گەلی کورستان کە توانی دەستگیرکردنی ئەم تاوانبارانە رەخسا. ئەمە لەلایەکی دیکەش دەبێتە هۆکارێ بۆ زیاتر ڕیسواکردنی ئەم ڕژێمە، کەوا لەوانەیە لە کۆتایی سەدەی بیستەم دا تاوانی وا گەورە درندانە نەدەرهەق بە هیچ گەلێکی دیکەنەکرابێ، ئەگەر بێت و هەموو بەڵگەنامەکان لەم دادگایە نێو دەوڵەتییە گفت و گۆیان لەسەردا بکرێ. زانراویشە. کەبەتەن بەڵگە نامە لەبەردەست دایە بۆ داسەپاندنی ئەو تاوانە بەسەر سەرانی ڕژێمدا

٤- توندکردنی دانیشتوانی شاروشارۆچکەکانی کوردستان وەکە (هەڵبجە و قەڵادزەو چۆمان و گەلالە و سیدەکان و مێرگەسوور و شێروانی مەزن وهێران و پێبجوێن و ماوەت و سەنگەسەر و خەلەکان و دیبەگە و چەندانی تر وێرای هەزاران

گونـدی ئـاوەدانی تـر. لەچـەند ئۆردوگـای زۆرەملـێ دا. کەلـە راسـتیدا وەکـو ئـەو ئۆردوگایانە بوون کە کاتی خۆی هیتلەریـەکان لـەخوارووی ئـەفریقیا رەگەزپەرستدا بۆبە خەڵکی دەربەدەرو راگوێزراو لەوێش وەکو زیندانی هەڵس و کەوتیان لەگەڵدا دەکرا. ئەمـەش خـۆی لی خۆیـدا تـاوانێکی دیکـەی رژێمـی بەغدایـە. کـە ئـەم هـەموو خەلکە بێتاوانەیان لە زێدی باوك و باپیرانیان هەڵتەکاندو لە ئۆردوگایانە قایم کران و بـێ ئـیش و کـار لـەوێ کـەوتبوون و لـە ژێرچـاودرێری رژێمـدابوون. ژیـانێکی کۆلەمەرگیان بەسەر دەبرد.

ئەمانەی خوارەوە هەندێ دەرەنجامی شاڵاوەکانی (ئەنفال)ن بە ژمارە:

أ- کاول کردنی (٣٨٩٣) شارۆچکە و گوندی ئاوەدان. لەمانەش کۆمەڵە گوندێکی کلدۆ – ئاشووربوون، لـەم شارۆچکەو گوندانـە (١٧٥٧) قوتابخانـەی سـەرەتایی هـەبوو لەگەڵ (٢٧١)بنکەی تەندروستی و ژمـارەی ئـەو خێزانانـەش دەربـەدەرکران گەیشتە (٢١٩٨٢٨) خێزان.

ب- پانتیی کوردستانی عێراق کە (٨٦٠٠٠) کم٢ یە . بـەڵام دوای شـاڵاوەکان ئـەم پێنج ملیۆن کوردەی کوردستانی عێراق لە پانتاییکی زۆرکەم کە (٨٠٠٠)کم٢ بـوو لـە شارو ئۆردوگاکان.

ج- رژێمـی عێـراق (٣٩) هێرشـی لیـك جیـاوازی بـە چـەکی کیمیاوگـازە ژەهراویەکانکردە سەر کوردستانی عێراق لـە مـاوەی هـەردوو ساڵی (١٩٨٧ – ١٩٨٨) دا ئەمە وێرای کۆمەڵە تاوێنێکی دیکەی ترسناك کە لە دوو تـوێ ئـەو تاوانە دا ئاماژەیان بۆ کراوە.

ئەركەكانی لایەنە كوردستان بەرامبەر قوربانیەكانی (ئەنفال):

أ- درێژەدان بەسەرژمێری و تۆماركردنی ناوی هەموو قوربانیەكان شالاوەكانی (ئەنفال) چ ئەوانەی لە كاتی هێرش و پەلاماری هێزەكانی زەمینی و ئاسمانی رژێمی عێراق. چ ئەوانەی كە دەست گیركران و لە بیابانەكانی رۆژئاواو باشوری عێراق و هەندێ ناوچەی تر لە كوردستان خۆی دا. چ ئەوانەی لە زیندانیدان و گرتوخانەكانی رژێم لە ژێر ئەشكەنجەدا ژیانیان لە دەست دا.

ب- درێژەدان بە ریسوا كردنی ئەو تاوانە بە هەوو شێوازێ لە ناوەو دەرەوەی كوردستاندا.

٢- دەربەدەركردنی دانیشتوانی (٤٤٨)گوند دوای كاول كردنی گوندەكان كە ژمارەی دەربەدەركراوەكان(١٠٠)هەزار كەس زیاتر بوون. ئەم دەربەدەرانە لە ژێر زەبری تۆپی دوورهاوێژو فرۆكە جەنگیەكانی رژێم و پەلاماریبێبەزیانەی سوپاو جاشە چلكاوخۆرەكانی رژێم بەرەو سنورەكانی ئێران و توركیا رەویان كرد. چونكە ئامادە نەوون خۆیان بەدەستەوە بدەن. دوای ئەو تاوانە جانەورانەی كە بە چاوی خۆیان دیتیانو لە مێژووی گەلانی ئەم سەردەمە وێنەیان زۆر كەمە. پەنابەرەكان لە ئێران بەبێ كۆسپ و تەگەرە وەرگیران. بەلام رژێمی توركیا هاوپەیمانی رژێمی بەغدا ئامادە نەبوو رێگا بەو لێقەومانە بدات بچنە ناو خاكی كوردستانی توركیا. تا لەلایەن (U"N) ورای گشتی جیهان فشارێكی زۆر خرایە سەر ئەم رژێمەی توركیا. دەبێ ئەوەش بلێین كە ئەم پەنا هەندانە لە توركیاو ئێران دووچاری ژیانێكی زۆرسەخت بوونە چونكە (U"N) و رێكخراوە خێرخوازەكان هیچ یارمەتنیەكی ئەو لێقەومانەیان نەدا كە شایەنی باس بێت. تەنانەت رژێمی توركیا رێگەیان بە كرێگرتەكانی رژێمی بەغدا دا كە

نـانی پـەنا بـەرکان ژەهـراوی بکـەن. ئەمـەش تـاوانێکی دیکـەی ڕژێمـی بەغدابوو بەیارمەتی ڕژێمی تورکیا دژی گەلی کوردستان بەگشتی.

ج) هەڵسان بـە هەڵمـەتێکی تیکـرای هـەموو لایەنـە کوردسـتانیەکان بەهـەموو ڕیگایکی ئاسایی بۆداواکردنی دادگای کردنـی سـەرانی ڕژیمـی دیکتـاتوری بەغـدا لەسەر ئەنجام دانـی ئـەو تاوانانـەی لـە ژێـر نەخـشەی ئـەنفال جیبـەجی کـران , دریـژەدان بـەو هەڵەتەتائـەو ڕۆژەی ئـەم دادگـای کردنـە لەلایـەن نەتـەوە یەکگرتوەکان بریاری لەسەردەدری .

ء) هەلسان بەرهەڵمەتێکی بـەرفراوان بـو قەرەبوکردنـەوەی زیـان لیکـەوتوەکان لەخـەلکی کوردسـتان بـەهوی شـالاوەکانی ئـەنفال ووە , لەلایـەن ئـەو کومپانیـە بێگانانەی چەکی کیمیایان بەرژیمی دیکتاتوری بەغدا فروشتوە.

ه) هەوڵدان لەگەڵ ڕێکخراوی نەتەوەیـەکگرتوەکان بـۆ تـەرخان کردنـی بەشـیك لـەو ڕێژەیـەی داهاتـەی نـەوتی عـیراق , بـو قەرەبووکردنـەوەی ئـەو زیـان و زەرەرانەی لەخەلکی کوردستان کـەوت لـە ئاکامی تاوانـەکانی ڕژیمـی دیکتـاتوری بەغدا دژی گەلی کوردستان بە تایبەتی تاوانـەکانی (ئـەنفال) . لێـرەدا دەپرسـین بـوچ کومپانیـا و ئەوکریکارانـەی لـەو کومپانیانـە کاریـان دەکـرد لـە ئاکـامی هیزەکانی ڕژێم بوسەر

پەلاماردانی ئەمەنزیکەی شەش سال ئەو پارەیە و پولە زور وزەبەنـدەی داهـاتی نەوتەکەمولکی خەلکی عیراقـە بویـان خـەرج دەکـری کەچـی خـەلکی کوردسـتان کەبەشـیکە ئـەو مافـەیان نـەبێ ئـەوەی راسـتی بیـت خـەلکی زیـان لیکـەوتوی کوردستان لەهەموکەس ولایـەنیك زیـاترە مـافی قـەرەبو کردنـەوەیان هەیـە لـە داهاتـەی نـەوت . بەتایبـەتی کـەبریکی زوری ئەونەوتـە لـە خـاکی کوردسـاتان دەردەهینری .

و) بایـەخ دانیکـی تایبـەتی بـە ئـاوەدان کردنـەوەی شـاری هەڵبجـەی شـەهید لەلایـەن هـەردوو بەریوەبەرایـەتی کوردسـتانەوە جونکـە هەڵبجـە شـاری

هەمووکوردیکی دلسوزە و ئەرکی هەمولایەکە بایەخ بە ئاوەدان کردنەوەی ئەو شارە بدات . بو ئەوەی ببیتە چقلی چاوی رژیمی دیکتاتوری کە ئەو تاوانە گەورەیەی دژی ئەم شارە خۆراگرە ئەنجام دا . بابیرەوەری شالاوەکانی ئەنفال هاندەری هەمولایەنە کوردستانەیەکانی بیت بو کوتایی هینان بە چەسپاندنی یەکریزی گەلەکەمان و لە دەست نەدانی ئەوە دەرفەتەی چاوەروان دەکری بو ئایندەی کوردستان کەبە شیکە لە عیراق با هەمووڵایەکان بە ئۆپۆزیسیۆنی عێراقی نیشتمان پەروەریش لە ژێر ئالای روخاندنی رژێمی دکتاتۆری دادەمەزنەدنی سیستەمێکی دیموکراتی پەرلەمانی کە فیدرالیزم لەم ساتەدا بۆ گەلی کوردستان دابین بکرێ کۆبێتەوە.

باشەهیدانی کوردستان و عێراق دڵنیا بکەین لە ئارامگاکانیان کەهەموو لایەنەکانیان کوردستان خوێنی ئاڵی بەناهەق رژاوی ئەوانیان لە بیرنەکردوە.

ملا حسن

٢٠٠٢/٣/٢١

سەرچاوەکان

١- شارەزا لە زانستی لە میرات مانەوەی ئینگلیزی د. کریستین عوسدین کە مامۆستا لە زانکۆی لیفرپول – بریتانیا – گۆڤاری پێشڕەو ژمارە ١٣٢ / ١٩٩٨/٥/٣.

٢-هەفتەنامەی خەبات بەزمانی عەرەبی ژمارە (١٠٦٩) لە ٢٠٠٢/٣/١٥ .

٣- ڕێکەوتننامەی نەتەوە یکگرتووەکان لە ساڵی / ١٩٤٨ داو ڕێکەوتنی قەدەغەکردنی کۆمەڵی لە نێوبردنی ڕەکەزی مرۆڤ لە ساڵی / ١٩٥٤/. کە دوایی حکومەتی عێراقیش مۆری کرد کۆمەڵی نەتەوەکانیش دوای جەنگی جیهانی یەکەم دامەزرا.

٤- بانگەوازی مسعود بارزانی بۆ ئازادیخوازانی جیهان لە ١٥ / ١٠ /١٩٨٨ .

٥- هەمان سەرچاوەی ژمارەی یەکەم.

٦- ئەم ژمارانە لە (ڕێکخراوی – میدل ویست ووچ -) کەلە ١٨ /٢/ ١٩٩٢ دا بلاوکردەوە وەرگیراون.

٧- ئەم ژمارەیە لەلایەن (ئان کلۆویدی) پەرلەمانتاری بەریتانی لە سەر لیستی حزبی کرێکارانی بەریتانیا و دۆستی گەلی عێراق و گەلی کوردستان. بلاوکراوەتەوە

ڕۆڵی ڕۆژنامەی ئازادی لە گۆڕەپانی ڕۆژنامەوانی کوردیدا:

ڕۆژنامەی ئازادی کە لە ناوەڕاستی سالآنی چلدا بەبریاری کۆنگرەی یەکەمی حزبی شیوعی عێراق بڕیاری لەسەر دراوە، تێکۆشەری هەمیشە زیندو مەلا شەریف ڕەنگریژانی بە ڕاسپاردەی سکرتێری دامەزرێنەری حزبی شیوعی عیراق شەهید یوسف سلمان یوسف ((فهد)) کرایە بەڕێوەبەری ئەم ڕۆژنامەیە هەر وەکو مامۆستا صالح حیدری لە هەڵبژاردەی یاداشتەکانی دەنووسی، ((لەمەودواش ملا شەریف ئامادەی کۆنگرەی یەکەم بوو، کە حزب لە ساڵی١٩٤٥دا بەستی و ملا شەریف بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردرا، هەرچەندە لە ساڵێ زیاتر نەبوو کە هاتبووە ریزی حزبەوە، لە هەمان کاتدا ئەندامێکی نوێ بوو لە ڕادەی ئەندامیەتی کۆمیتەی ناوەندیدا نەبوو، دەرکردنی ڕۆژنامەی ئازادی پێپێەرا، کە دوایی بووە ئورگانی لقی کوردی حزبی شیوعی عێراقی. ڕۆژنامەی ئازادی لە هەل و مەرجێکی زۆرسەخت و تایبەتی بڕیاری لەسەر درا. لە هەلو مەرجێك کە هیچ ڕۆژنامەی کوردی دەرنەکراو. ئامادەکردنی چاپخانە و کەرەستەی چاپ کردن زۆر بە زەحمەت پەیدا دەکرا، نووسەرو تایپیست زۆر دەگمەن بوون،لەم بڕیارەی زایانەشیدادوربینی هاورێ (فهد)وە دەکەوێ. کەلەم سەردەمەدا بایەخی ڕۆژنامەی لە ژیانی خەبایەتی زانیووە و. ڕەنگە دەست نیشان کردنی مەلا شەریفیش هەر لە ئەوە هاتووە کە لەو کاتەدا. نووسەرێکی کوردی زانی لەو باشتر لە حزبدا نەبووە بە هۆی تازە بڵاوبوونەوەی بیروباوەڕی سوسیالیزمی زانستی لە کوردستان دا، لەگەڵ ئەوەشدا کە ئەم بیروباوەردوە دەمێك بوو لە زۆربەی ولآتانی جیهان و لە عێراقیشدا سەری هەڵدابوو. بەلآم بە هۆی دواکەوتووی کوردستان لە بواری زانیاری بە گشتی و زانیاری سیاسی بە تایبەتی، لەبەر بەکارهێنانی زەبروزەنگ لەلایەن حکومەتی بەغداوە دژی هەموو بیروباوەڕێکی نیشتمانی و نەتەوەیی بە گشتی و بیروباوەڕی مارکیزم- لینیزم بە تایبەتی، و نەبوونی پەرتووك و گۆڤاری پێشکەوتن خواز بو زامنی کوردی، هێشتا هەلگری ئەم جۆرە بیروباوەرە لە نێو خەلکی روشن لە

کوردستاندا بەم شێوەیە بڵاونەبوبووەوە. لەم بارودۆخە دواکەوتووەشدا. هوشیاری سیاسی بە تایبەتی هوشیاری چینایەتی لە پلەیەکی زۆر نزمدابوو، سەرچاوەکانی زانستی لە بارەی مارکیزم و سۆسیالیزمی زانستی ئەگەر نەلێم هەر نەبوو زۆرکەم بوو ئالەم بارە ئالۆزدو سەختەدا ڕۆژنامەی ئازادی. هاتە گۆڕەپانی ڕۆژنامەوانی کوردیەوە، دیارە یەکەم ژمارەی ئەم ڕۆژنامەیە لە مانگی گولان ((نیسانی))/١٩٤٥ دەرچووە. بە گوێرەی لێکدانەوەی بەشی هەرە زۆرینەی لێکۆڵەرەوەکانی بواری رۆژنامەوانی و هاوریانی دێرینی حزبی شیوعی عێراق. بەم دەست پێشخەرییە گرینگەش رۆژنامەوانی کوردی هەنگاوێکی گەورەی بەرەو پێشەوە برِی و. ئەگەر هەڵ و مەرجی عێراق و کوردستانی- عێراق نەختێ لەبار بووایەو بەم شێوە توند و تیژییە سەرۆکوتانەی سیاسی لە گۆڕێ دانەبوایە ڕەنگە رۆژنامەی ئازادی بیتوانیایە ڕۆڵێکی زۆر کاریگەری لە بواری ڕۆژنامەوانی ودەوڵەمەندکردنی زمانی کوردی بەوشەو وزاراوەی سیاسی و زانستیانە هەبوایە. بە تایبەتی دوای سەرکەوتنی حزب لە هێنانی کومەڵێك لە تێکۆشەری شیوعی کوردستانی بوریزەکانی خۆی . هەروەکو بەرێز صالح حیدری لە یاداشتەکانی دا باسی دەکات. دیارە دوای دەرچوونی چەند ژمارەیەك لە (ئازادی) لە ساڵانی/ ١٩٤٥، ١٩٤٦ کە من هیچ یەکێکم لەم ژمارانە نەدیوە. لە سەرەتای ساڵی/ ١٩٤٧ کە هاورێ (فەهد) لەلایەن دەستگای سیخوڕی رژێمی پاشایەتی دەستگیر دەکرێ، هەموو دام و دەزگای حزب تووشی شلەژان دەبن. و مەلا شەریفیش چالاکی سیاسی خۆی رادەگری و رایدەگەینێ کە تا سەرکردە مەزنەکەی (مەبەستی هاوری فەهدە) ئازاد نەکرێ . صالح حیدری لەم بارەیەوە دەنووسی (لە ساڵی ١٩٤٧ دەستی لەکاری حزبیدا کێشایەوە و، ئەم هەنگاوەشی بەوە پاساو دایەوە کە باوەڕی بە سەرکردایەتی نوی نییە (سەرکردایەتی مالك سیف- یهودا صدیق) نەشگەرایەوە بۆ حزب لە ساڵی/ ١٩٤٩شدا چەند ساڵێك زیندانی کرا)ز بەم هۆیە بەبۆچوونم ئازادی ڕادەگیرێ. لە پاییزی ساڵی/ ١٩٤٨ دا، چاوم بە ژمارەییەکی رۆژنامەی ئازادی کەوت و لە بیرمە کە یەکی لە وتارەکانی لە بارەی

کێشەی زەوی و زار بوو، لە نێوان جوتیارەکانی (عەربەت) و خاوەن زەوی و زارەکانی ئەو گوندە کە ئەو کات گوندبوو، وتارەکە داوای دەکرد ئەم کێشەیە بۆ بەرژەوەندی جوتیاران چارەسەر بکرێ. من لەگەڵ ئەم ژمارە بەسەرهاتێکی کورتم هەیە، حەز دەکەم بۆخۆشی روداوێك لە بارەی ئەم ژمارەیەی ئازادی بۆ خوێنەرە بەرێزەکان بگێرمەوە. لە مانگی ت١/ ١٩٤٨ لە هەولێر بووم. هاوڕێیەك ی ئەو سەردەمەم دیت لێی پرسیم کە ئایا ئەگەرێمەوە بۆ رواندز؟ منیش گوتم بوڵی هەر ئەمرۆ ئەگەڕێمەوە، گوتی کەواتەوەرە بەریدێك هەیە، لەگەڵ خۆتدا بیبەرەوە بۆ رێکخراوی ئەوێ. منیش گوتم باشە و بەیەکەوە چووین بۆ گەڕەکی عەرەبان، لەوی بردمی بۆ ماڵێك زەمبیلێکی لە گەڵای خورما دروست کراوی دایە دەستم و گوتی ئەمە بەریدەکەیە منیش هاتم بۆ گەراج، ئەو کاتە تەنیا باصی تەختە لە نێوان هەولێرو رواندز ئیشیان دەکرد و دوای نیوەڕۆ بوو، پاسەکە کەوتەڕێ تاگەیشتینە گەلی _علی بگ) شەو داهات و لەوێ بنکەیەکی پۆلیس هەبوو . پۆلیسێك سەرکەوتە سەر باسەکەو دەستی کرد بە پرسینی ناوی سەر نشینەکان و پشکونینی ئەو شت مەکەی پێمان بوو، لەمن نزیك کەوتەوەو فانۆسێکی بە دەستەوە گرتبوو، منیش زەمبیلەکەم لە ژێر خۆمەوە دانابوو، بە رێکەوت ئەفسەرێکی سەربازی لە تەنیشتمەوە دانیشتبوو. دیارە بوو لەم کردەوەی پۆلیسەکە زۆر توڕەبوو. بە عەرەبی پێی گوت ئەمە تۆ چی دەکەی؟ کابرای پۆلیس سەری هەڵنەبڕی بزانێ ئەمە کێیە قسەی لەگەڵ دەکات. بۆیە بەوشکی وەلامی دایەوەو گوتی نایبینی پاسەکە دەپشکنم. ئەفسەرەکە زۆر تووڕەبوو پێی گوت دابەزە هەی والێکراو. ئینجا پۆلیسەکە سەری هەڵبڕی و دیتی کەئەمە ئەفسەرەو یەکسەر سلاوێکی عەسکەری بۆکرد و داوای لێبوردنی کرد وازی لێ هێنانین و رۆیشت.. بەم شێوەیە لەم پشکنینە رزگارمان بوو، زەمبیلەکەم هێنایە رەواندز و دامە دەست هاوڕێیەکی بەرپرس. ئەمە یەکەم ناسینم بوو لەگەڵ رۆژنامەی ئازادی چونکو رۆژی دوایی ئەو ژمارەی ئازادیم بە دەست گەیشت. کە نەختێ پشت و باسم کرد.

ئامـاژەم بـەو ڕاسـتیەكرد، كـە دوایـی دەسـت گیركردنـی هـاوڕێ (فەهـد) هـەموو دەستگاكانی حزبی دووچاری شڵەژان بوون، لەمانەش دەستگای ڕۆژنامەی ئازادی بـە تایبەتی دوای دەست كێشانەوەی ملا شەریف لەكاری حزبیدا. بۆیە رەنگە ئـازادی ماوەیـەك وەسـتابێ. بـەلاًم دوای سـەركەوتنی راپـەڕینی ك٢/ ١٩٤٨، كـە حزبـی شـیوعیمان ڕۆڵـی سـەرەكی لـەم راپەڕینـە مەزنـەدا گێـڕا. كۆمەڵـە دەسـتكەوتێكی سیاسی- دیموكراتی بە دەست هێنران و ژیانی حزبایـەتی گـورج وگـۆڵێكی بەرچاوی بەخۆیـەوە دیـت و، ئـازادیش جـارێكی تردەسـتی كـردەوە بـە دەرچـوون و، وەكـو لـە هاوڕێ عزیز محەمەدم بیست یەكێك لەوانەی لەوكاتـەدا لـە ڕۆژنامـەی ئـازادی كـاری كردووە، هاوڕێ ئەحمەد غەفور بووەكە دوای شۆڕشی/١٤ی تەموزیش یەكێك بوو لە نووسەرانی ئـەم ڕۆژنامەیـە. شایانی باسـەكە ڕژێمـی پاشـایەتی لـە پـاییزی /١٩٤٨دا. هێرشـێكی فراوانـی كـردە سـەر ڕێكخراوەكـانی حزبمـان. ئـەم هێرشـە تـا ناوەڕاستی/١٩٤٩ش درێژەی هـەبوو و بـەهۆی خیانـەتی مالـك سیف زیـانێكی زۆر بـە زۆربەی ڕێكخراوەكانی حزبمان گەیشت و ڕژێم ئەم خیانەتەی قۆستەوە. بۆ دووبارە دادگای كردنەوەی هاوڕێ ((فەهد)) و هەردوو ئەندامی م.س ئەو سەردەمە، صارم و حازم بوو، كە لە ئاكامی ئەم دادگای كردنە ناڕەوایە، كە لە مێژووی دادگایـدا وێنـەی زۆر كەمە. چونكە ئەم هاوڕێیانە لە كاتی خۆیدا، لە ساڵیم١٩٤٧ دادگایی كرابوون. تا ئەو كاتە هەرلە زیندان دابوون، بۆیە بە پێی هـیچ یاسایێك ڕەوانییـە، جـارێكی تـر بە هەمان تومەتەكانی پێشوو دادگای بكرێنەوە. بەلاًم ڕژێمی پاشایەتی ئـەم تاوانـە مەزنەی ئەنجامداو ئەم هەرسێ هاوڕێیە و چەند هاوڕێیەكی تریشی بەلەسێدارەدان حوكم دان و ئەم حوكمە قەرەقوشیەشی لە ١٩٤٩/٢/١٥،١٤ جێبەجێ كرد، بە هۆی ئـەو هیرشـە بەرفراوانـەش زیـانێكی زۆر گـەورە بـە حزبـی گەیـشت و جـارێكی تـریش ڕۆژنامەی ئازاد لـە دەرچـووندا وەسـتایەوە. وادەر دەكـەوێ كـە دوای هێوربوونـەوەی بارودۆخی سیاسی بەشێوەیەكی ڕێـژەیی بـە گوێرەی حزبـی شـیوعیمان، لـە سـاڵانی ١٩٥٠، ١٩٥١دا پاش ئەو پەلاماره دڕندانەوە كرایە سەری لە ساڵانی ١٩٤٨، ١٩٤٩ دا. بیرلە

دەرکردنەوەی ئازادی نەکراوەتەوە.چونکە(بهاء الدین نوری) کە ئەو کات تا ساڵی/ ۱۹۵۳، سکرتێری حزب بوو لە یاداشتەکانی هیچ باسی رۆژنامە ئازادی ناکات، کەچی باسی کڕینی کەرەسەیەکی چاپ دەکات کە بە چل دینار کڕیویانە و باسی دەکات کە لە ساڵی/۱۹۵۲ دا چاپەمەنی حزب گەیشتۆتە ئەو پەڕی چالاکی و لەو ساڵە کۆمەڵەیەك پەرتووك و ناملیکەیان چاپ کراوە وێرای بەیاننامە حزبیەکان٤) بەلام هاوڕێ دلزار لە ناملیکەی ((پاشکۆی بیرە وەرییەکانم)دا باسی ئەوە دەکات کە لەساڵانی ۱۹۵٤ و ۱۹۵۵ ڕۆژنامە ئازادی لە کەرکوك دا دەرکراوە. بەسەرپەرشتی بەڕێز کاکەیی فەلاح کە لەهەمان کات دا سکرتێری لێژنەی لقی کوردستانی حزبیش بووە ((و هاوڕێ دلزار خۆشی ماوەیەك لە ساڵی/۱۹۵۵ دا. لەو ماڵە ژیاوە کە چاپخانەی کۆمیتەی لق و کاکەی فەلاحیش هەر لەو ماڵە ژیاوەو . بەهاوکاری هەردووکیان مانگانەی ئازادیان دەردەکرد و بەیاننامەکانی تریشیان چاپ دەکرد-٥-) و دیارە ڕۆژنامەکە لەسەر دەستی کاکەی فەلاح و هاوڕێ دلزار لە ڕوی زمانەوانی و ئەدەبیەوە بەرەو پێش ڕۆیشتووە، چونکە هەردوکیان شاعیر و نوسەر بوون، و کاکەی فەلاح کە ئەندامی ك.ن. حزبیش بو پیاوێکی بە تواناو لێهاتووبوو. ئەوەی دێتەوە یادم ئازادی لە ساڵی/ ۱۹٥٦ دا، ڕۆڵێکی کاریگەری دەگێڕا. چونکە لەم ساڵەدا ، بە دەست پێشخەری هاوڕێ تێکۆشەرو هەمیشە زیندو (سەلام عادل) ڕێکخراوەکانی حزب یەکیان گرتەوەو لە مانگی ئەیلولی هەمان ساڵیشدا. کۆنفرانسی دووەمی حزب بەسترا و لەم کۆنفراسەدا بەدواداچوونەوەیەکی زانستیانە بۆ ڕێبازو سیاسەتی حزب کرایەوە. بە تایبەتی لە بارەی کێشەی ڕەوای گەلی کوردستان و بۆ یەکەم جار ڕێبازێکی زانستیانە بۆ ڕێبازو سیاسەتی حزب کرایەوە، بەتایبەتی لە بارەی کێشەی ڕەوای گەلی کوردستان و بۆ یەکەم جار ڕێبازێکی زانستیانە لەبەر ڕۆشنایی مارکیزم-لێنینزم لە بارەی کێشەی نەتەوەیی ئەم گەلە دارێژرا، کە پوختەکەی بریتی بوو لە دانان بەماق بڕیاردانیچارەنووس لەلایەن گەلی کورد خۆیەوەو، بۆ ئەو سەردەمیش دروشمی ئۆتۆنۆمی وەکو چارەسەرێکی کاتی بەرزکرایەوە. ڕۆژنامەی ئازادیش

بەلگەنامەکانی کۆنفراسی بە درێژی بلاوکردەوە، ئەم یەکبوونەوەی ریزەکانی حزب و بەستنی کۆنفرانسی دووەمیش تەوژم و تینێکی قوڵی بە ڕێکخراوەکانی حزبدا بە تایبەتی بڕیاری حزب لە مەڕ کێشەی ڕەوای گەلی کوردستان. ئەم دوو هەنگاوە مەزنەش، لە کاتێکدا هاتن، کە بزافی ئازادیخوازی گەلانی عەرەب بە سەرۆکایەتی (جەمال عەبدوالناسر) لەگەرمەی جموجۆڵە دابوو، و لە هەندێ بۆچوونی دا لەگەڵ بزافی ئازادیخوازی کوردا هاوجووت بوون، بە تایبەتی لە دژایەتی کردنی پەیمانی سنتو کە ب ەپەیمانی بەغداش ناوی دەهێنرا، ئەو پەیمانەی بە پلەی یەکەم دژی مافەڕەواکانی گەلی کوردستان و بزافی ئازادی خوازانەکەی بوو، هێشتا لە بیرمە کە دوای هێرشە سێ قۆڵیەکەی، ئینگلیز و فرنسا و ئیسرائیل بۆسەر کۆماری میسر. لە پاییزی ساڵی/١٩٥٦دا، ئازادی لە لە ژمارەییەکی دا بە ناونیشانی (دۆستی دۆستم دۆستمە، دوژمنی دوژمنم دۆستمە) سەروتارەکەی بۆ دژایەتی ئەو هێرشە سێ قۆڵیە تەرخان کردبوو. لەم وتارەیدا پشتگیری گەلی کوردستانی، بۆ گەلی میسر و سەرکردایەتیەکەی دەربڕیی بوو، دەریخستبوو کە دوژمنی بزافی ئازادی گەلانی عەرەب ئیمپریالیزم و پەیمانی سنتو کە دوژمنی بزافی ئازادی گەلانی عەرەبە، بەرژێمی پاشایەتی بەغداشەوە. هەر ئەمانەش دوژمنی راستەقینەی گەلی کوردستانن بۆیە پێویستە ئەم دوو گەلە تێکۆشەرەو بزافە ئازادیخوازەکانیان هاوکاری یەکتر بکەن. لە پێناو هەڵوەشاندنەوەی پەیمانی سەنتو و روخاندنی ڕژێمی پاشایەتی لە بەغدا و پاکتاوکردنی پێگەکانی ئیمپریالیزم لە ڕۆژهەلاتی ناوەڕاستدا.

لە ڕاستی دا ڕۆژنامە ئازادی لەو سەردەمەدا. بڵندگۆی هەژارو چەوساوەکانی کوردستانی عێراق و ئالآی برایەتی گەلی کوردستان و گەلانی عەرەب بوو، لەسەر بنەمایی دانان بە مافە نەتەوەیەکانی هەر دوو نەتەوەو سەر لە نوێ ڕێکخستنەوەی ناوچەکەدا، لە ژێر ئالآی ئازادی و دیموکراتی داکە هەندێ مافی بە پەلەی چینە هەژارو چەوساوەکانیش دابین بکرێن خەباتیش دژی ڕژێمی پاشایەتی و لە پێناو ڕوخاندنی یەکێك لە دروشمە هەرە بەرزەکانی بوو. لەو هەلو مەرجە

سەخت و دژوارەی عیراق و کوردستان شیلگیرانە داکۆکی لە خەلکی کوردستان لە هەموو پارچەکان دا دەکرد، لە یادمە لەیەکێ لە وتارەکانی ئەو کاتەی ئازادی داکۆکی لە بزافێکی چەکداری لەو سەردەمەشدا کۆمیتەی لقی کوردستان دامەزرێندرایەوە و بەڕێزخێلی جوانڕۆ کە بە شێکی ئەم خێڵە لە کوردستانی ڕۆژهەلاتدا جێ نشین کردبوو .بەوپی و دانگەی کە کورد بە گشتی نەتەوەیەکی ماف خوراو و چەوساوە بوون لەلایەن هەر چوار دەوڵەتی نۆکەرو کۆنەپەرستی ئەو سەردەمەدا. لەو سەردەمەشدا کۆمیتەی لقی کوردستان دامەزرێندرایەوەو بەڕێز صالح حیدری کرایە بەرپرسی یەکەمی ئەم کۆمیتەیە و حمید عوسمانیش جێگری بوو، کاك صالح لە بارەی ڕۆژنامەی ئازادری لەو کاتەدا دەنوسێ. ((مالێکی حزبیمان دامەزراند لەگەڕەکی شۆریجە. ئەو گەڕەکەی زۆرینەی دانیشتوەکانی کوردبوون. و چاپخانەی لقمان هێنایە ئەو مالەو، خێزانی کاك سعید ناکاممان جێنشین کرد. چونکە سعید شارەزاییەکی باشی لە کاروباری نوسین و ڕێکخستن و چاپکردندا هەبوو. بەمەش بووە نوسەر لە ڕۆژنامەی ((ئازادی کوردستان))ی ئۆرگانی لقی کوردی حزبی شیوعی عێراق، وێڕایی نوسین پیتەکانی ڕێك دەخست و ڕۆژنامەکەشی لە هەمان کات چاپ دەکرد٦)) ئەم کارەش تا ناوەڕستی سالی/١٩٥٧ درێژەی هەبوو. دیسان نەختێ گیروگرفت لە چاپ کردن و دەرکردنی ئازادی هاتە پێشەوە. لەبەر ئەو هۆیەیی کەلەسەرەوە باسمان کرد، دەرکردنی ئازادی تا دوای شۆڕشی١٤/تەمموز دوا کەوت. حزب هەر لە سەرەتای سالی/ ١٩٥٩ دا داوای کرد ڕۆژنامەی ئازادی بواری پێ بدرێ بە ئاشکرا دەربچێت چونکە دوای بەرپابوونی شۆڕش کۆمەلێك ئازادی دیموکراتی بە هۆی شۆڕشەوە بە گەلانی عێراق دران، دوای ماوەێکیش ڕێگا درا لەلایەن حکوموتی شۆڕشەوە بە گەلانی عێراق دران. ئەم زیارە دەربکرێ و ، حزب کاروبارەکەی ڕێکخست و هاورێ شەهید نافع یونس کرایە سەرنووسەری ڕۆژنامەکەو بریار درا کە لە شاری کەرکوکی مەلبەندی دێرینی گەلی کوردان دەربکرێ ئەوە بوو چەند ژمارەیەکی لەوێ دەرچوو کە یەکەم ژمارە لە ١/ئایاری١٩٥٩

دەرچوو. لەگەڵ هاوڕێ نافع دەستەیەکی نوسین لە کۆمەڵە هاوڕێیەکی خاوەن بەهرە پێکهێنرا، لەوانەی ناوەکانم لە بیرە هاوڕێ ئەحمەد غەفور و مامۆستا عەمەر عارف قاپ ڕەش و هاوڕێ حەمەکەریم فەتحوڵلا بوون، بەلام بە هۆی ڕووداوە دڵتەزێنەکەی ١٤/تەمموز/١٩٥٩ باروودۆخی شاری کەرکوك ئاڵۆز بوو، بۆیە حزب دەرکردنی ڕۆژنامەکەی گواستەوە بۆ بەغدا. هەر هاوڕێ نافع یونیس بە سەرنووسەری مایەو دەستەی نوسینەکەی فراوان کرا، هاوڕێ دڵزار کە دوای گواستنەوەی ئازادی بۆ بەغدا خرایە دەستەی نوسین لەم بارەیەوە دەنووسێ (کاك نافع یونس سەروتاری دەنووسی بەلام کوردییەکەی بە هێز نەبوو، بۆیە گەلێ جار، بە عەرەبی دەینوسی و کاك حەمە کەریم فەتحوڵلا بە کوردییەکی دروست ، دایدەڕشتەوە. مامۆستا گۆران لاپەڕەی شیعر و ئەدەبی دەنووسی و حوسێن عارف لاپەڕەی لاوان و قوتابیانی ئامادە دەکرد و کاکە حەمەی مەلا کەریمیش، مامۆستا گۆرانی لێ دەرچێ، پارمەتی هەموومانی دەداو فرە زیرەك و زیخ بوو٧)). دیارە هاوڕێ دڵزار خۆشی بەرپرسی دوو لاپەڕەی کرێکاران و جوتیاران بووە. بەلام هەروەکو هاوڕێ دڵزار دەنووسێ (جێی داخەکە لە ڕۆژی ١/١٢/١٩٦٠ دا. هەفتەنامەی ئازادی بە بڕیارێکی عەبدولکەریم قاسم لە دەرچوون ڕاگیرا منیش گەڕامەوە کۆیێ٧یە). بەم شێوەیە ئازادی بۆ دواجار داخرا چونکە حزب ماوەیەك دەرکردنی ڕۆژنامەی ڕاگرت و لە ساڵی/١٩٦٢ بڕیاری دا ناوی ڕۆژنامەی هەرێمی کوردستان بکرێتە ڕێگای کوردستان. کە ئێستاش هەر بەم ناوە دەردەچێت. بەداخەوە هیچ ژمارەیەکی ڕۆژنامەی ئازادیمان لەوانەی لەسەردەمی پاشایەی بە نهێنی دەردەچوون دەست نەکەوت. بە لام نزیکەی پەنجا ژمارەی سەردەمی شۆڕشی١٤/تەمموزی نەمر ماوە لە ئەرشیفی ڕێگای کوردستان شایانی باسەکە لەو سەردەمە پەیام نێری هەفتەنامەی ئازادی بووم لە ڕواندز و کۆمەڵێ دەنگ و باسی ناوچەکە وکارم تێدا بلاوکردۆتەوە کە یەکەم تاقیکردنەوەم لەکاری ڕۆژنامەوانیدا بوو (هەرچەند ماوەکە کورت بوو، کەوەکو باسمان کرد لە سەرەتای مانگی کانونی یەکەم/١٩٦٠ ئازادی بە

بڕیاری سەرۆك وەزیرانی ئەوسای عێراق داخرا٨١) عەبدولکەریم وەکو زانـراوە هەر لـە ناوەڕاستی ساڵی/١٩٥٩، لـە ڕێبازی دیموکراسی هەڵگەرایـەوە و دەستی کرد بـە بەربەرەکانی کردنی هێزە دیموکرات و پێشکەوتن خوازەکانی پێش ئازادی ڕۆژنامەی (الاتحاد الشعب)ی ئۆرگانی ناوەندی حزبی شیوعی عێراقی داخست. ئەو ساڵو نیوەی کە ڕۆژنامـەی ئـازادی بـە ئـاشکرا دەردەکـرا، کۆمەڵـە ڕۆژنامەنوسـێکی بـە توانـاو لێهـاتووی وەکـو گـۆرانی بوێـژی نوێخـوازی کـورد و کاکـە حەمـەی مـەلا کـەریم حەمـەکریم فـەتحوڵلا. لـە هـەموو ڕوییێـکەوە پێـشکەوتنی باشـی بـە خۆیـەوە دیـت، دەتوانم لەو سەردەمەدا کە ئەوساش ڕۆژنامەوانی، بـە تایبـەتی ڕۆژنامـەوانی کوردی زۆرکـەم بـوو بڵـێم، خزمـەتێکی گـەورەی دیموکراسـیانەی پێـشکەوتن خـواز، بـووە ئامرازێکی کارا بۆ بەرزکردنەوەی رادەی هزری جەماوەرێکی فراوان . بە تایبەتی لـە نێـو ریـزی لاوانـدا. دەتـوانم بڵـێم ڕۆژنامـەی ئـازادی لـە مـاوەی ئـەم سـاڵ و نیوەیـدا نەوەێکی نوێی گۆش کرد، بە بیروباوەڕی نیشتمان و نەتەوەپەروەری. هەر مرۆڤێکی ڕۆشـنبیر لاپـەڕەکانی ئـەو ماوەیـە ئـازادی هەڵبداتـەوە بـۆی دەردەکـەوێ، کـە ئـەم ڕۆژنامە تا چ ڕادەیەك بایەخی بە کەلەپوری گەلەکەمان داوە. چۆن بوێرانە لـە دژی بیربۆچـونی ڕەگەزپەرسـتی وەسـتاوەتەوە، کـە بەداخـەوە حکومـەتی ناوەنـدی لـە بەغدادا ڕێگای دابـوو، کە هەنـدێ ڕۆژنامـەی روو زەرد ئـەم بیروباوەڕە ژەهراویانـە بڵاو بکاتەوەکـە بـە ئاشکرا داوایان دەکـرد گـەلی کوردمـان لـەنێو بۆتـەی نەتـەوەیی عەرەبدا بتوێتەوە. هەر ئەم بیروباوەڕە کۆنەپەرستەش بووە یەکێك لـە هۆکارەکانی هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلول دا وەکو کاردانەوەیەك. ڕۆژنامەی ئـازادی زۆر بەگـەرمی بانگەوازی چارەسەری کێشەی نەتەوەی کوردی بـە ڕێگای ئاشـتیانەی- دیموکراسـیانە بڵاو دەکردەوە، جێگای داخە عەبدولکەریم قاسم خۆی و بەشێك لـە دام و دەسـتگای حکومەتەمەکـە هـەل خزابوونەسـەر ڕێگـای دیکتـاتۆری و پـشتگوێ خـستنی مافـە ڕەواکانی نەتەوەیی کورد کە دەکرا ئەو مافانە بەبێ شەڕ دابین بکرێن، بـەلام دیـارە کەللە ڕەقی سیاسی ئەو سەردەمە ڕێگـر بـوو لەبـەردەم چارەسـەری ئاشـتیانەی ئـەم

کێشەیە. بەم شێوەیە عێراق بە کوردستانەوە، بەرەو هەلومەرجی زەبروزەنگ ڕۆیشت و، زیانێکی گەورەی بە هەردوو گەلی کوردو عەرەب گەیشت و خوێنێکی زۆر ڕژا، بەروبوومی ئەم وولاتە دەوڵەمەندەبەفیڕۆ درا بۆ ماوەیەکی زۆر درێژ کە چل ساڵ زیاترە. لەم ماوەیە دیکتاتۆری تاکە کەسی توانی ڕۆڵێکی کاریکەری بگێڕێ، تۆی بێ بڕوایی لە نێوان هەردوو گەلەکە بچێنێ. ئەو گەلەی عێراق کەلە بەسرا وە تا زاخۆ گۆرانی بۆ برایەتی و تەبایی و یەکسانی دەچڕی، ودانی بە مافە ڕەواکانی گەلی کوردستان دادەنا. بە داخەوە ئەمڕۆ وەکو ئەوسا نەماوە، چونکە دیکتاتۆری خوێن ڕێژ بیروباوەڕی ڕەگەزپەرستی لەناو گەلی عەرەبی عێراق، بەهێزو پارە و پول و چەك بلاّودەکردەوە. وەکو پێشتریش ئاماژەم بۆکرد، ڕۆژنامەی ئازادی لە هەردوو سەردەمی دەرچوونی داکۆکی لە نەتەوەی کورد لە ئێران و تورکیا و سوریاش دەکرد. بۆ نمونە لە سەرەتا ساڵی/١٩٦٠ د، بەبۆنەی دامەزراندنی کۆماری دیموکراتی کوردستان لە دووی مانگی ڕێبەندان ژمارەیەکی تایبەتی دەرکرد و هاوڕێیەکی کوردستانی ئێران بەناوی دکتۆر ئەنوەری لێتۆژینەوەیەکی تێروتەسەلی لە بارەی ئەم تاقی کردنەوەیە ئامادەکردبوو، لەم ژمارەیەدا بلاوکرایەوەو، سەدان دانەی بۆ ناوەوەی ئێران ڕەوانە کرا، بە ڕێگای گوندی زینوێی سەرسنوری ئێران و ڕەنگە لە ناوچەکانی تریش لەم ژمارە چەند دانەیەك ڕەوانەکرابێ، بۆ ئەوەی کوردەکانی ئێران بیرەوەری ئەم تاقیکردنەوەی گرینگەیان لەیاد نەچێ. هەر لە حوزەیرانی هەمان ساڵدا. کە تێکۆشەری ناسراوی گەلی کورردستانی ئێران (غەنی باوریان و هەڤاڵەکانی دادگایی دەکران، لەلایەن دامو دەستگاکانی ڕژێمێ پاشایەتی گۆڕکراوی ئێران. ئازادی زۆر بە گەرمی داکۆکی لێکردن و داوای ئازادبۆ کردن گشتی جیهانی هان دا، بۆ ڕیسواکردنی ئەم ڕژێمە کۆنە پەرست و دژی گەلیە و ڕاگرتنی ئەم دادگاییە ناڕەوایە، لە یادم نییە ئەگیینا لەو باوەڕدام کە ئازادی داکۆکی لە مافە ڕەواکانی کوردستانی تورکیاو سوریاش کردووە. بەم بۆنەیەوە داوا لە وەزارەتی ڕۆشنبیری هەرێمی کەردستان دەکەم. کە بایەخێکی باش بە هەردوو سەرنووسەری

هەڵکەوتووی ڕۆژنامەی ئازادی بدات بەڕێزان نافع یونس و مەلا شەریف ڕەنگەڕێژانی کە دەتوانم بڵێم یەکەم ڕۆژنامەنووسی سیاسی بوودلە کوردستانی عێراقدا و ماڤی بەسەر هەموو لایەك هەیەکە ڕێزلێنانێکی تایبەتی بۆبکرێ. هەروەها بە پێویستی دەزانم ڕێزلێنانێکی تایبەتی بۆ هاوڕێ نافع یونسی شەهید ڕێك بخرێت کە ساڵ و نیوێك ڕۆژنامەی ئازادی بەڕێوەبرد، و درێغی نەکرد لە داکۆکی کردن لە مافە نەتەوەییە ڕەواکانی گەلی کوردستان. وێڕایی داکۆکی کردنی لە چینە هەژارو چەوساوەکانی کوردستان/ کەدام و دەستگاکانی حکومەتی ئەو سەردەمی بەغدا دەیچەوساندنەوە، مافە چینایەتیەکانی پێشێل دەکردن. لەمانە بۆ نمونە پارێزگاری ئەوسای هەولێر(بەدرەدین عەلی) کە کۆنە ئەفسەرێکی کۆنەپەرستی ڕژێمی پاشایەتیبوو، تاسەر ئێسقان دژی مافە نەتەوەی و چینایەتیەکانی گەلی کوردستان بوو، هاوڕێ نافع یونس کە ڕۆڵەیەکی بەئەمەکی ئەم شارەی هەولێرو هەموو کوردستان بوو . ماڤی ئەوەی بەسەر حکومەتی هەرێمی هەیە کە پەیکەرێکی بۆ بکرێ و لەیەکێك لەگۆڕەپانەکانی شاری هەولێری خۆڕاگر دابندرێ. بەم بۆنەیەش هەزاران سڵاو بۆ یادی ئەم دوو کەلە ڕۆژنامەنووسەی کوردستان و چینە هەژاررو بەشمەینەتیەکانی کوردستان و شاری هەولێر ڕەوانە دەکەم.

فەتاح تۆفیق (مەلا حەسەن)

٢٠٠٥/٢/٢

سەرچاوەکان

١- هەڵبژاردە لە یادەشتەکانی صالح حیدری بە زمانی عەرەبی لاپەڕە-٣٧-
٢- هەمان سەرچاوە لاپەڕە -٤١-
٣- یاداشتەکانی بەهائەدین نوری بە زمانی عەرەبی لاپەڕە-١٠٤-
٤- هەمان سەرچاوە لاپەڕە-١٠٩-
٥- پاشکۆی بیرەوەرییەکانی دڵزار لاپەڕە -١٠-
٦- هەڵبژاردە لە یاداشتەکانی ساڵح حەیدەری بە زمانی عەرەبی لاپەڕە (٣١٢)
٧- پاشکۆی بیرەوەرییەکانی دڵزار لاپەڕە-١١-
٨- هەمان سەرچاوە-١١- .

ناوەندی بازرگانی رۆژهەلاتمان بۆ چیە؟!!

لەم دوایانە لەناو جەرگەی شاری هەولێری دێریندا، دەست کرا بە دروست کردنی ناوەندێکی بازرگانی زۆر گەورە. بەناوی ناوەندی بازرگانی رۆژهەلاتی ناوەراست. لەسەر رووبەرێکی فراوان بەپانتایی ((...ر... مەتری دووجای، کە سێ سەد ملیۆن دۆلاری ئەمریکی بۆ تەرخان کرا. لەوانەیە ئەو مەبلەغە لەو پارەیە بێت کەلەلایەن کۆمەڵە دەوڵەت بەپیتاك دراوە بۆ ئاوەدان کردنەوەی عیراق. کەکوردستان و شاری هەولێریش دەگرێتەوە، بە گوێرەی نەخشەسازی ئەم پرۆژە گەورەیە، ژمارەیەکی زۆر بالاخانە و ئەپارتمان و خواردنگە و هوتێل و گەراژ لە خۆی دەگرێ.

- دروست کردنی ئەم ناوەندە زل و شارستانیە، رۆلێکی زۆر لە [illegible]جوان ک[illegible]دن و رێك وپێك کردنی شارە دێرینەکەمان دەگێرێ و لەوانەشە ب[illegible]ی بازرگانی لەم شارەو لە کوردستاندا بەگشتی بەرەو پێشەوەببات و [illegible]زۆر کۆمپانیاو بازرگانی گەورە لە رۆژهەلاتی ناوەراستدا رووڵە شا[illegible]ک[illegible]ان بکەن. بەمەش ناوبانگی ئەم شارە خۆشەویستە لەم هەر[illegible]ە و لە جیهانیش زیاتر بناسری وەکو مەڵبەندێکی بازرگانی ئەمانە شەموویان

پرسەگەلێکی گرینگ بۆ کوردستانی دواکەوتومان تۆماردەکەن، و جێگای بایەخ پێدانەن.

- بەلام لێرە پرسیارێك خۆی قوت دەکاتەوە، ئایا ئەم ناوەندە زەبەلاحە بۆ ئەمرۆی شاری هەولێر زۆر پێویستە؟!! بەتایبەتی ئەگەر بزانین زۆرخەلکی ئەم شارە هەژارو پەراگەندەی دێهاتەکانی ئەم پارێزگایەو خەلکی بەزۆر راگوێزراوی پارێزگای کەرکوك و ناوچەکانی دیکەی کوردستان پێویستیان بە پرۆژەی بەرهەمهێنەر هەیە. نەك پرۆژەی بازرگانی کەتوێژاڵێکی کەمی ئەم شارە کەلکی لێوەردەگرن!!!
- هەموولایەکمان ئەو راستیە دەزانین کە کوردستان بەگشتی ماوەیەکی زۆر لە بایەخ دان بەلایەنی ئابووری لە بیرکرابوو ورژێم پیشەسازی لەم دەڤەرە دروست نەدەکرد. بۆ ئەوەی ئەو کۆمەلگای کوردەواریەی هەر بە کۆمەلگاییکی دەکارهینەر ((مستهلك)) و دوا کەوتوویی بمینێتەوە و چینی کرێکاری گەشە نەکات. بۆیە تائەمرۆش سیما و سەکوتی شاری جوتیاری پێوە دیارە، لەگەڵ ئەوەی لە رۆژی زۆری دانیشتوانی بوەتە شارێکی گەورە. بەداخەوە دوای راپەرنییش پێش سیانزە ساڵ ئەم سیمایەی هەرماوەتەوە. لەگەڵ ئەوەی لەم ٣-٤ ساڵەی دوایی بایەخێکی باشی لە روی جوانکاری پێدراوە.
- تەنانەت دوای بریاری ((٩٨٦)) یش ئەوەندە روخساری شارەکە بەتایبەتی لەروی پیشەسازیەوە نەگۆڕاوە. بەهۆی مانەوەی ئابلۆقەی ئابوری لەسەر عیراق بەگشتی کە رێگر بوو لەبەردەم بوژانەوەی ئابوری بەتایبەتی لە بواری پیشەسازیدا. ویرای ئەو رۆتینیەی لەلایەن کاربەدەستانی U.N کاری پێدەکراو، وێرای ئەو گەندەڵیەی لەناودام و دەزگاکانی U.N لە عیراق و کوردستاندا هەبوو، سەرباری هەوڵ و کۆششەکانی رژێمی دیکتاتۆری کە دەیویست کوردستانی ئازاد کراو، وەکو پێویست کەڵك لەو

بڕیارەی نەتەوە یەکگرتووەکان وەرنەگری. ئەم مەسەلانەی کە دوای ڕوخانی ڕژێمی دیکتاتۆری ئاشکرا بوون، ئەی ئێستا چ بیانوویێک بۆئەوە بدۆزینەوە، کە پرۆژە بەرهەم هێنەرەکان بایەخیان پێ نادرێ و بەڵکو هەر بیر لە پرۆژە جوانکاریەکان دەکرێتەوە. مەبەستمان ئەوەی نیە بڵێین پرۆژە بازرگانیەکان و جوان کاریەکان بایەخیان نییە. بەلام لێکۆڵینەوە ئابوریەکان هەمیشە گرینگی بە پرۆژە پیشەسازیە بەرهەم هێنەرەکان دەدەن، بەتایبەتی لەولاتێکی وێران کراوی وەکو کوردستان. کە ئەمرۆ زۆر پێویستی بەم جۆرە پرۆژانە هەیە، کە بوارنییە لەم وتارە بەدرێژی باسی لایەنە ئیجابیەکانی بکەم ئەمەو بەداخەوە واهەست دەکەم ئەم پرۆژانەی دەمێکیشە هەن زۆر کەم بایەخیان پێدەدرێ، ئەگەر نەڵێم دژایەتیان دەکرێ وەکو کارگەی جگەرەو هی تریش.

- لێرەداوای بۆ دەچم دەبێ ئەو پرسیارە بکەم، ناوەندی بازرگانی ڕۆژهەڵاتی ناوەراستمان بۆ چییە؟ ئەم جۆرە ناوەندانە زل و زەبەلاحانە لە ولاتانی پێشکەوتوو و گەشە ساندو پرۆژەی کەلکداردەبن. بەلام لە ولاتانی کاولکراوی وەکو کوردستانی عیراق، دەتوانم بێ سڵ کردنەوە بڵێم کەلکێکی ئەو تۆی نییە!!! ئەمە سەرەرای هەترەکردنی ژمارەیەکی زۆری کاسب کارو دەست فرۆش و خەڵکی هەژار نەبی کەپێش دەست کردن بەم پرۆژەیە ئاگادارکرانەوە و هەندێ کاروکردەوەی کەمیان بۆ کراوە ژمارەیەکی زۆریان هێشتا هەر پەرتەوازەن و بەبێ کاری دەسورێنەوە.
- شارستانیەتی ئەم سەردەمەی ئێمە لەسەر بنەمای پیشەسازی گەشە دەکات بۆیەدەبێ بەرنامەیەکی ڕێکوپێک و لێکۆڵراوەمان هەبی کەلە لایەن کەسانی دڵسۆزو شارەزا نەخشەی بۆ بکێشرێ. ئەگەر دەمانەوێ ئەم وولاتەمان ئاوەدان بکەینەوە و ژێرخانی ئابووری زانستیانەی بۆ دروست بکەین بۆ ئەوەی لە ماوەیەکی کورت بناخەی کوردستانێکی ئاوەدان و

گەشە سەندوو دابمەزرێنیین و بنیات نەرانی ئەم گەشەسەندنە کە چینی کرێکارە بایەخێکی باشی پێبدرێ خولی بەرزکردنەوەی ئاستی هونەری بۆ بکرێتـــەوە و زۆر لەمـــە زیـــاتر بایـــەخ بـــە پـــرۆژە پیـــشەسازییە بەرهەمهێنەردکان بدرێ کە لـە یـەك کاتـدا کێشەی بێکاری تـا سنوورێکی باش چـارە دەکات و لەلایـەکی دیکـەوە ئەوەنـدە پـشت بـە هـاوردنی کـاڵای دەرەوە نابەستین کە دەبێتە هۆکاری چوونە دەرەوەی پـارەو پولـان وێـرای دانەمەزراندنی ژێرخانێکەی ئـابووری پتـەو بـۆ ئاینـدەی وولاتەکـەمان.لـە قۆنـاخی دووەم دەکـرێ پـرۆژەی بـێ بەرهـەم و جـوان کـاری بیریـان لێبکرێتەوە.

- لەوانەیـە ئـەم جـۆرە نەخـشانەلەلایەن هاوپەیمانـەکان دارێـژرابێ چـونکە ئـــەوان وەکـــو دەوڵـــەتی پیـــشەسازی گەشەســـەندوو، نایانـــەوێ وڵاتـــانی پاشکەوتوو لە رووی پیشەسای بەرەو پێشەوە برۆین. تاکو هەمیشە بازاری دەکـاربردنی کـاڵای کۆمپانیـا مۆنۆپۆلـەکانی ئـەوان بـین. بـەڵام لێـرە پرسیارێك دێتە پێشەوە ئەویش ئەوەیە کە ئایا رۆڵی سـەرکردایەتی کـورد چـییە لـەم بـوارەدا. ئایـا دەبـێ هەرچـی هاوپەیمانـەکان بەسـەرماندا دەیسەپێنن. بەبێ چەندو چۆن مل کەچ بی؟.

چاودێرێك

٢٠٠٤/٦/١٠

پێکهاتەی ئایینی و نەتەوەیی لەعێراقدا لەبارنییە بۆ نووسینەوەی دەستوور لەم قۆناخەدا

بێگومان دارشتنی دەستوورێکی هەمیشەیی بۆ عێراقی نوێ ئەرکێکی زۆر پێویستە. چونکەعێراقیش وەکو هەموو دەوڵەتەکانی دیکەی سەر رووی زەوی، پێویستی بە یاسایەکی بنەڕەتی هەمیشەیی هەیە. کە هەموو یاساکانی دیکە وەکو سەرچاوەیەك سەیری بکەن لە کاتی دارشتنیاندا ئەو یاسا بنەڕەتییە (دەستوور) ەی کە گەلانی عێراق چاوەڕێ دەکەن دەبێ دەستورێکی دیموکراتی فیدراڵی فرەحزبی مافی رەوا بۆ ئەم گەلانە رەنگی تیابداتەوە، و مافی مرۆڤ و سەروەری یاسا و دادی کۆمەڵایەتی و مافی ئافرەتان ومنداڵان بۆ ئەم گەلانە بەبێ جیاوازی دابین بکات، سەروەری دەوڵەتی عێراقی فیدراڵی بەسەر خاك و ئاوو کانیەکانی عێراق دەستەبەر بکات. مافی نەتەوەی کورد کە ئەمرۆ خۆی لە یەکییەتیەکی ئارەزومەندانەدا دەبینێتەوە. لە مافە ئیداری و رۆشنبیرەکانی نەتەوەکانی دیکە سەقامگیربکات.

بەڵام ئایا لەو هەل و مەرجە ئاڵۆزەوپڕ گرێ کوێرەیەی ئێستا لە عێراق، بەو پێکهاتە ئایینی و نەتەوەیە جیاوازەیووڵاتەکەمان. بەو دوا کەوتنەی بەشێکی زۆری دانیشتوانی عێراق و دوای ئەو شێواندنە قوڵەیکەرژێمی دکتاتۆری گۆڕگراوی عێراق، لەماوەی چل ساڵ حکومرانی بەو بیروباوەڕە تۆتالیتاریە و رەگەزپەرستیەی، بوارێکی لە باری رەخساندوە بۆدارشتنی ئەوها دەستوورێك؟!! ئایا دەرەنجامی هەڵبژاردنی (کۆمەڵی نیشتمانی) بەتایبەتی لە ناوەراست و خوارووی عێراق بارودۆخێکی دیموکراتیانەی وای هێناوەتە پێشەوە؟ کە هێزە بەرهەڵستکارەکانی عێراق چەندین ساڵ خەباتیان بۆ کردووە؟!! بە بۆچوونی من زۆر ئاستەمە لە کەش وهەوایەکی وا نا سەقامگیرو، لە ژێر کاریگەری ململانێیەکی نا دیموکراتی و نا شارستانی کە ئەمرۆ لە عێراقدا لەگۆرێ دایە و لە سایەی بزافێکی تیرۆرستی تا

سنورێکی بەرفراوان کە لەلایەن زۆرینەی دەوڵەتە دراوسێیەکانمان پشتگیریان لێ دەکەن و لەهەل و مەرجە هەرێمایەتیە نا لە بارەدا بەرامبەر دوا ڕۆژی عێراق و دەتوانم بڵێم هەڵوێستی نێودەوڵەوتیش وەکو پێویست یاریدەدەرنییە، بۆ دارشتنی ئەو دەستووردی کە گەلانی عێراق چاوەڕێی دەکەن. وا پێشبینی دەکەن کە ئەم هەنگاوە، کۆتایی بەو بارودۆخە نا لەبارەی عێراق بهێنێ و ئاسودەیی و ئارامی بۆ سەرتاسەری وڵات بگەڕێتەوەو دوای دارشتنی دەستوور و بڕیار لەسەردانی لەلای جەماوەر و کۆمەڵەی نیشتمانی هەڵبژێراو، بەڕێوەبردنی هەڵبژاردنی تازەی کۆمەڵەی نیشتمانی و دامەزراندنی حکومەتێکی یاسایی. من وا هەست دەکەم لە ژێر سایەی هەل و مەرجی ئێستا زۆر قورسە کە داخوازیەکانی گەلانی عێراق هەموو یابەشی هەرە زۆری جێبەجێ بگرێ. چونکە تەرازووی هێزەکان لەسەر ئاستی ناوخۆیی و هەرێمایەتی و نێودەوڵەتی مژدەی ئەم خەونە سەوز و سوورانە نادەن!!!

دوا پێکهاتنی حکومەتی کاتی لە کۆتایی حوزەیرانی / ٢٠٠٤ داو پاش پرۆسەی هەڵبژاردنی ئەندامەکانی (کۆمەڵەی نیشتمانیش) کۆمەڵانی فراوانی گەلەکەمان جۆرە بۆچوونێکی وایان بۆ دروست بوو. بەڵام ئەوە نزیکەی دە مانگە حکومەتی کاتی دامەزراوەو نزیکەی سێ مانگ بەسەر هەڵبژاردن تێپەڕیوە. هێشتا نەتواندراوە حکومەتێکی بنکە فراوان لە عێراقدا دابمەزرێ !!! ئایا ئەمە ئاماژە ناکات بەو ڕاستیەی کە گیرو گرفتەکانی ئەم وڵاتەی ئێمە گەلێ قوڵن و پاشماوەی رژێمی گۆڕکراو زۆروزەبەندن، کەوا کارێکی ئاسان نییە بە خێرایی چارەسەر بکرێن ئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کەپرۆسەی ئازاد کردنی عێراق، بەدەستی ئۆپۆزیسیۆنی عێراق نەبوو ، بەڵکو پرۆسەیەکی دەرەکی بوو بە پلەی یەکەم رژێمی دکتاتۆری بەغدای روخاند. بەبێ ئەوەی پێشەکی حکومەتێکی کاتی لە هێزە بەرهەڵستکارەکانی و چەکداری لە لایەنگیرانی ئەو لایەنەو بەرهەڵستکارانە دابمەزرێنێ؟! تەنانەت دوای روخانی رژێمیش هاوپەیمانەکان و نوێنەرانیان لە عێراق بە خێرایی هەوڵیان نەدا، بۆ دامەزراندنی حکومەتێکی کاتی لە

بەرهەڵستکاری عێراق بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری وڵات. بەڵکو تا دوچاری تیرۆر نەبوونەوە دەیانویست خۆیان کاروباری وڵات بەڕێوە ببەن. بەپێی نەخشەیەکی خۆیان ئەمریکاو ئینگلیز، بەڵام دەرکەوت کە نەخشەیەکی سەرکەوتوو نەبوو، ئەم وێرای چاوپۆشی کردنیان کە دام دەزگاو پیاوە تاوانبارەکانی رژێمی بەعس، کە بە گیانی خوێن رێژی لە ماوەی ئەو چل ساڵەی رابردوو پەروەردە کرابوون. ئەمانیش ئەو دەرفەتە زێرینەیان زۆر باش بە هاو کاری هێزە تاریکستانەکان قۆستەوەو ریزە لەیەك هەڵوەشاوەکانی خۆیان رێکخستەوە. ئەمە دوو ساڵە درندەترین تاوان بەرامبەر گەلانی عێراق و ژێرخانە ئابووریەی ئەنجام دەدەن.

دوای ئەم لێکۆڵینەوە کورتەی هەل و مەرجەکان دوای هەڵبژاردنیش ودوا کەوتنی پێك هێنانی حکومەت، لە ئاکامی ئەو مشت و مڕە درێژخایەنە کە هەواڵی رۆژنامەکان وای باس دەکەن کە هەندێ جار لە کەش و هەوایەکی توندوتیژو نادیموکراتیانە بەڕێوە دەچن. ئاماژە بە راستی بۆچوونەکەم دەکات کە پێم وایە نووسینەوەی دەستوورێکی هەمیشەیی دیموکراتی فیدراڵی فرەحزبی و دابین کردنی یەکسانی بە هەموو لایەنەکان کەسایەتی خەڵکی کارێکی ئاستەمە و هێشتا کاتی نووسینەوەی ئەم دەستورە نەهاتووە ئەگەر بمانەوێ بە راستی دەستورێکی دیموکراتی – فیدراڵی هاوچەرخ بێت و هەموو ئاوات و ئامانجە دێرینەکانی گەلانی عێراق لە خۆ بگرێ و ببێتە هۆکاری دامەزراندنەوەی عێراقێکی ئاسودەو سەقامگیروگەشەسەندو. بۆیە من هەر لەسەرەتاوە وا هەست دەکەم کە ئەمریکاو بەریتانیا لەسەر بنەمایەکی لاواز دەیانەوێ هەندێ چاکسازی روکەش لەم وڵاتەی ئێمەدا بە ئەنجام بگەیەنن. دیارە ئەمە بەرژەوەندی ئەم دوو دەوڵەتە سەرمایەدارە چاو چنۆکە کە کۆمپانیا مۆنۆپۆڵەکانیان دابین دەکات.

کارێکی حاشا هەڵنەگرە کە کۆبوونەوەی هێزە سیاسیە کوردستانیەکان لە لیستی هاوبەشدا. دەبێتە هۆکارێکی کاریگەر بۆ دەستەبەر کردنی مافە نەتەوەییەکانی گەلی کوردستان بە فیدرالیزمێك بە مانای (یەکێتیەکی ئارەزوو مەندانە)ی هەردوو

نەتەوەی سەرەکی عێراق کەعەرەب و کوردن· بەرەچاو کردنی مافە نەتەوەیە ڕەواکانی گەلانی دیکەی عێراق و کوردستانیش· بۆ بە ئەنجام گەیاندنی ئەم ئەرکە پیرۆزەش تەنیا ڕێگای پرەنسیپی هەماهەنگی (توافق) چونکە ئەم ئەرکە بە زۆرینەو کەمینەی پەرلەمان چارەسەر ناکرێ·بەلام پرەنسیپی هەماهەنگیش دەبێ هێزی گەلی لە دواوە بێت گوێرەی گەلی کوردستان· بۆیە پێویستەیەکێتی گەلی کورد بە پلەی یەکەم بە هەموو توانایەك بپارێزرێ و قولتر بکرێتەوە· نەك لە نێوان هەردوو حزبی دەسەلاتدار، بەلکو لەگەل هەموولایەن و حزبەکانی دیکە و کەسایەتیە نیشتمان پەروەرەکان· ئەمەش هەر بە سەر زارەکی نابێ بەلکە دەبێ ڕەچاوی مافەکانیان بکرێ، و داخوازیە ڕەواکانی کۆمەلانی خەلك بایەخێکی زیاتری پێ بدرێ و گیرو گرفتەکانیان بە شێوەیەکی زانستیانەچارەسەر بکرێ و ڕێز لە ڕاو بۆچوونەکانیان بگیرێ و دەزگاکانی میری بە خێرایی ڕێك بخرێنو لە کەسانی نا دلسۆز و بەرتیل خۆر و نا شایەستە پاك بکرێنەوە·

فتاح توفیق (ملاحسن)

رۆڵی بەرەی نیشتمانی یەکگرتوو لە تەقاندنەوە و سەرکەوتنی شۆڕشی ١٤/ گەلاوێژی ساڵی ١٩٥٨

بەڕێز پ٠د٠شێرزاد نەجار لێکۆلینەوەیەکی ئەکادیمیانەی لە بارەی شۆڕشی ١٤ / گەلاوێژی ساڵی / ١٩٥٨ دا لە ژمارەکانی ١٨٥٣ ، ١٨٥٥ ، ١٨٥٦ / لە رۆژنامەی خەبات بلاو کردەوە، بە رێزی بەشێوەیەکی زانستیانە هەل ومەرجی سەرهەڵدانی ئەم شۆڕشە مەزنەی لێك دایەوەو سەلماندی کە ئەم رووداوە گرینگە لە مێژووی هاوچەرخی عێراقدا شۆڕشێکی کۆمەلایەتی بوو نەك کودەتایەکی سەربازی، کە هەندێ لایەن دەیانەوێ بەم جۆرە پێناسەی بکەن٠

بە راستی د٠ شێرزاد لێکۆڵینەوەکی قووڵی ئەکادیمیانەی ئەم شۆڕشەی پێشکەش کردین لەبیرەوەری چل و حەوت ساڵەی داو، بە چڕو پڕی ئاماژەی بە هۆکارە بنەڕەتیەکانی بەرپابوونی شۆڕش کردوەو رونی کردەوە کە شۆڕشەکە لە بەرژەوەندی چینە نیشتمانیە چەوساوەکانی گەلانی عێراق بوو٠ بەم کارەشی پەردەی لە رووی هەندێ لایەنی شاراوەی ئەم رووداوە سیاسیە هەڵدایەوەو بە پشت بەستن بە هەندێ سەرچاوەی دەرەکی و ناوخۆیی و دەستکەوتە سیاسی و ئابووری و کۆمەلایەتی رۆشنبیری ئەم شۆڕشەی بۆ گەلی عێراق خەبات گێڕو لایەن سیاسیە کانی ئەو سەردەمەی خستنە روو٠

بەلام هیچ تێخوێندنەوەیەکی مێژوویی بەتایبەتی دوای ئەو ساڵە دوورو درێژانەی مێژووی خەباتی گەلەکەمان، کە نزیکەی پەنجا ساڵە بەبێ کەم و کورتی نابێ ٠وێرای رێزم بۆ نوسینەکەی دکتۆر شێرزاد ، هەستم کرد بایەخێکی ئەوتۆی بە رۆڵی بەرەی نیشتمانی یەکگرتووی ئەو سەردەمە نەدابوو تەنیا یەك جار لە رستەیەکدا ناوی بەرەی هێناوە کە دەی نووسێ (هەروەها داوای کۆتایی هێنانی

بەربەرەکانی سیاسی ناوخۆیی کرد بەرەیەکی یەکگرتووی پێکهێنا بۆ ئەوەی شۆڕش بتوانێت بگاتە ئامانجەکانی خۆی) لە راستیدا بەرەی نیشتمانی یەکگرتوو پێش بەرپابوونی دامەزرا بە ماوەی پتر لە سالێك و ، رۆلێکی زۆر کاریگەری لە خۆ ئامادەکردن هەبوو بۆ شۆڕش و کۆتایی هێنان بە رژێمی پاشایەتی کۆنەپەرست ٠دوای پێکهێنانی ئەم بەرەیە کە لەچوار حزبی ئەو سەردەمەی عێراق پێکهێنرا، کە بریتی بوو لە حزبی وطنی دیموکراتی و حزبی شیوعی عێراقی و حزبی ئیستقلال و حزبی بەعس، و بە گوێرەی حزبی دیموکراتی کوردستانیش رێگا بە حزبی شیوعی عێراق درا کە بەرەیەکی دووقولی لەگەلّدا دابمەزرێنێ ئەم بەرە شۆڕش خوازە توانی رێکخراوەکانی ئەم حزبە لە ریزی سوپا دا بەیەك بگەیەنێ ورێکخراوی ئەفسەرە ئازادی خوازەکان پێکەوە بنێ کە ئەم رێکخراوەیە رۆلێکی سەرەکی لە تەقاندنەوەی شۆڕش لە بەرەبەیانی ١٤ / گەلاوێژدا ببینێ٠ نەك هەر ئەمەش بەلکو بەرەی نیشتمانی یەکگرتوو بیرو هۆشی جەماوەری عێراقی بە کوردستانیشەوە بۆ ئەم گۆڕانکاریە مەزنە چاوەڕوانکراوە راکێشا٠ بۆ نموونە سەر کردایەتی حزبی شیوعی عێراق چەند مانگ بوو، ئەندام وجەماوەری خۆی بەو پێشبینیە گۆش دەکرد٠ کە رژێمی پاشایەتی نەمر نییە، بەلکو رژێمێکی گەندەلّەو جەماوەری گەلەکەمان بە سەرکردایەتی بەرەی نیشتمانی لە توانای دا هەیە ئەم رژێمە بڕوخێنێ٠ سەرەرای ئەمەش کە سەرکردایەتی حزب پێش دوو رۆژ لە بەرپاکردنی شۆڕش هەواڵەکەی پێگەیشت یەکسەر بەیاننامەیەکی کورت و پوختی بۆ رێکخراوەکانی خۆی بلاّو کردەوە، پێراگەیاندن چاوەڕێ بن و خۆتان تەیار بکەن لەم رۆژانەدا روداوێکی گرنگ لە عێراق سەرهەلّدەدا٠ لەمەش زیاتر هاوڕێ سکرتێری حزب (سلام عادل)ی شەهید ئەو شەوە تا بەیانی نەخەوت و دەوروبەری وەزارەتی بەرگری (دفاع) و ناوچە گرینگەکانی شاری بەغدای بەسەر کردەوە، نەوەك هەل و مەرجێکی نا ئاسایی لەم ناوچەیەدا بێ و ببێتە هۆکاری کۆسپ و

تەگەرەهێنانی بەردەم تەقاندنەوەی شۆڕش و بەرەبەیانی ئەم ڕۆژە پیرۆزە بەدەستی خۆی بروسکەی پیرۆزبایی بۆ سەرکردایەتی شۆڕش نووسی و ڕەوانەی کرد.

وێڕای ئەمانەش ڕێکخراوەکانی حزبمان و لایەنەکانی دیکەی بەرەهەر زوو شۆڕشیان لە باوەش گرت ویەکسەر دوای بلاوکردنەوەی بەیاننامەی یەکەم، خۆپیشاندانی گەورە گەورە لەبەغدای پایتەخت و شارو شارۆچکەکانی سەرتاسەری عێراق ڕێکخرا. لە شاری دیوانیە مەڵبەندی (فرقە)ی یەکەمی ئەو سای سوپای عێراق کەفەرماندەکەی عمر علی ئەفسەری کۆنەپەرست و ئەلقە لەگوێی ڕژێمی پاشایەتی یاخی بوونی خۆی دەربڕی دژی شۆڕش. جوتیارەکانی ئەم پارێزگایە کەزۆربەیان لە کۆمەڵەی جوتیاران ڕێك خرابوون ، بەچەکەوە دەروبەری سەربازگەی دیوانیەیان گرت ویستیان پەلاماری مەڵبەندی (فرقە) ی یەکەم بدەن ئەمەش ئەفسەرو دەرەجەدارەکانی سەر بە بەرەیان هانداو هێرشیان کردە سەر فەرماندەی (فرقە) و پەل بەستیان کرد و ڕەوانەی بەغدایان کرد. بەم شێوەیە بەهۆی وریایی جەماوەرشۆڕشەکان نەیان توانی هیچ جموجۆلەك بکەن . ئەگینا کۆنەپەرست و نۆکەرەکانی ڕژێمی پاشایەتی وا بە ئاسانی خۆیان بەدەستەوە نەدەدا .

کەواتە بەرەی نیشتمانی یەکگرتووی ئەو سەردەمە ڕۆڵێکی زۆر بەرچاوی هەبوو لە هێنانەکایەی هەل ومەرجێکی لەبار بۆبەرپاکردنی شۆڕش. ئەو بەرنامەیەش کە پ.د. شێرزاد ئاماژەی بۆکردوەو دەنوسێ(ڕێکخستنی ئەفسەرە ئازادیخوازەکانی بە سەرۆکایەتی (عبدالکریم قاسم) چەند ئامانج و پرنسیپێکی دانا دەتوانرێت وەکو پرۆژەیەکی تەواو سەیر بکرێت) لە ڕاستیدا ئەم پرۆژە بەرنامەییەش هەر لەو خاڵانە وەرگیرابوو کە لەبەرنامەی بەرەی نیشتمانی یەکگرتووجێگیرکرا بوو، بەهەندێ دەستکاریەوە.

یەکێك لەو خاڵانەی کە نەختێك سەرنجم لەسەری هەیە پ.د. شێرزاد زۆر بە شان وز باڵی سەرکردەی شۆڕش شەهید (عبدالکریم قاسم) ی هەڵداوە لەم باردیەوە دەنووسێ (بێگومان ئەو بەرەیەش پێویستی بە کەسانێکی بە توانا و لێهاتوو هەبوو

بۆ بەڕێوەبردنی شۆڕش، ئەم جۆرە سیفەتانەش تەنها لە کەسایەتی عبالکریم قاسمدا بەدی دەکرا) راستە عبدالکریم قاسم توانی بە ئازایانە لەبەرەبەیانی رۆژی ١٤/گەلاویژدا هێرش باتە سەر ناوەندی رژێمی پاشایەتی و لەماوەیەکی زۆر کورت دەستی بەسەردا بگرێ وئەورژێمە بۆگەنە بروخێنێ – بەلام دوایی ئەم پیاوە نیشتمان پەروەرە پاکە نەیتوانیوەکو پێویست کارو باری وڵات بەڕێوە ببات و سەرکەوتوانە شۆڕش بەرەو ئامانجە دیاری کراوەکانی خۆی پیادە بکات٠ هەر زوو خزایە سەر رێبازی تاکڕەوی و دکتاتۆری و بە تەنیا خۆی دەیویست هەموو کاروبارەکان بگرێتەدەست و یاری لەسەر پەتی راگرتنی هەماهەنگی لە نێوان لایەنگرە راستەقینەکانی شۆڕش و نەیارو دوژمنەکانی شۆڕش بکات٠ لەم رێبازەی سەرکەوتنی بەدەست نەهێنا ، هەر لەدوای تێپەڕبوونی ساڵێك بەسەر شۆڕشدا پشتی کردەهێزە دیموکراتەکانی عێراق و دوژمنەکانی هێنایە پێشەوە و هەموو ئەو ئەفسەرانەی لە ساڵی یەکەم دەرکرابوون یا خانەنشین کرابوون، گێڕانەوە سەر کاری پێشوویان و پایەو شوێنی گرنگیان پێسەپێرا٠ بە پێچەوانە ئەفسەرە شۆڕشگێڕو کەسایەتییە نیشتمان پەروەرو دڵسۆزەکان دوورخرانەوە هەندێکیان لە گرتوو خانەکان بەندکران٠

گەلی کوردستان و حزب و لایەنە کوردستانیەکان کە رۆلێکی بالایان هەبوو لە پاراستنی شۆڕش لە ساڵی یەکەمی تەمەنیدا، لە پیلانەکانی کۆنەپەرست و داخ لە دڵەکان بە تایبەتی لە پیلانەکەی (شەواف) لە موسڵدا هیچ داخوازیەکی رەوایان جێبەجێ نەکرا، بەڵکوکەوتنە دژایەتی لایەنە کوردستانییەکان و گەلی کوردستانیان پاڵ پێوەنا بۆ بەرپا کردنی شۆڕش٠ ئەمەش بووە هۆکاری رێگا خۆش کردن لە بەردەمی دژەشۆڕشیەکان و لەگەڵ ئەوەی حزبی شیوعی عێراق و هێزە دیموکراتیەکان کۆششێکی زۆریان کرد بۆ ئەوەی کێشەی رەوای گەلی کوردستان بە رێگایەکی ئاشتیانەی دیموکراتییانە چارەسەر بکرێ (عبد الكريم قاسم) بایەخی بەم کۆششەنەدا و هەر سوور بوو لەسەر رێبازی رێگای عەسکەرییانەدا٠ تا

کودەتاچیەکانی هەشتی شوباتی رەشی شووم هەلەکەیان قۆستەوە و شۆڕشی ١٤ / گەلاوێژی پێشکەوتن خوازیان سەرنگوم کردو عبدالکریم خۆی و پۆلە ئەفسەرێکی نیشتمان پەروەری دڵسۆزیان بە شێوەیەکی زۆر دڕندانە و بەدادگایی کردنی سەختەکاری روکەشانە گوللە باران کردو بزاڤی دیموکراتخوازی عێراقیان لە ناو گۆمی خوێندا نقوم کرد دوای ماوەیەکی کورتیش پەلاماری کوردستانیان دایەوبە شێوەیەکی نامرۆڤانەی دڕندانە کوردستانیان وێران کرد ٠

بەم شێوەیە دەتوانم بڵێم کە عبدالکریم وەکو سەرکردەیەکی سیاسی و بەرێوەبەرێکی کاروباری دەوڵەت سەرکەوتوو نەبوو و ئارەزوە نەخۆشەکەی بۆ کورسی حوکمرانی هەلی خزاندە سەر رێبازی تاکرەوی و لە پرنسیپەکانی دیموکراتی دوورکەوتەوەو نەیتوانی ئەو ململانێیە توندو ئالۆزە دژی ئیمپریالیزم ز کۆمپانیاکانی نەوت و کۆنەپەرستی ناسیونالیزمی عەرەبی کوێرانە سەرکەوتوانە بەرێوە ببات٠

فتاح توفیق (ملاحسن)

٢٠٠٥/٥/٢٢

ليس الكورد اقلية قومية!!!!!

كتب الاستاذ كريم مروة مقالا ، نشر في العدد الاول سنة / سبعين بتاريخ ٧/اب/ ٢٠٠٤ في جريدة طريق الشعب• بعنوان القومية العربية والاقليات القومية العراق مثالا• تطرق الى معاناة شعبنا الكوردي في العراق• من قبل القومية الكبيرة اي القومية العربية واكد بان هذه القومية الكبيرة (لم تستطيع ان تتعامل بشكل صحيح مع الاقليات القومية في بلدانها)

انا احترم الاستاذ كريم مروة كثيرا باعتباره كاتبا تقدميا ماركسيا و اهتم جدا بما يكتب• وقد حظيت مرة بلقائه في مقر اللجنة المركزية للحزب الشيوعي العراقي في شقلاوة عندما جاء الى كوردستان ضمن وفد من المثقفين والكتاب العرب للاطلاع عن كثب على تجربة شعبنا• وشكرته على دفاعه عن شعبنا الكوردي في المقال المشار اليه اعلاه، وكذلك في مقالته الطويلة بعد عودته الى لبنان والتى كانت بصدد الدفاع عن شعبنا الكوردستاني وخاصة المناطق التي كانت الى ذلك الحين ، تحت سيطرة النظام الدكتاتوري الفاشي في بغداد•

ولكن هذا الاحترام والشكر لم يمنعاني من مناقشة بعض افكاره التي وردت في المقال الانف الذكر• ةخاصة اعتباره الكرد في العراق اقلية قومية فقد ورد في نص هذا المقال (الا ان المشكلة في العراق لا تنحصر في الاكراد• بل هي تشمل جميع الاقليات القومية من تركمان وكلدان وشركس ويزيديين وصابئة لكن الاكراد هم من الاقدم ةالاكثر عراقة في تاريخ المنطقة كلها• والاكثر عددا بالنسبة للاخرين من الاقليات في العراق) ففي هذه الفقرة يعتبر الكرداقلية

قومية الى جانب مجموعة من الاقليات ليس للبعض وجود في العراق مثل الشركس • ويبدو ان الاستاذ كربم مروة يرى ان هذه الاقليات لا تتمتع بحق التعبير عن ذاتها وعن هويتها الثقافية والقومية• فقد ورد في بالنص (بل حتى فيما هو ابسط حق هذه الاقليات بان تعتبر بحرية عن ذاتها• عن هوتها الثقافية والقومية)• اود ان اذكر الاستاذ كريم بان الكرد في العراق يشكلون امة ولهم جميع مقومات اي أمة بموجب الصفات والمميزات التي حددها الماركسية – اللنينة التي يؤمن بها الاستاذ• وهو اقلية قومية بل امة كاملة المواصفات • وان هذا ليس راي الشخصي بل ان الكونفراس الثاني للحزب الشيوعي العراقي الذي عقد في سنة / ١٩٥٦ قبل ما يقارب نصف قرن • قد اقر بان الكرد يشكلون امة• ولهذا يحق لهم تقرير مصيريهم بانفوسهم وتقرير المصير يعني اما الاتحاد الاختياري مع شعب العربي في العراق واما الانفصال وتشكيل دولة مستقلة • وقد اختار الكرد بموجب قرار البرلماني الكردستاني في ٤/ تشرين الاول / ١٩٩٢ الحل الاول وهو الاتحاد الاختياري في ظل دولة ديموقراطية في العراق • ومنذ سقوط صدام حسين الدكتاتوري في سنة الماضية ، يناضل الشعب الكردستاني وقواه السياسية في سبيل تثبيت هذا الحق• ولكن مما يؤسف له لحد الان لم يثبت هذا الحق بصورة قانونية و لم يتم تطبيقه في عراق ما بعد الدكتاتورية بشكل واضح • ان اقلية قومية تعبير سياسي يعني به القومية التي ليس لها وتعيش على وطن قومية اخرى• وهذا ما تريد الاحزاب القومية العربية تطبيقه على الامة الكردية في العراق • باعتبارها اقلية قومية تعيش على ارض وطن شعب او امة اخرى وهي حسن نظريتهم القومية العربية • في حين تؤكد جميع الوثائق التارخية بان الشعب الكردي عاش على ارض وطنه كردستان منذ

الاف السنين وحتى قبل الوصول الاخوة العرب الى جنوب ووسط العراق • واحب مرة اخرى ان اذكر الاستاذ الكبير كريم مروة بان احدى احتماعات الاحزاب الشيوعية في البلدان العربية في اواسط الثمانينات القرن الماضي اقرت حق التقرير المصير للامة الكردية في العراق ومعرف ان حق التقرير المصير خاص بالامم وليسللاقليات القومية هذا الحق لكونها لاتملك وطناتمارس عليه حق التقرير المصير • واود ان اشير الى ان الامة الكردية في العراق لها منذ اكثر من عشر سنوات حزب شيوعي مستقل وبموافقةحزب الشيوعي العراقي، باعتبارها امة ولها قضية قومية يجب حلها بموجب قرارات الامم المتحدة التي ايضا تعترف بحق التقرير المصير لجميع الامم كبيرها وصغيريها • وللعلم فان الشعب الكردستانفي العراق جزء من الامة الكردية المجزاة باضد من ارادتها وان كردستان المقسمة بين دول هي وطنالامة الكردية •

ولدي ملاحظة اخرى على مقال الاستاذ كريم مروة وهي اعتباره الايزديين حين الايزدية جزء من الامة الكردية وهم اقلية دينية وليس اقلية قومية كما ذهب اليه الاستاذ الكبير • وان ذكره لبعض الاقليات القومية كالشركس مثلا ليس دقيقا فليس في العراق اقلية باسم الشركس بل هناك اقلية عددية باسم الاشوريين الذين هم والكلدان من شعوب بلاد ما بين النهرين الاصلاء •

وفي الختام ارجو للاستاذ كريم مروة العمر المديد والانتاج الوفير في مجال الكتابة والتاليف والدفاع عن المظلومين في البلدان العربية وفي مقدمتهم الامة الكردية التي لاقت اضطهادا قوميا بشكل وصل الى درجة ابادة الجنس في العراق على يد النظام البائدولم يلق اي انصاف من جانب المفكرين والكتاب العرب حتى هذا اليوم الا حق من قبل عدد قليل منهم وأرجو ان يكون الكاتب الكبير قد اعتبره

الاكراد اقلية عددية في العراق وليس التعبير السياسي الذي يعني بالاقلية القومية التي ليس لها وطن خاص بها٠

فتاح توفيق(ملاحسن)
٢٠٠٤/٩/١١

متى يتم معالجة قضية تعريب كردستان ؟!!!!

لايخفى على احد من ابناء الشعب العراقي بكرده وعربه وقومياته الاخرى بان رالنظام الدكتاتوري المقبور، قد مارس سياسة تعريب مناطق واسعة من كردستان الى جانب سياسة التطهير القومي. وخاصة في محافظة كركوك واقضية خانقين و مندلي وجلولاء وسعدية في محافظة ديالى ، بالاضافة الى اقضية شيخان وسنجار وبعض النواحي التابعة لمحافظة الموصل ، حتى وصل الامر بالنظام الى تعريب قضاء مخمور في محافظة اربيل. واتبع اسليب بشعة في اجبار الاكراد على التخلي عن قوميتهم الكوردية، وشمل التعريب والتطهير العرقي ابناء القومية التركمانية والكلدو – اشورية. من نافلة القول ان الاستلاء على بيوت ةالاموال المنقولة وغير المنقولةربناء اية قومية، واكرههم على تغير قومتهم . جريمة انسانية لا تغتفر وتعتبر جريمة دولية تتحمل هيئة الامم المتحدة و مجلس الامن لمعالجة الاثار المدحرة لهذه الجريمة النكراء. لان العيش في موطن اية قومية وامتلاك المباني والارضي الشخصية حق طبيعي من حقوق اي انسان. وقد نصة عدد القوانين و قرارات هيئة الامم المتحدة على صيانة هذه الحقوق كونها ضمن ما يعرف بحقوق الانسان. وفي حالةقيام اية حكومة او جهة متنفذة يخرق هذه القرارات. فان من واجب هذه الهيئة و خاصة مجلس الامن استنكار هذا الخرق بشدة وفضحة ومن ثم معالجة اثارة عندما تتوفر الظروف الملائمة لمعالجة و بالسرعة الممكنة. وبعد ان تم اسقاط النظام الدكتاتوري الفاشي قبل اكثر من عام توفرت فرصة سانحة لسلطة التحالف، ان تقوم بمعالجة هذه الجريمة الدولية التي لا مثيل لها في عصرنا. التي توصف من قبل دول التحالف وغيرهم بانه عصر المجتمع المدني وحقوق الانسان والديموقراطية ةتحرر

الشعوب المضطهرة • فاين موقف سلطة التحالف من هذه الادعاءات التي لا تكف عن نشرها ليل نهار • فبعد ثلاثة عشرة شهرا على سقوط النظام لم يجر معالجة اثار التعريب في كردستان الا على نطاق ضيق جدا، ولاتزال العوائل التي جلبها النظام من وسط وجنوب العراق واسكنتها عنوة على ارضي كردستان و التركمان في نفس مدينة كركوك واطرافها وفي القصبات الاخرى وريفها• تعيش في بيت الاكراد والتركمان او في البيوت التي بنتها لهم النظام المباد على ارض كردستان وعلى حساب اموال الشعب العراقي•

في الوقت الذي كان يعاني ابناء العرب والكرد و التركمان والكلدو – اشوريين من جوع حقيقي ويرى بام عنينة كيف تصرف موارد النفط المستخرجة من اراضي ابائه واجداده على شراء الاسلحة المحرمة دوليا وعلى مرتزقة النظام من الداخل والخارج•

ويبدوا ان ابناء كركوك واطرافها الذين شردوا من مناطق سكانهم وتمت مصادر املاكهم وبيتهم واراضهم الزراعية ومياههم العزبة قد ملكهم اتلياس من عدم مبادرة سلطة التحالف ومن عدم الحاح مجلس الحكم على الاسراغ في معالجة اثار اثار التعرف ةهمت مجلس الامن عن هذه الجريمة التي لها اثار نفسية سيئة ليس لدى كبيرة من ابناء شعبنا الكردستاني الذين كانوا شهودا على مالاقاه اعداد كبيرة من ابناء جلدتهم من غذاب جسدي ومشاكل الحياة والسكن بعد ترحيلهم عنوة اما الى الصحاري الجنوبية والى كردستان دون ان تقدم اية مساعدة لهم تعينهم على العيش – اقول بعد ان سيطر عليهم الياس قاموا بتنظيم مظاهرة سلمية في صباح ٥/٥/٢٠٠٤ في مدينة اربيل لان اعدادكبيرة منهم يعيشون في هذه المدينة وضواحها• وتوجه المتظاهرون الى برلمان كردستان وقدموا

اليـه مـذكرة تتـضمن مطـالبهم العادلـة التـي اكـدت علـى الاسـراع باعـادتهم الـى مـدنهم و قـراهم و دفـع مبلـغ (٤)الاف دولار لكـل عائلـة كـسلفة لكـي يبنـوا مـساكنهم• كمـا طالبـت المـذكرة اعـادت الموظفين والعمـال الاكـراد الـذين فـصلوا مـن وضـائفهم بغـض النظـر عن انتماء اتهم السياسية واعادة من تم توظيفهم في منـاطق كردستان الاخرى الى كركوك واطرافها• وقد قابلهم ممثلـي الكتلـة الـصفراء و الخـضراء ووعـدهم بتقـديم مـذكرتهم الـى جهـات المـسوؤلة • وفـي احدى فقرات المذكرة طالبت المتظاهرون بالاسراع فـي اعـادتهم الـى مـدنهم ومنـاطق سـكانهم قبـل اجـراء انتخابـات العامـةفي العـراق قبـل ٣١/ ١ / ٢٠٠٥ والجـدير بالـذكر ان مجلـس الحكـم قـد اصـدر فـي بداية هذه العسفة قرارا بضرورة معالجـة قضية التعريـب عـن طريـق اعادة جميع العوائل الكردية المرحلة قسرا الـى منـاطقهم و تعويـضهم عن الاضـرار التـي لحقـت بهـم جـراء هـذا الترحيـل الاجبـاري• والعمـل علـى اعـادة العوائـل العربيـة التـي جلبهـا النظـام الـى مدينـة كركـوك واطرافها ووزعت عليهم الاراضـي الاكراد وبيت لـهم البيوت واشـقق الـسكنية فـي كركـوك وز المـدن الاخـرى وقـدمتلهم مـساعدات وهبـات كثيـرة• مـن اجـل تغيـر طبوغرافيـة محافظـة كركـوك والمنـاطق الكردسـتانية الاخـرى• واكـد قـرار مجلـس الحكـم علـى اعـادة تلـك العوائل العربية على حساب الدولة وتقديم قطـع الاراضـي سكنية لـهم لكي يبني من ليس لـة سكنى بيتا لعائلته و لكـن حركـة سلطة التحـالف لتنفذ هـذا القـرار الكحيم المجلـس الحكـم بطيئـة جـدا ان لـم نقـل بانـهـا معدومة • ونرجوا ان لايكون هذا البطء متعمدا حيث يبدو من بعـض تصرفات سلطة التحالف عدم الاعتراف بكردستانية محافظة كركوك و الاقـضية والنـواحي الاخـرى التابعـة لمحافـضة ديالـة و تكريـت و الموصـل• لان عدم معالجة هذه القضية الملتهبة بسرعة ممكنة سوف

تكون لها نتائج سلبية جدا على الامن و الاستقرار في اقليم كردستان وعلاقته بالدولة المركزية في بغداد ٠ علية لا يسعنا الا ان نضم صوتنا الى اصوات مرحلي كركوك وغيرها و معالجة هذه المعضلية قبل تسلم السلطة الى العراقيين قبل ٣٠/ حزيران / ٢٠٠٤ كما هو قرار ٠

فتاح توفيق (ملاحسن)
١٠ / ٥ /٢٠٠٤

متى يتم تفعيل لجنة تطبيع الاوضاع في كركوك؟!!!

ماورد في المادة – ٥٨ - من قانون ادارة الدولة العراقية للفترة الانتقالية يعتبر اساسا جيدا، لمعالجة الوضع الاستثنائي في محافظة كركوك وخاصة في مدينة كركوك. ولكن حكومة السيد علاوي اهملة هذه المادة ولم تقم باية خطوة ايجابية لتطبيع الوضع في هذه المدينة واطرافها. وقبل اجراء الانتخابات في العام الحالي يوم ٣٠ / كانون الثاني / ٢٠٠٥ هددت الاحزاب الكردستانية بمقاطعة الانتخابات التي تجري انتخاب اعضاء مجلس محافظة كركوك ، اذا لم تبادر الحكومة بتطبيع الاوضاع في كركوك. وعلى اثر ذلك جرت تدخلات من جهات المعنية من اجل معالجة هذه المفضلة الدستورية. وقام وفد كوردي على مستوى عال بزيارة بغداد ، وتم التوصل الى اعطاء وعود مكتوبة من قبل جهات عديدة بتطبيع الاوضاع في كركوك بعد اجراء الانتخابات ، وبنا على ذلك وافقت الاطراف الكردستانية على مشاركة في انتخاب مجلس محافضة كركوك.

وقد جرت الانتخابات في موعدها وحازت قائمة التاخي الكردستاني على معضو مقاعد هذا المجلس. وبعد تاخر طويل عقدت الجمعية الوطنية العراقية اولى جلستها فؤ اوائل شهر نيسان الفائت وتم انتخاب رئيس الجمهورية و نائبيه، وبعد فترة حازت وزارة السيد ابراهم الحعفري على ثقة الجمعية الوطنية. وقبل ايام قدمت البرنامج الوزاري للحكومة وكان ابناء الشعب الكردستاني ينتظرون ان يشمل هذا البرنامج تطبييع الاوضاع في كركوك. وتفعيل اللجنة التي كانت قد شكلت برئلاسة حميد مجيد موسى وتوضع تحت تصرف هذه اللجنة الامكانات المالية وغيرها لكي تباشر عملها. ولكن مع الاسف لم يرد في اتلبرنامج الذي قدمه السيد الجهفري امام الجمعية الوطنية ما يشير الى تفعيل هذه الجنة مع اعلان التزامه ب(قانون ادارة الدولة الموقتة) . وقد اثار ذلك ردود افعال سلبية

على ذلك، خاصة بعد صدور تصريحات سلبية من بعض المسؤلين. لذا يشعر شعبنا الكردستاني بقلق شديدعلى مستقبل كركوك. والان وبعد مضي اكثر من شهر على تشكيل وزارة السيد الجعفري، من المفروض ان يتم تفعيل لجنة تطبيعالاوضاع في كركوك وتوضع تحت تصرف كل الامكانات الضرورية لمباشرة في عملها، وهي ليست بالمهمة السهلة بل تحتاج الى جهود كبير. وتنتظر ان يعترض عملها كثير من المشاكل و العقبات. لان هناك جهات متعددة سياسية وغير سياسية لاتريد اعادة تطبيع الاوضاع في هذه المدينة واطرافها. ولكن لايمكن ان يعود الامن والاستقرار الى هذه المحافظة بصورة عامة و مدينة كركوك بصورة خاصة، اذا لم يتم تطبيع الاوضاع فيها. وفي المادة – ٥٨ – من قانون ادارة الدولة المؤقتة برنامج واضح لتطبيع الاوضاع. هذانا ناحية اما من ناحية اخرى فان ازالة النتائج السياسية العنصرية التي اتبعها النظام الدكتاتوري السابق، اصبحة مسالة وطنية وانسانية من الدرجة الاولى . وكان من المفروض معالجتها في فترة مجلس الحكم او على الاقل في الفترة التي كانت حكومة السيد علاوي تدير الاعمال البلاد. وحاليا يجب معالجتها قبل اجراء الاستفتاء على الدستور الدائم واجراء الانتخابات في نهاية هذا العام. لان ابناء الشعبين الكردي والتركماني قد تجمل كثيرا جراء السياسة الموعلة في الشتفينية في كركوك وغيرها من مناطق كردستان حيث طبق النظام وباكثرالاساليب بربرية ودموية سياسة التعريب القسري والتطهير العرقي امام انظار الراي العام العربي ةالاسلامي والدولي ، الذي ظل ساكنا عن الجرائم البشعة. ومما يؤسف له فان هناك ايضا ولحد الان اطرافا سياسية عراقية وجهات عربية ودولية تحاول الابقاء على هذا الوضع الماساوي. ولايدلهذا الاعلى التواطوءمع بقايا النظام الدكتاتوري ، التس تبذل قصاري جهودها لاعادة عجلة التاريخ الى الوراء.

انة التعريب والتطهير العرقيالذي مارسه النظام البعثي الرجعي على نطاق واسع وباساليب غاية في العنف قل نظيرها عصرنا هذا ليتما عملية اجرام سياسي فقط، بل انهما عملتان غير انسانتين وسحق للحقوق الانسانية بابشع صورها. لذا فان الواجب الوطني والانساني يغرض على مل جهة او شخص يشعر بانتمائه الى الوطنية العراقية والمجتمع المدني، ان ينذل قصاري جهده من اجل الاسراع في تطبيع الاوضاع في هذه المنطقة على الاسس القنونية وباسلوب ديموقراطي حضاري لان بقاء هذه المعقلة العويضة دقن حل. يضر بالوحدة الوطنية العراقية ولايساعد علة انهاء الاعمال الارهابية في هذه المحافظة قريبا.

ان الشعور بالمسؤلية امام الاخطار التي تهدد مستقبل العراق، وانهاء الاحتلال بالسرعة الممكنة ووضع حد للاعمال الارهابية، واعادة بناء الهياكل الاقتصادية في هذه المنطقة ، تتطلب الاسراع في تفعيل لجنة تطبيع الاوضاع في محافظة كركوك. من اجل معالجة هذه القضية المعقدة الشئكة. وان تفعيل هذه الجنة يشاهم مساهمة جادة في اعادة الامن والاستقرار الى هذه المنطقة المهمة وتؤدي بالتالي الى اضعاف الزمر الارهابية التي تعيث الفساد في بردنا منذ اكثر من سنتين وتقوي بالاحرى الصداقة والتعايش الاخوي في العراق وتعزز مكانة بلادنا بين الشعوب الحرة وتفتح الافاق الرحبة لبناء عراق الديموقراطي فيدرالي مزدهر ترفرف فوقها-رايات المحبة والسلام وتدفع شعب كردستان الى العمل بجد في سبيل اعادة بناء العراق الذي خربه النظام الدكتانوري المعادي لكل القوميات ةالطوائف والاديان في بلادنا.

فتاح توفيق (ملاحسن)
٢٠٠٥/٦/٥